

STALİNGRAD'I İNŞA EDENLER

Kendi Ağızlarından

MAXİM GORKİ'nin Önsözüyle

Çizimler: FRED ELLIS

MOSKOVA-LENİNGRAD S.S.C.B.
YABANCI İŞÇİLER KOOPERATİF YAYINEVİ — 1934

Bu bir KSG - KSP - DD(KP) yayınıdır.
Ağustos 2026.

Kaynak: Those who Built STALINGRAD, AS TOLD BY THEMSELVES, Foreword by MAXIM GORKY, Drawings by FRED ELLIS, MOSCOW-LENINGRAD, CO-OPERATIVE PUBLISHING SOCIETY OF FOREIGN WORKERS IN THE U.S.S.R.—1934

STALİNGRAD'I İNŞA EDENLER, *Kendi Ağızlarından*, MAXIM GORKİ'nin Önsözüyle,
Çizimler: FRED ELLIS, MOSKOVA-LENİNGRAD S.S.C.B.,
Moskova-Leningrad, YABANCI İŞÇİLER KOOPERATİF YAYINEVİ
— 1934.

Dil: İngilizce

Google Translate, Gemini ve Yandex Translate kullanılarak Türkçeye çevrilmiştir ve metin dökümü, düzenlemesi yapılarak e-kitap olarak üretilmiştir.

Bu bir KSG - KSP - DD(KP) yayınıdır.

Ağustos 2026.

Direct Democracy (Communist Party)
Doğrudan Demokrasi (Komünist Parti)
Άμεση Δημοκρατία (Κομμουνιστικό Κόμμα)
Прямая демократия (Коммунистическая партия)
www.directdemocracy4u.uk

Kıbrıs'ta Sosyalist Gerçek
Σοσιαλιστική Πραγματικότητα στην Κύπρο
The Socialist Truth in Cyprus
Социалистическая правда на Кипре
<http://www.st-cyprus.co.uk>

Kıbrıs Sosyalist Partisi
The Socialist Party of Cyprus
Το Σοσιαλιστικό Κόμμα Κύπρου
Социалистическая партия Кипра
<https://st-cyprus.co.uk/kibris-sosyalist-partisi>

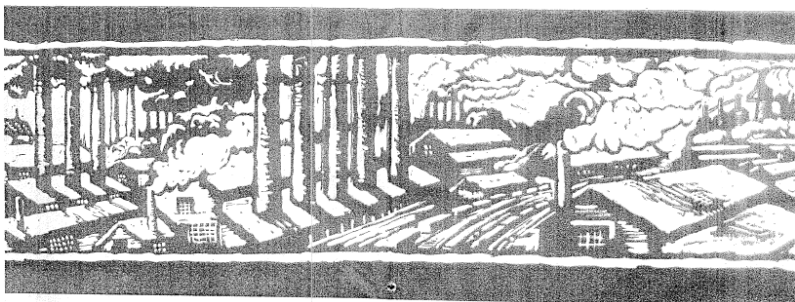
STALİNGRAD'I İNŞA EDENLER

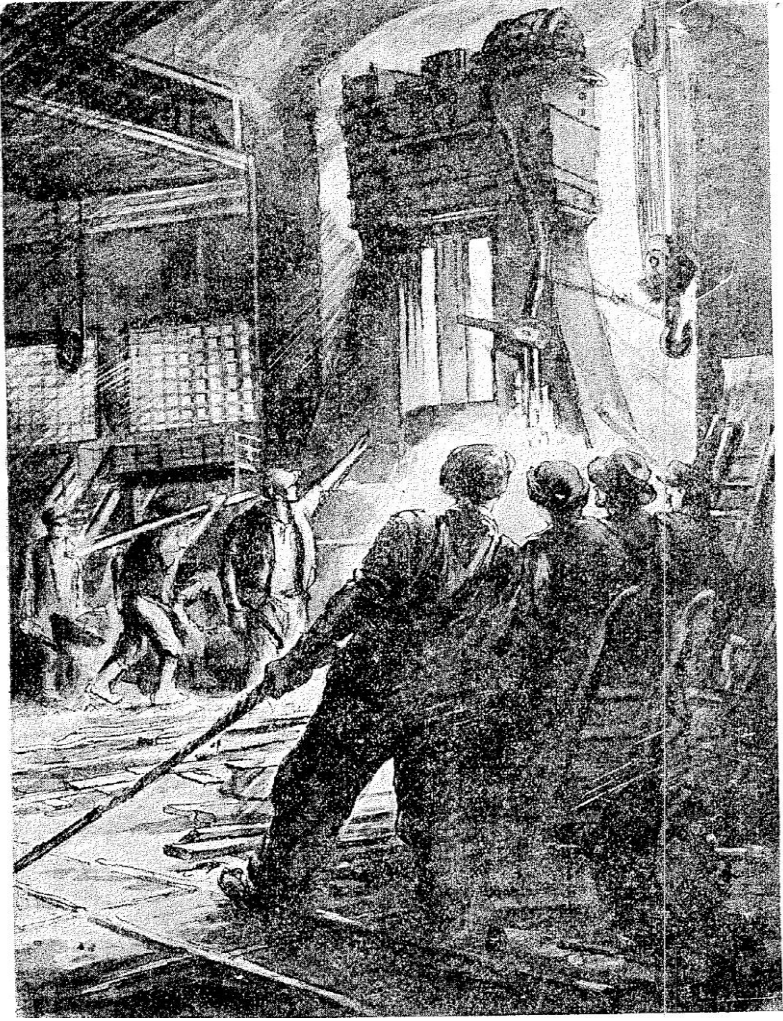
Kendi Ağızlarından

MAXİM GORKİ'nin Önsözüyle

Çizimler: FRED ELLIS

**MOSKOVA-LENİNGRAD S.S.C.B.
YABANCI İŞÇİLER KOOPERATİF YAYINEVİ —
1934**

'Ve O 120 Ton Ağırlığında İdi!'

‘Bu Kitapta Pek Çok Yalın Bolşevik Gerçeği Var’

MAXİM GORKİ’nin Önsözünden

‘Aşırı övme’ tehlikesine düşmeksizin, bu kitap hakkında güvenle şunu söyleyebilirim: Edebiyatımızda son on beş yıldır çıkan en ilginç ve en yenilikçi kitaplardan biri.

Ataları gibi demirci olan Sibiryalı Tregubenkov, Amerikalı Louie Gross, Mordvin kabilesinden Mémé Kérémé, bir pirinç dökümcüsünün oğlu ve bir feodal serfin torunu olan Fabrika Müdürü Vassily Ivanov, işçi kızı Alevtina Khloptunova, genç Sovyet mühendisleri ve diğerleri —aralarında kendisini tamamen adapte etmiş neşeli Amerikalı Rollo Ward da dâhil olmak üzere toplam otuz iki kişi* — devasa inşaat projesi olan Stalingrad Traktör Fabrikası’nın canlı bir resmini çizmişler. Hiçbiri edebiyatçı değil; buna rağmen hayat hikâyelerini öyle bir kaleme almayı başarmışlar ki, bir edebiyatçı ve okur olarak ben, Terkul-Khan’ın karmaşık bir makineyi kullanmayı nasıl öğrendiğini, eski bir gerillanın Fabrika çalışmaya başladığında sevinçten nasıl ağladığını, Khloptunova’nın öğrencilerine makineleri dikkatli kullanmayı nasıl öğrettiğini gözlerimin önünde canlandırabiliyorum.

Genel olarak kitap bana bir okur olarak, ‘yalnızca birkaçının yirmi beş yaşına bastığı’ binlerce gencin nasıl yaşadığı ve hangi koşullarda çalıştığı hakkında net bir fikir veriyor.

Bu gençliği 1928’de ‘eylem meydanında’ görmüştüm; o geniş ve çıplak alanın yalnızca gelecekteki Fabrikanın yükselen demir iskeletleriyle bölündüğü, bu gençliğin enerjisiyle toz bulutları, gürleyen demir sesleri, taş kırma ve beton karıştırma makinelerinin gıcırtiları arasında yaratıldığı zamanlarda.

* Orijinal Rusça kitapta otuz iki hikâye bulunmaktadır. Diğerlerini temsil eden ve yabancı okur için en büyük ilgiyi taşıyan on dört hikâye İngilizce baskı için seçilmiştir.—Ed.

Bu küçük insanların karınca gibi kaynaşmasının çölü demirle giydirmeye muktedir olduğunu hayal etmek çok zordu; sanki ne yeterince demir ne de yeterince güç var gibi görünüyordu. Ancak her ikisinden de fazlasıyla vardı! Ve bu gerçek, diğer birçok gerçekle birlikte, gençliğimizin Sovyetler Birliği'ndeki sosyalist inşa planının tamamını gerçekleştirmek için fazlasıyla güce sahip olduğu inancını bir kez daha doğrulamaktadır.

Burada yazan yazarlar kusurlarını gizlemiyorlar; bu kusurların nasıl aşıldığını, bireycide emeğin toplumsal ve devletsel anlamına dair bir bilincin nasıl doğduğunu gösteriyorlar.

Kitap pek çok iyi ve yalın gerçek içeriyor —güçlü, dayanıklı erkek ve kadınların gerçeği— Bolşevik gerçeği.

Yazarlardan biri şöyle anlatıyor: 'Evet, makineleri kırdık; elbette sadece 'gençlik tecrübesizdir' ve aşırı özgüvenlidir diye değil, en karmaşık makineler yontulmamış köylülerin eline geçtiği için kırdık.'

Bu kitapta, bu gençliğin önce 'beceremediğini', sonra 'nasıl yapılacağını öğrendiğini', 'işe saygı duymayı' öğrendiğini, çalışma sürecine, makinelerine ve Fabrikalarına nasıl aşık olduğunu dürüstçe anlatılıyor. Yazarlardan biri 'Fabrikayı evimden daha çok özlüyorum' diye yazıyor ve okuyucu bunun dürüstçe söylendiğinden şüphe duymuyor; Fabrika, yazar için ikinci ve 'daha bilge' bir yuva haline gelmiştir.

Tüm yazarların ve muhtemelen işteki yüzlerce yoldaşlarının da Fabrikaya bu kadar bağlanması, gençliğin enerjisinin görkemli ve somut bir tecellisine, kendi elleriyle yarattıkları bir anıta aşık olur gibi ona aşık olmaları son derece doğaldır.

'Stalingrad'ı İnşa Edenler', Fabrikanın tüm dil farklılıklarına rağmen duygu ve düşünce birliğini nasıl öğrettiğini gösteriyor. 'Stalingrad'ı İnşa Edenler' bize —küçük ölçekte— Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği proletaryasının büyük ve yüce hedefine doğru izlediği o yalın ve bilge yolu gösteriyor: Sınıfsız bir toplumun organizasyonu ve sadece Sovyetler Ülkesi'nin tüm uluslarının değil, tüm ülkelerin proletaryasının gerçek, aktif kardeşliği. Bu kitaptan, Parti tarafından yönetilen proletarya diktatörlüğünün kolektif

emeğinin, farklı uluslardan insanları bireyselliklerini en ufak bir şekilde törpülemekten veya silmeden nasıl hızlıca birleştirdiğini, aksine her birinin yeteneklerini ve yeteneklerini geliştirmesi için önüne geniş imkanlar açtığını görüyoruz.

Bu kitabı okuduktan sonra, Sovyetler Birliği'nin Parti üyesi olmayan gençliği, bu insanların Fabrikayı nasıl inşa ettiğini ve Fabrikanın bu insanları nasıl yeniden eğittiğini görecektir. Dürüst ve mantıklı insanlar muhtemelen bir Sovyet fabrikasının kapitalist bir mezbaha değil, sosyalist bir kültür okulu olduğunu anlayacaklardır.

İÇİNDEKİLER

‘BU KİTAPTA PEK ÇOK YALIN BOLŞEVİK GERÇEĞİ VAR’	5
MAXİM GORKİ’NİN ÖNSÖZÜNDEN	5
İÇİNDEKİLER.....	8
YOLDAŞ STALİN’İN TRAKTÖR FABRİKASININ AÇILIŞ GÜNÜNDE STALİNGRAD İŞÇİLERİNE KUTLAMA MESAJI, 17 HAZİRAN 1930:	11
BİR LİDERİN HAYATI.....	12
ASSİLY İVANOVA, İNŞAAT BAŞKANI VE FABRİKANIN İLK MÜDÜRÜ.....	12
OĞULLARIMA SÖYLÜYORUM: ‘OKUMANIZ LAZIM!’	77
S. KRASAVİN, ARMATÖR/MONTÖR.....	77
METAL HAKKINDA HER ŞEYİ BİLMEK İSTİYORUM.....	88
F. A. KHLOPTUNOVA, MAKİNE MONTAJ ATÖLYESİ USTABAŞI YARDIMCISI.....	88
O.K.	100
ROLLO WARD, DIŞLI KESME DEPARTMANI USTABAŞISI	100
BİR MORDVIN KABİLESİ KADINI	107
MÉMÉ KÉRÉMÉ, MAKİNE MONTAJ ATÖLYESİNDE MONTÖR.....	107
AYAR KURDU	112
LOUIE GROSS, ALET ATÖLYESİ ŞEFİ	112
TOPRAK	143
İ. S. ASCHENKO, DÖKÜMHANE TOPRAK KARIŞTIRMA DAİRESİ BAŞKANI.....	143
HER BEŞ DAKİKADA	158

BİR TRAKTÖR	158
S. M. TALALAYEV, BÜYÜK KONVEYÖR'ÜN VARDIYA USTABAŞI	158
SAHA KIZINDAN TUGAY LİDERLİĞİNE.....	171
A. M. SIROTINA, MAÇA İMALATHANESİ TUGAY KOMUTANI	171
HAYATIM	185
P. I. KONOVALOV, İKİNCİ DÖKÜMHANENİN DÜZELTME BÖLÜMÜ BAŞKAN YARDIMCISI	185
KÜÇÜK ERKEK KARDEŞ.....	206
T. A. FANDYUSHIN, HAFİF DÖVME BÖLÜMÜ TUGAY LİDERİ	206
NE CEHENNEM!'	216
G. REMIZOV,	216
KALIP DEMİRCİ.....	216
'KONVEYÖRE BAK TATLIM!'	225
FRANK HONEY, ALET YAPICISI; AMERİKALI UZMAN.....	225
İKİ YÜZ YIL İLERİYE ADIMLADIK	236
K. E. TREGUBENKOV, ESKİ PARTİ KOMİTESİ SEKRETERİ, ŞİMDİ TESİS MÜDÜRÜ .	236
SON SÖZ	258
Y. İLYİN VE B. GALİN.....	258

ÇİZİMLER

‘Ve O 120 Ton Ağırılığındaydı!’	sayfa 4
‘Tek Katlı Bir Kulübede Makhno’yu Yaralı Halde Yatarken Bulduk’ sayfa 23.	
‘Hapse girmekten kıl payı kurtulduk’	sayfa 119.
‘Bu Ku Klux Klan’ın İşiydi’	sayfa 121
‘Kalıplamayı Elle Yaptık’	sayfa 149
‘Ya Komsomol’dan Çık Ya da Defol!’	sayfa 174
‘Şimdi Öleyim Deme Ha!’	sayfa 192
‘Çekiçlerimizin Sapları Uzundu’	sayfa 240

YOLDAŞ STALİN'İN TRAKTÖR FABRİKASININ AÇILIŞ GÜNÜNDE STALİNGRAD İŞÇİLERİNE KUTLAMA MESAJI, 17 HAZİRAN 1930:

Stalingrad, Tractorstroy, Ivanov:

S.S.C.B.'nin ilk traktör devinin işçilerine ve liderlerine zaferlerinden dolayı selamlar ve tebrikler. Ülkeye her yıl vereceğiniz elli bin traktör, eski burjuva dünyasını patlatan ve kırsalda yeni sosyalist düzenin yolunu açan elli bin mermidir. Programınızı gerçekleştirmenizde başarılar dilerim.

Fabrikanın inşasında yardımda bulunan teknik öğretmenlerimize, Amerikalı uzmanlara ve teknisyenlere teşekkürler.

J. STALİN

Bir Liderin Hayatı

**ASSILY IVANOV,
İnşaat Başkanı ve
Fabrikanın İlk Müdürü**

I. DONANMA, CEPHE, PARTİ

Fabrikayı ilk kez 2 Şubat 1929 sabahı gördüm. Gipromet ^{*} ofisinde duvarda asılıydı —Stalingrad Traktör Fabrikası'nın görsel tasarımı. Bir yıl sonra gerçek hayatta karşımda durduğu gibi, avucumun içi gibi her şey oradaydı. Ön planda dökümhane ve dövme hane; ardından makine montaj atölyesi ve arka planda alet atölyesi vardı. Dökümhanenin masif duvarları diğer her şeyin üzerinde yükseliyordu. Merkezi termo-elektrik dairesinin siyah güdük bacaları parlak mavi gökyüzünün önünde beliriyordu. Bir süre durup bir dalganın tepesi gibi kabaran dövme hane çatısına ve makine

^{*} Devlet Metalurji Tesisleri Planlama Dairesi.—Ed.

montaj atölyesinin pürüzsüz dışa bükey çatısına baktım. Ve yapraklarla dolu yeşil ağaçlar ile çalılar düz, uzun, cansız gölgeler düşürüyordu.

Tasarımda her şey net ve canlıydı. Ancak yine de insanları bunun mümkün olduğuna ikna etme ve onaylatma göreviyle karşı karşıyaydık —bu akşam Gipromez’in açık oturumunda yapılması gereken bir iş... Ağır kapıyı açtım ve buzun üzerinde karın kalınlaştığı kanala doğru sokağa çıktım. Yavaşça kasabanın içinden geçtim ve etrafımda eski günlerde çalışma hayatıma başladığım yerleri gördüm.

Aptekar Adası oradaydı —orayı iyi biliyordum çünkü bir zamanlar Duflon fabrikasında çalışmışım ve işte iş aramak için fabrikadan fabrikaya dolaştığım Vyborg bölgesi. Sokakları, kanalları, evleri, atölyeleri tanıdım. Burası benim şehrimdi, doğduğum ve kendi ayaklarımın üzerinde durmayı öğrendiğim şehirdi.

Dedem feodal bir serfti; babam ise pirinç dökümcüsü. Çocukluk anılarım St. Petersburg’daki büyük, tuğla evlerin bodrum katlarına aittir. Bodrumda her zaman karanlıktı ve yoldan geçenlerin bacaklarının pencerenin önünden kayıp gittiğini ve duvarlara geçici bir gölge düşürdüğünü görebilirdiniz... İlkokuldaki öğrenimimi bitirdikten sonra babam beni besleyip giydirmenin zor olduğunu söyledi, bu yüzden on yaşında askeri ve denizcilik okuluna gönderildim. Kronstadt’ta mayınlar hakkında her şeyi öğrendim: Elektrik mühendisliği ve telsiz telgrafının temel ilkelerini okudum ve yanıcı maddelerin gücü hakkında bir şeyler öğrendim —barut, piroksilin, cıva fülminatı ve füyelerin bileşimi. Öğretmenimiz ünlü profesör Popov’dü. Zaman zaman çok içerdi ve sonra siyah okul sıralarının arasında hızlıca bir aşağı bir yukarı yürür, İtalyan Marconi’nin telsiz telgraf fikrini çaldığından şikayet ederdi. Karatahtanın önünde durur, tahtaya sürekli tebeşirle çizimler yaparak fikrini bize açıklardı. Bize elektrotları mıknatıslayacak bir şarjı, uzun dalgaları ve kesintili dalgaları ayrıntılarıyla anlatırdı. Marconi dünya çapındaki ünü onun elinden kapmıştı ve o bunu asla unutamıyordu.

1902’de Popov radyo aygıtıyla çalıştık ve sonuç aldık. Aralarında sadece 70 kablo boyu mesafe bulunan iki gemimiz vardı

ve aralarındaki konuşma telsiz telgraf ile yürütülüyordu. Bunlar ilk, tamamlanmamış deneylerdi.

Donanmadaki hayat sert ve zordu. Haftanın iki günü çamaşır yıkardık ve o günlerde sabah saat dört buçukta ayaktaydık. Haftada bir kez güverteyi yıkardık ve o zaman saat dörde kalkmamız gerekirdi. Yalnızca Pazar günleri saat beşe kadar yatmama izin verilirdi. 1904'te 'Europa' gemisinde kıdemsiz mayın eğitmeni olarak görev yapıyordum ve isyan ettik. Subaylar erzakları aşırıyor ve bizi domuz gibi besliyordu. İğrenç yemekleri kabul etmeyi reddettik, küpeştede sıraya girdik ve taleplerimizi sunduk. Bizi tutuklatmak ve cezalandırmakla tehdit ettiler, ancak

bunu denemeyi göze alamadılar ve bizi rütbemizi düşürmekle yetindiler. Mayın eğitmeni rütbesinden ikinci sınıf usta denizci rütbesine düşürüldüm.

Bizi eğitmenin ilkel, kaba saba bir yolu vardı. Bir keresinde bize denizde nasıl mayın döşeneceğini öğretiyorlardı ve döşediğimiz bir Whitehead mayını patlamayı reddetti. Ben de denize daldım ve onu yakalamak için yüzdüm. Rüzgar üstü tarafından yanına geldim ve dikkatlice kement attım. Bütün numara, mayının emniyet mandalını serbest bırakmadan onu yakalamaktı, aksi takdirde paramparça olmak işten bile değildi. Bu tür mayın avcılığı bize kesinlikle bir şeyler öğretti.

Tatil günlerinde Kronstadt'ın arka sokaklarında boş boş dolaşırdık. Denizdeyken her gün geleneksel bir bardak votka alırdık. Kilise korosunda şarkı söylenir ve papaza günah çıkarttırılırdık. Zor, sıkıcı ve monoton bir hayattı. 1905'te bir mayın gemisi olan 'Voyskovaya'da görev yapıyordum ve devrimi duymamızı engellemek için bizi denizde tuttular. Ama yine de 'Pamyat Azova' ve 'Potemkin'deki isyanları duyduk. Ve bundan sonra ne olup bittiği hakkında oldukça iyi bilgilendirildik.

Yirmi üç yaşında deniz ihtiyatına transfer edildim ve Nikolayevsky demiryolunda elektrikçi olarak çalışmaya başladım. Ark lambalarını düzenlemek ve tamir etmek zorundaydım. Gündüz işçileri daha iyi ücretler ve maaş defterlerinin getirilmesi için greve gittiğinde, ben de onlara katıldım ve onlar adına ekonomik talepler

sundum. Bu yüzden kovuldum ve demiryollarında tekrar çalışma hakkımdan mahrum bırakıldım. Bu yıllarda politeknik enstitüsünde akşam derslerine devam ediyordum, çünkü özel bir alanda teknisyen olmak istiyordum. Bu dersler size herhangi bir diploma hakkı vermiyordu ama aldığım bilgi uğruna gidiyordum. Dokuz saatlik çalışmadan sonra sınıfıma koşar ve orada kimya, yüksek matematik, mekanik, farklı malzemelerin direnci ve benzeri konuları çalışırdım. Ama demiryolundan kovulduğumda artık ders çalışacak halde hissetmiyordum. Bir yıl boyunca kara listeye alınmış olarak St. Petersburg’da dolaştım, nihayet deniz üzerinde, Baltık filosundaki bir dretnotta elektrik tesisatçısı olarak iş bulana kadar.

Siyasi eğilimimi belirleyen neydi? Karşıma çıkan tüm grevlere katılmıştım. 1914’te Baltık filosunda savaşa karşı ilk grevi yaptık. İki hafta grev yaptık ve grev yenilgiye uğrayıp elebaşlarının evlerini basıp bizi hapse atmaya başladıklarında, işimi bıraktım ve Antropshino adında küçük bir yerdeki bir kağıt fabrikasında şalter panosunda iş buldum. Savaşa seferber edilmemek için fabrikadan fabrikaya geçip durdum. Bir Bolşevik’in kalabalığa hitap ettiğini ilk kez Aptekar Adası’ndaki Duflon elektrik mühendisliği tesislerinde duydum. O zaman Murza, çarlık hükümetine karşı konuştu ve herkesi savaşa karşı savaşılmaya çağırdı.

Şöyle dedi: ‘Bizi ezenin kim olduğu fark eder mi —Rus çarı mı yoksa Alman kayseri mi? İkisi de işçileri eziyor ve ikisi de devrilmeli.’

Murza açıkça bir ayaklanma çağrısında bulundu ve konuşmasının sonunda bizimle vedalaşıp tutuklanmayı bekleyerek torna tezgahının başında durdu. Jandarmalar onun için geldi ve onu fabrikadan çıkarıp gözümüzün önünden götürdüler.

Bir keresinde yeni bir ampermetreyi sökerken, kasasında Almanca bir ticari marka olduğunu fark ettim: ‘Made in Germany’ (Almanya’da üretilmiştir). Sözcükleri yüksek sesle okudum ve teslim alan subaya döndüm. ‘Alman burjuvazisi Rusya’yı kendi vatanından daha çok seviyor gibi görünüyor, değil mi?’ dedim. ‘Bu seni ilgilendiriyor mu?’ diye yanıtladı subay boş bir tonla. ‘Evet, merak ediyorum.’ ‘Meraktan çatlıyorsan, seni cepheye gönderebilirim. O

zaman belki savaşta bir Alman subayıyla karşılaşır ve onunla konuşabilirsin. Sana bunu açıklayacaktır.’

Böyle bir şey istemiyordum, bu yüzden çenemi kapalı tuttum. Bundan kısa bir süre sonra işimi yine değiştirdim ve St. Petersburg’daki Vassilevsky Adası’ndaki Siemens-Halske düşük güç tesislerinde çalışmaya başladım. Siyasi bir ‘kara koyun’ olmama rağmen, parmaklarımın ucunda iyi bir nitelik vardı ve işimi değiştirmem nispeten kolaydı. Daha sonra Harkov’da elektrik tesisatlarında montör olarak çalıştım ve Devrim gerçekleştiğinde Harkov’daydım. Devrim’e kadar tam bir siyasi hayat yaşamaya başlamamıştım. Binlerce diğer işçi gibi ben de her zaman devrimci edebiyat okumuş, isyan etmiş, greve gitmişim, ve greve gidip gitmemem gerektiğini kendime asla iki kez sormamıştım. Hayata ciddi anlamda 1917’de başladım. 1917 baharında çalıştığım elektrik santralinin işçilerine aletleri bırakmamızı önerdim. İki gün boyunca işi durdurduk. Fabrikanın müdürü işçilere sordu: ‘Neden işe gelmediniz?’ Adamlar, ‘Vassily Ivanov yapmamamızı söyledi’ diye yanıtladı.

Örgütlü bir şekilde savaşma zamanının geldiğine karar verdim ve Partiye katıldım. Devrim Harkov’da 3 Mart 1917’de gerçekleşti. Otuz iki yaşındaydım ve enerji doluydum. Sıradan neferlerin arasında savaşmam gerektiğini hissettim. Acı anılarım arasında Kazakların St. Petersburg’da bizi nasıl kırbaçladığı hafızamda canlandı. ‘Neden Kazakların, neden her pis pisliğin insanlara zulmetmeye ve kırbaçlamaya hakkı olsun ki?’ diye sordum kendi kendime.

Zırhlı kruvazörün küpeştesinde hepimizin sıraya girdiği ve subayların bizi tutuklatmakla tehdit ettiği günü hatırladım. Ve böylece Devrim patlak verdiğinde, fabrika kapılarını ardına kadar açtım ve işçi kollarını sokaklarda şarkılar söyleyerek öne geçirdim.

Örgütlediğim Kızıl Muhafız müfrezesine kırk işçi katıldı. Onları koşturdum, diz üstü ve yatarak ateş etmeyi öğrettim. Onlar protesto edene kadar tatbikat yaptırdım: ‘Vassily! Mesih aşkına! Eski rejimi geri getirdiğini mi sanıyorsun? . . .’

Kasım 1917’de bir zırhlı trene eşlik eden bir piyade müfrezesinin komutanı olarak cepheye hareket ettim. Beyaz haydutlara karşı ilk savaşımız Lozovaya istasyonunda gerçekleşti. Düşmanı püskürttük ve Sinelnikovo ile Pavlograd’ı işgal ettik, tekrar Sinelnikovo’ya döndük ve Ekaterinoslav’a doğru ilerleyerek düşmana çok zorluk çıkardık. Varışımız Sovyet birlikleri ile Beyazlar arasındaki savaşın sonucunu belirledi. 27 Aralık 1917’de kasaba Sovyetlerin elindeydi. Bundan sonra bazen piyadede, bazen zırhlı trende ve bazen Çeka’da görev yaptım.

Nisan 1918’e kadar Ekaterinoslav Demiryolu Kavşağı komutanıydım ve Batı cephesinden Don’a dönmekte olan bir Kazak bölüğünü silahsızlandırdım. Trenle Pyatikhatka yönüne gidiyorlardı ve bizim görevimiz onları, ileri karakollarımızın beklemesi ve doğru zamanda onları silahsızlandırması için uygun bir yerin seçildiği ikinci Ekaterininsky hattı boyunca yönlendirmektir. Kazaklarla tartışmaktan ve onlara Ekaterinoslav yönüne gitmeleri gerektiğini söylemekten sesim kısıldı: ‘Doğruca Ekaterinoslav’a gidin’ diye ısrar ettik. Ancak Kazak subayları Ekaterinoslav’da karşılanmaları için hazırlık yaptığımızı düşünerek itiraz ettiler. Tabancalarını çektiler ve Pyatikhatka istasyon müdürünü ikinci Ekaterininsky hattı boyunca geçmelerine izin vermeye zorladılar. Bu tam da istediğimiz şeydi. ‘Pekala,’ dedim, ‘silahlı güce boyun eğeceğiz.’ Tabur yola çıkmadan önce alarını verdik, trenin önündeki rayları söktük, onları Trubny tesislerinin yakınında durdurduk ve silahlarını teslim etmeye çağırdık. Bir bölük silahlarını teslim etti ve Don’a geçmelerine izin verdik; Kazakların geri kalanı boyun eğmeyi reddetti, ekipmanlarını raylara fırlatarak vagonlardan atladı, atlarına bindi ve silahlarını teslim etmeden Dinyeper’i yüzerek geçti.

9 Nisan’da Komünist müfrezelerden birinde savaşçı olarak kaydoldu. Donetsk ve Krivoy Rog bölgesi hükümetiyle birlikte Harkov’dan çekildik. Almanlar Ukrayna’ya ilerliyordu ve Kostyanovsk küçük köyü yakınlarında bize saldırdılar. Dört yoldaşımızın cesedini Lugansk’a taşıdık ve müfrezemiz Klim Voroshilov’unkiyle güçlerini birleştirdi. Debaltsevo’dan tahliye edilen son kişiler bizdik, alabileceğimiz her şeyi aldık ve demiryolu

ekipmanını havaya uçurduk. Birkaç lokomotifini birbirine bağladık ve Rostov'a sürdük. Sol Sosyalist-Devrimci olan makinistlerden birine yardımcı olarak çalıştım. Kömür attım, tekerlekleri temizledim ve gözümü Sosyalist-Devrimci'den ayırmadım ve böylece sonunda Tsaritsin'e ulaştık.

Temmuz'dan Eylül 1918'e kadar, Tüm-Rusya Merkezi Yürütme Komitesi ve Rus Komünist Partisi Merkez Komitesi murahhası iken Vologda'da karşı-devrime karşı savaştım. Bütün yabancı diplomatik misyonları Vologda'dan Moskova'ya çıkartmayı görev edindim, çünkü devrime zarar veriyorlardı. Bir Letonyalı müfrezesinin başında yakındaki manastırları aradık. Bunlardan birinde bir Letonyalı keşişten gizli bir geçidin kapısını açmasını istedi. Keşiş bunu yapmayı reddetti ve adamlardan biri demir kapının kilidini bir el bombasıyla kırdı. Ancak patlama muhteşem bir altarı paramparça etti. Keşişler alarmı çaldı ve bizi her taraftan kuşattı. Dışarıya yolumuzu zorlukla yarabildik. O gün düzensiz davranışlarım nedeniyle Partiden ihraç edildim ve aynı gece Moskova'ya hareket ettim. Moskova'da bana işimi ne halt etmeye bıraktığımı sordular ve hemen Partiye iade edildim. Ben de Vologda'ya geri döndüm. Chicherin'in telgraf üzerinden yabancı misyonlara karşı nasıl davranmam gerektiği konusunda bana nasıl koçluk yaptığını hatırlıyorum: 'Dikkatli ol. Hiçbir provokasyona gelme. Ekstra-bölgesel (dokunulmaz) olduklarını unutma. Karmaşıklıktan kaçın. . .'

Telgraf operatörünün yanında durup mesajın beyaz şeridini telgraftan gelirken okuyordum. Ancak misyonlar ekstra-bölgeselliklerini sürekli kötüye kullanıyorlardı. Beyazlar onların etrafında toplandı ve Polonya lejyonlarını silahlandırdılar, rahipleri, tüccarları ve fabrika sahiplerini savundular. Şu ya da bu şekilde Vologda'dan çıkarılmaları gerekiyordu. Bir gece geç saatlerde Tüm-Rusya Merkezi Yürütme Komitesi Başkanı Yoldaş Sverdlov'u telgrafa çağırdım: 'Vassily Ivanov konuşuyor. Misyonlar Vologda'dan çıkarılmalı. Bana bunu yapmam için talimat verin. Merkezi hükümet bu konuda hiçbir şey bilmiyor, eylemlerimden sorumlu değil. Vologda'da huzursuzluk olduğunu, can güvenliklerine

kefil olamayacağımızı ve bu nedenle onları merkezi Sovyet hükümetinin bulunduğu Moskova'ya gönderdiğimizi söyleyebiliriz.'

Telgraf operatörü beklenmedik yanıtı yazdı: 'Lenin konuşuyor. Çok doğru. Önerdiğiniz gibi yapın.'

Çok geçmeden Vologda onlardan temizlendi.

Ancak Vologda'dan ayrılmadan önce bazı Baltık denizcileriyle karşılaştım. Arhangelsk cephesine gitmekte olan bir denizci müfrezesi Vologda'dan geçiyordu ve demiryolu hattında Kedrov Kuzey Sefer heyeti başkan yardımcısı Eiduk tarafından tutuklanan yoldaşlarıyla dolu bir kamyon gördüler. Baltık adamları yoldaşlarını tanıdılar ve neyin yanlış olduğunu öğrenmek için durmadan heyecanlandılar ve kamyonu kuşattılar. Eiduk onların yanına çıktı. Onu bir toplantıya sürüklediler ve zararsız Letonyalıyı parçalamaya hazır görünüyorlardı.

Sefer heyetine bağlı adamların rahatsız yüzlerini gördüm ve toplantıya aceleyle gittim. Denizciler konuşmamı engellemeye çalıştılar, ama sesimi yükselttim ve onları dinlemeye zorladım. 'Ben Baltıklı bir mayın eğitmeniyim!' diye bağırdım. 'Bana güvenebilirsiniz.'

Biraz mırıldandılar ama artık sözümü kesmediler. 'Kimi vurmak istiyorsunuz? Bir Letonyalıyı, Bolşevik Eiduk'u mu? O zaten bir kez vurulmaya mahkum edildi. 1905'te. Bir çarlık generali tarafından. Eiduk damgalıdır: iki kurşun yarası var.'

Eiduk yanımda duruyordu. Heyecanlıydım ve mekanik olarak paltosunu ikiye ayırarak, yaraların izleriyle çıplak tenini kalabalığa gösterdim. Denizcilerle aynı tuzdandım, birbirimizi mükemmel bir şekilde anladık ve birkaç dakika sonra kararımıza varmıştık —ısrar edenler tutuklu kalmalı ve pişman olanlar müfrezeye birlikte cepheye gitmeliydi. Bu yapıldı.

Bundan sonra Moskova'ya gittim ve Sosyalist-Devrimcilerin ayaklanması sırasında İkinci Sovyetler Evi'ni korudum. Daha sonra özel bir görevle gönderilen bir grup müfrezenin başı olarak Ural cephesine gönderildim. Müfrezelerin başında bir zırhlı tren vardı; Astrahan cephesinden alınmıştı. Yolumuzda, bozkırları geçerken, sık sık ihanet belirtileri bulduk. Kuyulara atılmış Komünistlerin

cesetlerini bulduk; Devrimci Savaş Konseyi üyeleri Lindov ve Mayorov öldürülmüştü. Hainler şu sloganı öne sürüyorlardı: ‘Yaşasın Sovyetler ve Kahrolsun Komünistler!’ Onları bozkırlardan Uralların derinliklerine sürdük ve Ozinki’den Uralsk’a kadar cepheyi restore ettik ve hattaki tüm kilit noktalara Komünist birimler yerleştirdik. Yoldaş Frunze liderliğindeki silahlı İvanovo-Voznesensk dokumacılarının varışına kadar dayanmayı başardık. Cephe sektörümü ona devrettim ve Çeka’daki işime geri döndüm. Beyazlar Eylül 1919’da Orel’i ele geçirdi. İl Çeka keşif birimiyle düşmanın arkasında kaldım ve geri dönen Kızıl birliklerle kasabaya girdiğim güne kadar onlara sorun çıkarmayı hiç bırakmadık.

Bana her zaman Parti işleri veriliyordu. Harkov il komitesi ve Ekaterinoslav örgütü sekreterliğine atandım; ancak cephede işler ne zaman zorlaşsa ve düşmanlarımız etrafımızı sarsa, karşı-devrime karşı savaşılan cephenin bir sektörüne gönderiliyordum. Mayıs 1920’de Polonya taarruzu sırasında Dikanka ormanlarında Ataman Maximovich’i avladım ve 1 Ağustos’ta Nestor Makhno ile bir ateşkes imzaladım. Onu üç bin kilometre boyunca kovalamıştık; Ukrayna’nın her yerinde bizden kaçtı ve iki tekerlekli arabalarla bozkırları taradı, ama bize savaş vermeyi reddetti. Güney cephesi başkomutanı Yoldaş Frunze, beni Devrimci Savaş Konseyi murahhası olarak Makhno müfrezelerine gönderdi. Beş Çeka adamıyla birlikte Makhno ile müzakerelere girecek ve üçüncü, belirleyici ateşkesi imzalayacaktım. Komutanın kompartımanından ayrıldığımızda, ne Yoldaş Frunze, ne Yoldaş Mentzev, ne Yoldaş Balitzky ne de Nestor Makhno ile buluşmaya giden altı Komünist olan bizler, geri döneceğimize dair özel bir umuda sahip değildik.

Makhno’nun heyeti Starobelsk’e en yakın istasyonda bizi bekliyordu. Bizi kompartımanımızdan çıkardılar ve Harkov’a devam ettiler, biz ise iki tekerlekli arabalara bindik ve böylece Makhno karargahı olan Starobelsk’e geldik. Tek katlı bir kulübede Makhno’yu yaralı halde yatarken bulduk; topuğu bir kurşunla parçalanmıştı. Kafaları bir kulağın üzerine cüretkarca yatırılmış tüylü kürk şapkalarla süslenmiş silahlı adamlarla çevriliydi. Bizi karşılamak için kalktı —uzun saçlı, tıkız bir adam— ve şakayla,

neredeyse cilveli bir şekilde şöyle dedi: ‘Bir kurşunun bana ulaşacağını kim düşünebilirdi ki!’

Onunla üç ay kaldım, etrafını saran komutanların moralini bozmak için çalıştım. Kendi yoldaşlarımla çok nadir buluştum, çünkü bizi ayrı tutmak için ellerinden geleni yaptılar. Ama Makhno adamlarıyla iyi anlaştım ve aralarında kendi yoldaşlarımla arasındaymış gibi yürüyebiliyordum. Makhno müfrezelerini çökertmek için belirleyici an, Sovyet Hükümeti’nin köylülere dokuz yıllık bir süre için toprak verme karnamesini çıkardığı zaman geldi. Müzakerelerimiz başarıyla taçlandırıldı. Makhno, Wrangel’e karşı Perekop’a hareket etti, ancak daha sonra tekrar yoldan çıktı ve bize ihanet etti.

1921’in sonlarına doğru düşman geri püskürtüldüğünde Parti, Ukrayna’nın yıkılan sanayisini restore etme işini üstlendi. Ukrayna Metal Tröstü’ne transfer edildim ve Metalurji Sanayi Başkanlığı Kurul Kolegyumu başkanı oldum. Bu Kurulun kontrolü altında, o zamanlar sadece kürek, çatal ve çakmak üreten sekiz yüz tesis vardı; Ukrayna’nın tamamında fırınlar kazınmıştı.

Önce madenleri ve kuyuları çalıştırmamız gerekiyordu, çünkü boş duruyorlardı ve ihtiyacımız olan cevher el sürülmemiş halde yatıyordu. Sonra Lugansk, Ekaterinoslav ve Yuzovka tesislerini gezdim. Bu parçalardan zırhlı trenlerde, arabalarda, at sırtında veya piyade saflarında geçeli çok olmamıştı ve şimdi önümüzde başka bir görev vardı —yüksek fırınları, açık ocak fırınlarını, haddehaneleri ve makine atölyelerini bir kez daha üretime başlayacak şekilde restore etmek. Yuzovka’daki ilk fırını yaktık. Büyük zorluklarla çalıştırdık —cevheri nasıl eriteceğini neredeyse unutmuş gibiydi. İki kez berbat ettik ve eritme işlemini mahvettik, ama üçüncü kez denedik ve daha şanslıydık —fırın sonunda tekrar pik demir çıkardı! Yuzovka fırınından çıkan ilk göz kamaştırıcı demir selini gördüm.

O günlerde bile, ham maddeden işlenmiş ürüne kadar tüm üretim süreçlerinin yoğunlaşacağı tesis kombinatları yaratmayı hayal ediyordum. Bu benim büyük teknik fikrimdi, ancak Ulusal Ekonomi Yüksek Konseyi’nde hiçbir destek görmedi ve işimden muaf tutularak okumaya gönderildim. Üç ay boyunca zamanımın hemen

hemen tamamını evde kitaplarla çevrili olarak geçirdim. Nasıl çalışılacağını neredeyse unutmuştum ve son derece zor buldum, ama yine de giriş sınavımı geçmeyi başardım ve Harkov Teknoloji Enstitüsü'ne girdim. 'Sonunda St. Petersburg'da çok uzun zaman önce çalışmaya başladığım bilimlerde ustalaşacağım,' diye düşündüm.

Her şey mükemmel gitti ve bir yıl içinde yüksek matematik, çizim, fizik ve kimyayı geçtim ve malzemelerin direnci sınavına girmeye hazırlanıyordum. Ancak eğitimimi kesmek zorunda kaldım, çünkü Harkov Parti Konferansı'ndan murahhas olarak Moskova'ya gönderildim. On İkinci Parti Kongresi gerçekleşiyordu. İlyiç hastaydı ve yoktu. Troçki, ulusal ekonominin makasları hakkındaki tezleriyle ortaya çıktı ve 'demokratik merkezîyetçilik' grubu onun fikrini destekledi. Tartışma sırasında 'demokratik merkezîyetçilik' grubuna karşı hararetle konuştum ve malzemelerin direnci sınavına girmek için Harkov'a döndüğümde, Parti bölge komitesi sekreteri olarak çalışmak üzere Ekaterinoslav'a gitmemi önerdi. Ertelemeye çalıştım ama ikinci kez önerildi. Böylece eğitimim bir kez daha kesintiye uğradı ve Ekaterinoslav'a hareket ettim.

Ekaterinoslav bölgesinin birkaç milyarlık bir açığı vardı ve fırınlar atıldı. Oradaki köylerden birinde üç ay yaşadım ve köylülerin ne söyleyeceğini dinledim. İhtiyaçlarını öğrendim ve ruh hallerini inceledim ve birçok fırının boş durduğu kasabanın kendisine geldiğimde, bazı işçilere bulaşan gevşekliğin kaynağını keşfetmem ve anlamam kolay oldu. O zamanlar üretim oranlarının yükseltilmesi bu gevşekliğe bir darbeydi ve bu bizi işçilerin arasına dağılmış küçük burjuva kaytaranlarıyla karşı karşıya getirdi. Bryansk Tesisleri'nde sabah saatlerinde üretim oranlarının artırılacağı duyuruldu ve akşam saatlerinde dokuzuncu sürücüdeki haddehane işçileri, emek verimliliğini artırmaya yönelik yeni oranları protesto etmek için greve gitti. Haddehane işçileri atölyeden atölyeye giderek adamları yeni oranları protesto etmeye çağırdılar; işçilerin dar departman çıkarlarıyla oynadılar ve biz düzen ve proletarya disiplinini getirmeye başladığımızda hemen silaha sarıldılar.

'Tek katlı bir kulübede Makhno'yu yaralı halde bulduk.'

Dokuzuncu sürücü işi durdurdu ve tüm işçileri aynı şeyi yapmaya çağırdı. Açık ocak fırınındaki adamlar çalışmaya devam etti. Hepimiz şu meseleyle karşı karşıyaydık —ya pes edip işçilerin küçük burjuva duygularıyla sürüklenecektik ya da dayanıp gevşekliği ortadan kaldıracaktık. Yönetim kurulu bir emir yayınladı: dokuzuncu sürücünün tüm işçileri işten çıkarılacak ve Devrimin çıkarlarını aziz tutan dürüst işçilerden oluşan yeni bir grup alınacak.

Sabah dokuzuncu sürücünün tamamı fabrika kapılarına geldi, ancak içeri alınmadılar. Diğer atölyelerin işçilerini durdurdular, müdür yanlarına yaklaştığında onu yuhladılar. Fabrika sendika komitesi başkanı beyaz saçlı Litovko, kalabalığın arasına girerek devam eden savaşın anlamını açıkladı, ancak onu dövdüler ve yere attılar. Demir kapıları yıkmaya hazırdılar, ama biz içeri alınmamaları emrini verdik. Akşam Fabrika Okulu'nun dersliklerinde tüm fabrikanın işçilerinden murahasların katıldığı bir toplantı yapıldı. Dokuzuncu sürücü bir arada kaldı ve toplantının sonuçlarını bekleyerek kapılarda bekledi. Konuşmamda beyaz saçlı işçi ve Bolşevik Litovko'nun durumuna değindim.

‘Litovko’ya vurduklarında,’ dedim, ‘Sovyet Hükümeti’ne vuruyorlardı. Litovko, Devrimi küçük burjuvazinin gevşekliğine karşı savunuyordu. Yeni oranlar, anarşik üretim yöntemlerine karşı bir engeldir; bunlara saldıran herkes bu engeli deviriyor demektir.’ ‘Bunlar hoş güzel de, bizi kovma emri neden asıldı?’ diye araya girdi biri.

Onu işçi kalabalığının arasından buldum ve yanıtladım: ‘Devrim adına, aralarına çıkar avcılarının sızdığı bir kesim işçinin özel çıkarlarını düşünemeyiz. Birkaç yıl önce, 1921’de Parti, işçi sınıfını Partiyi dolandırıcılardan ve otlakçılardan temizlemeye yardım etmeye çağırdı. Şimdi Parti, sanayiye giren ve disiplinden hoşlanmayan küçük burjuvaziden kurtulmanıza yardımcı oluyor.’

Toplantıdan bir heyet ayrıldı ve varılan kararı dokuzuncu sürücüye bildirmek için kapılara gitti: ‘İşçiler yeni oranları kabul ettiler. Dokuzuncu sürücü için yeni işçiler seçmeye başlayacağız.’

Bir gün sonra bu sürücü çalışmaya başlamıştı.

Kısa bir süre sonra Renkli Metaller Sanayii Devlet Tröstü'nde çalışmak üzere transfer edildim.

Sadon'a gönderildim, burada madenleri tekrar çalıştırdım ve daha sonra enkazcı oldukları ortaya çıkan ve Vladikavkaz civarındaki kurşun ve çinko yataklarında hiçbir şey olmadığını kanıtlamaya çalışan bazı uzmanlarla savaşmak zorunda kaldım. İlk cevher yüzdürme tesisini inşa etmeye başladık; cevher yataklarından konsantrasyon fabrikasına bir asma demiryolu planladık ve döşemeye başladık; Alagir'deki metalurji tesislerindeki fırınlarda bazı rekonstrüksiyon çalışmaları yaptık ve Zangezur'da restorasyon çalışmalarına başladık. 1926'nın sonunda Moskova'da çalışmak üzere transfer edildim.

Halk Çalışma Komiserliği Kolegyumu üyesi olarak Moskova'daki sigorta ofislerini gezdim. Sırtlarında çuvallarıyla işsizlerle birlikte kuyruklarda durdum ve işsizlerin bize yürekten sövdüğü bürokratik yöntemler hakkında her şeyi öğrendim. İşsizlik yardımlarını fabrikalar aracılığıyla vermeye ancak daha sonra başladık ve böylece iş borsalarının yükünü hafiflettik.

Sonra bölge yürütme komitesi başkanı olarak Orel'e gönderildim. Bir zamanlar Orel eyaleti iyi yarış atları ve sefil kulübeleriyle, toprak sahiplerinin zenginliği ve köylülerinin yoksulluğuyla tanınırdı. Şimdi tavuk çiftçiliğini örgütlemeye ve kooperatif at yetiştirme işletmeleri yaratmaya başladım. Orel'den ayrıldığımda, ihracat amacıyla teslim ettiğimiz yumurtaların her birinin 80 gram ağırlığında olduğuyla övünebilirdim. Sonuçta hiç de fena bir ağırlık değil!!

Sonra Stalingrad'a gitmemi önerdikleri Moskova'ya çağırıldım. 'Devam et, Traktör Fabrikası'nı inşa etmelisin.'

2. SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE TRAKTÖR İNŞAATININ KADERİNE KARAR VERMEK

22 Eylül 1928'de Ulusal Ekonomi Yüksek Konseyi emriyle Vassily Ivanovich Ivanov, Stalingrad Traktör Fabrikası inşaat işinin

başkanı olarak atandı. Bundan sonra hayatım Traktör Fabrikası'nın hayatı ve kaderiyle yakından bağlandı.

Trende otururken azıcık düşünmeye ve 1917'de fabrika avlusunda işçilere süngü hücumunun nasıl yapılacağını öğrettiğim zamandan 22 Eylül 1928'e kadar hayatım boyunca yaptığım her şeyi özetlemeye vaktim oldu. Bir el bombasını nasıl atacağımı ve bir tüfeği nasıl kullanacağımı oldukça iyi biliyordum —beş yıllık iç savaş bana bunu öğretmişti. Sonra ilk yüksek fırının yakılmasına yardım etmişim ve daha sonra renkli metal sanayisini yeniden yapılandırmaya katılmışım. Şimdi bir fabrika inşa etmek zorundaydım, onu en baştan inşa etmeliydim. 'Bu yeni işin nasıl bir şey olacağını merak ediyorum,' diye düşündüm.

Henüz işin boyutu hakkında hiçbir fikrim yoktu; tasarımı veya inşa edeceğimiz alanı bile görmemişim. Ama bana önerilen şey, her şeyin mümkün olan en kısa yol boyunca ilerlediği bir kombinat hayalimle örtüşüyordu —ham maddelerden işlenmiş ürüne kadar. Traktör üretimi tam da bu şekilde yapılmalıydı, başka türlü değil.

Daha sonra gelecekteki fabrikanın inşa edileceği alanı gördüm. Geniş bir karpuz tarlasıydı. Ve henüz çalışmam sırasında hangi görevleri üstlenmem gerektiği konusunda net bir fikrim olmamasına rağmen, alanı görür görmez tesisi inşa etmeye ve makinenin, ilk makinenin konveyörden çıktığını görmeye kesin olarak karar verdim. Yapacak çok şey vardı. Alanın düzleştirilmesi gerekiyordu. Etrafının çevrilmesi gerekiyordu. Gerekli insanlarla iletişime geçmem, binlerce temel günlük görevi yerine getirmem gerekiyordu.

Leningrad Gipromet'in gri binasına girdim, burada gelecekteki fabrikanın taslağını görecektim ve benimle sohbet eden bilimsel çalışana dedim ki: 'Elindeki tüm tasarımları bana göster...'

Ancak Fabrikanın tasarımının inceleme için Amerika'da gönderildiği ve başmühendis ile tüm departman başkanlarının da oraya gittiği ortaya çıktı.

Hemen Stalingrad'a hareket ettim. Öğleyin vardım ve doğrudan Parti komitesine gittim. İnşaat hakkında çok fazla konuşma olmasına rağmen inşaat planıyla işlerin kötü gittiğini söylemek zorunda

kaldım. ‘Belki burada Stalingrad’da bir şeyler yapılıyordur?’ ‘Hayır, burada da işler oldukça kötü,’ diye itiraf ettiler.

İnşaat ofisime girdim. Çizimciler masalarında oturuyor ve 10/20 hp traktörlerin üretimi için planlar geliştiriyorlardı. Sonra kasabanın kenarına, stepler boyunca vadi üzerinden, inşaatçılarımızın iki katlı bir evde yaşadığı ‘Kızıl Ekim’ metalurji tesislerine gittim. ‘Ne yapıyorsunuz yoldaşlar?’

Orada Ponomarev ile karşılaştım. İnşaat işinden sorumlu mühendisti. İlk başta benimle konuşmaya istekli değildi. ‘Ne yapıyorsunuz yoldaşlar?’

Bana soğuk ve kısa bir şekilde işine insanların müdahale etmesinden hoşlanmadığını, ne yapması gerektiğini bilecek kadar iyi eğitilmiş bir mühendis olarak gördüğünü açıkladı. ‘Ama işler ilerlemiyor; hiçbir şey yapılmamış,’ dedim inatla, meseleyle doğrudan yüzleşmesini sağlamaya çalışarak.

Konuşma daha sert bir ton aldı ve lafı dolandırmadan, inşaat işiyle ilgili her şeyin benim de işim olduğunu ve her şeye müdahale etme niyetinde olduğumu anlamasını sağladım. ‘Bu benim işim, inşaat işinden sorumlu adamın görevi. Anlıyor musun? ...’

Konuştuğumuz süre boyunca ayaktaydık. Ponomarev tereddüt etmeden kartlarını açık oynadı. Yeni başkanın kendisi açısından gökten zembille indiğini ve benimle çalışmak isteyip istemediğini henüz bilmediğini anlamamı sağladı. Oturdum ve bir an hiçbir şey söylemedim. ‘Zaten bir patron var gibi görünüyor,’ diye düşündüm, ‘ve sen Ivanov, tamamen gereksizsin.’ ‘Mahkemeye çıkarıldım,’ dedi Ponomarev aniden, ‘enkazcı olmam gerekiyordu ve sekiz yıl hapis cezası aldım. Ama yine de cezanın haksız olduğunu düşünüyorum.’ Ona şaşkınlıkla baktığımı fark etmişti ve devam etti: ‘Evet, haksız. Eğer siz, yeni başkan, mahkemenin beni düzelttiğini düşünüyorsanız, o zaman derin bir yanlışlığa içindesiniz. Ben çalışabileceği tek şekilde çalışan aynı Ponomarev’im.’

Sustu. Odada kimse yoktu. Sessizliği ilk bozan ben oldum ve mekanik olarak sordum: ‘Yardım etmedi mi? ...’ ‘Hayır,’ diye doğruladı. ‘Pekala. Ancak tüm bunların doğrudan işle bir ilgisi yok. Oturun ve bana aslında ne yapıldığını anlatın...’

Açıklaması uzun sürmedi ve henüz hiçbir şey yapmayı başaramadığını anlamam zor olmadı.

‘Bunu en başında neden söylemedin?’ dedim ayrılırken ve aceleyle uzaklaştım.

Şimdi inşaat alanının kendisini görmem gerekiyordu ve o zaman tüm durum hakkında net bir fikre sahip olacaktım. Bir at bekledim, ama henüz Ivanov’a alışmamışlardı —hiç at göndermemişlerdi, ben de yürüyerek devam ettim. Sonbaharın sonlarıydı ve yağmurla yıkanmış yol boyunca sekiz kilometre yürüdüm ve —ne garip!— gün boyunca biriken hayal kırıklığı ve öfke yavaş yavaş beni terk etti ve tüm olanlara gülmeye başladım. ‘At gelmedi. Ponomarev mahkemeden yardım almadı —tüm bunlar benim için iyi bir alamet. Beni böyle karşılıyorlarsa,’ diye düşündüm, ‘o zaman iş ilerleyecek.’

Sahaya geldim. Açık bir step. Arazi çevrilmemişti, ancak inşaat malzemeleri stoklarıyla doluydu. Batı tarafında yapım aşamasında olan iki tuğla ev vardı. Ayrıca iki ahşap kışla ve ahşap bir yemek odası vardı. Gözüm tek bir bakışta tüm bunları kavradı. Sonra rüzgarın savurduğu, güneşin yaktığı çalılar arasında yatan bazı adamlar gördüm. Onlara yaklaştım ve sordum: ‘İnşaatçılar siz misiniz?’ Sakin bir şekilde öyle olduklarını yanıtladılar. ‘Neden boş duruyorsunuz?’

Kendimi kontrol edemedim; küfrettim ve onları işlerine sürmeye başladım. İstemeyerek kalktılar ve bana bakışlar fırlatarak uzaklaştılar. Baş mekanik Lagovsky beni kışlada karşıladı ve boş alanda gezdirdi. Boşaltma için hiçbir ekipman yoktu; şeylerin tüm dış görünüşü işin aheste bir şekilde ilerlediğini gösteriyordu. ‘Su nerede?’ diye sordum Lagovsky’nin açıklamalarını keserek.

İlk başta anlamadı. ‘Su nerede?’ diye tekrarladım. ‘Su, anlıyor musun? Suyu sahaya getirdiniz mi?’

Suyu getirmenin o kadar kolay bir şey olmadığını söyledi. ‘Pekala, o zaman afedersiniz, ama bu durumda burada yapacağınız bir şey yok. Biz su istiyoruz, su, sizin açıklamalarınızı değil. Belki öğretmenliğe başlasanız daha iyi olur? Ne dersiniz, ha?’

Aslında öğretmenlikle daha çok ilgilendiğini, öğretmenlikten çok tatmin olduğunu itiraf etti. ‘Çok iyi,’ dedim yanından ayrılırken.

‘Ama lütfen suya ihtiyacımız olduğunu ve ne kadar çabuk olursa o kadar iyi olduğunu unutmayın.’

O gece geç saatlerde noktaya geri döndüm. Hepsini enine boyuna düşünüyordum —su yoktu, çocuklar çalıların arasında yatıyordu, boşaltma için ekipman yoktu, alanı çevreleyen çitler yoktu, step her tarafta uzaklara uzanıyordu...

İlkbaharda mümkün olan en kısa sürede büyük bir işe başlanması gereken insanlar ve alan hakkındaki ilk izlenimlerim böyleydi. Ayrıca 10/20 hp traktör planları bize uymuyordu. Tahıl üreten Sovyet çiftliklerinin geniş, uçsuz bucaksız tarlaları güçlü makineler gerektiriyordu; 10/20 hp traktörler bir işe yaramıyordu ve ellerimiz hiçbir şekilde bağlı olmadığı ve iştahımız yerinde olduğu için, daha güçlü makineler üretecek bir fabrika inşa etmek bize düşünüyordu ve bu yüzden farklı bir tasarıma, yeni bir tasarıma ihtiyacımız vardı. Tolokontsev, Ptukhi, ben ve Gosplan * temsilcisinden oluşan hükümet komisyonu 15/30 hp bir traktör üzerinde karar kılmıştı. Fabrikamızın Amerika’daki McCormick Tesisleri’nden daha küçük olmaması gerektiğini hesaplayarak yıllık rakamı kırk bin traktör olarak belirledik.

Uzun vadede her şeye Partinin Merkez Komitesi karar verdi. Merkez Komite, Fabrikanın planlanması, inşa edilmesi ve çalıştırılmasının öğrenilmesiyle ilgili tüm çalışmaları en dikkatli şekilde takip etti; bu çalışmaya rehberlik etti. Komisyon önerilerini getirdiğinde, Yoldaş Stalin’in kendisi, elinde kalemle, Fabrikanın yıllık kapasitesi ve üretmeyi düşündüğümüz traktör tipi hakkındaki hesaplamalarımızı kontrol etti. Çok dikkatli bir doğrulamadan sonra rakam kesin olarak kırk bin 15/30 h.p. traktör olarak kabul edildi.

Ivanov aniden Moskova’ya çağrıldı. Aceleyle ayrıldı ve birkaç gün sonra ondan şöyle bir ekspres telgraf aldık: ‘Temel atmaya durdurun stop fabrika 15/30 traktörler için yeniden planlanıyor virgül kırk bin iki vardiya.’ Fabrikayı yeniden planlamak için Moskova’ya on iki mühendis gönderilmesi önerildi. Onlara bir günlük ihbar verildi.

* S.S.C.B. Devlet Planlama Komisyonu.—Ed.

Aynı gün on ikimiz gerekli malzemelerle Moskova'ya hareket ettik. Odalar orada bizim için hazırlandı. Akşam yeni planı tasarlıyorduk bile. (Mühendis Charnko'nun anılarından.)

Onlara Partinin yeni talimatları hakkında her şeyi anlattım. 'Yeni hesaplamalar yapmak için kaç günümüz olacak?' diye sordular. 'Yirmi sekiz!'

Mühendis Smirnov rehberliğinde can sıkıcı çalışmaya başladılar. Yuchkov sokağındaki bir eve 15/30 hp bir traktör getirildi; orada onu parçalara ayırdılar ve hesaplamalarına başladılar. Mükemmel çalıştılar ve belirlenen sürede bitirdiler.

1-4 Şubat 1929 tarihleri arasında gerçekleşen Giprometz oturumlarında düzenli bir meydan savaşıyla karşı karşıya kalmak zorundaydık. Başmühendis Kagan yeni tasarımı bir bütün olarak savunan raportördü ve uzmanlar her departman hakkında rapor verdi. Başmühendis, sessizce ve sakince konuşarak, yeni tasarımın teknik ilkelerini vicdaniyla açıkladı. 'Tüm ürünler, kitle ölçeğinde üretilen, standartlaştırılmış, değiştirilebilir tipte olmalıdır.'

Etrafıma göz gezdirdim. Duvarlarda Fabrikamızın çizimleri asılıydı. Bunlar şimdilik sadece kaba hatlardı, henüz planların sırf taslaklarıydı. 'Üretim süreçleri son limite kadar yoğunlaştırılmalıdır.'

Büyük bir salonda oturuyorduk; yeşil çuha kaplı uzun masalarda büyük uzmanlar oturuyordu. Yüzlerini inceledim; tasarımın kaderine karar verecek olanlar onlardı. Tüm bunlar onlar için ne kadar sürükleyici olmalı!

Konuşmacının sözünü kesmediler. 'İş mümkün olduğunca hızlı ilerlemelidir.'

Uzmanlar çeşitli departmanlar hakkında rapor verirken sonuna kadar dinlediler ve ardından inisiyatif onlara geçti. Konuşmaya başladılar; bazıları koltuklarından kalktı; ardı ardına sayısız sorularını sordular, önce makine-montaj atölyesini, sonra dövmehaneyi, tüm ayrı departmanları, tüm Fabrikayı aldılar. Tasarımımızı parçalamaya başladıklarından şüphe edilemezdi. Bu benim için son derece netti. Gelecekteki Fabrikanın tasarımına arkaları dönük olarak uzun masalarda oturdular; tasarımımıza

yüklediler, onunla alay ettiler ve tüm sonuçlarımızı mahvettiler. Birkaç kez kalkıp her şeyi yanlış yorumladıklarını söylemek istedim; ama duygularımı kontrol ettim. İstedikleri her şeyi söylemelerine izin verilmeliydi. Kholmogorov konuştuğunda ona umutla baktım. 1911’de elektrikçiymen, politeknik okulunda onun derslerine katılmıştım ve o günlerde ona ilerici bir adam olarak bakmıştım. Ondan önce konuşanlar Amerikan hızı fikrinin bize uymadığını, aletlerimizin veya yüksek kaliteli metalimizin veya gerekli insanların olmadığını söylemişlerdi. Ne söyleyecekti acaba, merak ettim. Ayağa kalkıp alet atölyesi tasarımıımızı bilimsel olarak sağlam olmayan bir tasarım olarak nitelendirdiğinde duygularım bana galip geldi. ‘Saçma bir girişim,’ dedi konuşmasını bitirirken.

Pekala, yapmam gereken ilk şey işleri netleştirmekti. Tasarımı paramparça etmişlerdi. Tamam, ama gerekli olan netlikti, her şeyden önce netlik. Genel olarak tartışma Sovyetler Birliği’nde traktör inşaatının kaderi ve kullanılacak yöntemler üzerineydi —Avrupa mı yoksa Amerika mı? Hangi yolu tutacaktık —Avrupa hızı mı yoksa Amerikan hızı mı? İkincisi kararlı ve cesur olmamızı ve bazı teknik riskler almamızı gerektiriyordu. Uzmanlar yeterince konuşmuştu. Şimdi nihayet ben konuşabilirdim. İki kez konuştum. ‘İzlemek istediğimiz hat bu,’ dedim ilkinde. ‘Bu konuda net olalım. Aşına olduğunuz ilk tasarımda aşağıdaki temel fikirleri gözlemleyeceksiniz: var olan şartlara bağlı olarak, olağanüstü önlemler alınmaksızın, evrim ve yeni sanayi durumuna kademeli yaklaşım yoluyla, yıllık on bin traktör kapasitesine sahip bir fabrikanın inşası ve geliştirilmesi. Bu Avrupa tekniğinin yoludur. Daha önce sahip olduğumuz şey buydu; ama şimdi sahip olmamız gereken şey bu değil. Müsaade edin söyleyeyim, bugün ülkedeki durum önemli ölçüde değişti; geçmişte mevcut ekonomi sınırları içinde ve Rus teknik seviyesinde fabrikalar inşa etmek zorundaydınız. Bu bir. O zamanlar Amerika’dan iki veya üç buhar tokmağı almanıza izin veriliyordu ve üçüncüyü Amerika’dan almanıza izin verilip verilmeyeceği veya onun yerine bir Alman makinesi veya hatta kendi Rus makinelerimizden birini almanızın tavsiye edilip edilmeyeceği belirsizdi. Şimdi kendimize bir traktör

sanayisi kurma hedefini koyduk. Ve şimdi durum bambaşka. (Lütfen sözümü kesmeyin.) Şimdi teknik alanında Amerika’da var olan en iyi her şeyi alıp ülkemize nakletmemiz gerekiyor; onu sağlam bir şekilde kurmamız, ona hakim olmamız gerekiyor. Bu meseleye bakmamız gereken yol budur. Tartışmaya başlamamız gereken yer burasıdır.’

Görünüşe göre hedefi vurmuştum. Heyecanlandılar ve tartışma devam etti. Önceden tasarlanmış fikirler olmaksızın, Fabrikamız tarafından öne sürülen tüm talepleri hesaplayan o daha sakin sesleri anladım ve töre tanıdım —çelik, demir, bilyeli rulmanlar, karbüratörler, manyetolar vb. Tüm bunlar doğrudu ve ben dedim ki: ‘Parti, en iyi Amerikan tesisleri çizgisinde bir fabrika inşa etmemizi talep ediyor. Ve biz yanıt vermeliyiz: Pekala, bunu yapacağız. Yılda kırk bin traktör mü istiyorsunuz? Kabul ediyoruz. Otuz beygir gücü mü? Çok iyi. İki vardiya mı çalışılacak? Mükemmel. Stalingrad’da mı? Doğru; hemen işe koyulacağız. Ve sonra bizim taleplerimiz var. Önerilen teknolojik süreç temelinde, dövülebilir demir, yüksek kaliteli çelik, bilyeli rulmanlar, manyetolar, aletler vb. üretecek tesisleri örgütlemeye derhal başlamanızı talep edeceğiz.’

Ama akıllarında başka düşünceler vardı ve başka fikirler dile getirdiler.

Mühendis B., kaçamak konuşmasını yeterince net olan şu beyanla bitirdi: ‘Hiçbirimizin teknik geri kalmışlık yolunu tutmak istemediği gerçeğini en vurgulu şekilde belirtmeyi gerekli hissediyorum; aksine. Ancak hiçbirimizin Amerikan olan bir şeyi alıp burada Rusya’da yeniden dikme girişiminde ısrar etmeyeceğini veya bunu kabul etmeyeceğini düşünüyorum; bu faydasız olurdu, çünkü asla Amerikan verimliliğini elde edemeyeceğiz. İnşa edeceksek, bu tür tesisler için planlanan verimliliği elde edeceğimizden emin olmalıyız.’

Bu konuda hiçbir güvenleri yoktu; hala Rus ölçeğinde düşünüyorlardı.

Dövmehanelerdeki en eski uzmanlardan biri olan Profesör B., söylediği her şeye samimiyetle inanarak büyük bir haysiyetle konuşmasına başladı. Gün gibi net bir şekilde dedi ki: ‘Bilim ve

sanayi adamları burada toplanmış durumda, ama aramızdan herhangi biri bize önerilen şeyin önermeye cüret ettiğiniz zaman diliminde yerine getirilmeye muktedir olduğunu söylemeyi üzerine alabilir mi?’

Bana döndü ve sinirli bir tonla ekledi: ‘Neden kendimizi ve daha da ötesi hükümeti kandıralım? Neden bunu yapalım? Burada Rusya’da Amerikan çalışma yöntemlerini getirmemiz gerektiğini söylediniz. Sadece kendinize sorun, bunu nasıl yapacağız? Neden, oraya binlerce insan göndermemiz gerekecek... [Ivanov araya girerek: Binlerce, bu bizim için çok fazla.] Yapmak fiziki olarak imkansızken neden bizi zorluyorsunuz? Diyorsunuz ki: ‘Bize bu görev verildi.’ Her şey bir görev olarak verilebilir.’ Gülümsedi ve düşünceli bir şekilde ekledi: ‘Birinin hayal gücü insana aya uçma görevini verdi, ama henüz kimse oraya uçmadı. Ve siz şimdi tam da böyle ulaşılmaz bir görev öneriyorsunuz. Neden, şu anda bir bilyeli rulman tesisini veya bir dövmehaneyi veya bir manyeto tesisini hayal etmek imkansız. Şu anda bunu yapamayız, öyleyse neden bu konuda konuşalım? Neden böyle tutkulu talepler: ‘Bunu yapmalıyız, bunu yaptırmalıyız.’ Yapmamız gerekenler hakkında değil, mevcut durumumuzda yapabileceklerimiz hakkında konuşmalıyız.’ (Son cümleyi güçlü bir şekilde vurguladı.)

Hayal güçlerinin fakirliğine hayret etmiştim. Bu muazzam tasarımımlar onların hayal gücünü yakalamadıysa, o zaman dünyada ne yakalayabilirdi ki?

Oturum, Beş Yıllık Plan’ın ilk yılının ikinci ayında yapılıyordu. 1929 yılıydı, sosyalist inşaatın tüm cephelerindeki büyük dönüm noktasıydı. Ülke asırlık, ‘Rus’ geri kalmışlığını üzerinden atıyordu. Başlangıç henüz yeni yapılmıştı, yeni Fabrika için saha henüz seçilmişti, ama Stalin’in sözleri yarından emin bir şekilde çınlıyordu: ‘Bir metaller ülkesi, bir otomobiller ülkesi, bir traktörler ülkesi olacağız.’ Ve yine de bu adamlar yerinde sayıyordu. Hepsi Rus tekniğine koşulmuştu, Avrupa’nın yedek ipinde sürükleniyordu ve bu yüzden birçoğu —bazıları kendi tarzlarında yeterince samimi, diğerleri gizli amaçlarla— öfkelenmişti ve Amerikan tekniği hattı boyunca tam gaz ilerleme planına kuşkucu bir tutum takınarak bizi

sıkıştırmaya başladı. Öfkem yatışmıştı ve tartışmaya bir kez daha netlik getirmeyi, Partinin çizgisini onlara açıklamayı görev saydım —sadece yapabileceklerimiz konusunda değil, yapmamız gerekenler konusunda da. ‘Partimizin çizgisi teknik ve ekonomik anlamda kapitalist ülkeleri yakalamak ve geçmektir. [Tüm bunları sabırla açıkladım.] Herkes bu noktayı kavramalıdır. Bu çizgi, kapitalizmin geçtiği teknik gelişmenin tüm ara aşamalarından geçmememizi talep ediyor; Amerikan çalışma yöntemlerini kurmanın mümkün olduğu yerlerde süreci geciktirme ve Avrupa yolundan gitme sorusu olmamalıdır. Bu net, sanırım? ... İlk planımızda toplam iş hacmine kıyasla konveyör üretiminin yüzdesi kırk altı olacaktı. Ve şimdi mümkün olan en yüksek konveyör üretimi yüzdesine sahip olmakta ısrar ediyoruz. Son olarak oran belirleme amacıyla çıktı hızı için Amerikan oranlarının alınmasını ve yedek olarak yalnızca yüzde 20’lik bir indirim yapılmasını talep ediyoruz. Ancak bazı insanlar buna itiraz ediyor. Bize Amerikan oranlarının yüzde 60’ının üzerine çıkamayacağımızı söylüyorlar. Bize Amerika’da bir dişlinin tek bir darbeye damgalandığını, oysa bizim ülkemizde üç darbe aldığını söylüyorlar. Ama belirleyici faktör nedir? Biliyorsunuz ki örneğin Almanya’da...’

Burada Profesör D. sözümü kesti. ‘Ve böylece,’ dedi, ‘yılda on milyon pud metal gerektirecek bir fabrika inşa etmek istiyorsunuz ...?’ ‘Tam olarak öyle.’ ‘Ve hatırlarsanız, sadece üç milyon pudumuz var ...’ ‘... yüksek kaliteli metal. Evet, gayet iyi hatırlıyorum.’ ‘Bu kalitede metal tüm Rusya’da bulunmaz.’ ‘Bir düzeltme —şu anda. Şu anda bulunmuyor.’ ‘Düzeltenizi kabul ediyorum. Ama o zaman, farkında olabileceğiniz gibi, Amerikan çekiçlerinizi idare etmek için adamlara değil yük atlarına ihtiyacımız olacak. Onları nereden bulacağız?’ Masanın arkasından çıktı ve bana doğru geldi. ‘Sana soruyorum: Onları nereden bulacağız?’

Beni ana noktadan uzaklaştırıyordu. Ondan uzaklaştım, mırıldanarak: ‘Şimdi biyoloji hakkında konuşmaya başlıyorsunuz, ama lütfen bunun benim işim olmadığını unutmayın.’ ‘Belki de yeni bir insan ırkı yetiştirmek istiyorsunuzdur?’ ‘Evet! Programımız bu! Devam etmek gerekirse. Almanya’da bir delme makinesi dakikada

1.500 devir yaparken, Amerika’da 2.000 yapmaktadır. Açıkçası, mümkün olan en yüksek hızda çalışmak zorundayız ...’

Pekala, kazandık. İkinci oturumun sonunda altmış iki uzman ‘tasarımımızı esas olarak onayladı.’ O akşam uzmanları Evropeisky restoranında bir ziyafete davet ettim. Onlara dedim ki: ‘Tasarım kabul edildi, öyleyse şimdi ona içelim. Sonuçta buna değer.’

21 Şubat’ta tasarımı Ulusal Ekonomi Yüksek Konseyi Başkanlığı’na sunduk. Mühendislerden bazıları deneyim kazanmak için Amerika’da gitti, diğerleri ise benimle inşaat sahasına geldi. Trende otururken Giprometz binasındaki duvarlarda asılı olan çizimleri önüme serdim. Giprometz’deki oturumlar sırasında yaptığımız tartışmaları düşünmeye devam ettim ve Profesör D. ile zihinsel olarak kelime savaşına devam ettim, Amerikan tekniğine hakim olma yolunu önümüze açan planımızı —planımızı savunmak için gittikçe daha fazla kanıt buldum. İçinde hala birçok kusur vardı. Bu sadece başlangıçtı, ama yine de bir şey tartışılmaz kaldı —yüksek bir hız oranı seçmiştik. Planımızın ana ilkelerinin etrafında net ve ilham verici bir tını vardı:

Fabrikanın tüm üretken çalışması en son ayrıntısına kadar katı bir şekilde düzenlenmeli, devasa saat gibi işleyen bir mekanizmanın kesintisiz çalışmasına indirgenmelidir. Malzemeler homojen, onaylanmış markalardan ve standart kalitede olmalıdır. Üretilen parçaların miktarına bağlı bir ritim veya tempoda ilerleyen kesintisiz bir üretim süreci elde etmek için tüm çabaları bükmek gerekir. Üretim süreçleri son limite kadar yoğunlaştırılmalıdır. İş en yüksek hızda ilerlemelidir.

Stalingrad’a öğleyin vardım.

O sırada —1929’un erken ilkbaharında— inşaat işi pek iyi gitmiyordu. Devlet Sanayi İnşaat Tröstü kış boyunca makine tamir atölyesini sermişti ama çatıya kadar gelememiş, işi yarıda durdurmuştu. 1928’de döşenen su borusu çok zayıf çıkmıştı ve yeni boruların döşenmesi gerekiyordu. İnşaat ofisi ve tasarım departmanı sahadan uzak bir yerde, kasabanın farklı uçlarındaydı.

1928-29 kışında, inşaat işini yönetecek işçi kadroları oluşturmaya başladık ve inşaat ustaları için eğitim kursları

düzenledik. Bu bir güç toplama ve biriktirme dönemi idi. İnşaat sahasının farklı uçlarında başlatılan çeşitli çalışmalara bir göz atmak yeterliydi ve bu ıssız ve kopuk resmin sırf görüntüsü sizi harekete geçmeye, zorluklara bir çözüm aramaya zorluyordu.

Kabul ettirmek için o kadar uğraştığımız tasarımın ölü bir harf olarak kalması, sadece kağıt üzerinde bir tasarım olarak kalması tehlikesi vardı, çünkü Rus inşaat yöntemlerinin uyuşuk ataletiyle çelişiyordu. Ülkemizde inşaat operasyonları kışın her zaman durdurulurdu! Tasarımımızla alay etmiş olanlar ve onu ‘esas olarak onaylamaya’ bu kadar isteksiz olanlar —o insanlar şimdi üzerimizde zafer kazanmak için tam bir haklılığa sahipti, çünkü inşaat sahasında bizimle birlikte olan mühendisler ve teknisyenler çiğnenmiş yola sadık kalmaya alışkın olan ve Amerika’ya karşı tutumları hor görme olan türdendi. Biz Ruslar da o kadar toy değiliz —tutumları buydu. Ve burada yine, tıpkı konferansımızda olduğu gibi, tehlikede olan tek bir soru vardı —tempo sorusu.

Her gün kasabadan sahaya bisikletle gidiyordum ve inşaat işinin ne kadar yavaş, ne kadar acınası bir hızla ilerlediğini görüyordum —o zamanlar bile tüm ülkenin ve Yoldaş Stalin’in dikkatini zaten üzerinde toplamış olan iş. İşte Beş Yıllık Plan’ın ilk fabrikası inşa ediliyordu ve o kadar yavaş inşa ediliyordu ki öfkeden deliriyordum. Hiçbir şey verimli bir şekilde düzenlenmemişti. Sahadan kasabaya düzgün bir yol yoktu, adamlar çadırlarda yaşıyor, yapacak bir şey olmadan boş boş dolaşıyorlardı ve en üstte, idari ofiste hayat sakin, dingin ve engelsiz devam ediyordu.

Ivanov’un tüm dış kabalığına rağmen, insanlar onunla çalışmayı seviyordu. Elbette ondan korkuyorlardı. Bazen olağanüstü bir kabalıkla davranır, bağırır ve çağırır, ama ona karşı durur ve cevap verirsiniz, gider, düşünür ve argümanlarınız iyi temellendirilmişse sizinle aynı fikirde olur. (Mekanik M. M. Yudin’in anılarından.)

Şimdi oradaki, en üstteki güçlerin dağılımını tarif edeceğim.

Mühendis Popov dikkat çekici bir yetenekle ayırt ediliyordu: biri ona mantıklı bir öneriyle geldiğinde, o kadar çok soru sormayı, öneriyi o kadar anlaşılmaz kılmayı başarıyordu ki, başvuran kişi kendi fikrine olan inancını kaybetmeye başlar ve aceleyle ondan

vazgeçerdi. ‘İyice düşünün,’ diye tavsiyede bulunurdu Popov ofisten ayrılırken.

Bir kampta mühendisler Ponomarev, Schacht, Sivenko, Nekhayenko ve ‘Şişko’ lakaplı kıdemli müfettiş vardı. Kendilerini büyük bir haysiyetle tuttular —sıkı saflarda duran ve kendilerinden taraf olmayan herkese saldıran kemikleşmiş bir grup.

Mimar Rumin, Ponomarev ile geçinemiyordu, mühendis Gorsky de onunla geçinemiyordu ve bana gelince, inşaat işine Ponomarev’in gözlükleriyle bakmak istemedim ve ona ve grubuna savaş ilan ettim.

Nasıl bir kalabalıktı bunlar?

Ponomarev —yılların tecrübesine sahip eski, mütehakkim bir mühendis ve müteahhit, ancak sadece kendini yüceltmek, ‘egosunu’ göstermek için risk alacak bir adam. Schacht —eski okuldan bir inşaat mühendisi, derisinin altında bir Beyaz muhafız, değerini bilen eğitilmiş bir adam. Risk alma veya modern yöntemleri kullanma fikri yoktu. Tüm inşaat işinin normal seyrine bırakılması gerektiğini düşünüyordu. Mantığı şöyleydi: İleriye acele etmenin ne anlamı var, merdivenden inebileceksen neden dördüncü kattan atlayasınız —bu daha iyi ve daha güvenli bir yoldur.

Pekala, hızlı tempo konusunda onları bir teste tabi tuttum. Amerikalı mühendis Calder inşaatın bir taslağını getiriyordu. Amerikan inşaat tecrübesini özümsememizin gerekliliği sorusunu ortaya attığımda şiddetli bir direnişle karşılaştım. ‘Calder geliyor,’ dedim onlara, ‘ve Amerikan yöntemlerinde ustalaşmaya başlamamız gerekecek.’

Schacht omuzlarını silkerek Amerikalılardan öğrenmesinin kendisine bir faydası olmadığını —zaten kendi tecrübesine sahip olduğunu söyledi. Taarruzuma devam ettim, onlara bir talep sundum —inşaat için belirlenen süreleri kısaltmak. Ponomarev buna bir reddiyatla yanıt verdi. ‘Bu düşünülemez. Neden, henüz tüm tasarımlara sahip değiliz.’

Ancak Calder taslağıyla geliyordu ve ben taarruzumu sürdürmeye devam ettim.

Ponomarev onun varışını beklemedi. Benimle bir sonraki karşılaşmasında, daha önce açıkça dikkatlice düşündüğü şu beyanı

yaptı: ‘Bana yabancı olan teorileri savunamam ve ilkelerimi değiştirmiyorum. Bedenin neye benzeyeceğini bilmeden bacakları inşa etmeye başlamak ve ardından üzerine nasıl bir kafa koyacağınızı bilmeden bedeni inşa etmek istiyorsunuz. Hayır, bu benim ilkem değil. Bir inşaat mühendisi olarak kendime bunun için çok fazla saygım var.’

Başka türlü konuşmaya muktedir değildi. ‘Pekala o zaman, yollarımızı ayırmamız gerekecek. Biz Fabrikayı inşa edeceğiz.’

Temmuz ayında Calder taslakla geldi. Varışından sonraki ilk saat içinde ofisine yürüdü. ‘İşe ne zaman başlayacaksınız?’ diye sordum sabırsızlıkla. Pencereye gitti. ‘Bugün,’ diye yanıtladı.

Aynı gün sahaya gitti ve her şeyi kendisi denetledi. Schacht, Calder’in mekanizasyon eksikliğinden memnun olmadığını öğrendiğinde çok sevindi. ‘İşçilerimize bir bak,’ diye tavsiyede bulundum Calder’e. ‘Çalışabiliyorlar.’

Tekrar tekrar sahanın üzerinden geçti, her köşeyi karıştırdı. Toprak kazıcılarımızın çalışmasını gördüğünde hayretler içinde kaldı. Toprağı küreklerken eşit saflarda çalışarak şaşırtıcı bir beceri gösterdiler. Kürekleri parıldıyordu güneşte aynı anda. Calder gözlerini onlardan alamıyordu. Rakamların kendisine verilmesini istedi ve toprak kazıcılarımızdan birinin günde ortalama on metreküp toprak çıkardığı ortaya çıktı; bu hem kazıyı hem de toprağın yarım ila bir buçuk kilometre mesafeye taşınmasını içeriyordu. ‘Onlarla çalışabilirsiniz,’ dedi Calder. ‘Verimli çalışıyorlar.’

Mühendislerimize açıkça Amerikalılardan öğrenmeleri ve onların yöntemlerini taklit etmeleri gerektiğini koydum. Toplantının sessizliğini ilk bozan mühendis Gorsky oldu. ‘Okula gitmeye hazırım,’ dedi.

Buna çok sevindim; Gorsky bir grup genç mühendisi de yanında sürükledi.

Toplantıdan sonra Schacht onu koridorda durdurdu. Ayağının altındaki zeminin kaydığını hissetti ve Gorsky’yi ikna etmeye çalışmaya başladı. ‘Neye girdiğini bir düşün ... Bana inan, bu dördüncü kattan atlamaya denk geliyor. Ve ayrıca, tek kişi sensin.’

Gorsky kibarca yanıtladı: ‘Diğerlerini de benim örneğimi izlemeye çağırıyorum.’

Açıkça söylemek gerekirse, bu çılgın tempolar hakkında neden bu kadar çok konuşulduğu bana garip ve anlaşılmaz geliyordu. Ve bir toplantımızda Yoldaş Ivanov’a bundan bahsettim. Doğrudan konuştum ve şüphelerime değindim. Bunun için bir tersleme aldım —Ivanov bana şüpheci Thomas dedi. Orada yanılıyordu, beni anlamadı. Bu inşa ettiğim üçüncü fabrika. Ve Stalingrad Traktör Fabrikası’nda sonuna kadar çalışmaya söz verdim —yani ilk traktörün konveyörden çıktığını görene kadar. Ivanov beni anlamadı ve ben de bu inşaat işinde bu çılgın hızda inşa etme konusundaki maharetimi göstereceğime karar verdim ... Zorlukların başladığı yer burasıydı. Mavi baskıya göre ve bir mühendisin yönetiminde çalışmak zorundasınız. Ancak kural, mühendis ile usta arasında bir teknisyen olması gerektiğidir. Ve bizim bir teknisyenimiz yoktu, bu da talimatlarımı doğrudan mühendisten almam gerektiği anlamına geliyordu. Ve mühendis bir Amerikalı ve dilimizi konuşmıyor. Mavi baskıda bile Rusça olmayan bir şey var. Böyle bir durum herkesi umutsuzluğa düşürmeye yeterdi. Ama yine de bu çılgın hızda inşa edebildiğimi göstermeye söz vermişim. Ben de uluslararası bir dil keşfettim —çizim. Anlayamadığım her şeyin bir resmini çizdim ve çizimin yanına bir soru işareti koyarak Amerikalıya gösterdim. Amerikalı gülümsedi, mavi baskıda karışıklığa neden olan yeri buldu ve parmağıyla orayı göstererek ‘all right’ (tamam) dedi. Ve bu şekilde her şeyi anlamayı başardım. (Usta Solnyshkin’in anılarından.)

Yalnız başıma hiçbir şey yapamayacağımı çok iyi anlıyordum. Kabaca söylemek gerekirse, para çok işe yarasa bile tüm numarayı parayla yapamazsınız. Ama bizimki gibi büyük bir davada çıplak ruble ile uzağa gidemezsiniz, bir fabrikayı o şekilde inşa edemezsiniz. Partimizin gücü insanları nasıl seçeceğini ve dağıtacağını, onları doğru işe doğru şekilde nasıl koyacağını bilmesinde yatıyorsa, o zaman her birimiz Parti üyeleri olarak kendi çalışma sektörümüzde genel davaya yardımcı olmak için yürekten bir arzu duyan onlarca ve yüzlerce insanı avlamalı ve etrafında

birleştirmeli, bu davayı her birinin çıkarlarıyla bağlayabilmelidir. Solnyshkin'in hayal gücü ilk traktörün konveyörden çıktığını görme fikriyle tutuşmuştu ve bu da davamızın başarısının ipucunu verdi. Calder'in Solnyshkin'in enerjisi olmadan çaresiz kalacağı açıktır; diğer taraftan çalışmamıza çekilmişti.

Calder ofiste nadiren kalırdı. Uzun ve esnek, kafasında gri keçe bir şapkayla, patırtı veya acele etmeden inşaat sahasını dolaşır, işçileri dikkatlice izler ve şu veya bu işin ne zaman biteceği sorusuna yanıt olarak, İnşaat Tröstü baş şantiyesinden her zaman aynı yanıtı alırdı: 'Gelecek hafta.'

İlk seferinde buna bir miktar inançla dinledi, ancak süre dolup hiçbir şey yapılmadığında, şantiyeye 'gelecek haftacı adam' adını verdi ve ona daha fazla soru sormayı bıraktı. İnşaat Tröstü'nde onun tipinde az insan yoktu ve çalışmamızı felç ediyorlardı. Calder, Devlet Sanayi İnşaat Tröstü gibi bir örgütlenmeyle normal çalışmanın söz konusu olmadığını belirtti. Birbiri ardına önlemler önerdi, ama 'gelecek haftacı adam' yerine getirme gününü ertelemeye devam etti. Bana geldi —uzun boylu, sakın— ve dedi ki: 'Hiçbir şey için para almaya alışkın değilim.' Ve sözleşmesinin yırtılmasını ve Amerika'ya geri gönderilmesini talep etti.

İşimizi iş dünyasına yakışır bir şekilde örgütlemenin acil sorunuyla yüz yüze getirildim. Ya İnşaat Tröstü çeşitli işlerin tamamlanması için belirlediğimiz tarihleri kabul etmeli ve bunu yaptıklarına dair bize gerçek kanıtlar vermeliydi ya da işçiler, şantiyeler ve makinelerle birlikte tüm işi olduğu gibi devralmalıydık. İnşaat Tröstü hemen pes etmedi.

'Gelecek haftacı adamlar' performans süresini kısaltmaktan çok uzatmaya alışkındı. Tröst başkanı Orlov, Fabrikayı önerdiğimiz tarihe kadar inşa etmenin imkansız olduğunu beyan etti. Onunla tartışmalarımda çok sert bir ton takınmak zorunda kaldım. Mühendislerimiz Gorsky, Gerasimov ve Yudin'in taraf tuttuğu Calder yeni çalışma yöntemlerinde ısrar etti; tüm sahayı üzerine inşa edilecek atölyelere göre bölmeyi ve dükkanların demir yapısının altına temeller atmaya, bu temellere cıvatalar oturtmaya derhal başlamayı önerdi. Bu, yapıların henüz Amerika'da hazırlandığı bir

zamandaydı! Orlov ve ‘gelecek haftacı adamlar’ yeni inşaat yöntemlerine şiddetli bir direniş gösterdi. Sabah sahaya varır varmaz tartışmalar çıkıyordu.

O yaz Ivanov deri bir palto giyyordu. Kasabadan bisikletle gelirdi. Paltonu açtığına, altında soluk mavi bir gömlele görebilirdiniz. Çizmelerinin konçları çamurla sıçramıştı ve üzerlerine kayan kısa çoraplar giyyordu. Hızlı ve gürültülü hareket eder, tartışmalara girer, talimatlar verirdi. Geldiğini keskin pürüzlü sesinin sesinden anlayabilirdiniz. (Ormancılık uzmanı Samokhotin’in anılarından.)

Orlov, zemini önceden işaretlemenin ve temellere cıvataları önceden oturtmanın tehlikeli ve tamamen kabul edilemez olduğunu söyledi. ‘Biraz risk unsuru var —bunu anlayabiliyorum. Ama neden kabul edilemez?’ Orlov ısrar etti. Onu Calder’e göturdüm. ‘Mühendislerimiz bazı şüpheler içinde,’ dedim Calder’e, ‘ve yöntemlerinizin içerdiği tehlikeler konusunda beni uyarıyorlar. Onlara ne yanıt verebiliriz?’

Calder alışlagelmiş sakinliğini kaybetti. Hararetli şikayetlerde bulundu, Amerika’da bir süredir bu şekilde çalıştıklarını, yöntemin doğru olduğunu ve tek bir cıvatanın bile yerinden değiştirilmek zorunda kalmayacağını beyan etti. Konuşurken bana döndü. Orlov, Schacht ve etraflarında toplanan İnşaat Tröstü insanlarına döndüm. ‘Size tavsiyesi bu. Ben şahsen onun yöntemleriyle aynı fikirdeyim.’

Onların huzurunda, kelimeleri vurgulayarak Calder’e dedim ki: ‘Kafasızlarımıza Amerikan yönteminin doğruluğunu gerçekten gösterirseniz çok memnun olacağım!’

Calder tercüme yi dinledi ve sonra sakince dedi ki: ‘O.K. Yapılacak.’

Ivanov’un ofisindeki hararetli bir konferanstan sonra uzmanlardan biri olan Schacht patladı: ‘Ne halt etmeye çalıştığını sanıyor? Bu küstahça bir yüz sülük!’

Bu Amerikalı Calder’e tercüme edildiğinde, tartışmayı keserek şöyle dedi: ‘Sevgili meslektaşım, bir inşaat işinde balta kadar eğeye de ihtiyaç vardır. O (Ivanov’u göstererek) iyi ve sert vuruyor.’ (The Struggle (Mücadele) gazetesinden.)

Bundan sonra benimle Schacht arasında bir mektup alışverişi başladı. Bu açık bir savaş ilanıydı. Nadiren karşılaşıyor ve birbirimizi görmekten kaçınıyorduk, ama planladığımız hıza ulaşmamızı engellemeye yönelik tüm eylemleri hakkında mükemmel bir şekilde bilgilendiriliyordum. Tüm hamleleri tarafımdan biliniyordu. Yazışmalarımız bir satranç oyunu tarzında ilerledi, her biri diğerini mat etmeye çalışıyordu. Halen direniş sunuyordu ve hoşnutsuz ve incinmiş insanlardan oluşan bir grup hala etrafında toplanmıştı, ama bizim tarafımızda tempo meselesine son tahlilde karar veren işçi kitlesi vardı ve Amerikalılar ile başlarında Gorsky'nin bulunduğu ve onlara bağlı kalan mühendisler tarafından destekleniyorduk. 25 Temmuz'da Schacht ilk hamlesini yaptı. Bana yazdı:

Traktör Fabrikası inşaatındaki çalışmamdaki değişen koşullar ve şartlar sonucunda, sorumlu olduğunuz inşaat işinde daha fazla çalışmaya devam etmemi imkansız görüyorum ve bu nedenle beni üstlendiğim yükümlülüklerden muaf tutmanızı ve işten çıkarmanızı rica ediyorum.—Mühendis V. A. Schacht.

'Değişen koşullar ve şartlar' —bu biraz bulanıktı. Ondan netlik talep ettim: 'Lütfen bir veya iki kişinin çıkarılması hariç, iş koşullarındaki ve şartlarındaki değişikliği neyin oluşturduğunu somut olarak belirtin.—Ivanov.'

Üç gün sonra bana uzun ve dağınık bir mektupta yanıt verdi, burada 'Traktör Fabrikası inşaatındaki çalışmamın koşullarındaki ve şartlarındaki, burada çalışmaya devam etmenin imkansızlığı kanaatine varmama yol açan değişiklikler' üzerinde uzun uzun durdu. İtirazlarını açık bir forma kavuşturmadan önce lafi çok dolandırdı:

İşlerin yürütülmesinde, bunun için yeterli ekipmana veya özellikle kendi teknik personelimize sahip olmadan sırf ekonomik önlemlerin alınmasını, çok büyük risk içeren ve katılamayacağım bir önlem olarak görüyorum. Amerikalı mühendislerle gelince, bu yöndeki durumu da fazla büyütmemek için gerekçelerim var ... Amerikalı mühendislerin olumlu niteliklerinin, yani örgütsel

yeteneklerinin, hızlı tempolarının, mükemmelleştirilmiş çalışma yöntemlerinin ve araçlarının vb., yerel koşullar, araçlar ve imkanlar hakkındaki bilgi eksikliklerinin bir sonucu olarak ülkemizde önemli bir ölçüde sergilenemeyeceğini düşünüyorum, Amerikalı mühendislerin sanayide oynadığı rol dayanaksız emirler vermeye ve görevler koymaya indirgeniyor, ancak bu görevlerin yürütülmesi ve dolayısıyla bunların sorumluluğu yönetimize ve teknik personelimize ait olacaktır.

Çok yorulduğunu, tuttuğumuz yolun doğruluğundan şüphe duyduğunu vb. benden gizlemeyeceğini söyledi.

Tuttuğumuz yol doğruydı ve onu değiştirmedik. Schacht bana şöyle yazdı: ‘Şimdiye kadar mühendis Calder’ın yardımına ve teknik bilgisine başvurma ihtiyacı duymadım ve gelecekte de duymam pek olası değil.’ Bu arada Calder harıl harıl çalışıyordu. İşçilerin dağıtımıyla ilgilendi, temellere oturtulan civataları test etti, tüm günlerini inşaat sahasında geçirdi. Schacht şartların gücüyle bir kenara itildi. İki gün daha bekledi ve ardından Calder’e başvurdu:

İnşaat başkanına işten çıkarılma isteğimle ilgili yaptığım beyanı doğrulayarak, bu meseleyi inşaat başkanıyla halletmenizi ve beni en geç 1 Ekim tarihinde işten çıkarmanızı rica ediyorum.—Mühendis V. Schacht.

Calder hemen yanıt verdi:

17 Eylül 29. İstifanız mektubunuz uyarınca kabul edilmiştir.—Calder.

Schacht açıkça direnç gücünü kaybediyordu. Telaşlandı ve aceleyle birbiri ardına hamleler yaptı. Hala işimizi engellemeye çalışıyordu, ama 141 sayılı emrimde, sorumluluğundaki tüm iş ve mülkü devretmesini önerdim. Oyun bitmişti. Schacht yenilmişti. Çalışmamıza eskisi gibi devam ettik. Calder, yardımcısı Gorsky ile birlikte baş iş süpervizörü oldu. İşlerinde ortak bir dil bulmayı başardılar ve iyi geçindiler. Doğrudan inşaat sahasında, tüm gürültü ve patırtının ortasında, Calder küçük katlanır masasını kurar, mavi baskılarını üzerine serer ve üzerine büyük sarı bir şemsiye açarak büyük bir gölge alanı oluştururdu. Burası onun ofisiydi ve burada buluşur ve danışırdık. Calder genel örgütsel çalışmanın ana hatlarını

izerken, çok iyi bir haritacı olan Swajian inşaat sahasını işaretlerdi. Gorsky onların çalışma ilkelerini kabul etti ve bunları yrrlge koydu.

Sahanın işaretlendiği kazıkların üzerine bir muhafız koymak zorunda kaldık, çünkü tempomuz ve çalışma yöntemlerimizle aynı fikirde olmayanlar ve eski ‘Rus’ tarzında çalışmak isteyenler tarafından bir kereden fazla sklmşlerdi.

Sorumluluğu kendi omuzlarıma aldım ve Calder’in bu işi uygun gördüğü şekilde yürütmesine izin verdim. Bunun içinde elbette bazı risk unsurları vardı. Tek bir kazığı unutarak veya bir milimetre yana kayarak yoldan sapabilirdik; ölçü şeridi hatalıysa veya rüzgarla bklmşse yoldan sapabilirdik; cıvataları yerleştirirken veya son olarak insanlar tecrübesiz olduğu için yoldan sapabilirdik. Sekiz yüz kolondan bir veya ikisi uymazsa, st yapının gelmesini bekleyerek işi tutmaktan temelleri tekrar kırıp cıvataları değiştirmenin daha kolay olacağını hesapladım. Güvenimi Amerikan verimliliğine koydum. Ve sonuçta yoldan sapmadık! Hesaplamalar mükemmel bir şekilde doğru ıktı. Tüm sekiz yüz kolonda yalnızca iki cıvatayı ve bir veya iki perini değiştirmek zorunda kaldık. Makine atölyesinin yapısı yirmi sekiz iş gününde dikildi. İşte buna iyi gidişat denir!

Sadece makine montaj atölyesi dört hektarlık bir alanı kaplıyor ve uzunluğu dört yüz metreden fazla, bu nedenle bu kadar büyük bir arazi parçası üzerinde tüm cıvataların doğru yerlerine oturtulması zor bir işi.

Amerikan alışma yöntemlerinin benimsenmesinin getirdiği aşırı sorumluluğu hissederek Calder ve grubuna yardım etmek için elimden gelen her şeyi yaptım. Yük sevkiyatlarının doğru zamanda teslim edilmesini sağladım, depolama ve malzeme tedariği gibi günlük işlere daldım, oran belirleme tekniğiyle meşgul oldum. Çalışma disiplini belirgin bir dereceye yükseltmeyi başardık. Calder işe vaktinden on beş dakika önce gelmeyi kural haline getirdi ve tüm şantiye şefleri, mühendisler vb. personeline aynı dakiklığı gözlemlemeyi öğretti. Bu da kendi adına işçileri kamçılayan bir etki yaptı. Yeni sistemin yüksek verimliliğini kendileri gördüler ve çalışmalarının iyi sonuçlar verdiğinden emin oldular. Beton

kariştırma işini ayrı sũreçlere bũldũler; inşaat makinelerini taşıma yolları icat ettiler, ilkel tũrden de olsa mekanizasyon getirdiler.

İlk kez inşaat işinin tũm cephesi boyunca operasyonları senkronize etmeye başladık. Demir kiriş yapısını kuran montajcılara, kirişleri perçinlemek için arkalarından gelen perçinler yakından eşlik ediyordu; sonra duvarları inřa eden tuğla őrũcũler, ardından çatıyı koyan marangozlar geliyordu. Fabrika bũyũyordu —gũzlerimizin ẽnũnde fişkırıyordu. Őlkemizde daha ẽnce duyulmamış olan geniş bir cephedeki bũyle bir iřin sırf gũrũntũsũ işçiler ũzerinde etkisini gũsteriyor, onları daha fazla hız yapmaya sevk ediyordu.

Bũyle bir işin ۆleęini hayal edin! Makine atũyesinin alanı 40.000 metrekare, dũkũmhaneninki 28.000 metrekare, dũvmehaneninki 22.000 metrekare idi. Tũneller tũm fabrikayı kesiyordu. Makine montaj atũyesinin altındaki tũnel beş metre yũkseklięe ulaşıyor. 7 Kasım 1929’da Kuzey Kafkasya’daki kolektif çiftçiler konferansından murahhas olan bazı kũylũler, henũz boş olan makine montaj atũyesini gũrmeye geldiler. Bu atũlye yaklaşık on bir dũnũmlũk bir alanı kaplamaktadır. Demir yapıyı ۆltũler, duvarlara vurdular, çatıya tırmandılar ve tũnele indiler. Durum için bir toplantı yaptık. Her şeyi gũrmũřler ve ũlkenin kendileri için harbi bir traktũr fabrikası inşa ettiğine ikna olmuşlardı ...

Teknolojik sũre planının kaderi ve Amerika’da siparişlerin verilmesi konusunda heyecanlanıyordum. Ayrılışım için hazırlanmaya başladım.

Ekim ayında bir ara, Amerika’da gũnderilecek bir grup yoldaş olan bizler, İngilizce ۆğrenmek için gũnde dũrt saat işten muaf tutulduk. Ivanov bizimle ۆğreniyordu. İnşaat sahasını denetledikten hemen sonra sınıfa gelir, dalgın bir ifadeyle masaya oturur ve umutsuzca İngilizce kelimeleri hecelemeye başlardı. İngilizce ۆğrenimini gerekli bir iş olarak gũriyordu. Çok geçmeden Calder ile bazı İngilizce cũmleler teati ediyordu bile. (Teknisyen Gavrilov’un anılarından.)

şubat ayında Amerika’ya hareket ettim.

3. AMERİKA

Siyaha boyanmış, önden çekişli bir Cord arabada Amerika'yı çeşitli yönlerde katettim. Arabayı sürmek için ehliyetim vardı. Amerika'daki yetmiş firma, yüz fabrika Fabrikamız için ekipman ürettiyordu. Bana mühendis Kulikov eşlik ediyordu ve birlikte fabrikadan fabrikaya ve şehirden şehire gittik —New York, Pittsburg, Cincinnati, Milwaukee, Chicago, Detroit— ve siparişlerin nasıl yerine getirildiğini gördük. Teknolojik sürecin taslağına bazı büyük uzmanlar tarafından ve aynı zamanda ekipman siparişlerimizi verdiğimiz karşılıklı rekabet eden firmalar tarafından danışılıyordu.

Stalingrad'da Traktör Fabrikamızın atölyelerinin çatılarını koyuyorlardı, bu yüzden elbette ilk kısım için ekipman üreten Amerikan firmalarını sıkıştırmaya başladım. Siparişlerimizin yerine getirilmesinde açıkça geride kalıyorlardı. O zamanlar en acil ekipman siparişlerinin yavaş yerine getirilmesinin neden olduğu aksaklığın boyutu hakkında henüz hiçbir fikrimiz yoktu. Siparişleri veren ve çeşitli firmalarla ana müzakereleri yürüten en vicdanlı çalışanlardan biri olan mühendis Kulikov'u bir kafa karışıklığı içinde buldum. Arabada yanımda oturdu ve New York'tan ayrılırken kekeledi: 'Korkarım her şey bitti ... Siparişlerin karıştığından ve firmaların beni dolandırdığından eminim ... Bir çeşit torna tezgahı sipariş ediyorum ve sonra kabus görüyorum ve rüyalarımnda daha da iyi bir çeşit gördüğümü düşünüyorum ... Lanet olsun onlara!'

Daha önce sahip olmayı düşündüğümüz ekipmanı farklı kapasite ve değerde başka bir türle değiştirmek zorunda kaldık. Açıkça gecikiyorduk. Sözleşmelerimizi yaparken bir hata yapmıştık, çünkü şimdi firmalardan hiçbiri ekipman zamanında hazır olmazsa para tazminatını garanti etmek zorunda değildi. Ingersoll Şirketi, ekipman üretimine bile başlamadan siparişlerin değerinin yüzde 75'ini aldıkları bir sözleşme yapmayı başardı. Oh evet, bize karşı çok dost canlısıydılar, krizin sıkıntısını hissetmeye başlıyorlardı ve birçok fabrika tamamen bizim siparişlerimizle ayakta tutuluyordu. Yine de birçoğu bizi dolandırdı.

Ingersoll başkanıyla görüşmeye gittim. Sağlıklı görünen, pembe yanaklı bir İsvaçli, samimiyetle gülümsedi ve elini verdi. Elini sıktım ve sordum: ‘Siparişimiz ne durumda?’

Başka konulardan konuşmaya başladı, Amerika’nın bende nasıl bir izlenim bıraktığını, burayı nasıl beğendiğimi, arabamı ne kadar hızlı sürdüğümü sordu. ‘Tüm bunlar çok iyi,’ dedim Kulikov’a, ‘ama henüz makinelerimize başlamış gibi görünmüyor.’ Ve ona dönerek dedim ki: ‘Her neyse makinelerimiz için tasarlanan çelik dökümleri görelim.’

Başka bir fabrikada döküldüklerini kaçamak bir şekilde yanıtladı. Daha fazla bir şey söylemedim ama arabama geri dönmeye başladım. Beni takip etti, Amerika hakkındaki izlenimlerimi sordu. Artık kendimi kontrol edemedim, dönüp bize dolandırıcılık yaptığını söyledim, ona alçak dedim ve diğer sert ifadeleri kullandım. Tercüman kafa karışıklığına düştü ve ne yapacağını bilemedi. ‘Devam et,’ diye bağırdım, ‘boudoir’daki genç bir bayan değilsin. Söylediklerimi ona dikkatlice tercüme et. Belki bunun üzerinde bir etkisi olur. Değişiklik olsun diye biraz mesai yapın.’

Kapitalist firmalar üzerinde daha büyük bir etki yaratmak için burjuva basınından yararlandım ve The New York Times’ta bizimle verimli ve dürüstçe çalışmaları gerektiğini talep eden bir mektup yayınladım. Çeşitli firmaların temsilcileriyle yapılan müzakerelerden ve sonsuz mavi baskıları taradıktan sonra, ‘boş zamanımı’ arabamın direksiyonunda geçirdim. Onda saatte 100 mil hıza ulaşabiliyorduk. Kulikov genellikle yanımda oturuyordu ve bazen araba dünyadan ayrılmak üzereymiş gibi hissediyorduk.

Geniş otoyoldaydık, Chicago’dan çok uzakta değildik —Detroit arkamızda kalmıştı. Ford fabrikasındaki parıl parıl parlayan sırlı karo zemini ve 100 tonluk devirmeli açık ocak fırınlarını hatırladım. Dikkatlice sınıflandırılmış demir şarjı zeminde yığılı duruyordu. Ford hurdaya çıkarmak için gemiler satın alıyordu. Aynı çelik markasının çelik plakaları bloklar halinde presleniyor ve fırına konuyordu. Ford hassasiyet elde edebiliyor, standart tipte çelik elde edebiliyordu. Kulikov’a bunu hatırlattım. ‘Onun teknik gelenekleri var,’ dedi.

Evet, bu doğru. Bizde yok, henüz yaratıyoruz. Amerika'da kimse tekerleklerle demir çemberler çakmıyor ve bu zanaatı icra eden adam bir anakronizm (zaman aşımı) haline geldi. Ülkemizde hala çemberleri çakıyorlar, ama biz de yakında duracağız. Gipromez'deki konferanstaki tartışmaları hatırladım. Avrupa hız oranlarını isteyenler modern dünyadan ne kadar uzaktı! Düz yollar, makinelerin bolluğu, bu ülkenin tüm teknik ekipmanı beni seçtiğimiz rotanın doğruluğuna ikna etti. Kendi kendime düşündüm ki, ışığı kapatan ve anlamsız bir gürültü yapan tahrik kayışlarının girdabı arasında çalışmaya alışkın olan zanaatkar, el sanatçısı, makine montaj atölyemize gelecek ve başının üzerinde kayış örümcek ağı olmayan ve her makinenin kendi ayrı motoruna sahip olduğu ferah, iyi aydınlatılmış salonun görüntüsüne hayret edecek. Dökümcü, hiçbir adamın sürünmediği ve toprakta kazı yapmadığı yeni atölyemizin eşliğinde şaşkınlıkla duracak. Demirci, yeni yüksek inşa edilmiş dövmehanemize gelerek dövme makinelerini ve pirometrelerle donatılmış fırınları görecektir. Muhtemelen elle salladığı bir çekice alışkındır! Zihnimin gözünde zaten yeni tornaları ve üniteleri atölyeler arasında dağıtıyordum. Onları zaten eylem halinde görüyordum.

Çevreyi çim ve ağaçlarla dikme fikrini Amerika'dan aldım. Dış çevredeki temizlik işçiyi kendisine daha iyi bakmaya zorlar. Bir Amerikan makinistine lokomotif depodan ayrılırken bir bakın. Kendisi her zaman olabildiğince düzenli giyinmiştir ve eli gayri ihtiyari motorunun temizlenmiş ve parıltıyan metalini okşar.

Trenin Traktör Fabrikası'ndan daha uzakta durması ve araya gölgeli bir cadde serpilmesi için savaştım. İşçimiz sabah işe geldiğinde etrafında yeşil yapraklar ve ciğerlerine soluyacak taze hava olsun! Bu onun için tıkkış tıkkış bir kompartımandan çalıştığı atölyeye doluşmaktan çok daha iyidir. İşçileri aklımda tutuyordum, ama çim ve ağaçlar için savaşmamın bir başka nedeni de o kıymetli makineleri yazın atölyenin pencerelerinden içeri uçuşan ince tozdan korumaktı; kalıplara, makinelerin sürtünen parçalarına nüfuz eder ve ekipmanı zımparadan daha etkili bir şekilde aşındırır. Makinelerin ömrünü uzatmak bizim işimizdir.

Ivanov, Leningrad'daki Giprometz oturumundan döndükten sonra benimle ilk karşılaştığında sordu: 'Ağaçlar ve çimler ne durumda?' 'Tamamen karla kaplandı.' diye yanıtladım. 'O tür şeyler için henüz vakit olmadığını söylüyorlar.' Bunun bir utanç olduğunu söyledi ve işin derhal başlatılması emrini verdi. 'Dikim için alet ve malzemeleri hazırlayın' dedi. 'Çalılar dikeceğiz.'

1929 baharında Ivanov, Fabrika ile tramvay hatları arasındaki alana ve tepenin yamacına ağaçlar, çimler ve çalılar dikilmesi emrini verdi.

İşin nasıl gittiğini, kaç işçi olduğunu vb. her gün kendisine rapor etmemi talep etti ve dikim ve sulama planımızı belirlenen sürede bitirmeyi başardık. O sırada Ivanov'un ofisi 502 numaralı evde ikinci kattaydı. Penceresinden tüm çalışmamızı göz altında tutabiliyordu. Dikim işi bittiğinde, diktiğimiz her şeyi iyi bir şekilde çitle çevirmemizi önerdi, ama buna rağmen sürücüler arabalarını dikili alan üzerinden sürmeye devam etti. Her sabah Ivanov'un penceresini açıp bağırdığını gördüğümüzü hatırlıyorum: 'Nereye gidiyorsun ulan? Onların üzerinden sürme ve üzerlerinde yürüme de!'

Alanı dikenli telle çevirdik ve Ivanov bir emir yayınladı: 'Çitin üzerinden geçen herkes derhal kovulacaktır.'

Şubat 1930'da başmühendis beni çağırttı ve dedi ki: 'Ivanov'dan Amerika'da fabrika avlusuna bir bahçe dikilmesi için yazılı talimatlar aldık.'

İlkbaharda Amerika'dan geri döndü ve daha ilk teknik konferansta, bir dizi diğer talepler arasında, tüm fabrika alanına ve işçi yerleşimine ağaçlar ve çimler dikilmesinde ısrar etti. 'Devletlerde böyle yapıyorlar,' dedi. Sordum: 'Ne dikelim?' Yanıtladı: 'Daha iyi sık çim, çünkü ağaçlar atölyelerdeki ışığı engeller.' (Ormancılık uzmanı Samokhotin'in anılarından)

Kapitalist firmaların beyinlerini yağmalıyor, Amerika'nın vereceği en iyi şeyi onlardan alıyorduk. Amerika bizim için, ekipman satın aldığımız yeni tesislerimiz için çalışıyordu, ama Amerika'yı körü körüne taklit etmiyorduk: Amerikan tekniğinin başarılarını sentezlemeye gayret ediyorduk. Çeşitli fabrikaları ziyaret ederken, üretici güçlerin dar kapitalist çerçevelerini nasıl aştığını kendi gözlerimle gördüm. Fabrikalar kapasitelerinin üçte biriyle çalışıyor, güçlerini bastırıyor, teknik potansiyellerinin coşkusunu eziyor ve sıkıştırıyordu. Ve birikmiş güçlerin bu israfına, fabrikalar tam hafta

çalışmadığında henüz ilk aşamalarında da olsa parça parça yok edilmelerine her tanık olduğumda, kıskançlıkla kendi kendime düşündüm: ‘Keşke bu kurnaz makinelere, bu tornalara ve otomatik aygıtlara, bu muhteşem üretim örgütlenmesine sahip olsaydık!’ 1930’da Amerikan şehirlerindeki otomobillerin satışa sunulduğu tüm açık alanlar arabalarla dolup taşmıştı. Arabalar bir hiç fiyatına satılıyordu. O kadar çoktular ki siyah kaputları tek bir siyah alanda birleşiyordu. Binlerce beygir gücü o yerlerde boşa duruyordu. Ama kimse bu beygir gücünü istemiyor gibi görünüyordu. Makineler işsizliğe mahkum edilmişti.

Kapıları bana kapalı kalan tek bir fabrika kaldı. Milwaukee’deki McCormick beni tesislerine almadı. Traktör yapımı alanında arkasında uzun bir gelenek vardı. Traktörleri tüm dünyanın tarlalarını sürüyordu. Volga kıyısında gelecekteki fabrika için inşaat sahasını işaretlemeye başladığımızda oturdu ve dikkat kesti. Ama bıyık altından güldü, çünkü sonuçta dedesi, babası ve kendisi —tüm McCormick klanı— konveyör sisteminde kitle üretimi tecrübesini biriktirmek için onlarca yıl harcamamış mıydı? Yine de, yetmiş firma siparişlerimizde çalışmaya başladığında, soğukkanlılığımı biraz kaybetti. Traktör yapımı yöntemlerini incelemeleri için üç mühendisimizden birini ona gönderdik. Uzun süre onları fabrikadan bir kol mesafesinde tuttu ve sonunda teklifi yaptı: ‘Ya benimle bir yıl çalışırsınız ya da hiç.’ ‘Kabul,’ dedim ona.

Milwaukee’deki McCormick-Deering’i ziyaret etmeden gitmem imkansızdı. Ama tüm çabalarım boşunaydı. Kulikov ile birlikte traktör tesislerinin bulunduğu ‘Sanayi Vadisi’ boyunca yolumuzu tuttuk, ama giriş sağlayamadık. Sonunda McCormick’te çalışan mühendislerimizden biri olan Kuzmin bizi içeri sokmayı üstlendi:

Arkadaşım ustaya Stalingrad Fabrikası müdürünün beni görmeye geldiğini söyledim. Ivanov, Kulikov ile birlikte en son model önden çekişli Cord bir arabayla geldi. ‘Pekala, bize fabrikayı göster,’ dedi ustaya dönerek. Usta sadece hiçbir şeyi denetlemek için durmadan fabrikanın yarım saatlik bir turunu vermeye razı olacaktı. Atölyeden atölyeye gittiler ve sık sık bakmak için durdular. Usta onlara devam etmelerini fısıldardı. Ivanov sessizce baktı, Kulikov ise muhteşem makineleri gördüğünde inledi:

'Ne aptaldım. O türden sipariş etmeliydik ...!' Ivanov ustayı kolundan yakaladı: 'Hadi, bize her şeyi göster ...!' Yarım saat yerine fabrikada yarım gün geçirmeyi başardılar. (Mühendis Kuzmin'in anılarından).

Birbirine bu kadar yakın kümelenmiş eski atölyeleri gördüğümde, zihnimden geçen ilk düşünce uzun yılların birikmiş geleneği oldu. Ancak bizim avantajımız, traktör üretiminin teknolojik sürecini düzleştirmiş olmamızda, traktör yapmanın daha hızlı bir yolunu bulmuş olmamızda yatıyor. McCormick tesislerinin görüntüsü bana involuntarily (gayri ihtiyari) bir önceki yılın Şubat ayındaki Gipromet oturumlarını hatırlattı. Girişimimize başlarken, hesaplamalarımız için esas olarak McCormick'in 300 iş günü ve günde dokuz saatlik çalışma ile yılda 30.000 traktör rakamlarını aldık. Ve yılda 280 iş günü çalışarak tesisimizin 40.000 traktör çıkaracağını hesapladık.

McCormick bizden daha eski, kriz onu boğazından yakaladı ve zaten haftada sadece üç gün çalışıyor. Ve biz daha yeni başlıyoruz! Atölyelerin serilme şeklindeki tüm bu düzensizlikler —uzun deneylerin ve doğru yolu aramanın sonucundan başka nedir ki? Oysa biz doğrudan, en kısa rotayı aldık. McCormick'e ne de olsa tesislerini ziyaret ettiğimi bildirdim. Ofisinde kartımı bıraktım:

V. I. IVANOV

Müdür

Stalingrad Traktör Fabrikası

S.S.C.B.'ye hareketimden önce, tecrübe kazanmak için Amerikan fabrikalarında çalışan tüm mühendislerimizin ve ustalarımızın bir konferansını çağırdım. Konferans Detroit'te yapıldı ve Amerika'nın her ucundan oraya geldiler —McCormick, John Deere, Caterpillar, Allis-Chalmers, Ford, General Motors gibi fabrikalardan— konveyör sisteminde kitle üretimini nasıl örgütleyeceklerinin sanatını öğrenen kendi insanlarımız. Çoğunluğu aynı yaştaydı —otuzdan fazla değil. Amerikan izlenimlerimizi teati ettik ve onlara teknikte izlenecek o düz, doğrudan hattı anlattım, ülkemizde döşediğimiz ve ustalaşmamız gereken hattı.

Mayıs sonunda S.S.C.B.'ye hareket ettim.

4. FABRİKAYI ÇALIŞTIRMAYI ÖĞRENMEK

Fabrika 17 Haziran 1930'da açıldı. Tüm ülke temsilcilerini bize gönderdi; atölyeden atölyeye gittik ve sabah saat onda montaj atölyesine geldik. Konveyörün demir kayışının yanında Fabrikanın, kasabanın, bölgenin ve ülkenin temsilcileri duruyordu. Yavaşça sürünerek geliyordu —ilk traktörün soluk formu. Konveyörün sonundaki eğimin kenarına geldiği anda bana bir ekspres telgraf uzatıldı. Büyük bir heyecanla okudum. Yoldaş Stalin'in traktörlerimizin eski burjuva dünyasını patlatan pek çok mermi olduğu hakkındaki telgrafıydı.

O anda beni endişelendiren şeyi unuttum mu? Traktör Fabrikamız iyi ve gerçekten inşa edilmişti, duvarları etrafımızda sağlam ve masif yükseliyordu —ve ben genel coşku ve hafif meşreplik havasına teslim oldum. Bir gün, iki gün geçti. Gerçek şu ki, Fabrika açılmıştı ama gerçekten faaliyete geçirilmemişti. İyi bilindiği gibi, tüm ülke beş dakikalık aralıklarla konveyörden çıkması gereken makineleri bekliyordu. Tüm ülke bizi izliyordu. Ve eşit derecede iyi bilindiği gibi, ilk bir buçuk ay boyunca sadece beş makine çıkarmayı başardık. Hepsi buydu.

Açılış töreniyle ilgili coşku sisleri dağıldığında, Fabrikayı nasıl çalıştıracağımızı öğrenmenin tüm ıstıraplarını yaşamaya başladık. Fabrikanın çocukluk hastalıkları dönemine girdik —genel zımnı varsayıma göre fark edilmeden kayıp gitmesi gereken bir dönem. Ama çakılıp kaldık. Zor bir süreçten geçiyorduk ve ülkemizde ilk karşılaşmak zorunda kaldığımız bir süreci —modern makinelerin çalıştırılmasında ustalaşma süreci. Ve çakılıp kalmamızın nedeni yeterince açıktı. Daha önce yüksek derecede gelişmiş Amerikan tekniğinde ustalaşmak zorunda kalmamıştık. Bu ilk ciddi karşılaşmaydı.

O zamandan beri iki yıldan fazla zaman geçti ve ülkenin gözlerini diktiği bu Fabrikamızda neler olup bittiğini düşündüğümde, aklıma binlerce neden geliyor. Ama bir neden diğer hepsinin

üzerinde öne çıkıyor —Fabrika zamanından önce açıldı; yani Fabrikayı normal bir şekilde faaliyete geçirmemiz gereken o ayları berbat ettik. Şu anda bu tüm fabrikalar için ilkel bir aksiyomdur. Ucuza öğrenmediğimiz bir dersti.

Mühendisler ve teknisyenler konferansı müdürün bir raporunu dinledi. Ivanov dedi ki: ‘Çıplak coşku fazlasıyla sahip olduğumuz bir şeydir. Belki de bu nitelik için farklı bir terim, tamamen kötü bir terim bulmalıyız. Ama her halükarda bu tür bir ‘coşkuya’ güçlü bir benzerlik taşıyor; Mayıs başında, Moskova’dan gelen sorgulara yanıt olarak, buradan traktör çıktısı için şu programı hatlarıyla belirten bir telgraf gönderildiğinde: Haziran—150, Temmuz—350, Ağustos—740, Eylül—1.600. Ve bu aynı telgraf, taşıma sistemini aşırı yüklememek için traktörlerin nereye gönderileceğine dair talimatlar talebi içeriyordu.

Bütün talihsizliğimiz, hem sizin hem de müdürünüzün sizinle birlikte bu çıplak coşku dalgaları boyunca yüzüyor olmamızdan ibarettir.’ (The Struggle (Mücadele) gazetesinden.)

Plana bir göz atıyorum.

Çalışmamızın gelişimi şu şekilde hatlarıyla belirlenmişti: 1929-30—hazırlıklılığımızın bir testi olarak 150 traktörün yapılacağı deneysel traktör inşası. 1930 ve 1931 yılları bize 1.600 traktör verecekti. Fabrikayı faaliyete geçirme zamanı 1930’un sonu olarak belirlenmişti.

Bu plan parçalanmıştı.

Amerika’dan dönmeden önce bile gazetelerimizde müdür yardımcım, baş mühendis ve Fabrikanın sosyal örgütleri tarafından Fabrikayı faaliyete geçirme süresinin üç ay kısaltıldığına dair bir rapor okumuştum. Ekipman açıkça gecikecekti ve Stalingrad’a sert, keskin kelimelerle yazılmış bir mektup kaleme aldım. Amerika’dan döndükten sonra birkaç ek hafta bile kazanma girişimlerim başarıyla taçlandırılmadı. Kurulum ve üretimi örgütleme işi gereksiz yere aceleye getirildi. Hastalıklarımızın başlangıcı buydu! Boş dökümhanede Parti komitesi sekreteri işçiler ve çalışanlar adına Fabrikanın vaktinden önce faaliyete geçirileceğine dair söz verdi.

Daha fazla direnişten vazgeçtim ve mevzilerimi sessizce teslim ederek genel coşku girdabına katıldım.

Fabrikayı inşa etme döneminden faaliyete geçirme dönemine geçiş, tahmin ettiğimizden daha fazla zorlukla doluydu. Kırk günlük kurulum süresi boyunca makine aletleri yeni bir dairededeki mobilyalar gibi makine montaj atölyesinde dağıtıldı, ancak elektrik güç kablosunun döşenmesi ve sıkıştırılmış hava boru hatlarının kurulumu daha sonraya kadar yapılmadı. Dökümhanede kalıplama elle yapılıyordu. İlk kalıplama makinesi 4 Ağustos’a kadar faaliyete geçirilmedi. Tek bir ölçü aletimiz yoktu. Alet atölyesi traktör parçalarının üretimi için siparişlerle dolup taşmıştı ve kendi asıl işiyle ilgilenemiyordu. İlk kalıp seti henüz gelmemişti ve ancak iki veya üç ay sonra krank millerini dövmeye başladılar; o zamana kadar Amerika’da üretilen millerde çalıştılar.

Sonra bela başladı. Çalışmamızdaki aksaklıklar birbiri ardına ortaya çıktı, sonra düzenli bir aksaklık serisi geldi. Tüm programlarımız büzüşüyor ve ince havada çözünüyor gibi görünüyordu; çok sayıda teknik olarak ödenmemiş faturaydılar. Ve bu arada ülke karşısındaki sorumluluğumuzun tüm ağırlığını hissediyorduk!

Makine montaj atölyesinde bir delikanlının bir traktör parçasını taşladığını gördüm ve ona onu ölçmesini söyledim. Parmaklarıyla ölçmeye başladı. Çarpık bir gülümseme verdim ve konuşmadan uzaklaştım. Aletlerimiz yoktu, tek bir ölçü aletimiz yoktu!

Geçici makine yokluğuna nedeniyle dökümhanede kalıplamayı elle yapmak zorunda kaldığımızda, Amerikalılar bunu yapmayı reddetti. Birçoğuna gerçekten daha önce hiç elle kalıplama yapmamıştı. Ancak reddetmeleri olumsuz yorumlara yol açtı; herkes bu konuda konuşmaya başladı. Amerikalılar nasıl çalışılacağını biliyordu, ancak biz o zaman onların verebileceğini her şeyi onlardan almaya muktedir değildik. Genel kafa karışıklığı ve disiplin eksikliği onların hayatı üzerinde de etkisini gösterdi.

Amerikalılardan dile getirilmeyen hoşnutsuzluğuna, hizmetlerini düzgün bir şekilde kullanamamanın nedenleri daha derinde yatıyordu —iki eğilim arasındaki mücadelede, Amerikan eğilimi ile ‘zanaat’

eğilimi. Yüce hassasiyetin bu Fabrikasına daha ilk günlerden ‘zanaat’ çalışma yöntemleri yolunu buldu ve neredeyse tüm oyunumuzu bozuyordu. Bir ‘dar yerden’ diğerine koşmak, açılan sızıntıları kapatmak zorundaydık, ancak birden fazla farklı yerde eşzamanlı olarak patlak veriyorlardı. Kaos her yere hüküm sürüyordu ve her şeyi taçlandırmak için, tam da o zaman bir ‘üretim savaşı’ fikri ortaya çıktı.

İnşaat döneminde bir gerginlik ve öfke atmosferinde yaşamış ve çalışmıştık, ancak Fabrikayı faaliyete geçirme ve üretim sürecinde ustalaşma döneminde bu iş yapma şekli bu kadar iyi sonuçlar üretmiyordu. Ve biz ‘fırtına’ yöntemlerini kullanmaya devam ettik! Belli bir gün sayısı için bir ‘üretim savaşı’ ilan edildi ve tüm Fabrika, dişlerini sıkarak, ızdırıp verici bir çabayla kendini ileri fırlattı. Sonuç zar zor algılanabilir bir gelişmeydi, ancak bundan sonra gerginlik gevşedi ve bir kez daha geride kaldık. Bir kez daha bir dizi eksiklik ve başarısızlık tarafından saldırıya uğradık: dökümhane sıkıştırılmış hava eksikliğinden kıvranıyordu, dövmehanenin henüz metal kesmek için makasları yoktu, tedarik alma planı tamamen parçalandı.

Genel iyi düzen arka planında kabartma halinde öne çıkan bireysel eksiklikleri fark etmek ve bunlarla başa çıkmak nispeten kolaydır, ancak iyi düzen istisna olduğunda, eksiklikler korkunç bir bütün halinde birleşir ve bunlarla başa çıkmak çok daha zor bir görev haline gelir. Ben ‘üretim savaşı’na inanan biri değildim ama kendi kendime düşündüm: ‘Bırakın bir denesinler. Hepimiz —iş yöneticileri ve sosyal çalışanlar aynı şekilde— doğru yürüyüş hattını bulabilmemiz, kendimizi ona ayarlayabilmemiz ve daha ileri gidebilmemiz için önce tüm bu hastalıklara sahip olmak zorundayız. Kaosun içine balıklama daldıktan sonra, işin tüm karmaşıklığını hissetmeye geleceğiz, katı bir rejim ve tek adam yönetimi gerekliliğini kavramaya geleceğiz.’ Evet, bu özel kanıtlama yöntemi son derece etkilidir. Kendi tecrübeleri temelinde dayak yemiş insanlar tek adam yönetiminin, adil orantının ve tüm teknolojik süreçler sisteminin demir gibi birbiriyle bağlantısının önemini anlamaya gelirler —depodaki ham maddeden tamamlanmış traktöre kadar.

Üretimin konveyör sistemine zanaatkarın sıradan göz kararı yöntemleriyle yaklaşamaz. Yüksek derecede örgütlenme gereklidir. Kafasında gözü olan herkes yeni üretim yöntemlerinin muhteşem ölçeğini görebilirdi. Tamir atölyesinde çalıştırdığımız eski evrensel makine iki günde sadece üç şasiyi idare edebiliyordu ve daha fazlasını yapmaya muktedir değildi. Ancak daha sonra gelen özel Amerikan makinesi günde yüz kırk şasiyi idare edebiliyordu.

O günlerde eve nadiren giderdim ve ne yazık ki tıraş olmaya hiç vaktim yoktu. Çalışma günüm bir önceki gece başlardı. Akşam, düdük çalar çalmaz, tüm atölye başkanları makine montaj atölyesinde buluşur ve ertesi gün 'dar yerlerle' nasıl başa çıkılacağını tartışırdık. Akşamın ilerleyen saatlerinde, atölyelerde tam olarak neyiz olduğunu, ne kadar yedek tedarik olduğunu, dövmehaneden ısıtıl işlem departmanına ne kadar miktarda parçanın sevk edildiğini ve ertesi gün oradan mekanik atölyeye gönderilebileceğini tam olarak hesaplamak zorundaydım. Şimdi her şey netleşti, diye düşünebilirsiniz. Evet, ama teknik başarısızlıklarımızın nedenleri her seferinde farklıydı. Henüz atölye laboratuvarlarımız yoktu ve bize gelen ham maddeden ne tür şeyler bekleyeceğimizi bilmiyorduk. Bu arada dökümhanede kullanılan toprağın nemindeki en ufak bir değişiklik, normal standarttan devasa sapmalarla sonuçlanıyordu. Sık sık bize gelen metalin içinde vahim kusurlar olurdu ve üzerindeki tüm operasyonlar tamamlandıktan sonra parça hurdaya çıkarılmak zorunda kalırdı.

Gece geç saatlerde ham madde depolarını ziyaret ettim, üç sarnıçtaki su tedarikine bir baktım, yangın muhafızının teyakkuzda olup olmadığını görmek için atölyelerde bir tur daha attım ve sonra, ekstra özel gece yarısı konferansları yoksa, eve giderdim. O zamana kadar zaten şafak söküyordu ve gazetelerin sayfalarını bir miktar endişeyle tarardım. Ülke istekli bir şekilde bizi izliyor, elde ettiğimiz en ufak ileri adıma seviniyor ve başarısız olduğumuzda veya bir çamura saplandığımızda alarm veriyordu.

Fabrikanın kaderi sadece atölyelerde değil, aynı zamanda duvarlarının çok ötesinde de kararlaştırılıyordu. Moskova'da, Partinin Merkez Komitesi'nde, Fabrikanın hayatına ve ileriye doğru

yürüyüşüne dokunan tüm en hayati —ve çifte somut— sorular kaldırılıyor, tartışılıyor, çözülüyordu. Yoldaş Stalin her gün traktör çıktısını veren bültenleri alıyordu ve bültenimizi göndermekte gecikirsek, hemen traktör sayısı ve bizi neyin tuttuğuna dair bir sorgulamayla bir hatırlatma alırdık. ... İç savaş yıllarında olduğu gibi duvarda bir grafik asılıydı, ama bu kez üzerinde skatze edilen savaş cephelerinin değişen çizgisi değildi; grafik şimdi günlük traktör çıktısının kuru lakonik rakamlarıyla benetlenmişti —Fabrikanın ilerleyişinin yukarı doğru kıvrımını veren rakamlar.

Pik demir —hangi kalite, bize kaç vagon gönderildi; çelik —tam olarak hangi marka ve çeşit; somunlar ve vidalar bile —hangi kalite ve miktar; makinelerde tam olarak hangi fiyatlarda eksik olduğu —Fabrikanın çalışmasıyla ilgili özel soruların tüm bu somut karmaşası Moskova’da, Partinin M.K.’sında tartışmaya geliyordu.

Sınırın diğer tarafında da bizi izliyorlardı. Ülkemizde yüksek teknik standartta ilk fabrikayı açmıştık ve tüm kapitalist dünya her hareketimizi takip ediyor, ‘pahalı deneyim’ dedikleri Fabrikamızın bize ne kadara mal olduğunu dikkatlice hesaplıyordu. Henüz onları çalıştırmayı öğrenmediğimiz için makineleri kırdığımızda, hemen yuhalamaya, ısıklamaya, bunun beklenecek bir şey olduğunu bağırıma başladılar. Amerika hakkımızda sanki zaten ölmüşüz gibi yazdı. ‘Stalingrad Traktör Fabrikası’nın sanal olarak ‘güme gittiği’ haberi az şaşkınlık uyandırıyor.’ Almanya öfkeyle yazdı: ‘Böyle bir saçmalığı kim duymuş! Yüce komiserler, %35’i kızlar olmak üzere eğitimsiz 7.200 ergenin bugün Ford’un tüm bir neslin tecrübesine, yüksek vasıflı, disiplinli ve iyi ödenen işgücüne, birinci sınıf mühendisler ve ustalar kadrosuna ve hepsinden önemlisi dünyadaki en iyi malzemelere dayanan yöntemlerini kopyalayabileceğini ciddiyle varsayıyorlar ...’

Bu beyanların sakın güveni bizi cesaretlendirecek gibi değildi. Ama pes etmedik. Üzerimize ölü ayini söylüyorlardı, ama biz bu arada canlıydık ve tekmeliyorduk, başarısız olup her tarafımız morarıyordu ama yine de güç biriktiriyorduk. Tüm bunlar öğretim masraflarını, okul ücretlerini temsil ediyordu! Fabrikamızın ülkenin hayatındaki muazzam önemini hesaplayarak güven kazandık. Sadece

hesaplayın —yıllık üretimimiz olan 40.000 traktör bir milyon atın emeğinin yerini alıyor! Makinelerimizin yerini alacağı o geniş sürüleri, at sürülerini düşünün, eğer iyi çalışırsak, gerçekten birinci sınıf iş yaparsak. Kırk bin traktör bir milyon ata eşittir. Bu büyük bir şey!

Sabah büyük konveyörde eksik olan parçaları tebeşirle yazdıkları panoya bakmaya acele ettim. Hangi parçanın sorun çıkarmasının muhtemel olduğunu not ettim ve sonra atölyeleri gezmeye gittim. En önemsiz parçanın eksikliği planımız için bir tehlikeydi, çünkü diğer parçaların eşit akışını bozuyordu. Ve bu her zaman oluyordu. İnşaati ve ekipman kurulumunu tam zamanında tamamlayarak başlamıştık ve dolayısıyla işlerin bundan sonra daha kolay gitmesi gerektiğini düşünüyorduk. Ama hayır! Traktör üretiminin doğru örgütlenmesiyle ilgili çok sayıda taciz edici ayrıntıyla hemen saldırıya uğradık. Okyanus gemilerinin eksik ekipmanımızı getirmesini bekliyorduk, böylece nihayet geldiğinde, alet atölyesini yapması gereken kaba ve uygunsuz işten kurtarabilecektik. Katı ve hızlı bir çalışma rutini kurmaya gayret ediyorduk. Ama işler kolaylaşmadı. Yeni Fabrikamızı çalıştırmayı öğrenmenin fırtınalı döneminden —'çocukluk hastalıkları' ile dolu bir dönem— acı bir şekilde geçerken her yerimizi morartıyorduk.

Doğru, doğrudan yukarı doğru gelişmenin genel bir hatlarına sahiptik, ama bu sadece teoride vardı. Pratikte aramızda öyle bir karmaşa hüküm sürüyordu ki, insanlar bazı aletlerin siparişini kaybeder, en önemli ve temel şeyleri unuttur ve umutsuzca bocalardı. Yüzlerce acil ve tamamen yeni soru günlük olarak ortaya çıkardı. Nasıl oldu? Nasıl ortaya çıktılar? Sert gerçekler, iyi düşünülmüş sistemimizde sürekli değişiklikler yapmamızı talep ediyordu. Ham madde siparişleriyle ilgili durumu kontrol etmek, aldığımız ham maddelerin ve yarı mamul maddelerin kalitesini ve miktarını doğrulamak, alma ajanlarının eğitimi için bir enstitü örgütlenmesini düşünmek, yük taşımacılığı ve hareket hızıyla ilgili soruları incelemek ve tüm bu kontrol temelinde, tarafımızdan verilen sipariş şemasına değişiklikler getirmek zorundaydık.

Atölyelerde, stokta dört günlük tedarige sahip olmaları gerekiyordu, planın fiili gerçeklikte takip edilmediğini keşfettim. Bir dizi parçayı isimleriyle kontrol ederken, karışıklarını buldum ve planlama departmanını hesaplama hataları yaparken ve belirsizlikler işlerken yakaladım. Benim bête noire'm (korkulu rüyam) 'zanaat' yöntemleri kullanan işçilerdi. 'Zanaat' eğilimleri olan bir ustanın işlettiği bir eğinin sırf görüntüsü beni öfkeye uçurmaya yeterdi. Bir gün böyle bir 'zanaatkarı' hileleri üzerinde bularak, onu yakasından tuttum, büyük konveyör boyunca güttüm ve atölyeden dışarı attım.

Ivanov sinek kaydı tıraşsız gezdi, çok küfretti ve bağırdı. Atölyedeki tüm makineleri gezdi, her şeye dikkatli bir şekilde baktı. Bir keresinde işçinin parmaklarıyla kolayca ayarlayabileceği hassas bir parçaya vurmak için çekiç kullandığı bir makinenin yanında durdu. Ivanov ona dedi ki: 'O makineyi parçalıyorsun, kafasız! Su çekiyor olmalıydın, böyle bir makinede çalışıyor olmamalıydın! ...' 'Zanaat' çalışma yöntemlerini mahkum etti. Teknisyen Yudin ve dökümhane atölyesi başkanı Protopopov işçi-muhabirler toplantısına geldiğinde, Ivanov'un paltonun tüm düğmeleri çözükle halde kalkıp şöyle dediğini hatırlıyorum: 'Yoldaş Protopopov burada gazetede yazıldığı için şikayet ediyor. Bir işçi muhabir kendi atölyesini bilmediğini yazdı. Ve şimdi Yoldaş Protopopov benden onu görevinden almamı istiyor. Alınmış.' Ivanov masadan ayrıldı ve tahta zeminde bir aşağı bir yukarı yürüdü. 'Pekala,' diye devam etti, 'alınmış hissetmek doğal ve insani bir şey. Benim hakkımda da bir zamanlar yazdılar. Fabrikayı denizci sövgüleri üzerine inşa ettiğimi yazdılar. Fabrikanın sövgüler üzerine inşa edilmediğini şimdi nasıl kanıtlayabilirim? Fabrikanın demir ve çimento üzerine inşa edildiği gerçeğini kurmak için nereden bir uzmanlar komisyonu bulabilirim?' Protopopov'a dönerek ekledi: 'Şimdi endişelenme; senin için Yoldaş Protopopov, bir uzmanlar komisyonu atayacağız ve makalede belirtilen tüm gerçekleri kontrol edeceğiz.'

Ivanov dedi ki: 'Siz işçi muhabirler üretimdeki zanaat yöntemlerine şiddetle saldırmalısınız.' Etrafına baktı ve salonda gözleriyle birini aradı. 'Orada teknisyen Yudin oturuyor. Bu teknisyenin ne yaptığını biliyor musunuz? [Yudin kıpkırmızı olmaya başladı.] Ülkemizin en iyi tesisinde, tekniğin son sözüne göre donatılmış ve onlarca delme makinesine sahip olan tesisinde, elle delik delerek üç gün geçirmeyi başardı. Kalemlerinizi bu tür zanaatkarlara karşı çevirin. Bizi geride tutanlar onlar.' (Usta yardımcısı I. Birger'in anılarından).

Tüm bunları yaptım ve bu arada ana şeyin bu olmadığını hissediyordum. Başlıca bela başka yerde yatıyordu. Üretim sistemimiz önceden hazırlanmamıştı. Karmaşa hala devam ediyordu; hepsi birbirinin işini engelliyordu. 5 Ağustos 1930'da Parti komitesinin genel oturumunda bu konuda konuştum: 'Üretimi faaliyete geçirmek,' dedim, 'tuğla taşımaktan çok daha ciddi bir iştir. Ve yine de üretime karşı tutumumuz Fabrikayı inşa etmeye karşı tutumumuzdan daha hafif meşreptir. Fabrikaya çok dikkat gösterildiği doğrudur ama traktörleri konveyörden çıkarmak fikrine odaklanmıştır ve başka bir şeye değil.'

Dış dünyayla bağımız henüz yeterince güçlü değildi. Bizim için çalışan tesisler eşzamanlı olarak, tıpkı bizim kendi işimizde ustalaştığımız gibi, işlerinin inceliklerinde ustalaşıyorlardı. Ama hepsinden en önemli şey, genç işçilerimizi kendi makineleriyle henüz tamamen tanıştıramamış olmamızdı. Makine montaj atölyesinde sanki Nevsky Prospect'te yürüyüşe çıkmış gibi geziniyorlardı. Her şeyi öğrenmek ve tüm fabrikayı incelemek isteğiyle makineden makineye gittiler, ama bilmedikleri şey kendi küçük işleriydi. Bütün üretim sürecini kavrama arzusu son derece takdire şayandı ve ben kendim bunu teşvik ettim, ama bu arada kendi makinelerini ve kendi işlerini sıkıca kavramayı unuttular. Makineleri nasıl idare edeceklerini bilmiyorlardı ve bazen onları parçalıyorlardı. Bazı makinelerin iki kolu vardır —biri onları bir yönde çalıştırmak için, diğeri diğeri yönde. Ama bazen sadece ne olacağını ve onu hangi yönde çalıştıracağını görmek için her iki kolu aynı anda çevirmeyi başardılar. Sonuç makineyi devre dışı bırakmak oldu. Ham gençliğimize vermek zorunda kaldığımız dersler pahalı derslerdi!

Makinelerimizi çalıştırmanın basit bir mesele olduğunu düşünerek kendi hatamı anlamakta çok geç kaldım. Fabrikanın açılışından önce diğerleri benimle tartışıp özel kadrolar eğitmenin gerekli olduğunu belirttiğinde, hayali zorluklar icat ettiklerini yanıtladım. Güvenimi Komsomol'a koymuştum. 'Makinelerin kendilerinin çok karmaşık olduğu doğru,' dedim, 've böyle bir makineyi kurmak çok zor bir iştir; ama zaten kurulmuş bir makine

basit bir makinedir, otomatik veya yarı otomatik, üzerinde çalışması yeterince kolaydır.’

Bize yedi bin genç işçi gönderdiler. İyi erkekler ve kızlar olmadıklarını söylemiyorum ama birçoğunun elinde daha önce hiç vida bile olmamıştı. Korkunç derecede ilkel bir kalabalıktık —bir makineyi yağlamak şöyle dursun, kirletmeden bir yağ kutusunu nasıl taşıyacağımızı öğrenmek zorundaydık. Makinelerin büyük rulmanlara sahip olduğu ve küçük sayıda devir olduğu yerlerde, kesinlikle temiz olmayan yağla yağlamak mümkündür, ama devirlerin daha hızlı olduğu küçük rulmanlarda yağa hiçbir kir girmemelidir. Ve biz bunun hepsinin aynı olduğunu düşündük; kirli yağ döktük ve ‘iyi olacağını hesapladık.’ Bizi ikna etmek ve yağı nasıl temiz tutacağımızı, kir girmeyecek şekilde bir yerden bir yere nasıl taşıyacağımızı, yağ kutusunu kirli zemine koymamayı ve işin bin bir başka ‘ayrıntısını’ öğretmek için çok zaman harcanması gerekiyordu. Bu şekilde çok zaman harcanması gerekiyordu ve biz sabırsız insanlardık.

Öğrenmeye istekli olan herkes için bir okuldu. Komsomol Merkez Komitesi tarafından bize kırk genç mühendis gönderildi ve ilk başta bilginin kendiliğinden geleceğini bekler göründüler. Herkesin huzurunda bu ‘her şeyi bilenlerin’ üzerine iyi ve sert bir şekilde geldim. Böyle durumlarda genellikle özel bir işçiyi ayırır ve onu ‘bım telinden vurmaya’ çalışırım. Bizi bunun için sevmeyen birçoğu var, ama işin hatırı için gerekli olduğunu savunuyorum. Benim taktığım bu —herkesin huzurunda adama bağırarak. Esas olarak bu bir meydan okumaya denk geliyor ve bu yöntemi son derece etkili buldum. Bir kez ‘sıcak hava almaktan’ sonra, bir adam pratikte Ivanov’un kendisi hakkında söylediğinden çok daha iyi bir çalışan olduğunu ve işini çok daha iyi halledebileceğini göstermek istiyor. Ve yaparsa ne ala! Çok daha iyi.

Bazen ‘ders’ sadece sözlü bir ders değildi. Bir keresinde mühendisleri kişisel örneğimle anın dürtüsüyle küçük bir gönüllü iş yapmaya ve doğru zamanda bakmayı unuttukları bir şey olan bazı tahtaları ait oldukları yere taşımaya nasıl zorladığımı hatırlıyorum. Bu sadece benim tarafımdan bir ‘beau geste’ (şık hareket) miydi?

Elbette hayır. Şimdi müdürleriyle birlikte tahtaları ait oldukları yere nasıl taşıdıklarını kolayca unutmayacaklarından emindim ve bir dahaki sefere daha önce bakmayı hatırlayacaklardı.

İnsanları nasıl yöneteceğini bilmek, onları nasıl eğiteceğini bilmek demektir. Oyundaki o sahneyi alın, My Friend (Dostum)* burada inşaat işinin başı Guy zor bir anda Parti kartını masaya fırlatır ve ‘daha yüksekteki adam’ ‘bunu yaptığını görmedim’ diyerek arkasını döner. Yol bu değil! Arkasını dönmeye hakkı yoktu; Guy’a iyi bir ders vermeli, ‘aklı başına getirmeliydi.’ Ben de zamanında ‘aklıma getirildim’, ama asla dilimi tutmam, utanç verici gerçeklere asla gözlerimi kapatmam. Bu hem küçük meselelerde hem de büyük meselelerde işte karşılıklı bir ilke olmalıdır.

Bu yedi bin genç işçiye işlerinde hassasiyet alışkanlıklarını kim öğretecekti? Bunun yanıtı teknik liderler kadromuzda yatıyordu. Konuyu sık sık uzmanlarımızla tartıştım ve onlarla birlikte zorluklarımızdan bir çıkış yolu aradım. ‘Fabrikanın daha iyi çalışmasını istiyorsunuz. Pekala o zaman, genç işçinin işin kendi kesimini sizin kadar iyi anlamasını sağlamaya çalışın. Bu o kadar imkansız mı? Elbette tüm teknik bilgi stokunuzu işçiye bir anda aktaramazsınız, ama ona tek bir özel soru hakkında bu bilginizi verin —örneğin dökümhanede kalıplama için kullanılan topraktaki nemin oynadığı rol hakkında. Sadece bu türden tek bir soru üzerine olsa bile ondan bir mühendis çıkarın.’

Yedi bin kişi öğrenmek istiyordu. Onlara makineye şunu veya bunu yapmayı ihmal ettikleri için bağırduğımda, bunu bilmediklerini yanıtladılar. Bazen yedi binden birinin böyle bir kelamı, durup ona temel bilgileri tanınması gerektiği yönünde kısa bir ders vermeme neden olurdu.

İnşaat döneminde gerginlik ve hırs dolu bir atmosferde yaşamış ve çalışmıştık; ancak Fabrikayı faaliyete geçirme ve üretim sürecinde ustalaşma döneminde bu iş yapış tarzı iyi sonuçlar vermedi. Buna rağmen ‘fırtına’ (yüklenme) yöntemlerini uygulamaya devam ettik! Belirli sayıda gün için bir ‘üretim savaşı’ ilan ediliyor ve tüm Fabrika, dişlerini sıkarak ızdırıp verici bir çabayla öne atılıyordu. Sonuç, zar zor fark edilen bir gelişme oluyordu; ancak bunun

ardından gerginlik gevşiyor ve yine geride kalıyorduk. Bir kez daha eksiklikler ve başarısızlıklar silsilesiyle sarsıldık: dökümhane basınçlı hava eksikliğinden cansızlaşmıştı, demirhanenin henüz metal kesmek için makasları yoktu, tedarik sağlama planı tamamen çökmüştü.

Genel bir düzen arka planında göze çarpan bireysel eksiklikleri fark etmek ve bunlarla başa çıkmak nispeten kolaydır; ancak iyi düzen bir istisna olduğunda, eksiklikler korkunç bir bütün halinde birleşir ve bunlarla başa çıkmak çok daha zor bir görev haline gelir. ‘Üretim savaşına’ inanan biri değildim ama kendi kendime şöyle düşündüm: ‘Bırakın bir denesinler. Hepimiz —gerek işletme yöneticileri gerekse sosyal çalışanlar— doğru hareket hattını bulmadan, kendimizi buna ayarlamadan ve daha ileri gitmeden önce tüm bu hastalıklara yakalanmak zorundayız. Tepetaklak kaosa sürüklendikten sonra, işin tüm karmaşıklığını hissetmeye başlayacağız; sıkı bir rejimin ve tek adam yönetiminin gerekliliğini kavramaya başlayacağız.’ Evet, bu kendine has kanıtlama yöntemi son derece etkilidir. Dayak yemiş insanlar kendi deneyimlerine dayanarak; tek adam yönetiminin, doğru orantının ve ambardaki hammaddeden tamamlanmış traktöre kadar tüm teknolojik süreçler sisteminin demir gibi birbirine bağlanmasıyla önemini anlamaya başlarlar.

Konveyörlü üretim sistemine zanaatkarın sıradan, el yordamı yöntemleriyle yaklaşılamaz. Yüksek derecede bir organizasyon gereklidir. Gözü olan herkes yeni üretim yöntemlerinin muazzam ölçeğini görebilirdi. Tamirhanede çalıştırdığımız eski evrensel makine iki günde yalnızca üç şasiyi işleyebiliyordu ve daha fazlasını yapacak kapasitede değildi. Ancak daha sonra gelen özel Amerikan makinesi günde yüz kırk şasiyi işleyebiliyordu.

O günlerde eve seyrek giderdim ve ne yazık ki tıraş olmaya hiç vaktim yoktu. Çalışma günüm bir önceki gece başlıyordu. Akşam, düdük çalar çalmaz, tüm atölye şefleri makine montaj atölyesinde bir araya gelir ve ertesi gün ‘sıkışık noktalarla’ nasıl başa çıkacağımızı tartışırdık. Akşamın ilerleyen saatlerinde, atölyelerde tam olarak neye sahip olduğumuzu, ne kadar yedek malzeme bulunduğunu,

demirhaneden ısıtıl işlem bölümüne ne miktarda parça sevk edildiğini ve ertesi gün oradan mekanik atölyeye ne kadar gönderilebileceğini tam olarak hesaplamam gerekiyordu. Artık her şey netleşti diye düşünebilirsiniz. Evet, ama teknik başarısızlıklarımızın nedenleri her seferinde farklıydı. Henüz atölye laboratuvarlarımız yoktu ve bize gelen hammadde ne gibi şeyler beklememiz gerektiğini bilmiyorduk. Bu arada, dökümhanede kullanılan toprağın nemindeki en ufak bir değişiklik, normal standarttan devasa sapmalara neden oluyordu. Çoğu zaman bize gelen metalde ciddi kusurlar oluyordu ve üzerindeki tüm işlemler tamamlandıktan sonra parçanın hurdaya çıkarılması gerekiyordu.

Gecenin geç saatlerinde hammadde depolarını ziyaret eder, üç sarnıçtaki su stoklarına bakar, yangın nöbetçisinin teyakkuzda olup olmadığını görmek için atölyelerde bir tur daha atar ve sonra, ekstra özel gece yarısı toplantıları yoksa eve giderdim. O zamana kadar hava çoktan ağarmış olurdu ve gazete sayfalarını biraz endişeyle tarardım. Ülke hevesle bizi izliyor, elde ettiğimiz en ufak ilerlemeye seviniyor ve bir hata yaptığımızda ya da bir çıkmaza saplandığımızda alarm veriyordu.

Fabrikanın kaderi sadece atölyelerde değil, duvarlarının çok ötesinde de belirleniyordu. Moskova’da, Partinin Merkez Komitesinde, Fabrikanın yaşamına ve ileriye dönük yürüyüşüne dokunan en hayati —ve katbekat somut— tüm sorular gündeme getiriliyor, tartışılıyor ve çözülüyordu. Yoldaş Stalin her gün traktör üretimini gösteren bültenler alıyordu ve bültenimizi göndermekte gecikirsek, derhal bir hatırlatma ve ardından traktör sayısı ile bizi neyin engellediğine dair bir sorgulama alıyorduk. ... İç savaş yıllarında olduğu gibi duvarda bir grafik asılıydı, ama bu kez üzerine çizilen savaş cephelerinin değişen çizgisi değildi; grafik artık Fabrikanın ilerleyişinin yükselen eğrisini veren günlük traktör üretiminin kuru, kısa ve öz rakamlarıyla doluydu.

Pik demir —hangi kalitede, bize kaç vagon gönderildi; çelik —tam olarak hangi marka ve türde; somunlar ve vidalar bile —hangi kalite ve miktarda; makinelerde tam olarak hangi aparatlar eksikti—

Fabrikanın çalışmasına ilişkin tüm bu somut, özel sorular kompleksi Moskova'da, Parti Merkez Komitesinde tartışmaya açılıyordu.

Sınırın diğer tarafında da bizi izliyorlardı. Ülkemizde yüksek teknik standartta ilk fabrikayı açmıştık ve tüm kapitalist dünya her hareketimizi takip ediyor, Fabrikamıza verdikleri adla bu 'pahalı deneyin' bize kaç mal olduğunu dikkatle hesaplıyordu. Henüz çalıştırmayı öğrenemediğimiz için makineleri kırdığımızda, hemen yuhalamaya, ıslıklamaya ve bunun zaten beklenen bir şey olduğunu bağırmaya başladılar. Amerika hakkımızda sanki çoktan ölmüşüz gibi yazıyordu. 'Stalingrad Traktör Fabrikasının adeta 'çöktüğü' haberi pek az şaşkınlık uyandırıyor.' Almanya öfkeyle yazıyordu: 'Böyle bir saçmalığı kim duymuş! Yüce komiserler,%35'i kız olan 7.200 eğitimsiz ergenin; bütün bir neslin deneyimine, yüksek vasıflı, disiplinli ve iyi ücretli iş gücüne, birinci sınıf mühendis ve ustabaşı kadrosuna ve hepsinden önemlisi dünyadaki en iyi malzemelere dayanan Ford yöntemlerini bugün kopyalayabileceğini ciddiyetle varsayıyorlar...'

Bu açıklamaların sakın özgüveninin bizi cesaretlendirmesi pek mümkün değildi. Ama pes etmedik. Üzerimize cenaze duası okuyorlardı ama bu sırada biz canlıydık ve direniyorduk; çakılıyor, her tarafımız eziliyor ama yine de güç topluyorduk. Bütün bunlar öğretim masraflarını, eğitim ücretlerini temsil ediyordu! Fabrikamızın ülke hayatındaki muazzam önemini hesaplayarak özgüven kazandık. Şöyle bir hesaplayın —yıllık üretimimiz olan 40.000 traktör, bir milyon atın emeğinin yerini alıyor! İyi çalışırsak, gerçekten birinci sınıf bir iş çıkarırsak makinelerimizin yerini alacağı devasa sürüleri düşünün. Kırk bin traktör bir milyon ata eşittir. Bu büyük bir şey!

Sabah, büyük konveyörde eksik olan parçaları tebeşirle yazdıkları panoya bakmak için aceleyle koştum. Hangi parçanın soruna yol açabileceğini not ettim ve ardından atölyeleri gezmeye gittim. En önemsiz parçanın eksikliği bile planımız için bir tehlikeydi, çünkü diğer parçaların düzenli akışını bozuyordu. Ve bu her zaman oluyordu. İşe, inşaatı ve ekipman kurulumunu tam zamanında tamamlayarak başlamıştık ve dolayısıyla bundan sonra

işlerin daha kolay gitmesi gerektiğini düşünüyorduk. Ama hayır! Traktör üretiminin doğru organizasyonu ile ilgili birçok sıkıntılı ayrıntı hemen üzerimize çullandı. Okyanus şileplerinin bize eksik ekipmanlarımızı getirmesini bekliyorduk; böylece nihayet geldiğinde, alet atölyesini yapmak zorunda kaldığı kaba ve uygunsuz işlerden kurtarabilecektik. Kesin ve katı bir çalışma rutini kurmaya çabalıyorduk. Ama işler kolaylaşmadı. Yeni Fabrikamızı işletmeyi öğrenmenin fırtınalı döneminden —'çocukluk hastalıklarıyla' dolu bir dönemden— acı içinde geçerken her yerimizi morluklarla sakatlıyorduk.

Doğru, doğrudan yukarı doğru gelişimin genel bir taslağına sahiptik ama bu sadece teoride vardı. Pratikte aramızda öyle bir karmaşa hakim idi ki, insanlar bazı aletlerin siparişini kaybeder, en önemli ve temel şeyleri unuttur ve çaresizce bocalarlardı. Her gün yüzlerce acil ve tamamen yeni soru ortaya çıkardı. Bu nasıl oldu? Nasıl ortaya çıktılar? Sert gerçekler, iyi düşünülmüş sistemimizde sürekli değişiklikler yapmamızı talep ediyordu. Hammadde siparişlerine ilişkin durumu kontrol etmek, aldığımız hammadde ve yarı mamullerin kalite ve miktarını doğrulamak, teslim alma ajanlarının eğitimi için bir enstitü kurulmasını değerlendirmek, yük taşımacılığı ve hareket hızıyla ilgili soruları incelemek ve tüm bu kontroller temelinde verdiğimiz sipariş şemasına değişiklikler getirmek zorundaydık.

Stoklarında dört günlük arz bulunması gereken atölyelerde, planın fiiliyatta uygulanmadığını keşfettim. Bir grup parçayı adlarına göre kontrol ettiğimde, birbirine karışıklarını fark ettim ve planlama departmanını hesaplama hataları yaparken ve belirsizliklere yol açarken yakaladım. Baş belam, 'zanaat' yöntemlerini kullanan işçilerdi. Zanaatkar eğilimleri olan bir ustabaşının kullandığı eğenin sadece görüntüsü bile beni çileden çıkarmaya yetiyordu. Bir gün böyle bir 'zanaatkarı' hile yaparken bulduğumda, onu yakasından tuttum, büyük konveyör boyunca sürükledim ve atölyeden dışarı attım.

İvanov tıraşsız gezer, çok küfreder ve bağırırdı. Atölyedeki tüm makineleri dolaşır, her şeye dikkatle bakardı. Bir keresinde, işçinin

parmaklarıyla kolayca ayarlayabileceği hassas bir parçaya vurmak için çekiç kullandığı bir makinenin yanında durdu. İvanov ona şöyle dedi: ‘O makineyi parçalıyorsun, aptal! Su taşıyor olman gerekirdi, böyle bir makinede çalışıyor olman değil!...’ İşin ‘zanaat’ yöntemlerini kınadı. Teknisyen Yudin ve dökümhane şefi Protopopov’un işçi muhabirler toplantısına geldiği bir anı hatırlıyorum; İvanov ceketini tamamen çözülmüş halde ayağa kalktı ve şöyle dedi: ‘Buradaki Yoldaş Protopopov gazetede kendisi hakkında yazılmasından şikayet ediyor. Bir işçi muhabiri kendi atölyesini bilmediğini yazmış. Ve şimdi Yoldaş Protopopov benden kendisini görevden almamı istiyor. Alınmış.’ İvanov masadan ayrıldı ve tahta zeminde bir aşağı bir yukarı yürüdü. ‘Şey,’ diye devam etti, ‘alınmak insani ve doğal bir şey. Bir zamanlar benim hakkımda da yazdılar. Fabrikayı denizci küfürleriyle kurduğumu yazdılar. Şimdi Fabrikanın küfürler üzerine kurulmadığını nasıl kanıtlayabilirim? Fabrikanın demir ve çimento üzerine kurulduğu gerçeğini tespit edecek bir uzmanlar komisyonunu nereden bulabilirim?’ Protopopov’a dönerek ekledi: ‘Şimdi endişelenme; senin için Yoldaş Protopopov, bir uzmanlar komisyonu atayacağız ve makalede bahsedilen tüm gerçekleri kontrol edeceğiz.’ İvanov şöyle dedi: ‘Siz işçi muhabirleri üretimdeki zanaatkar yöntemlere şiddetle saldırmalısınız.’ Etrafına baktı ve salonda gözleriyle birini aradı. ‘Orada teknisyen Yudin oturuyor. Bu teknisyenin ne yaptığını biliyor musunuz? [Yudin kıpkırmızı olmaya başladı.] Ülkemizin en iyi fabrikasında, tekniğin son kelimesine göre donatılmış ve onlarca delme makinesine sahip olan bu yerde, elle delik delmek için üç gün harcamayı başardı. Kalemlerinizi bu tür zanaatkarlara çevirin. Bizi geride tutanlar onlar.’ (Yordamcı ustabaşı İ. Birger’in anılarından).

Bütün bunları yaptım ve bu arada bunun ana şey olmadığı hissine kapıldım. Asıl sorun başka yerdeydi. Üretim sistemimiz önceden hazırlanmamıştı. Karmaşa devam ediyordu; herkes birbirinin işini engelliyordu. 5 Ağustos 1930’da Parti komitesinin genel kurulunda bu konuda konuştum: ‘Üretimi başlatmak,’ dedim, ‘tuğla taşımaktan çok daha ciddi bir iştir. Ve yine de üretime karşı tutumumuz, Fabrikanın inşasına karşı tutumumuzdan daha hafife

alıcı. Fabrikaya çok fazla dikkat gösterildiği doğru ama bu sadece konveyörden traktör çıkarmak fikrinde yoğunlaşmış durumda, başka bir şey değil.’

Dış dünyayla olan bağımız henüz yeterince güçlü değildi. Bizim için çalışan fabrikalar, tıpkı bizim kendi işimizde ustalaştığımız gibi, işlerinin inceliklerinde aynı anda ustalaşıyorlardı. Ama hepsinden önemlisi, genç işçilerimize kendi makinelerini tam olarak tanıtmayı henüz başaramamış olmamızdı. Makine montaj atölyesinde sanki Nevsky Prospect’te yürüyüşe çıkmış gibi geziniyorlardı. Her şeyi öğrenmeye ve tüm fabrikayı incelemeye hevesli bir şekilde makineden makineye geçiyorlardı, ama bilmedikleri şey kendi küçük işleriydi. Bütün üretim sürecini kavrama arzusu çok övgüye değerdi ve ben kendim bunu teşvik ettim, ama bu arada kendi makinelerini ve kendi işlerini sıkıca kavramayı unuttular. Makineleri nasıl kullanacaklarını bilmiyorlardı ve bazen onları parçalıyorlardı. Bazı makinelerin iki kolu vardır —biri onları bir yöne, diğeri diğeri yöne hareket ettirmek için. Ama bazen ne olacağını ve onu hangi yöne hareket ettireceğini görmek için iki kolu aynı anda çevirmeyi başarıyorlardı. Sonuç, makineyi devre dışı bırakmaktı. Ham gençliğimize vermek zorunda kaldığımız dersler pahalıya patladı!

Makinelerimizi işletmenin basit bir mesele olduğunu düşünerek kendi hatamı anladığımda çok geçti. Fabrikanın açılışından önce başkaları benimle tartışıp özel kadroların yetiştirilmesi gerektiğini belirttiğinde, hayali zorluklar uydurduklarını söyleyerek cevap vermiştim. Güvenimi Komsomol’a bağlamıştım. ‘Makinelerin kendilerinin çok karmaşık olduğu doğru,’ demiştim, ‘ve böyle bir makineyi kurmak çok zor bir iş; ancak zaten kurulmuş olan bir makine basit bir makinedir, otomatik veya yarı otomatiktir, üzerinde çalışmak oldukça kolaydır.’

Bize yedi bin genç işçi gönderdiler. İyi erkek ve kızlar olmadıklarını söylemiyorum ama birçoğu daha önce elinde bir vida bile tutmamıştı. Korkunç derecede ilkel bir kalabalıktık —bir makineyi yağlamak bir yana, içine kir kaçırmadan bir yağ kutusunu nasıl taşıyacağımızı öğrenmek zorundaydık. Makinelerin büyük rulmanlara sahip olduğu ve küçük bir devir sayısının bulunduğu

yerlerde, tamamen temiz olmayan yağla yağlamak mümkündür, ancak devirlerin daha hızlı olduğu küçük rulmanlarda, yağa hiçbir kir girmemelidir. Ve biz hepsinin aynı olduğunu düşündük; kirli yağı döktük ve ‘iyi olacağını tahmin ettik.’ Yağı nasıl temiz tutacağımızı, içine kir girmeyecek şekilde bir yerden bir yere nasıl taşıyacağımızı, yağ kutusunu kirli zemine koymamayı ve işin diğer bin bir ‘detayını’ bize ikna etmek ve öğretmek için çok zaman harcanması gerekti. Bu şekilde çok zaman harcanması gerekiyordu ve biz sabırsız insanlardık.

Öğrenmek isteyen herkes için bir okuldu. Komsomol Merkez Komitesi tarafından bize kırk genç mühendis gönderildi ve ilk başta bilginin kendiliğinden kendilerine geleceğini bekliyor gibiydiler. Herkesin huzurunda bu ‘her şeyi bilenlerin’ üzerine sertçe gittim. Böyle durumlarda genellikle özel olarak bir işçiyi seçer ve onu ‘bam teline basmaya’ çalışırım. Bunu yaptığım için beni sevmeyen çok var, ama iş uğruna bunun gerekli olduğunu savunuyorum. Benim taktığım bu —herkesin huzurunda bir adama bağırarak. Esasen bu bir meydan okumadır ve bu yöntemin son derece etkili olduğunu gördüm. Bir kez ‘haşlandıktan’ sonra, bir adam pratikte daha iyi bir işçi olduğunu ve işini İvanov’un onun hakkında söylediğinden çok daha iyi halledebileceğini göstermek ister. Ve yaparsa ne ala! Çok daha iyi.

Bazen ‘ders’ sadece sözlü değildi. Bir keresinde mühendisleri kendi kişisel örneklerle ısıtma ısıtma küçük bir gönüllü iş yapmaya ve bazı tahtaları ait oldukları yere taşımaya nasıl zorladığımı hatırlıyorum —doğru zamanda bakmayı unuttukları bir şey. Bu sadece benim açımdan bir ‘jest’ miydi? Elbette hayır. Artık müdürleriyle birlikte tahtaları ait oldukları yere nasıl taşıdıklarını kolay kolay unutmayacaklarından emindim ve bir dahaki sefere daha önce bakmayı hatırlayacaklardı.

İnsanlara nasıl liderlik edeceğini bilmek, onları nasıl eğiteceğini bilmek demektir. *Arkadaşım* oyunundaki o sahneyi alın; inşaat işinin başı Guy, zor bir anda Parti kartını masaya fırlatır ve ‘üst kademedeki adam’ ‘Bunu yaptığını görmedim’ diyerek arkasını döner. Bu yol değil! Arkasını dönmeye hakkı yoktu; Guy’a iyi bir

ders vermeli, onu ‘aklına başını getirmeliydi.’ Zamanında benim de ‘aklım başıma getirildi,’ ama asla dilimi tutmam, utanç verici gerçeklere asla gözlerimi kapatmam. Bu hem küçük hem de büyük meselelerde işte karşılıklı bir ilke olmalıdır.

Bu yedi bin genç işçiye işlerinde hassasiyet alışkanlıklarını kim öğretecekti? Bunun cevabı teknik lider kadrolarımızda yatıyordu. Konuyu sık sık uzmanlarımızla tartıştım ve onlarla birlikte zorluklarımızdan bir çıkış yolu aradım. ‘Fabrikanın daha iyi çalışmasını istiyorsunuz. Öyleyse, genç işçinin işinin kendi bölümünü sizin kadar iyi anlamasını sağlamaya çalışın. Bu çok mu imkansız? Elbette tüm teknik bilgi birikiminizi işçiye bir anda aktaramazsınız, ama ona bu bilginizi tek bir özel konuda verin —örneğin dökümhanede kalıplama için kullanılan topraktaki nemin oynadığı rol üzerine. Sadece bu tür tek bir konuda bile olsa onu bir mühendis yapın.’

Yedi bin kişi öğrenmek istiyordu. Makineye şunu veya bunu yapmayı ihmal ettikleri için onlara bağırdığımda, bunu bilmediklerini söylediler. Bazen yedi bin kişiden birinin yaptığı böyle bir yorum durmama ve ona teknik bilginin unsurlarını tanınması gerektiği, inorganik kimya ve makinede sert cisimlerin işlenmesi hakkında bir şeyler bilmesi gerektiği, kesen metalin yapısı ile kesilen metalin yapısı arasındaki farkı anlaması, hareketli parçaları göz önünde bulundurma gerekliliğini kavraması gerektiği yönünde kısa bir ders vermeme neden olurdu; böylece makine hareketinin ritmini değiştirmez, yağlama doğru zamanda yapılır, vb. vb. Bunun yanı sıra, makineyi daha hızlı çalıştırmayı, durdurup başlatmayı ve ‘dur,’ ‘ileri’ ve ‘geri’ işaretli düğmeleri doğru şekilde kullanmayı öğrenmelisiniz. Tamamlanan parçayı hızlı bir şekilde çıkarma ve yerine yenisini koyma alışkanlığını edinmeli ve tamamlanan parçalar için hazırlanmış, bu yerin temiz tutulmasını ve ahşapla kaplanmasını sağlayan bir yere sahip olmalısınız. Elli dakika çalışmayı ve ten dakika dinlenmeyi bilmelisiniz...

Amerikalı mühendis Albay Cooper, Fabrikamız için çok zor bir zamanda bizi ziyaret etti. Fabrikayı gezdi, her şeyi dikkatle inceledi. Dönüşünü sabırsızlıkla bekledim. Misafirperverliğim için bana

teşekkür etmeye ve maaşımı sormaya başladı. Kıbarca ama hızlıca cevap verdim. Fabrika hakkında ne diyeceğini bilmek istiyordum. Nihayet şöyle dedi: ‘Size zaman verilirse Fabrikanın çalışacağına ikna oldum.’ Ve ekledi: ‘Yeter ki size iç organizasyon ve hepsinden önemlisi dış bağlantıları kurmak için zaman verilsin.’ Haklıydı.

Fabrikanın açıldığı sırada zorlukları unuttuğumuz doğru değil! 17 Haziran 1930’da şöyle yazmıştık: ‘Burada, halk efsanesine göre köylülerin özgürleşmesi için savaşıyan Stepan Razin’in boyar toprak sahiplerinin ilk çetesini bozguna uğrattığı bu noktada, kırların yoksulluktan kurtarılması ve kente vermesi gereken faydaların artırılması için savaşıyan bizler, kapitalist teknik ve bilimin verebileceği en iyi her şeyi bir araya getirdik... Belki de aranızda biz inşaat işçilerinin sadece sırtımızın sıvazlanmasını beklediğimiz ve sonra uyuyacağımız izlenimi yaratılmıştır? Böyle bir izlenim tamamen yanlış olurdu. Ben ve yoldaşlarım —fabrika organizasyonları ve tüm aktif işçi grubu— Fabrikamızdaki kamuoyuna söylemeliyiz: Önümüzde hâlâ Fabrikanın normal çalışması için çetin bir mücadele var!... Amerika ile olan bağı kopardıktan sonra, şimdi kendi fabrikalarımızda ve organizasyonlarımızda işle mücadele etmek zorundayız. Ne kadar iyi hazırlanacaklarını görelim! Fabrikanın yarı mamul maddelere ve hammaddelere ihtiyacı var. Bize dakikilikle, kesintisiz ve kesin olarak belirtilen miktarlarda gelmelidirler. Bu yapılmazsa, Traktör Fabrikası Sovyet hacılarının önünde dua edeceği bir put olduğunu kanıtlayacaktır.’

Fabrikamızın bir put olmasını istemiyorduk. Yaşamayı gerekiyordu! Ve bunun için dış dünyayla olan bağlarımızı güçlendirmeliydik. Bu dış bağlantılar henüz zayıf ve kırılmıştı.

İş süresince kusurlar tespit edilen özel çelik fotoğraflarını dikkatle inceledim. Çelik bize, onu üreten fabrikanın tüm hastalıklarıyla geliyordu. Elimizden geldiğince ona uyum sağladık, ancak gizli iç kusurlar makinede kendini hissettirdi. Bu, en başından beri hassasiyete ve standardizasyona bir engeldi. Ne Motovilikha çeliği ne Kızıl Ekim Fabrikasından gelen çelik ne de Çekoslovakya’dan gelen çelik gerekli niteliklere sahip değildi.

Standart kalitede elik istiyorduk. Demirciye bugün yumuşak metal, yarın sert metal verirsiniz, parçayı bugün tek vuruşta, yarın iki vuruşta damgalayacaktır. Rutin bozulur. Bir gün bir dişliyi bir buçuk milimetre kalınlığında yüzey sertleştirmesine tabi tutarız ve ertesı gün, aynı dişli olmasına ve aynı sistemi kullanmamıza rağmen, metal farklı olduğu için yüzey sadece yarım milimetre kalınlığında çıkar. Ama bu iyi değil —ne biri ne diğeri. Tam olarak bir milimetre kalınlığında bir yüzey istiyoruz. Metal yüksek kalitede ise bu yapılabilir. Ancak metali nasıl analiz edeceğimizi bilmiyorduk; dövme işleminde fiziksel özellikleri ve ısııl işlem sırasında kimyasal özellikleri nasıl düzenleyeceğimizi henüz öğreniyorduk.

Özel elik konusunda dış dünyayla olan bağlarımız böyleydi. Komşumuz olan metalurji fabrikası Kızıl Ekim Fabrikası, biz üretim sürecimizi öğrenirken aynı zamanda özel elik eritmeyi öğreniyordu. Tıpkı bizim gibi malzemesini doğru analize tabi tutmayı öğreniyordu. Metal eksikliğinden muzdariptik ve bu fabrikanın bize sağladığı metal kötü kalitedeydi. Belki sabırsızdım, ama Tüm Birlik Otomobil ve Traktör şirketi ile özel elik Trstnden bir komisyon bizi ziyarete geldiğinde, onları doğrudan makine tamir atölyesine götürdüm ve sklmekte olan kusurlu bir traktörü gösterdim. Krank milini işaret ettim: ‘Bunun yapıldığı elik sadece hurdalığa uygundur,’ dedim. ‘İşimizi mahveden şey bu.’ O krank milini gözlerinin önünde ikiye kestirdim ve yapılırken dikkatle izlemelerini söyledim. Metaldeki kusurlar açıkça görülüyordu. Çelikle ilgili taleplerimizin ne kadar büyük ve ne kadar şiddetli olduğunu tam olarak grselleştirmediklerini sanıyorum; kaygımızın esas olarak kişisel ve biraz abartılı olduğunu düşünerek tüm kaygımızı hissetmediler. Özel elik eksikliği nedeniyle şaftı karbon çeliğinden dövmeyi teklif ettiklerini duyduğumda kaygım arttı. Karbon çeliğinden bir krank mili dövmeyi hayal edin! Bu, planımızda en açık şekilde belirtilen her şeyin göze batan bir ihlaliydi; standardizasyona ve kaliteye karşı bir hakaretti. Onları vazgeçirmeye çalışarak başladım ama kısa süre sonra sert kelimeler kullanırken buldum kendimi: ‘Tamam,’ dedim itirazlarına cevaben. ‘Ben metalurji uzmanı değilim, sadece bir metal işçisiyim. Ama siz

kimsiniz ki? Belki McCormick'in bizden daha aptal olduğunu düşünüyorsunuz, belki de krank milleri için sebepsiz yere pahalı çelik türlerini seçecek kadar eşek olduğunu düşünüyorsunuz? ... McCormick bir kapitalist, size söylüyorum ve ona şaftın yüksek kaliteli çelik gerektirdiğini öğreten kendi postunun deneyimidir. Neden onun ilk günlerinde yaptığı hataları tekrarlayalım?’

20 Eylül’de işçi muhabirlerinin bir toplantısı yapıldı. Yoldaş İvanov şu fikri vurguladı: ‘Hatalarımızı gizlemeye hakkımız yok çünkü bunlar bir bütün olarak toplumun mülkünü temsil ediyor. Hepimiz bunlardan ders çıkarmalıyız.’

Tüm Birlik Otomobil ve Traktör Şirketinden bir tugayın başında Traktör Fabrikasına gelen Yoldaş Ossinsky, Fabrikanın konveyör üretimine ancak ekipmanı tam olduğunda, yani Fabrikanın tüm parçaları tamamen kurulduğunda başlayabileceği fikrini savundu. Fabrikanın mevcut durumuna gelince, şöyle dedi: ‘Stalingrad Traktör Fabrikası, tıbbi bir teşhis açısından yaklaşırsak, kritik bir andan geçiyor. Bende bir iyileşmenin başladığı izlenimi oluştu.’ (*Mücadele* gazetesinden.)

17 Ekim’de hastalandım ve yatmak zorunda kaldım. Doktorlar Ossinsky’nin beni görmesine izin vermediler. Görünüşe göre oldukça kötü bir kriz geçirdim ve hezeyan içinde sayıkladım. İyileşirken Fabrikayla ilgili her şeyi —hastalıklarını ve bunları tedavi etme yolunu— düşünecek bolca vaktim oldu. Sık sık hayal etmişim ve hâlâ Fabrikamızın örnek bir fabrika, dünyada benzeri olmayan benzersiz bir fabrika olacağını hayal etmeye devam ediyordum. Dünyanın en iyi makinelerini aramıştık, ideal bir teknolojik süreç düşünülmüştü. Makine montaj atölyemize bakın —orada vızıldayan ve ışığı kapatan hiç tahrik kayışı bulamazsınız; elektrik motorları beton zeminin altına gizlenmiştir; atölye ışıkla doludur ve gözünüz usta işi takım tezgahlarının uzun caddesine çarpacaktır —dünya tekniğinin hazinelerinin yoğunlaştığı makineler— standart süreçten en ufak bir sapmaya yanıt verecek kadar hassas bir incelikle inşa edilmiş makineler.

Hangi sonuçları elde etmiştik? Kendi kendimle tartıştım. ‘Elbette,’ dedim kendi kendime, ‘temiz yağ yerine kirli yağ dökmek

mümkündür ve rulmana on yerine sekiz makara koymak mümkündür —o zaman rulman dönmez ve makine çalışmaz. Tekniğin kanunları böyledir. Bütün bunlar çok, çok basit. Ama bunu kavramamız biraz zaman aldı.’

Hangi sonuçları elde etmiştik? Konveyör sisteminde traktör üretimi, geri kalmış makine imalat sanayimizde çok ihtiyaç duyulan bir teknik devrim getirdi. Traktör endüstrisi, özel çeliklerin üretiminde metalurji sanayimizdeki ilk devrimi gerçekleştirdi. Fabrikamız, otomobil üretimi için bir hammadde tabanı hazırlanmasının yolunu açan koçbaşıydı.

Ama tekrar ediyorum —hangi sonuçları elde etmiştik? Zanaatkar, ‘Asya’ yöntemlerine karşı ilk savaşımızı veriyorduk. Bu zanaatkar çalışma yöntemleri sayesinde ne kadar zaman, iş gücü ve alet kaybetmedik ki! Organize bir seri üretim sistemi bu tür yöntemlerle bağdaşmıyordu.

Belirli bir görevle karşı karşıyaydık —Amerikan deneyimini ve verimliliğini Sovyet toprağına nakletmek. Peki, sonuçlar ne oldu? Bu toprakta Beyazları yendik ve aynı toprağı Amerikan deneyimini naklediyoruz. Bizi dış dünyaya bağımlı kılan o zanaatkar alışkanlıklarından kurtuluyoruz. Ve Amerikan çalışma yöntemlerini kullanabilen, geniş bir politeknik eğitime sahip yeni işçi tipi ilk kez bizim Fabrikamızda şekillenmeye başladı.

Hassasiyet, sabit bir üretim rutini istiyoruz.

Yedi ay sonra, Stalingrad Traktör Fabrikası müdürlük görevimden alındıktan sonra, kısa bir ziyaret için oraya geri döndüm. Mayıs 1931’di. O zamana kadar tüm ülke, hem işçiler hem de işletme yöneticileri, Yoldaş Stalin’in önceki Şubat ayındaki, Bolşeviklerin teknikte ustalaşması gerektiğini, yeniden yapılanma döneminde tekniğin her şeyi belirlediğini söylediği konuşmasına aşınaydı. Yoldaş Stalin’in bir akşam oturumunda yaptığı o konuşmayı dinlemiştim. Açık ve kısa konuştu.

Yoldaş Stalin Fabrikamıza değinmedi ama onu dinlerken, aramalarımızın ve çabalarımızın, hatalarımızın ve gaflarımızın zorlu aylarını zihnimde gözden geçirdim. Zaferin anahtarını arıyorduk. Elimizdeydi; dünyadaki en karmaşık makinelerde ustalaşıyorduk.

İşçi yerleşimini ziyaret ettim, Fabrikadaki tüm atölyeleri gezdim. Buradaki her köşe benim tarafımdan iyi biliniyordu, içimde bir duygu uyandırıyor.

Gelişimden bir hafta önce Fabrika Sergo Orjonikidze tarafından ziyaret edilmişti.* Sergo hastalıklarımıza doğru bir teşhis koydu: ‘Burada gördüğüm şey,’ dedi, ‘tempo değil, telaş.’ Şöyle dedi: ‘Yüzyıllardır tozdan başka bir şeyin olmadığı çöl bir noktada bir fabrika kurarak dünyayı şaşırtmak için bu Fabrikayı inşa etmedik; tüm dünyaya: ‘Bize bakın Bolşevikler! Nasıl bir fabrika kurduğumuzu görün!’ diye bağırarak inşa etmedik. Hiç de öyle değil! Biz pratik insanlarız, lütfen. Bu Fabrikayı kurduysak, milyonlarca altın harcadıysak, ne için kurduğumuz konusunda son derece nettik. Sosyalist çiftliklerimiz için traktörlere ihtiyacımız var.’

Sergo, kulübün çıplak tahta duvarında asılı duran bir afişi işaret etti ve Lenin’in 100.000 traktör hakkındaki sözlerini aktardı. ‘Stalingrad Traktör Fabrikasını inşa ettiğimiz şey Lenin’in bu tezi temelindeydi,’ diye ekledi.

Hangi sonuçları elde ettik? Hassasiyetten yoksunuz, bu doğru. Yeni çalışma yöntemlerine giden yolu açan bir koçbaşı rolünü istemeden oynuyorduk. Şu anda Balkhaş Gölü kıyısındaki inşaat işinin sorumluluğuna sahibim; burada ülkemizi renkli metallerle zenginleştirecek güçlü bir kombinat olacak. Beş bin kilometre beni Moskova ve Stalingrad’dan ayırıyor, ama ben eski bir metal işçisiyim ve oto-traktör endüstrisindeki çeşitli fabrikaların ilerleyişini dikkatle takip ediyorum. Fabrikanın açılışına yaklaşımda ve bunu gerçekleştirmede katı bir sistem, ekipman, güç ve işçilerin dağıtımı konusunda doğru bir rutin —şu anda ana şey budur. Bunu yaşadım ve bilmeliyim.

Ama devam edelim —hangi sonuçları elde ettik? Ağaçlar, çimler ve çiçekler için savaştım. Estetikçi olduğum için değil. Makineleri, sürtünen parçaları zımpara kağıdından daha acımasızca yiyen o lanetli tozdan korumak istedim.

Her şey insanlara soluyacak taze hava verme mücadelesine hangi uçtan başlanacağını bilme meselesidir. İnsanların sağlığına dikkat ederken işe doğrudan takım tezgahından başlamalısınız.

Takım tezgahından sonra otomobil gelir, otomobilden sonra iyi yollar gelir. Ve böylece sonunda insanlarımız arabalarla dolaşacak ve gerçek taze havayı içlerine çekecekler. Otomobiller, yolların ve gölgeli caddelerin inşası demektir.

Özetleyelim. Katettiğimiz yola geri bakıyorum. Profesör D.'nin öcü benden alınmadı. Söylediğimiz her şey tam yürürlükte kalıyor — tıpkı tasarımda olduğu gibi. Ve aşağı yukarı şöyle çıktı: Eyerde ilk oturduğunuzda, atın terlediğinden daha fazla tahriş olur ve terlersiniz; sonra sürmeyi öğrenirsiniz —ve at iyi gider ve eyerdeki oturuşunuz mükemmeldir. Dizginleri kendi ellerimizde tutarak eyerde sağlam bir yer aldık...

**Oğullarıma
Söylüyorum:
'Okumanız
Lazım!'**

**S. KRASAVİN,
Armatör/Montör**

Ryazan-Urallar hattındaki demiryolu tamirhanesinde çalışırdım. 1905 yılıydı. O yıl bir grev vardı ama o günlerde şeyleri anlamıyordum —okulum yoktu, eğitimim yoktu, okuyup yazamıyordum.

Sonra 1908'de işimi değiştirdim ve su taşımacılığında çalışmaya başladım. Çalıştığım patron kendi teknelerine sahipti —buharlı teknelerdi. Ücret öyle ayarlanmıştı ki, ister çalış ister yat, günde seksen kopek alırdın —yaz kış aynı. İki ay boyunca çalıştım ve sonra kışın kalmamı istiyor, bana ısıtması ve ışığı içinde bir oda veriyor. Sürünüyordum ama kendi kendime dedim ki: 'Hadi, kışın kalalım' —ve kaldım. Bana ayda otuz ruble ücret verdi ve o kış boyunca gemileri tamir ederek çalıştım. Yaz tekrar geldiğinde patron beni bir teknede çalıştırmak üzere tuttu. Sonbahara kadar o işi tuttum ve sonra patron teknemi bana verdi. 'Git ve çalıştır,' dedi.

1914'te savaş gelene kadar o patronla çalıştım. Benim yaşimdaki delikanlılar savaşa alınıyordu, bu yüzden patron kalmam için işleri ayarlamaya çalışmaya başladı. Ve elbette ayarladı. Beni almadılar.

Ama o günlerde teknelerde korkunç bir disiplin vardı —subaylar ikide bir çenene patlatır ve bazen birkaç dişini sökerdi. Şey, işimi değiştirdim ve eski Dumeau fabrikasında çalışmaya gittim —metalurji fabrikası, şimdi ‘Kızıl Ekim’ diyor. Ama o zamanlar fabrikalarda da durum aynıydı —işçilere karşı cehennem gibi sertteler. Ağzını açtın mı —dışarı! Mühendisler bizimle konuşmazdı bile. Ve sık sık yüzüne bir tokat patlatırlardı. Şey, bazıları hak ettiğini buldu yine de... Ustabaşımızı hatırlıyorum —işçileri korkunç derecede sert sürer ve elinden geldiğince döverdi. Şey, bir gün hatırlıyorum, fırından yeni sıcak pik demirleri çıkarmışlar ve bir demir levha üzerine koymuşlardı, bu yüzden bu ustabaşırı çağırıyorlar ve geldiğinde hepsi etrafında bir halka halinde toplanıyor. Kaçmaya çalışıyor ama onu demir levhanın üzerine koyuyorlar. Bu tarafa dönüyor ama biri bu taraftan itiyor, diğeri şu taraftan... Ve hepsi sessizce tutuldu —kimse öğrenmedi bile. Bütün atölye ona karşıyken nasıl şikayette bulunmaya gidebilirdi ki? Devrimde, işçiler dediler ki, böyle insanları aldılar ve el arabalarıyla fabrikadan çıkarıp üzerlerine yağ döktüler.

Bir gün bir ustabaşıya bağırduğım için kovuldum ve tekrar teknelerde çalışmak üzere nehre döndüm. Ne de olsa daha iyi bir hayat —nehirde bolca taze hava var. İşini biliyorsun ve hepsi bu kadar.

Dumeau’dan ayrıldıktan sonra önce Bondarev ile sonra Lapshin ile çalıştım. Lapshin zengin bir adamdı. On yedi buharlı gemisi vardı ve kendi petrol sahaları, tuz madenleri, mandıraları, her şeyi vardı. 1918’e kadar o işte çalıştım. Ve sonra tüm Lapshin şirketi millileştirildi.

Nasıl olduğunu anlatayım.

Aptal otu, un ve tahıl yüküyle Volga’dan aşağı yelken açıyorduk —kırk bin pudluk bir yük. Ve tam o sırada İç Savaş başlıyordu. Petrol doldurmak için Kamyshin’e yanaştık ve yükümüzü almaya çalıştılar, tahılı ele geçirmek istediler. Bize ateş açtılar ve biraz ateş edildi ama yükümüzden hiçbir şey kaybetmeden uzaklaştık. Daha ileriye yelken açtık ve sonra tekrar karaya yanaştık. Ücretlerimiz ödenmiyordu. Patrona bir telgraf gönderiyorum: ‘Ücretleri gönder.’

Ama o cevap veriyor: ‘Tekne artık bizim değil. Sömüren kimseden paranı al.’ Ve göndermeyi reddetti.

O günlerde işsizlik de vardı. Aramızda bir somun ekmek bile olmadan kaldık, sekiz kişilik tüm mürettebat. Yine de tekneyi Astrahan’a getirmeyi başardım. Orada bir gün bekledim —iki gün. ‘Ne yapacağım?’ diye düşünüyorum. ‘İşte tüm mürettebat ücret almadan.’ Önce nakliye ofisine gittim.

‘Hardalın ait olduğu adamı görmeye git,’ dediler bana. Aradım aradım ama şansım yoktu. Çalışma Komiserine gittim ve patronumdan aldığım, bize ücret vermeyi reddettiğini ve Lapshin & Co.’nun artık var olmadığını söyleyen telgrafi gösterdim. Komiser şöyle dedi:

‘Tekneyi Sarepta’ya götürün ve mallarınızı Tatarlara satın. O zaman paranız olur,’ dedi. ‘Nasıl yapabiliriz? Sekiz kişilik bir mürettebatımız var ve hepsinin aileleri var. Ne yiyeceğiz? Bize bir iş verin.’ Ama bana güldü.

Aramaya devam etmek zorunda kaldım ve sonunda başarılı oldum. Ücretler ve tamiratlar için bana üç bin verdiler ve tekneyi hemen tersaneye koydum. Onu tamamen kendi başımıza tamir ettik ve altmış bin pud patatesle yükledik. Ama yüklemeyi yeni bitirmiştik ki ‘Kasırga’ buharlı gemisi çıkageldi. Bir halat fırlatıyor ve bizi diğer birçok tekneyle birlikte bir durgun suya çekiyor ve sonra bizi ayırmaya başlıyor:

‘Sen Astrahan’a git, sen oraya git, sen şuraya git...’

Böylece tüm şirketi millileştirdiler. Bütün patatesleri boşalttılar ve yerine mayın yüklediler —altı yüz tane. Sonra bize dediler ki:

‘Geri çekilmemiz gerek.’

Böylece geri çekildik. Uçaklar saldırdı ve bize cehennemi yaşattı ama muhripler tarafından yedeklendi ve kaçtık. Tekneye gelince, onu bir yere bağladılar, düşmandan sakladılar.

Astrahan’a döndüğümüzde gitmeme izin verdiler ve ben de iskelede bir süre çalıştığım Vladimirovka’ya gittim ve sonra tekneye

bir göz atmam için beni Çariçin'e * gönderdiler. Çariçin'e geldiğimde Dumeau'da birkaç yıl çalışmış eski bir tanıdıkla karşılaştım. Beni evine, odasına götürdü.

'Neden kalıp bizimle çalışmıyorsun,' dedi. 'Tamam,' dedim, 'kalacağım.'

Böylece kaldım —oraya yerleştim ve seyahatlerimi temelli bitirdim. 1929'a kadar 'Kızıl Ekim'de çalıştım. İlk başta orada sadece tüccar değirmeni atölyemiz vardı ve o da haftada sadece üç gün çalışıyordu. Diğer atölyeler boş duruyordu. Eski işçilerin hepsi kaybolmuştu —bazıları kıtlık yüzünden Kuban'a gitmişti. Bana gelince, ailem yakındaki Vladimirovka'da yaşıyordu —köylerde ekmek vardı ve ben mısır ve küspe alıyordum, bu yüzden bir şekilde idare ettim.

1921'de yapısal atölye açıldı, ama sonra bir yangın çıktı ve tüccar değirmeni, yapısal ve tel atölyeleri yandı. Nasıl olduğunu kimse anlayamadı. Bazıları sabotaj dedi ama bunu kesin olarak söyleyemem. Şey, üç iyi atölyeyi kaybetmiştik, ama işe koyulduk ve bir buçuk ay içinde üçünü de tekrar kurduk ve bugüne kadar duruyorlar! Tanrım, ne coşkuydu! Kesinlikle! Günler ve gecelerce fazla mesaide çekiç salladım, fabrikadan hiç ayrılmadım, günü orada geçirdim ve aynı şekilde orada uyudum. Böylece üç atölyemizi geri aldık.

Sıradaki sac haddeleme atölyesiydi. O zamana kadar daha fazla işçimiz olmuştu. Bütün atölye tarafından seçildim ve yapacak özel bir iş verildi —rasyonelleştirmeye bakmak. Yapılan tüm hataları kontrol etmek zorundaydım —bir fırını kötü yakıp yakmadıkları, işçileri ve malzemeleri doğru kullanıp kullanmadıkları vb. Yanımda okuyup yazabilen bir adam vardı. Ona ne yazacağını söyledim ve o yazdı. İşçiler arasında büyük bir ad yaptım, size söyleyebilirim, çünkü onlara ihtiyaç duydukları her şeyi getirebilirdim.

Her şeyi kontrol ettim ve sonra bir teftiş komisyonu geldiğinde, kötü yönetim yüzünden yönetime yüklenmeye başladım. Burada şu

* *Şimdi Stalingrad.*—Ed.

kadar malzeme israf ettiler ve burada şu kadar, dedim onlara. Komisyona her şeyi söylersem, kimin suçlu olduğunu bulacaklar ve ona cehennemi yaşatacaklar diye düşünüyorum. Ama bütün şey hiçbir şeye varmadı. Meseleyi rafa kaldırdılar. Ve sonra bazıları eleştirdiğim için bana kızmaya başladı.

Bir keresinde teknik müdür yardımcısı geldi ve ona dedim ki: ‘Paralarımızı neden böyle sokağa atıyorsunuz? İşçiler sanayiye en kısa sürede tekrar ayağa kaldırmak için cehennem gibi terliyor ve siz iyi parayı sebepsiz yere israf ediyorsunuz.’

şey, bana kirli bir bakış atıyor ve dişlerinin arasından söylüyor —’Bu tartışılacak bir mesele değil,’ diyor.

Ama onu iyi bantlamıştım. Bir proletaryayı taklit etmeye çalışarak yüksek keçe izmelerle fabrikaya geldi, ama küçük oyunlarına başlaması uzun sürmedi. Bir toprak sahibinin oğluydu.

Bir keresinde sac haddehanesini tamir ediyorduk. Yirmi tonluk bir vincimiz vardı ama yine de kaldıramıyorduk, bu yüzden bana bir arabacı gibi bağırmaya başladı: ‘Toplantılarda çok bağırıyorsun,’ diyor, ‘ama bir işi zamanında yapamıyorsun.’ Diğerlerine diyorum ki: ‘Toplantılarda konuşmayayım diye ağzımı kapatmaya çalıştığına şahit olun.’

şey, bir kurşun kalem çıkarıp söylediğimi yazan ve fabrika komitesine gönderen bir yoldaşım vardı. Ama beni ağırmadılar, meseleyi incelemediler. Biraz sonra gen bir Sovyet mhendisiyle kavga ettiği ve onu duvara öyle sert fırlattığı ortaya çıktı ki adam kalp krizinden öldü. Sonra beni çağırdılar. Dedim ki: ‘Onu öldürmeden önce beş yıl bekleseydi, beni çağırmadan önce beş yıl beklerdiniz, değil mi? Konuşuyoruz ve olmaması gereken şeyleri ortaya çıkartıyoruz ve siz ne yapıyorsunuz? Sadece tüm işi rafa kaldırıyorsunuz. Beni sorguladınız. Peki, yoldaşımı da sorguladınız mı? Buna bakmanız gerektiğini söylediğimde haklıydım.’

O adam şimdi hapiste.

Bir arkadaşı da vardı, atölye şefi, eski bir mühendis. Bir keresinde başka bir tugaydan ustabaşı gelip bana diyor ki: ‘Bir rasyonelleştirme nerisi sundum ve atölye şefi bunun için beş bin

ödül aldı.’ ‘Tamam,’ dedim, ‘bir bildiri yaz ve ben bunu sıcak ve güçlü bir şekilde ele alayım.’

Şey, konuşmamızı henüz bitirmemiştik ki atölye şefi kokusunu aldı —birisine ona Krasavin’in meseleyi ele alacağını söyledi. O zamanlar kütük haddehanesinde ateşçi olarak çalışıyordum. Atölye şefi beni çağırıyor ve bana bağırırmaya çalışmaya başlıyor: ‘Hey, sen, ne fikri bu?’ diyor. ‘Kalkıp toplantılarda bağırıyorsun ve şimdi bu işin içini dışını öğrenmek istiyorsun... Ne yapıyorsun sen böyle?’ ‘Hi, sen!’ diye cevap verdim ona. ‘Konuşmamı engellemek istiyorsun, öyle mi? Yanlış olan her şeyi bulmak ve konuşmak benim kutsal görevim. Her yerde konuşacağım!’

Ondan sonra Traktör Fabrikasındaki kurulum işinde bir montör/armatör olarak çalışmaya gittim. Buharlı gemilerde çalışırken böyle bir iş deneyimim olmuştu. Orada her türlü ve boyutta yükü taşımak zorundaydık, bu yüzden o alanda bolca deneyimim vardı. Kendi kendine öğrenmiş diyebilirsiniz.

Kurulum başladığında, 120 ton ağırlığındaki büyük buhar çekicini kurmak için bir yükleyici tugayı oluşturmaya koyuldum. Mühendisler o çekici taşımak için bir sürü metal aparat sipariş etmek istediler ama bunu duyduğumda dedim ki: ‘Hayır, teşekkürler. Aparatlarınızın hiçbirisi değil. Herhangi bir aparat olmadan kuracağım —sadece basit ve dolaysız.’ Depoya gittim ve istediğimiz boyutu kaplayacak bazı meşe kirişleri vermelerini istedim —33 metrekare. ‘Kelepçe istemiyoruz,’ dedim, ‘kablo istiyoruz. Kablolar demirden iki kat daha güvenilirdir, çünkü bir yerinde kusuru olmayan bir metal parçası asla bulamazsınız.’ Hepsini mühendislerle açıkladım ama hayır —aparatları sipariş etmekte ısrar ettiler. Sonra dedim ki: ‘Demir çerçevelerinizi istemiyorum. Beni bu işe çağırdınız —tamam o zaman, sadece kendim kurmama izin verecek kadar iyi olun ve bu sefer bana söz verin. Bütün numarayı gece yapacağım, böylece nasıl olduğunu görmeyeceksiniz.’

Ve yaptım. Çekiç geldi ve onu iki tonluk bir ırgatla çukura çektim, kendisi 120 ton ağırlığında. Ertesi sabah geldiklerinde, çekiç orada açıkça duruyor, çukurun yanında. Onlara diyorum ki: ‘Büyük çekicinin geldiğini duyduğunuzda ayaklarınız soğudu, değil mi? Şey, o

zaman tüm tekniğinize rağmen sizden öne geçtim.’ Ve açıkladım. Böyle bir çekici bir demir plakaya koyarsanız, yirmi tonluk bir ırgatla bile hiç kıpırdatamazsınız. Bazı raylar buldum, üzerlerini yağla yağladım ve raylar boyunca kaydardım. İlk başta çekici içinde oturduğu ‘Pullman’dan asla çıkaramayacağımı söylediler. Onu vagonun kenarından kaldırmaya çalışacağımı sanıyorlardı. Ama vagonun yan tahtasını indirdim ve rayları zemine dayadım. Bana vagonun devrileceğini söylediler, ben ne yaptım? Dört krikolar aldım, vagonun altına koydum ve yukarı kaldırdım, çekiç ve hepsi, raydan temiz. Sonra onu bir travers çerçevesine indirdim, bu da onu sıkı tuttu, böylece çekici dışarı kaydırduğumuzda devrilmedi.

Şey, ondan sonra ne istersem yapmama izin verdiler. Hangi yük gelirse gelsin, hallettim. Ve böylece tüm kurulum işi bitene kadar devam etti.

Fabrikayı faaliyete geçirmek için belirlenen tarih 17 Haziran 1930’dur. İş harika gidiyordu, ama her dakika izlenmek istiyordu. Tesisleri görmeye gelirdiniz —herkes sıkı çalışıyor ve düşünürsünüz: ‘Sadece burada ve orada bir dokunuş —sonra bitirdik ve dinlenebiliriz.’ Ama ertesi sabah geldiğinizde iş henüz bitmemiş oluyor. Bir şekilde tüm montaj işi bitene kadar fabrikadan çıkmadım. İzinim vardı, iş için yeterli adam yoksa, Komsomol’a * gidip şöyle diyebilirdim: ‘Bize yüz adam verin, bize iki yüz verin’ —tam olarak ne kadar gerekiyorsa. Ve onları aldım. Sonra onları çalışmaya ayarlardım —’Sen bu tarafa, Egorov. Sen şu tarafa, İvanov.’

O işte şeyler bir tempoyla gitti. Plana göre, o 120 tonluk çekici kurmak için 480 çalışma saatimiz vardı, ama ben bunu 180 saatte bitirdim. İkinci çekice gelince, bize sadece 60 saat sürdü ve üçüncüsü 30 saat. Bu, işin temposuna girdiğimizi ve işçilerin öğrendiğini gösterdi.

Kırk iki günde tüm montaj işini bitirmiştik. O zamana kadar iyi tanınır olmuştum. 120 tonluk çekici kurduğum andan itibaren herkes Krasavin’in kim olduğunu biliyordu.

* *Genç Komünistler Birliği. —Ed.*

Boru hatlarını döşemek ve fabrika mutfağındaki kazanı kurmak söz konusu olduğunda, hiç uyumak için eve gitmedim —yastığımı kolumun altına alıp işe götürdüm, böylece işte bir veya iki saat uyuyabildim ve zamanından iki gün önce bitirdik. O zaman işimin tanınması olarak bir bonus aldım —bir kışlık palto, bir çift çizme ve Çalışma Kahramanı olduğumu söyleyen bir sertifika. Yaroslavl’a, kauçuk ve asbest kombinatına * gönderildiğim zaman işim için başka bir referans verdiler. Orada üç motor kurdum. Amerikalı ve Fransız mühendisler yapamadı ama ben yaptım. Ve hayatımda daha önce öyle motorlar görmemiştim.

‘Otuz sekiz ton!’ diyorlar bana. ‘Şey, ne cehennem?’ dedim. ‘İki yüz ton olsaydı umurumda olmazdı. Halledilemeyecek hiçbir iş yoktur.’

Orada bir motor üzerinde iki hafta çalışan bir adam tugayı vardı. Ve ben sorumluluğu aldığımda iki günde üç motor kurdular. Komsomollar, Parti ve iş yöneticileri tarafından teşekkür edildim. O zaman kurduğum makineler tamamen yeniydi, Rusya’da hiç sahip olmadığımız türdendi. Onlara Burberry makineleri diyorlar ve her türlü kauçuk atığını işlemek için iyidirler, ama karmaşık! Sözüm! Makineyi beş metre yukarı kaldırmak, altına bir çerçeve ve sonra kurulmadan önce bir stator koymak zorundaydılar. Böylece bir sehpa ve bir sürü başka aparat kullanmaya başladılar. Geldim, bir baktım ve bu şekilde makineyi parçalayacaklarını ve üstelik bazı insanların kemiklerini kıracaklarını gördüm. Bu yüzden iki şaft kullanarak kendi yöntemlerimle yapmaya koyuldum. Ama makine cehennem gibi hassastı, bu yüzden neredeyse dokunmaya korkuyordunuz. Ben de hiçbir şey dokunmadan içinde asılı kalabileceği bir çerçeve yaptım. Sonra zinciri vermeye ve onu yerine indirmeye başladık.

* *Kombinat: Birbirine yakın mesafede bulunan ve karşılıklı olarak ilişkili, koordineli üretim süreçleri yürüten işletmelerin oluşturduğu bütünleşmiş yapı. —Ed.*

Bölüm müdürü bana makineye bu şekilde davranılmasına izin vermeyeceğini söylemeye başlar.

‘Sen bir mühendis misin?’ diyorum ona. ‘Evet, öyleyim,’ diyor.

Ama sadece mırıldandı ve homurdandı, mantıklı konuşmadı.

Baş mühendis geldi ve ona bu adamın işleri engellediğini söyledim.

‘Tamam,’ diyor, ‘canı cehenneme!’

İhtiyacım olduğu kadar işçi vermeme izin verdi ve makineleri o fabrikada ve yan taraftaki fabrikada da kurdum.

O kombinatta dokuz fabrika var, hepsi çalışıyor ve kotalarını üretiyor. Ve tüm o fabrikalarda makineler gösterdiğim şekilde kuruldu. Kendim üç motor kurdum ve diğer altmış tanesini kendileri yaptılar.

Büyük şey farklı ahşap türlerini bilmektir. Bir ahşap parçası istediğiniz kadar kalın olabilir ama yanlış türse gerilime dayanmaz. Ya da kablo ve som demiri alın. Hangisi daha büyük gerilime dayanabilir? Çoğu insan demir derdi, ama kablo daha güvenilirdir. Çok telli kablo az telli kablodan daha güvenilirdir. Ve kalın telli kablo daha zayıftır. Örneğin keteni alın —bu ince bir malzeme ama güçlüdür. Bir kablonun iplikleri öyle düzenlenmiştir ki aralarında hiçbir delik yoktur. Her demir parçasında kusurlar vardır ama ince telde hiç yoktur.

Başka bir zamanı hatırlıyorum, Traktör Fabrikasındaiken bir vinç kaldırıyordum. Önce tüm parçaları zeminde topladım ve sonra kaldırmaya başladım. Calder gelir —bir Amerikalı, inşaat işinin başı, deneyimli bir mühendis— ve bir mütercim aracılığıyla bana der ki: ‘Neden bu şekilde yapıyorsun?’ diye sorar bana. ‘Şey, nasıl yapmalıyım?’ diye soruyorum ona. ‘Önce bir parçayı, sonra bir sonrakini ve sonra bir sonrakini almalısın,’ diyor.

Bunu monte etmek için bana 500 saat verildiğini ve hepsini 60 saatte yapacağımı açıklıyorum. Önce tüm parçaları toplamak daha kolay, diyorum ona. Bu şekilde daha hızlı gidiyor.

Calder ahşabın gerilime dayanmayacağını söyledi. Ona tekrar açıkladım: ‘Sen bir mühendis. Kaç ton taşıyabileceğini bilmeli ve bana söylemelisin. Tüm yabancı mühendislerin böyle bir ünü olduğu için daha da fazla. Bu tür ahşabın ne kadar dayanabileceğini ve bu

tür kablonun ne kadar gerilim alabileceğini bilmelisin. Hiç okulum olmamasına rağmen bunu biliyorum.’

Neredeyse dört saat kaldırıyorduk ve tüm zaman boyunca yanımda durdu. Daha sonra geri gelir, bir mezura alır ve ahşabı ölçmeye başlar. Ona diyorum ki: ‘Şey, bizden öğrenmeye mi geldin, ahab?’

Omuzuma vuruyor ve bana yirmi ruble vermek istiyor. ‘Al onu,’ diyor. ‘İyi bir adamsın.’

Parayı almadım. ‘İhtiyacım yok,’ dedim ona.

Geçenlerde Çelyabinsk’ten bir mektup yazdı —oradaki Tractorstroy’da gelip çalışmamı istiyor...

Onlar benim en iyi çalışma günlerimdi —Traktör Fabrikasında kurulumu yaptığımız o zaman. O günlerdeki tek amaç üretimi başlatmaktı —tesisi kurmak, fabrikayı faaliyete geçirmek ve Parti Kongresi açılana kadar traktör vermeye başlamaktı. O işte harika bir tatmin vardı ve o günler tüm çalışma hayatımdaki en canlı günlerdir. Günler ve gecelerce fabrikadan hiç ayrılmamama rağmen yorgun hissetmenin ne demek olduğunu bilmiyordum. Bir kestirmek için masaya uzanırdım ve bir sonraki şey beni geri getirmek için koşarak gelirlerdi. Daha önce hiç olmadığımız gibi kurulmuştuk. Yeni atölyeler açmak, yeni makineleri faaliyete geçirmek ve nasıl çalıştıklarını görmek istiyorduk.

Şimdi istediğim şey gidip başka bir fabrikada aynısını yapmak. Burada yapacak bir şey yokmuş gibi görünüyor. İşçiler zaten vasıflı. Şimdi benim işçilerimi alın —onları istediğiniz herhangi bir fabrikaya gönderebilirsiniz ve her şeyi yaparlar. Tugayımda gerçek bir disiplin var —kimse işi kaçırmaz ve hız ve kalite için, zaman tasarrufu ve malzeme tasarrufu için rekabetimiz var. En iyi işçi bir bonus alır. Bu diğerlerinin çoraplarını yukarı çekmesini sağlar. ‘Grişka’ya bir bonus verildi. Kendinizi toplamanız gerekecek.’ Ve Mişka diyor ki: ‘Şey, bonus dağıtıyorsanız, kendimi yeterince çabuk toplayacağım. Görürsün!’

O işi yürüttüğüm tüm zaman boyunca zar zor okuyup yazabiliyordum. 1928’e kadar, Kızıl Ekim’de çalışırken düzgün bir okul eğitimi almadım. Kendi kendime öğrenmişim —deneyimle

öğrendim. 1930'da, Haziran ayında Parti'ye katıldım. Bir buçuk yıl boyunca atölye komitesinin çekirdek bürosunun üyesiydim ve başkana henüz yeni gelmiş olan genç işçilere şeyleri açıklamada yardımcı oldum. Bazıları Kredi için imza atmadığında, kendi kendimize ödemediği yeni fabrikalara sahip olamayacağımızı açıkladım —yurtdışındaki kapitalistler bize yardım etmeyecek! Şeyleri biraz açıklamalı ve onlara nedenini vermelisiniz, o zaman sorunsuz imzalayacaklardır.

Sonra çocuklarım var —onları geleceğin ruhuyla eğitiyorum. Bir oğlum öğretmen olmak için öğreniyor ve diğeri Voronej'de edebiyat okuyor. Kızıma gelince, dokuz yıllık okula gitti ama yedinci yıldan sonra okumayı bıraktı. 'Çalışmaya gideceğim,' diyor. Ve alet atölyesinde çalışmaya gitti. Sonra iki oğlum daha var —anaokulundalar— ve öğretmen olmak için okuyan oğlumdan doğan altı aylık bir torunum var.

Fabrikanın, Kızıl Ekim'in yanında bir evim var. Fabrika bize kendi evlerimizi inşa etmemiz için para ve malzeme verdi. Evimi inşa etmem için bana bin ruble verdiler ve bunu sekiz yılda geri ödüyorum. Altı odalı bir ev inşa ettim. Hepsini kendi başıma yaptım. Radyomuz, bir Lenin kütüphanemiz ve beş yüz sayı dergimiz var. Abone oluyorum ve oğullarım da öyle. Boş zamanlarımda okuyorum. Eski günlerde işçilerin bu şeyleri yoktu. Eski günlerde izin günlerini boş boş dolanarak ve hiçbir şey yapmayarak geçirirlerdi. Sinemaya gitmezlerdi, sinemanın ne olduğunu bile bilmezlerdi. Bir tane görme şansları hiç olmadı. Ama şimdi boş zamanımla yapabileceğim her türlü şey var —dinlenebilirim, bir kitap okuyabilirim veya bir toplantıya gidebilirim —toplantıları asla kaçırmam— veya bahçelere, sirk veya tiyatroya gidebilirim, ihtiyar kadınımla da yanıma alarak.

Beş kişilik bir ailede büyüdüm —üç erkek ve iki kız kardeş ve hiçbirimize okuma yazma öğretilmedi. Ve oğullarıma söylüyorum: 'Okumanız lazım. Bana bakın,' diyorum onlara, 'deneyimim vardı ama asla teori okumadım. Okumuş olsaydım, tamamen farklı türde bir adam olurdu.'

Metal Hakkında Her Şeyi Bilmek İstiyorum

**F. A. KHLOPTUNOVA,
Makine Montaj Atölyesi
Ustabaşı Yardımcısı**

1930 yılının Şubat ayını dün gibi hatırlayabiliyorum. Sert dondurucu soğuk ve ısırان bir rüzgar vardı ve çalışmamız için bize eldiven verilmemişti. Elleriniz öyle soğuyordu ki dayanamayacağınızı sanıyordunuz ve yüzünüze gelince —ısıtmak için elinizi yanağınıza bastırırsanız, parmakların olduğu yerlerin arasında beyaz lekeler bırakırdı...

Hayır, Stalingrad Traktör Fabrikasının inşasına ilk başladığımızda öyle kolay bir zaman değildi ama sırtımızı işe verdik. Yapacak her türlü işimiz vardı. Tuğla taşımak, çukur kazmak, cam yıkmak, her şey. Tugayımda otuz kişi vardı, hepsi genç insanlardı. On sekizi erkekti ve ben, bir kız, tugay lideriydim. hepsi ne söylendiyse yaptı. Tugayım her zaman düzenli ve dakikti.

Hepimiz Fabrika Okulunda birlikte okumuştuk, bir gün okuyup ertesi gün çalışıyorduk ve hep birlikte bir komünde yaşıyorduk. İş bittikten sonra, tüm tugay eve giderdik. Barakada iki yarıya bölünmüş büyük bir odamız vardı —bir yarısı erkekler için, diğer yarısı kızlar için. Hepimiz birbirimizle iyi geçiniyorduk. Hiçbirimiz uzun zamandır tanışmıyorduk, hepimiz farklı yerlerden gelmiştik ve sonu gelmeyen tartışmalar ve müzakereler vardı.

Beni alın, örneğin. Babamın otuz yıl boyunca bir tekstil fabrikasında boyacı olarak çalıştığı Saratov'da yaşadım. 1917'de Parti'ye katıldı ve daha sonra o fabrikanın müdürü oldu! —sadece o zamana kadar cephane üretmek için bir tür atölyeye dönüştürülmüştü. Daha sonra tamamen kapatıldı. Ve 1921'de — Volga bölgesinde kuraklık olduğu Saratov için korkunç bir yıl— babam açlıktan öldü.

Böylece babasız kaldık. Tüm ailenin en küçüğüydüm —beşinci çocuk. Bir şekilde kıtlığı atlattıyı başardım —kız kardeşim bana çok yardımcı oldu. Dokuz yıllık okulda okumayı bitirdim ve sonra bir çimento fabrikasında takım tezgahında çalışmaya gittim. 'Bir takım tezgahında' diyorum, ama doğruyu söylemek gerekirse öyle yüksek sınıf bir iş değildi —sadece çimento fiçilerinin tahtalarında oluklar açmak. Yine de, ne olursa olsun bir takım tezgahında çalışmaktı —fabrika işi. Ve bu, Stalingrad'a geldiğimde zaten biraz deneyimim olduğu anlamına geliyordu. Tugayımızdaki çocuklardan bazıları köy okulunu zar zor bitirip doğrudan çiftlikten gelmişti.

Hepimiz dişli kesme makinelerinde çalışmayı öğreniyorduk. Mühendis Nesterov bize dişlilerin nasıl kesileceği konusunda dersler verdi. Komik olan şey, bir dişlinin bu kadar karmaşık olabileceğini asla hayal etmemiştim. Bir bakıyorsunuz ve bir şey olmadığını düşünüyorsunuz, ama matematiği bilmeniz ve şeyin tüm yapısını incelemeniz gerektiği ortaya çıkıyor. Dişlilerin minimum boşlukla sorunsuz bir şekilde kavraması çok önemlidir ve bunun için bir dişlinin ne olduğunu anlamak için bütün bir teknik terim yığınıncı incelemeniz ve öğrenmeniz gerekir —kök dairesi, involüt, diş eğrisi, çalışma açısı vb.

Barakadayken okumaya devam ettik, her biri elinden geldiğince diğerine yardım ediyordu. Daha iyi öğrenciler matematikte diğerlerine yardım etti. Benim de bu şekilde yardım ettiğim yoldaşlarım vardı. Örneğin Terkulov vardı, Doğu'dan bir yoldaş, Rus değil. Birçok adı vardı. Gerçek olanı Abdrakhman'dı ve Rusça'da adı Kolya'ydı ama biz genellikle ona Terkul-Han derdik.

Ben ona söylemeden önce, bir çapın veya bir çevrenin ne olduğunu hiç duymamıştı ve henüz düzgün yazamıyordu. Kağıda bir

daire çizdi ve etrafına sözcükleri yazmaya başladı, bir atlıkarıncadaki bir sürü figür gibi. Kağıdını o şekilde çabucak bitirdi ve yazacak yeri kalmadığı için hiçbir şey söylemeden oturdu.

‘Ne var, Terkul-Han,’ dedim. ‘Neden yazmıyorsun?’ ‘Her şeyi yazdım,’ dedi. ‘Bana verdiğin kağıdı bitirdim.’

İri yarı harika bir adamdı —daha önce yükleyiciydi.

Böylece okuduk, şeyin teorisini öğrendik ve birbirimize yardım ettik, ama şimdilik derslerimizde sadece dişlileri gördük ve takım tezgahlarına gelince, onları sadece resimlerde gördük.

Sonra kurulum işi geldi. Sanırım o günler tüm fabrika için en neşeli ve en heyecan verici günlerdi. Belki de makinelerin bazıları gece vakti gelirdi —sonra alarmı çalar ve bizi çağırırlardı: ‘Makineleri boşaltmak için herkes dışarı!’

Ve yataktan fırlardık. Nasıl da çalıştık! Boş zamanlarımızda bile birdenbire çağrılmamız ihtimaline karşı dağılmamaya çalışırdık.

Çocuklar makineleri içeren ambalaj sandıklarını kırarlardı ve biz tahtaları toplamak için arkalarından gitmek zorundaydık. Bir keresinde bütün bir makine sevkiyatı geldi. Çocuklar ambalaj sandıklarını paramparça ettiler, makineleri çıkardılar ve —yatmak için eve gittiler. Ve tüm yer kırık ambalaj sandıklarıyla öyle tıkanmıştı ki bir santim bile kıpırdamazdınız ve fabrikada bir yangın çıksaydı, itfaiye asla geçemezdi. Mühendis Voronov tam o sırada geldi.

‘Bu ne?’ diyor, çöpü işaret ederek. ‘Bütün bunların temizlenmesi gerekecek.’

Bu yüzden ben ve on iki kızım zor bir iş çıkardık, ama yine de yeri temizledik. Evet, zor bir işti ama hepimizin neşesi yerindeydi. Bittiğinde eve gittik ve şarkı söyledik. Sırtımızı o işe verdik, size söyleyebilirim ve hepsinin ne kadar düzenli yapıldığı harikaydı. Gözlerimizin önünde ve bizim yardımımızla dev bir fabrikanın fişkırdığını düşünmek üzerimizde büyük bir etki bıraktı. Ve bunun makine montaj atölyesi olduğunu, dişli kesme makinelerinin olacağı yerin burası olduğunu, çalışacağımız yerin burası olduğunu biliyorduk. Ve sonra bir gün dişli kesme makinelerimizin kendileri geldi.

İlk kez 12 Mayıs'ta makinelerimize yerleştirildik. Bölümde her şey sakindi, makineleri kablolayan birkaç elektrikçi dışında neredeyse hiç kimse yoktu. Ustabaşımız Komarov girdi —gerçekten iyi bir ustabaşıydı, çok sakın ve ciddi. Bize tüm makinelerimizi gösterdi ve sonra bize dedi ki:

‘Makinelerinize iyi bakın. Kimsenin yanlarına gelmediğinden veya dokunmadığından emin olun. Ve kendiniz dokunmayın. Uzmanlar hepinize onları nasıl çalıştıracığınızı öğretmek için geliyor.’

Makineme bir baktım. İyi bir temizliğe ihtiyacı vardı. Ben de temizledim ve gaz yağı ile yıkadım. Makinem parıladı ve parladı ve olabildiğince güzel göründü, ama dokunmama izin verilmedi ve nasıl çalıştığını anlamadım. Makinelerle kurcalamamıza izin verilmiyordu. Sadece bakmak için. Bu yüzden makinelerimizin etrafında nöbetçi gibi yürümeye devam ettik.

Birkaç gün geçti ve biz hâlâ makinelerimizin üzerinde nöbet tutuyor ve bekliyorduk. Sonra bize dediler ki:

‘Amerikalılar geliyor. Size nasıl yapılacağını gösterecekler.’

Ancak daha sonra, bir süredir deneysel traktörler yaptıkları ve bizimkiler gibi bir veya iki makinenin bulunduğu tamirhaneye birkaçımızı aldılar. Makine hareket halindeyken tamamen farklı bir mesele. Bizi özellikle etkileyen şey, 99 numaralı pinyon dişlisini kestikleri Gleason makinesiydi.

O Gleason ne inanılmaz bir takım tezgahıydı! Çimento fabrikasında ileri geri giden ve oluklar açan sıradan bir testeresi olan zavallı küçük birleştirme makinemi bir kez daha hatırladım. Bu Gleason makinesinde ne kadar çok farklı hareket vardı! Diğer makinelerde sadece kesiciler hareket eder, ama bu Gleason makinesinin hepsi hareket halindedir: taşıyıcı aşağı doğru hareket eder, kızaklarındaki kesiciler —bu tarafa ve şu tarafa, dişli geri hareket eder, doğru bir açıyla döner ve bir sonraki dişin kesilmesi için öne hareket eder. Çocuklar birbirlerini dürttü.

‘Sadece bak, olur mu? Canlı olabilir.’

Ustabaşı Goltzfain makinede çalışıyordu. Bütün gün boyunca onun çalışmasını izledik ve ona şuna buna ne dendiğini sorduk, ama

Goltzfain sanki bir tür büyücülük yapıyormuş gibi çok katı ve önemli, her seferinde sadece tek bir kelime cevap verdi.

Ertesi gün bizi Goltzfain'in Gleason'daki kesicileri nasıl değiştirdiğini görmeye götürdüler. Şimdi, elbette, her birimiz bu kesicileri beş dakikada değiştiriyoruz. Ama o zamanlar Goltzfain sessiz kaldı ve sanki korkunç derecede ciddi bir şey yapıyormuş gibi asla konuşmadı. Ve biz de sessiz kaldık. Makinenin etrafında bir halka halinde durduk ve kimse bir şey sormaya cesaret edemedi.

Terkul-Han'a bakmak özellikle komikti. Makinenin çalıştığını ilk gördüğünde aniden sessizleşti —sadece baktı ve baktı, tüm zaman boyunca ağır ağır nefes alarak.

Makineleri gördükten sonra o gün eve dönerken düzenli bir tartışmamız oldu. Çocukların hepsi dalga geçiyor, bağırıyor ve sonu gelmez tartışıyorlardı. Her biri kendi teorisini öne sürdü. Bir sürü saçmalık konuştuk —sanırım söylediğimiz her şey tamamen saçmaydı.

Amerikalılarımızı ilk kez o tamirhanedeyken gördük. Atölyeye girdiler —biri öyle şişmandı ki kapıdan asla geçemeyeceğini sanırdınız, diğeri esmer, Filipinler'den. Şişman olan hemen yüzünde bir gülümsemeyle girdi. Hepimiz onu böyle hatırlıyoruz. Adı Ward'du. İlk kez onlarla hiç konuşmadık ama sanki bir tür mucize gerçekleşmiş gibi sadece dik dik baktık.

Şey, birkaç gün sonra Ward yeni makinelerde bizimle çalışmaya geldi. Mavi gömlek ve kravatlı siyah bir takım elbise giyiyordu. Yanında mütercimlik yapması için bizim Zina vardı. Ward bize gülümsedi ve kendi dilinde bir şey söyledi. Mütercim çevirdi:

'Mister Ward size öğreteceğini söylüyor. Elinizden gelenin en iyisini yapmanızı istiyor.'

Ona sanki 'Tamam, elimizden gelenin en iyisini yapacağız' der gibi başımızı salladık. Ward gülümsedi. Bize başka bir şey söylemedi. Belki ilk başta bizimle nasıl geçineceğini bilmiyordu, ne tür çocuklar olduğumuzu anlayamıyordu. Amerika'da bizim gibi insanların bir takım tezgahının yanına gitmesine izin vermediklerini söylemeye cesaret edebilirim. Belki de işe uygun olduğumuz konusunda şüpheleri bile vardı.

Ertesi gün Ward yanında bir kurşun kalem ve bazı ders kitapları getirdi. Bütün tugayı etrafında topladı ve makinenin çeşitli ana parçalarını adlandırmaya başladı. Sadece çok kademeli olarak, azar azar, aşağıdaki derslerde makinenin iç parçalarını açıklamaya başladı. İlk başta onu iyi anlamadık. Mütercimlerle çalışmak korkunç —teknik şeyler hakkında asla bir şey bilmiyorlar. Ward çok sabırlıydı ama zar zor dayanabiliyordu. Bir şeyi defalarca tekrarlar, sonra anlayamadığımızda kızar ve horlardı ve bir not defteri çıkarıp üzerine her türlü çizimi yapar ve elleriyle gösterirdi...

Bize açıkladığı her şeyi kağıda yazdık ve sonra eve döndüğümüzde barakada siyah kontrplaktan bir yazı tahtası kurduk ve farklı parçaları üzerine tekrar çizdik. Her birinin şeyi açıklamak için kendi yolu vardı ve birçok hararetli tartışmamız olurdu. Sonra ertesi sabah Amerikalılarımıza geri döner ve mütercimlerle tekrar savaşılmaya başladık.

Çocukların hepsinin öğrenmek için farklı yolları vardı. Notlarını kendi farklı yazılarında bile tuttular. Terkul-Han diğerlerinden daha fazla sessiz kaldı, ama kafasındaki şeyleri çok inatçı bir şekilde çözdü. Çok fazla yazmadı. Sonra başka bir çocuk vardı, Petya Grekov, tam tersi olan —her zaman telaşlanan ve her şeyi yazmaya çalışan. O kadar çok yazdı ki tam bir notlar incili üretti. ‘Grekov bir incil yazıyor’ derdik.

Ancak, ‘İncil’i’ ona pek yardımcı olmadı. Terkul-Han onun yaptığından çok daha iyi gitti.

Çocukların hepsi Ward ile çok çabuk arkadaş oldu. Odasında onu ziyarete bile giderler ve gramofonu dinlerlerdi. Gerçekten iyi bir adamdı. Tüm sorularımızla canını sıkardık ama asla telaşlanmadan veya sabırsızlanmadan şeyleri her zaman açıklardı. Bir şeyi kaç kez tekrarlaması gerektiğini umursamazdı. Ward Gleason makinelerimiz hakkında büyük bir fikre sahipti ve bize Amerika’da bile böyle pek fazla takım tezgahı olmadığını söyledi. O makineleri seviyordu ve onları anlamak istediğimizi bulmaktan çok memnun oldu. Bazen makinenizin başında ciddi görünerek otururken gelir ve sizi neşelendirmek için bir şey yapardı, belki parmağını tehditkar bir

şekilde salları veya kulağınızı çimdiklerdi. Etrafındaki herkesin gülümsemesini ve gülmesini severdi.

Bir şekilde Ward'ı çok çabuk anlamayı öğrendik, bir mütercim olmadan bile. O Rusça bilmiyordu ve biz onun dilini bilmiyorduk, ama yine de bir şekilde anladık. Bir sürü şeyi bize sadece hareketlerle açıkladı. Doğru, bir veya iki Rusça kelime öğrenmişti ve biz yakında bazı İngilizce kelimelerin anlamını öğrenmeye başladık, öyle ki 'Kolya tornavidayı getir' dediğinde ne demek istediğini biliyorduk.

Daha sonra birkaç Amerikalı daha geldi ve bizi küçük gruplara ayırdılar. Diğerlerinden daha parlak olan beşimiz, ustabaşı yardımcıları olarak eğitilmek üzere Ward'ın kendisi tarafından alındık. Beş kişinin arasındaki tek kız bendim.

Makine hakkındaki yolumu biraz daha iyi öğrenirken, Fabrika Okulundan Friedman, Birger ve diğerleri de dahil olmak üzere başka bir grup geldi. Bütün o delikanlılar şimdi vasıflı işçiler, ama o zamanlar vahşî bir kalabalıktı, isterseniz.

Büyük çizmeleriyle etrafta tepinerek ve nereye gideceklerini bağırarak girdiler. Ve onlara şeyleri açıklamak zorundaydım.

Bir keresinde bana bile korku vermeye yetecek bir şey oldu. Bana iki delikanlı gönderildi. Bunlardan biri, Potapov, Kızıl Ordu'da olduğunu görebileceğiniz düzenli, dakik, disiplinli bir adamdı. Diğerî uzun, uzun boylu, açık renk saçlı bir delikanlıydı ve ne zamandır çiftlikten gelmiş olmalıydı.

Onları aldım ve makineyi gösterdim, tüm farklı parçaları açıkladım ve makineyi faaliyete geçirmek üzereydim ki aniden ne gördüm? Gleason'daki beşik tam aşağı düşmüştü ve tekrar yukarı çıkmıyordu. Ölesiye korktum. Makinenin sonu bu, mahvoldu, diye düşündüm. İki delikanlıya baktım ve sordum:

'Çocuklar, bir şeye mi dokunuyordunuz? Size ne dedim?' 'Hayır!...' 'Nasıl olabilir?'

Açık renk saçlı adama baktım —sessizdi, Potapov da öyleydi. 'Hayır, dokunmadık...'

Ward'a gittim. İyi ve iyi kalpli bir adam olduğunu biliyordum ama yine de korkunç görünüyordu ve kelimeler ağzımdan zar zor çıkıyordu: 'Ward, bir dakika buraya gel. Kötü bir şey. . . .'

Ward gözlerini açtı ve bakmak için geldi. Başını salladı ve birinin makineyi kurcalamış olması gerektiğini göstermek için eliyle işaretler yaptı.

Neredeyse gözyaşları içindeydim.

Ward Potapov'a baktı. Doğrudan cevap verdi: 'Hayır, ben değildim.'

Açık renk saçlı adama gelince, anlaşılmaz bir şekilde mırıldandı: 'Şeytan ona ne olduğunu biliyor.'

Ama Ward aniden anladı ve parmağıyla onu işaret etti. 'Sonsuz vidanın üzerindeki yayla oynuyordun.' Adam gözlerini kırptırdı ve kekeledi, ama kaçış yoktu. Muhtemelen düşünüyordu: 'Şeytan bu şişman adamın ben olduğumu nasıl tahmin etti?'

Şey, hasar ne de olsa o kadar korkunç değildi. Ward beşiği tuttu ve büyük bir kaldırma yaptı —içinde böyle bir güç olduğunu bilmiyordum— ve onu tekrar yukarı kaldırmayı başardı. Makineyi ayarladı, böylece tekrar düzgün çalıştı. Ama o genç adama aklımdan geçeni söyledim, size söyleyebilirim ve Potapov da öyle yaptı. Kendini savunmaya çalıştı: 'Ona bir zarar vermedim. Sadece yay yanlış gitti. Bu kadar lanet gıcıklayıcı olduğunu nereden bilebilirdim?'

Makinelerim arasında tuhaf bir yapıda iki Gleason vardı — onlara 'makinelî tüfekler' derdik. Diğer tüm Gleason'lar temiz ve sorunsuz çalışıyordu ama bu ikisi —sözüm! Atlar kadar sinirliyidiler!

Öyle bir gürültü ve patırtı yapıyorlardı ki, bir sonraki dakika hepsinin uçup gideceğini sanırdınız. Bir Gleason'a alıştığınızda, çalışırken onu dinlersiniz ve bir saatin tıkırtısı gibidir —öyle eşit ve düzenli ki, zihninizde rahat hissedersiniz ve içinde olup biten her şeyi kendinize resmedebilirsiniz. Ama o 'makinelî tüfekler' —hepsi telaş ve aceleydi, tüm zaman boyunca takılıp düşüyor gibiydiler. Ve sonra her zaman bozuluyorlardı.

Ward 'makinelî tüfekleri' sevmiyordu. Doğruyu söylemek gerekirse, onları pek iyi anlamıyordu. Onlar hakkında daha fazla şey

bilen başka bir Amerikalı, Shuler vardı, ama o hiç Amerikalı değildi, tek gözlü bir sarhoş ve bir faşisti —Amerika’da birkaç yıl yaşamış bir Polonyalı adam. Genç adamlarımıza mantıklı bir şey açıklamazdı ve kızlara gelince —fabrika işi söz konusu olduğunda onları hor görürdü.

‘Zaten hiçbir şey anlamayacaksınız,’ derdi. ‘Sadece beni dinleyin, size söylediğimi yapın ve çalışın.’

Aıkken bize nefretle davranırdı ve sarhoşken kızları öyle kızdırırdı ki neredeyse diğer gözünü kazımak isterdiniz.

Sadece ara sıra, yarı sarhoşken, birdenbire üzerine bir şey gelir gibi olurdu ve sizi bir kedi yavrusu gibi yakasından tutar, makineye yaklaştırır, kafanızı ona doğru iter ve açıklamaya başlardı. O zaman olabildiğince sert dinlemek zorunda kalırdınız —o adam o ‘makinelı tükfekleri’ iyi biliyordu.

Şey, işi sonunda öğrendim ve 1930 Ağustos’unda bir ustabaşı yardımcısı yapıldım.

Ustabaşı yardımcısı olarak ne yapmam gerekiyordu? Bütün gün tek bir makineye bağılı kalmak yerine, her birinde bir işçi olan bir grup makinem vardı ve tüm makinelerin düzgün olduğunu görmek, kesicilerle ilgilenmek, küçük kazalarla başa çıkmak ve makinelerinde bir şey yanlış giderse işçilere yardım etmek zorundaydım.

Şimdi sorumluluğum altında on altı makine var ama ilk başta sekiz taneydi. Ve atölyemizde ustabaşı yardımcısı olan tek kız bendim —geri kalan hepsi erkekti. Bir kız olduğum ve aniden bir ustabaşı yardımcısı yapıldığım için asla gülünmedim, ama ilk başta biraz güvensiz olduklarını hissedebiliyordum. Makinelerime bir şey olduğu anda Pokusayev veya Matveyev veya diğerlerinden biri bana yardım etmek için koşarak gelirdi, ama onlar tarafından yardım edilmeye dayanamazdım —kendim düzeltebilirdim. Dayanamadım ve Ward’a dedim ki:

‘Onları bana göndermene gerek yok. Kendim düzelteceğim.’ ‘Bravo, Alice,’ dedi gülerek.

Bana yabancı biri gibi Alice deme huyu vardı. Ve bana Amerika’daki kızlar hakkında anlatırdı. Amerika’da bizim gibi takım

tezgahlarında çalışan hiç kız yok. Oradaki kızların hepsi bir ofiste çalışan genç bayanlar.

‘Neden fabrika işi yapmak istedin, Alice?’ Ward bana sordu. ‘Güzel ve temiz olduğu bir ofiste daktilo olup çalışmak çok daha iyi.’

Başımı salladım. Hayır, fabrika işi yapmak daha iyi. Ve kızlar hakkındaki fikrim tam tersi. Takım tezgahlarında çalışmak için işçiler eğitmek zorunda kaldım ve benim fikrime göre —erkeklerin duygularını incitmek istemem, unutmayın— benim fikrime göre bir takım tezgahı gibi kesin bir şeyle, kızlar bunu daha iyi yapabilir. Erkekler böyledir —makinelere bakmak için çaba göstermezler. Kızlar belki mekanik hakkında o kadar çok şey bilmiyorlar ama makineye daha iyi bakıyorlar, daha iyi yaşıyorlar, kırı daha sık siliyorlar, kesicilerin iyi durumda olmasını sağlıyorlar.

Zaten ustabaşı yardımcısı olana kadar Ward ile ilk kavgamı etmemiştim. Bir keresinde bir yağ fincanı yüzünden sertleşti. Kapağı kapalı olduğu için onu düzeltmem gerektiğini söylemişti ve ben unuttum. Ward makineye bakmak için bir dahaki sefere geldiğinde yağ fincanının henüz düzeltilmediğini görüyor. Yüzü kıpkırmızı oluyor ve bana azarlamaya başlıyor —gerçekten kızgındı:

‘Kötü ustabaşı,’ diyor. ‘İyi değil. Sana kaç kez söyledim?’ ‘Ah, Ward, bu sadece bir önemsiz şey. . . .’ ‘Hayır, değil. Burada bir önemsiz şey ve orada bir önemsiz şey ve çok geçmeden tüm makine mahvolacak.’ ‘Yarın düzelteceğim, Ward, eminim düzelteceğim.’

Ona gerçekten kızdı. ‘Yarına kadar bekleme. Bugün yap!’

Duvar gazetemiz *Şok Tugaycısına* makineler hakkında yazdı ve bir keresinde şöyle dedi: ‘O makinelere daha iyi bakmalısınız. Bir takım tezgahı Amerika’dan size geldiğinde, bakılmadan sonsuza kadar çalışmaya devam edeceğini düşünmeyin.’

Yavaş yavaş Ward atölyeye daha az sıklıkta gelmeye başladı. Onsuz zaten idare etmeye başlayabildiğimizi hissettik. Ama yine de, Ward’u Amerika’ya uğurladığımızda, hepimiz onsuz korkunç derecede üzgün hissettik. Ayrıldıktan sonra bile, Ward hâlâ Gleason’ları hakkında düşünmeye devam etti.

Bize mektuplar yazdı ve duvar gazetemize iyi çocuklar olduğumuzu ve o uzaktayken eskisi gibi iyi çalışmaya devam etmemiz gerektiğini söyleyen bir makale gönderdi.

‘Sevgili Alice,’ diye yazdı bana 1932 sonbaharında New York’tan, ‘Burada yakında Çelyabinsk’e gönderilecek bazı takım tezgahları üzerinde çalışıyorum. Burada Amerika’da çok fazla iş yok ve birçok insan işsiz, ama geldiğimden beri işte olduğum doğru. Son zamanlarda birçok yeni makine çıktı ama onlar için pazar yok.

‘İlkbaharda Sovyetler Birliği’ne dönmeyi umuyorum ve belki Çelyabinsk’e gideceğim.

‘Umarım Stalingrad’da seninle her şey O.K.’dir. Benden herkese en iyi dileklerle. Sık sık hepinizi düşünüyorum. ‘Her zaman yoldaşınız, ‘Rollo Ward’

O.K., Yoldaş Ward! Şimdi sorumluluğum altında on altı makine var ve bir zamanlar eğittiğim kişiler şimdi kendileri ustabaşı yardımcıları oldular ve yeni kadroları, yeni acemileri eğitiyorlar. Hepimiz işe alıştık.

Şimdi, atölyenin ortasında durup dinlersem, sesinden hangi makinenin çalıştığını, hangisinin o gürültüyü yaptığını anlayabilirim. Bir şey bozursa, vuruştaki düzensizlikten hemen anlayabilirsiniz. Bir orkestradaki bir oyuncunun detone çalması kadar çabuk farkı anlayabilirsiniz.

Takım tezgahları hakkında ilk kez bilgi sahibi olmamdan bu yana üç yıl geçti. Şimdi Gleason’larımızda bile bazı kusurlar görmeye başlıyorum ve bana sadece konik bir tane değil, her türlü dişliyi kesmek için daha iyi bir takım tezgahı türü yapmanın mümkün olacağı görünüyor.

Ve yakında Traktör Fabrikasında çalışıyor olmamın üzerinden üç yıl geçecek. Burada Parti’ye katıldım ve evlendim de. Kocam Mangutov, ilk başta benim sorumluluğum altındaki makinelerden birinde çalışıyordu. Sakin, güvenceli bir çalışma şekli olan iyi bir işçiydi ve işi benden daha iyi öğrendi. Kendisi için gereken her şeyi yapmayı öğrendi —tüm yayları ve her şeyi düzeltmeyi. Gerekli olmadıkça işte asla konuşmaz, sadece ne gerekiyorsa onu yapar. Şimdi yakında orada okumak üzere Leningrad’a gidecek.

Ben de gidip okumak istiyorum —ne de olsa, tüm zaman boyunca aynı eski parçaları üretmekten bıkiyorsunuz— ama hayır, gitmeme izin vermeyecekler. Bana dediler ki:

‘Yerinizi alacak birini eğitin. Plastikova’ya ustabaşı yardımcısı olmayı öğretin, sonra gitmenize izin vereceğiz.’

Şey, onu çoktan eğittim; Plastikova uzun zamandır ustabaşı yardımcısı olarak çalışıyor, ama yine de gitmeme izin vermiyorlar. Önemli değil, sonunda kendi yolunu bulacağım ve sonra bir metalurji mühendisi olmak için okuyacağım.

Metal hakkında her şeyi bilmek, onu baştan sona incelemek istiyorum.

Neden kötü metal alıyoruz? Neden kesiciler bozuluyor? Bütün bunlar metalin bileşimine bağlıdır. Metalin mukavemetini bir Brinell sertlik test cihazında nasıl test ettiklerini biliyor musunuz? Metalde küçük bir girinti görüne kadar özel bir topla üzerine basınç uygularlar; sonra bir mikroskop altında bu girintinin çapını ölçerler. Metal ne kadar yumuşaksa, çap o kadar büyük olur. Ve bir laboratuvarda çok daha ileri gidebilirsiniz —orada metali baştan sona inceleyebilirsiniz. Yapmak istediğim şey bu, tüm zaman boyunca tek bir yerde takılı kalmamak.

Bu arada Terkul-Han’ı hatırlıyor musunuz —çapın ne olduğunu öğrettiğim ve bir Gleason’ı ilk gördüğünde çok komik görünen Terkul-Han? Şey, uzun zamandır ustabaşı yardımcısı olarak çalışıyor ve İşçi Kolejinde okuyor. Arada sırada buluşup birlikte konuşuyoruz. Epeyce ilerlemiş bir öğrenci ve şimdi Rusça’yı iyi konuşuyor. Matematiğe gelince, belki o alanda kendim ondan bir şeyler öğrenebilirim.

O.K.

**ROLLO WARD, Dişli
Kesme Departmanı
Ustabaşısı**

Kırk iki yaşındayım. Dolayısıyla 1891'de doğdum. Evim Massachusetts Eyaletindeki Lynn'dir. Orada ilkokula gittim ve bitirdikten sonra Amerika'nın çeşitli yerlerindeki fabrikalarda çalışmaya gittim, ama makine türümü asla değiştirmedim. Tüm zaman boyunca Gleason'larda çalıştım.

Mayıs 1930'da bir grup Amerikalı ile Stalingrad Traktör Fabrikasında çalışmaya geldim. Bir şok tugaycısının sertifikasıyla ödüllendirildiğim ve öğrencilerimin sevgisi ve ilgisiyle çevrelendiğim Gleason makine departmanında kıdemli ustabaşı olarak çalıştım.

Her insanın hayatında tüm hayatı boyunca hatırladığı belirli bir tarih vardır, kendi mahrem tarihinde taze bir dönemin başladığı bir tarih. Ve bana hayatımda en önemli saydığım tarihin hangisi olduğunu sorsaydınız tereddüt etmeden cevap verirdim:

'Stalingrad'a geldiğim gün.'

Volga buharlı gemisinin Stalingrad No. 7'nin tozlu iskelesine yanaştığı ve uzun yolculuktan ve hepsinden önemlisi Amerikan midelerimizin asla alışamadığı yemeklerden bitkin düşmüş bizlerin bagajlarımızı toplayıp karaya çıktığımız anda bu sonuca varmadım. O gündeki ruh halimizi karakterize etmeme izin verilirse, bunu tek bir kelimeyle yapardım —'berbat.' Ve mizacımız gelişimiz izleyen

günlerde düzelmedi. Doğruyu söylemek gerekirse, bu kötü mizaç için hiçbir gerekçe yoktu ve her halükarda o zamana geri dönmek ve hoşnutsuz yabancı rolünü tekrar oynamak değmez, özellikle de hem sizin için sevgili okuyucu hem de kendim için daha ilginç başka temalar olduğu için. Örneğin boşaltma.

Vücutlarımızın boşaltılması değil, neyse ki yolculuktan bizden çok daha az zarar görmüş olan takım tezgahlarının ağır dikedörtgen sandıklarının boşaltılması. Sonra sandıktan çıkarma ve tüm o güçlü Ingersoll'ların ve Gleason'ların üzerini açma geldi. Takım tezgahlarının kurulumu hiç alışkın olmadığımız bir hız ve verimlilikle yapıldı. O zaman ilk kez benim için tanıdık ve tamamen anlaşılır hale gelen 'şok tugaycısı' kelimesini duydum. Amerikalılarımızı bu ortamda görmek komikti. Bu organize kaosu kafa karıştırıcı karmaşasında tam olarak ne şekilde yer kaplamaları gerektiğini anlamadılar ve kendilerini silme eğilimindeydiler. Bir yandan, 'Daha yavaş gidin' demek tatsızdı ve diğer yandan tüm bu yaratım, içinden hiçbir kafiye veya sebep çıkmayacak gibi görünen dışsal bir anarşi izlenimi veriyordu.

Ancak, tüm kasvetli kehanetlere rağmen, 'Göreceğiz' ve 'Sadece bekle' ironi gözlemlerine rağmen, kaostan düzen çıktı. Çok gün geçmeden, tüm Gleason'larım bir sırada duruyordu —temiz, yıkanmış ve yağla parlayan. Sonra eğlence başladı. Şimdi mesele bu makineleri yabancı topraklardan geçirmek değildi; şimdi iş onlara bakmak, onları beslemek ve düzgünce beslemektir. Yağlanmaya ihtiyaçları vardı, doğru muameleye ihtiyaçları vardı. Ve kendine kahve diyen bir bulaşık suyunda kahvaltı etmiş olan biz Amerikalılara, istemsizce şu düşünce geldi: 'Şimdi çocuklar, makinelerinize kahve yaptığımızdan daha iyi davranamazsanız, onlardan pek bir şey alamazsınız.'

Şey, yanlışım.

Makinelere olan sevgi, çalışma ilkelerine özel bir sevgi dolu ilgi tutumu —genç yardımcılarımın tanışmamın ilk gününden itibaren fark ettiğim şey buydu. Ve inan bana, gençtiler! Bütün uzun yıllara dayanan pratik deneyimimde hiç bu kadar yeşil bir genç kalabalığıyla işim olmamıştı. İlk dakikada neredeyse cesaretimi

kaybettiğimi itiraf ediyorum —böyle gençlere karmaşık makineleri kullanmayı nasıl öğretebilirdim? Tabii ki, lanet bir şey anlamayacaklar! Ve istemsizce bakışım bir çocuğa takıldı —görünüşünden yargılanacak olursa, ham bir köy delikanlısı. Böyle bir çocuğu bir takım tezgahında çalıştırmak çok mu riskliydi? Evet, gençler, Gleason departmanındaki bu çocuklar. Yine de isimleri artık dükkanımın sınırlarının çok ötesinde tanınır hale gelen aynı çocuklardı —Lyanguzov, mavi gözlü Konov, geniş omuzlu Friedman, hayalperest adam Birger ve diğerleri.

Ancak, şüpheler şüphedir ve iş iştir. Ve bu durumdaki iş bekleyemezdi. Fabrika dilinde ‘ekipmanda ustalaşma’ denen şeye koyulmalı ve bu makineleri nasıl çalıştıracığımızı öğrenmeliydik. Kimsenin beni anlamayacağını, kimsenin bana soru sormayacağını düşündüm.

Soru yok mu! Neredeyse beni sorularla boğdular, hiç dinlenmeme izin vermediler, kaçma ihtimalim olduğunu veya yeterince kolay cevap vermediğimi düşünürlerse beni ceketimin eteğinden yakaladılar. Mütercimimi ve beni düzenli bir ‘nedenler’ ve ‘nasıllar’ bombardımanına tuttular. Üzerinde çalışacakları makinedeki her vida ve her somunla ilgileniyorlardı. Azla yetinmiyorlardı; her zaman daha fazlasını ve daha fazlasını istiyorlardı. Ve burada ilk kez kapitalist toplum ile şimdi ilk kez ziyaret ettiğim ülkenin toplumu arasındaki muazzam farkı anlamaya başladım. Kendi ülkemde alıştığım hayatta, kapitalistler işçileri makinenin çalışmasının tüm sırlarına ortak etmeyi karlı bulmuyorlar. Onları tek işi bir kolu çevirmek olan ucuz otomatlara dönüştürüyorlar. Burada, diğer yandan, işçi makinesini incelemek için her şekilde teşvik ediliyor. Her işçinin sadece hakkı değil, aynı zamanda makinesinin tüm sırlarını bilmekle yükümlü olduğu savunuluyor. Burada işçi, basmakalıp bir operasyonu otomatik olarak gerçekleştiren iki bacaklı bir makine değil, makinesiyle ve çalışmasıyla ilgilenen, işini akıllıca ve plana göre yapan canlı bir insan olmak istiyor.

Buna Vahiy No. 1 diyebilirim.

Vahiy No. 2 daha sonra geldi.

Benimle çocuklarım arasında kurulan yoldaşça ilişkiler sayesinde, onların sosyal ve kişisel hayatlarını paylaşmaya başladım. Kişisel ama bireysel değil. Çünkü tecrit edilmiş birey onların gözünde çok önemsiz bir rol oynuyordu. Onları çok, çok daha fazla çeken şey ‘komün’ idi. Bir fabrika komününün hayatıyla ilk kez böyle tanıştım.

Yarı faşist meslektaşlarımdan bazıları, savunmasız bir adama yapılan aşağılık bir saldırıyla ülkelerini utandıran o iki holiganın* davasını tartışarak boğazlarını zorlarken, ben genç ‘komünarlarımı’ ziyarete gittim ve dinlenme, eğlence ve oyun saatlerinde onları gözlemledim.

Ben bir sosyolog değilim ve siyaset, dürüstçe söylemek gerekirse, güçlü tarafım değil. Yoldaşça dostluğun ideali olarak komünist yaşam biçiminin önemini tanımlamamı beklemeyin. Ama bu derinliklere inmeden, yurttaşlarımdan genç Sovyet arkadaşlarımdan öğreneceği çok şey olduğunu söylemeye cesaret edebilirim. Hiçbir yerde kızlar ve erkekler arasında bu kadar şaşırtıcı derecede iyi ilişkiler görmedim! Ve bu, kültür ve genel konfor açısından henüz kötü koşullar altında yaşadıkları bir zamanda. Onları daha sık ve daha sık ziyaret etmeye başladım. Kısa sürede bana alıştılar ve dinlenme ve oyun saatlerinde onları sessizce izleyebildim. Oynadıkları oyunlar neşeliydi ve sözde ‘uygar’ ülkelerde rastlanmayacak gençliğin kendine özgü bir içsel coşkusuyla ayırt ediliyordu. Öğrenebileceklerini görmek benim için kolaydı!

Coşkuya kapılmayı niyet etmiyorum ve bu genç arkadaşlar ailesinde bazı kara koyunlar olmamış olabileceğini söylemeyeceğim. Muhtemelen bazıları vardı, ama eminim ki, öyleyse, hepsinin bu kadar doğal ve aynı zamanda bu kadar disiplinli olduğu bu şirketten utançla ihraç edildiler. Sovyet döneminin büyüklüğü burada yatıyor, bu ülkenin hükümeti sadece nadir durumlarda resmi zorlama tedbirleri almak zorundadır.

Topuluktaki görev duygusu ve disiplin öyle yüksektir ki, ağıla giren kara koyunu kolayca ve yanılmadan fark eder ve oldukça basit bir şekilde dışarı atar (bazen çok hissedilir tekmelerle).

Gleason departmanında onları her zaman gözümün önünde tuttum ve yeteneğimin ve gücümün en iyisiyle ne gerektiğini açıklamak ve göstermek için elimden gelen her şeyi yaptım. Kendimi sessizce hazırladım ve onlara dersler okudum —tüm uzun çalışma yıllarımda daha önce hiç yapmadığım bir şey. Emeklerimle övünmek istemiyorum ama o gençlere öğretmek için birçok saat verdiğimi iddia edebilirim ve bu, patronların ve adamların kılıç çekmiş olduğu ve ikincilerin çalışma saatlerinde düşlediği tek şeyin düdüğü çalar çalmaz soyunma odasına kaçmak olduğu bir kapitalist ülkede yapmayı asla hayal etmeyeceğim bir şeydi.

Yurttaşlarım departmanımda işin nasıl gittiğini ve elle tutulur bir sonuç elde edip etmediğini görmek için sık sık gelirlerdi. Bazıları hoşnutsuz, ‘alınmış’ veya şikayetlerle doluydu. Ve benim için sürekli bir şaşkınlık konusu ‘Rus işçisinin iyi olmadığı’ şikayeti idi. O zamanlar bunu şaşırmak ve şöyle düşünmek için yeterince basittim: ‘Rus ulusunun çiçeği departmanıma yolunu bulmuş olabilir mi? Şansım öyle miydi ki diğer Amerikalılarınkiler hiçbir işe yaramazken benim çocuklarım O.K. idi?!’ Ve ancak daha sonra çocukların iyi olduğunu, ama bazı yurttaşlarımın iyi olmadığını anlamaya başladım. Ve çok sonrasına kadar, çok yakın zamana kadar değil, Sovyet işçilerinin sosyal hayatından ve çıkarlarından uzak dursaydım, hiçbir şey yapamayacağımı anladım, çünkü sosyalist sistem ile kapitalist sistem arasındaki muazzam farkı kavrayamazdım, meslektaşlarımın birçoğu gibi ‘Rus işçisinin iyi olmadığı’ yargısına varacak kadar ön yargılı olurdum. Tüm eylemlerinde ve tüm hareketlerinde bir tahriş kaynağı bulurdum ve benim durumumdaki sonuçlar meslektaşlarımınki kadar kötü olurdu.

İşçilerimden herhangi birini ayırmaktan veya isimlerini anmaktan kaçınacağım. Kimseye dalkavukluk etmek veya kimsenin duygularını incitmek istemiyorum. Herkese açık olmalıdır ki öğrencilerim arasında bazıları daha parlak, diğerleri ise daha az parlaktı. Bir grubun tüm işçilerinin aynı seviyede olması asla gerçekleşmez. Ama bunu telafi etmek için ‘römorkör’ sistemini kullandılar —şimdi tanıştığım yeni bir kelime— bu da daha gelişmiş olanların daha az yetenekli yoldaşlarına her türlü yolla yardım ettiği

veya ‘yedeğe aldığı’ anlamına gelir. Ve bunun bir sonucu olarak şimdi oldukça vasıflı işçilerden oluşan bir grubumuz var.

Aramızdan birçoğunun sosyalist yarışma ve şok tugayı işiyle nasıl dalga geçtiğini ve bu güçlü hareketi neredeyse bir zorunlu çalışma vakası olarak yanlış tanıtmaya hazır olduğunu hatırlıyorum. Sosyalist anlaşmaların akdedilme şeklindeki zorlama unsurlarını çok dikkatli bir şekilde aradım, şok tugayı işinin önemini en aza indirmeye çalıştım, ama konuda hiçbir başarımlı olmadığımı dürüstçe söyleyebilirim. Benim gözümde bu hareket tam da olduğu gibi kaldı —işçinin kendini geliştirme iradesinin, çalıştığı sınıfına daha büyük fayda sağlama arzusunun bir kanıtı.

Önümde Rus arkadaşlarımın genel toplantılarında okunmak üzere tarafımdan yazılmış birkaç mektup var ve SSCB’nin daha geniş kamuoyunu bu mektuplarla tanıştırmak isterim çünkü hissettiklerimi tamamen ifade ediyorlar.

İskra Komünü Çocukları! İşinizle olağanüstü derecede ilgileniyorsunuz ve muazzam ilerleme kaydediyorsunuz. Kısa süre önce kırsaldan buraya gelmiş ve daha önce hiç karmaşık makineler görmemiş olan sizlerin, bu göreve gece ve gündüz adamaya hazır olacak kadar ekipmanda ustalaşmakla ilgilenmeniz ve benim gibi yaşlı bir adama bile emek coşkunuzu bulaştırmanız bana inanılmaz geliyor. Komününüzde biraz zaman geçirmeme izin vererek bana büyük bir zevk verdiniz. Büyük bir iş çıkarıyorsunuz, bizimkinden tamamen farklı ve şüphesiz daha gelişmiş yeni bir sosyal ve evsel yaşam biçimi yaratmanın ve geliştirmenin mümkün olduğunu fiiliyatta gösteriyorsunuz —bunu sandal gezilerimiz, oyunlarımız vb. hakkında söyleyebilirim. Her zaman gençtiniz, her zaman doğaldınız ve her zaman yaptığınız büyük işe sadıktınız.

Aranızda kalmam düşünce tarzımda bir devrim yarattı. Sizin öğretmeniniz ve arkadaşınız olmak benim için büyük bir zevk oldu. Buradaki işim bittikten sonra sizi unutmayacağım ve aranızda edindiğim deneyimi her zaman hatırlayacağım.

Bu ilk mektup. İşte bir diğeri:

İskra Komününün ve diğer fabrika komünlerinin kuruluşunun üzerinden şimdi bir yıl geçti. Gençlikle günlük çalışmam sırasında

gözlemleyebildiğim kadarıyla, fabrika komünleri SSCB'nin büyük yeniden yapılanma döneminin ön safındadır.

Asla defnelerinize dayanmayacağınızı, her zaman yeni başarılarla doğru ilerleyeceğinizi içtenlikle umuyorum. Üretim sizinle her zaman ilk şey olsun. Makinelerinizin temiz ve iyi yağlanmış olmasını sağlayın. Ayrıca, ustabaşı atölyeye gelip alet kutunuza baktığında her şeyi düzenli bulabilsin. Çalışma yerinizdeki tüm paçavraları, çelik parçalarını ve kiri temizleyin.

Yüksek bir standardı korumak ve başkalarına örnek teşkil etmek istiyoruz.

Bir kez daha yoldaşlar, ilk jübileniz vesilesiyle tebriklerimi kabul edin.

Ve işte son mektubum:

Sevgili Yoldaşlar, Başkanınızdan bu mektubu bir sonraki toplantınızda okumasını rica ediyorum.

Amerika'ya tatile gitmem vesilesiyle sizden aldığım harika mektup için size teşekkür etmek istedim. Çabalarımın karşılığını fazlasıyla veriyor. Ne hale geldiğiniz bana bağlı değil. Yaptığınızla karşılaştırıldığında çok az şey yaptık. Size ziyaretimiz ve muhteşem fabrikanızı çalışırken görebilmiş olmamız bizim için muazzam bir anlama sahip. Bu hafızamızdan asla silinmeyecek. Sadece bir yıl önce bir Gleason makinesine hiç göz dikmediğiniz ve şimdi üzerinde emektarlar gibi çalışabildiğiniz bana hâlâ inanılmaz geliyor.

Eğitmeniniz olmaktan gurur duyuyorum ve aranızda döneceğim günü sabırsızlıkla bekliyorum. Hoşça kalın arkadaşlarım, ben sizinle birlikleyken fethettiğiniz gibi fethetmeye devam edin.

Mektuplarımı bir kez daha okudum. İçlerinde yazılan tek bir kelimeyi bile geri almıyorum. Ve kendi ülkemde bana Sovyetler Birliği'nin geleceği hakkında sorduklarında, oradaki kendilerine koydukları hedefe ulaşmaya doğru ilerleyen kızlar ve erkekler hakkında anlatıyorum. Diyorum ki:

'Geleceğin onlara ait olduğunu kendiniz göremiyor musunuz? Sadece onlara bakın —tamamen değiştiler.'

Bir Mordvin Kabilesi Kadını

MÉMÉ KÉRÉMÉ,
Makine Montaj
Atölyesinde Montör

Erzya kabilesinden bir Mordvin'im. Bir kulak ailesinde çalışırdım —çocuklarına bakıcılık yapmak zorunda olduğum varlıklı insanlar. Günlük çalışmamın karşılığında bana yiyecek bir şeyler verirlerdi. Bazen bir kulak için bir günlük hasat yapar ve elli kopek kadar kazanırdım ve bazen de keneviri bir havan içinde döverek tiftik yapardım. Bu zor bir işti, isterseniz. Elleriniz her tarafı su toplar ve parmaklarınızdan kan damlardı.

Eğirme de öyle. Bir veya iki kez yüz kadar talka eğirdiğimi hatırlıyorum, kollarımda his kalmayana ve sırtım kırılacak gibi olana kadar eğirirdim.

Talka nedir? Şey, bir talka altmış iplik iplik demektir. Bizim köyde herkes talka'nın ne olduğunu bilir —kelime orada gayet iyi bilinir.

Çalıştığım kulaklar bizim köyden üç verst uzakta yaşarlardı ve keneviri onlardan getirmek için bütün o yolu yürümek zorundaydım. Büyük kalın paltoya girer ve kendimi sıkıca bağlardım ki rüzgar beni soğutmasın ve sonra arkada omzuma asılı bir tiftik demeti ve önde

bir diğeriyle yola koyulurdum. Keneviri kulaklardan eve getirir ve onlara eğrilmiş ipliği geri getirirdim.

Eylül ayında başlayıp tüm zaman boyunca çalışarak —Ekim, Kasım, Aralık, Ocak, Şubat, Mart— ertesi yıl Nisan ayına kadar— tüm bu aylarda sadece otuz ruble kazandım. Bu şekilde ayakkabı ve kıyafet almaya yetecek kadar nasıl kazanabilirsiniz? Bu oranlarda çalışmak cinayetti.

Sonra Stalingrad’a geldim. O zamanlar burada sadece üç baraka vardı ve beni diğerleriyle birlikte koydular. Kirişler taşıdım, öyle ki erkek işçiler bile bana hayran kalmak zorunda kaldı, bir teknede tuğla taşıdım, tahta ve kalaslar çektim, beton karıştırmak için su döktüm, takviyeleri kurdum, çakıl, kum ve talaş taşıdım. Yedi ay boyunca bu şekilde çalıştım. Ve ben de okudum, Fabrika Okulunda bir tesviyeci ve montör olmayı öğrendim. Bize dendi ki: ‘Sınavı geçemeyenler eve gitmek zorunda kalacak.’ Ama kendi kendime düşündüm: ‘Geçemesem bile kalıp bir temizlikçi kadın olarak çalışacağım —eve gitmekten başka her şey.’ Çalışmak zorunda olduğum şeyler! Geometri, üretim sistemi, mekanik, her şey —ve hayatımda bir traktör bile görmemiştim! Düşünmekten geceleri uyuyamıyordum. Diğerlerinin hepsi Volga’da kayıkla gezmeye giderdi, ama ben evde kalıp sınav için çalışırdım.

Şey, ne olursa olsun geçtim.

Atölyede çalışmaya başladığımda iş şimdiki kadar iyi gitmiyordu. Bunlar günde bir traktör çıkardığımız günlerdi. Bana işimin fanı takmak olacağını söylediler. Bunun ne olduğunu bilmiyordum. Bana gösterdiler ve ben yaptım. Sonra daha fazla iş için bekledim, ama hiç gelmedi. Fanı çıkardım ve sonra tekrar taktım, durdum ve iş için bekledim. Sonra frende çalışmak üzere transfer edildim. O işte sadece iki gün kaldım ve sonra gösterge panelinde çalışmaya koyuldum —orada üç gün çalıştım ve sonra yakıt borularında. Yeni bir işi kapmakta hızlıydım ve bana her şeyi öğretmek istediler.

Şimdi bütün bunlar ortadan kaldırıldı. Konveyördeki işinize sadık kalmalı ve tüm zaman boyunca etrafta değişmeye devam etmemelisiniz. Şimdi vites kutusunun debriyaj kavraması üzerinde

çalışıyorum. İnşaat işinde çalışırken ayda kırk sekiz ruble kazanıyordum, konveyörde başladığımda ilk başta yetmiş iki ruble kazandım; şimdi yüz seksen kazanıyorum, bazen iki yüz veya daha fazla.

Geçen yıl en iyi şok işçisi olarak bana bir aylık tatil verdiler — beni seçtiklerinde kimse itiraz etmedi. Eve yolculuk iki bin kilometredir. Bütün ay ailemi buraya getirmeye çalışıyordum ama kıpırdamayacaklardı. Annem diyor ki: ‘Öz vatanımda öleceğim.’ Bu yıl tekrar eve gittim ve bu sefer onları gelmeye ikna etmeyi başardım. Annemi, iki erkek kardeşimi ve bir kız kardeşimi Stalingrad’a geri getirdim ve onlar için işçi konaklama evinde bir yer buldum. Annem az kalsın gözlerini ağlayarak çıkarıyordu!

Erkek kardeşimi ona bir iş bulmak için atölyeye götürdüm. Ellerini karnının üzerine katladı ve genç bir düve gibi bakarak durdu. Ona gülmek zorunda kaldım. ‘Şey,’ dediler, ‘onu bir delme makinesinde çalıştırmaya koyalım.’ Böylece başladı ve şimdi sahip olduğumuz tüm delme makinelerinde çalışmayı öğrendi. Henüz yirmi yaşında. Diğer erkek kardeşime gelince —on yedi yaşında olan— onu ilk başta konveyöre koydular, ama şimdi Fabrika Okulunda okumaya gitti.

Bir oda bulmakta sorun yaşadık. Atölyemde bir şok işçisi sertifikası alan ilk kişilerden biriydim ve bir oda bulmak söz konusu olduğunda bana ilk tercih verilmeliydi. Birkaç kez bana bir oda için bir fiş verdiler ama oda her zaman dolu çıktı.

Bu şekilde o kadar uzun sürdü ki sonunda Yaşam Alanları Departmanı müdür yardımcısına dediler ki: ‘Bak buraya, senin odanı alacağız ve onu oraya taşıyacağız.’ Bu, Ticaret Birliği Komitesine gittiğim ve bana verilen odalar için üç fiş gösterdiğim zamandı. Ve yine de beni eskisi gibi aptal işlerine göndermeye devam ettiler. Bana dördüncü bir fiş verdiler, ama odaya geldiğimde diğerleri gibi dolu buldum.

Sadece benimle dalga geçiyorlardı, hepsi bu. Beş fişi topladım, hepsini iğneledim ve doğruca Ticaret Birliği Komitesine götürdüm. Şey, o müdür yardımcısı —Kangur’du adı— bunun için işini kaybetti. Ancak, fabrika mutfağındaki büfenin başı olarak atanmayı

başardı. Duyar duymaz kendi kendime düşündüm: ‘Onu o işten kovdurmazsam lanet olsun!’ Benim fikrim o adamın gitmesi gerektiği idi. Parti çekirdeğinin sekreteriyle bir konuşma yaptım, meseleyi kontrol komisyonunun önüne koydum ve sonuç fabrika mutfağından atılması oldu.

Bana elektrik ışığı ve buhar ısıtması olan bir oda verdiler. Kalabalık tabii ki ama hepimiz farklı vardiyalarda çalışıyoruz bu yüzden önemli değil.

Şimdi Parti çekirdeği için kültürel propaganda çalışması yürütüyorum ve tüm bölümümüz için iş koruma müfettişiyim. İş koruma müfettişi olarak ne yapıyorum? Şey, örneğin makinelere bir bakıyorum ve muhafazası olmayan, demir talaşlarının etrafta uçuştığı bir tane görürsem, onlara anlatıyorum ve bir muhafaza koymalarını sağlıyorum. Boş zamanlarımda not defterimle atölyeyi geziyorum, notlar alıyorum. Bütün yıl boyunca konveyördeki operasyonum yüzünden tek bir traktör bile reddedilmedi.

Sonra başka bir işim daha var —kültürel kampanyalarda verdiğim yardımın yanı sıra fabrika mutfağını denetlemek zorundayım.

Çok önce değil, doktorlar bizimle bir konferans düzenlediler. Prim alacak kişilerin bir listesini okudular ve ‘Mémé Kéréme’ adının okunduğunu duydum. Ama hiçbir şey söylemeden oturdum ve benim için olabileceğini asla hayal etmedim —ne de olsa doktorların konferansıydı, değil mi? Kimse isme cevap vermeyince, diğerleri sormaya başladı: ‘O kim? Hangi atölyede çalışıyor?’ ‘Makine montaj atölyesinde, büyük konveyörde.’ O zaman benim olmam gerektiğini gördüm, ama yine de cevap vermedim —terk edilmiş derecede tuhaf bir durumdu. Sonra bir tanıdığım —doktorlardan biri— bana dedi ki: ‘Git Mémé, sensin.’ Bana bir prim verdiler —bir elbise için üç metre kumaş.

Parti kolektifi okumamı istedi. Ama Rusça dilinin bizimkinden tamamen farklı olması ve evde birlikte yaşayacağım ailemin olması nedeniyle korkunç derecede zor buldum. Yine de elbette okumaya

devam etmek istiyorum. Birkaç gün önce bana İşçi Kolejine gönderildiğim söylendi.*

* Bu yazı kaleme alındıktan birkaç hafta sonra, fabrika gazetesinde Mémé Kérémé'den bir mektup yayımlandı; mektupta, çalışma arkadaşlarına trigonometri alanındaki ilk sınavı henüz geçtiği bildiriliyordu. —Ed.

Ayar Kurdu *

**LOUIE GROSS, Alet
Atölyesi Şefi**

Texas'taki Waco kasabasında yaşadık. Etrafta babam Joseph Gross'un korucu olarak çalıştığı yoğun ormanlar vardı. Neşeli, hafif yürekli bir adamdı. Benim bir ormancı olmamı isterdi, bunun tüm hayatların en iyisi olduğunu söylerdi. Babam ormana gittiğinde tüfeğini yanına alırdı ama daha da sık kemanını alırdı. Bizim yerli Macar havalarımızı çalardı.

Bir keresinde Aaron amca New York'tan bizi ziyarete geldi. Uzun boylu ince bir adamdı, mesleği tamirciydi ve onun aracılığıyla makinelere ilgi duymaya başladım. Bir çocuk olarak, kasabamızdaki küçük demiryolu istasyonuna sık sık gidip motorları izlerdim. Benim için görünmez olan bir güç tarafından harekete geçirilen, ileri geri hareket eden parlayan piston millerine hayranlıkla bakardım. Aaron amca bana çalıştığı fabrikalardaki harika makinelerden bahsetti, bir ucundan kağıt koyup diğer ucundan basılı bir gazetenin çıktığı makineden. Bu fikri daha da çekici ve heyecan verici buldum. Demir

* 'Ayar Kurdu', iyi bir ölçü aleti üreticisi için kullanılan argo bir terimdir.—
Editör.

rendeleyen ve kesen makinelerden bahsetmeye devam etti ama bu hayal gücümün sınırlarının ötesindeydi. Demir çok güçlüydü!

Bu makinelerin efendisi olan bir adam, motorları ve arabaları süren bir adam olmak istiyordum. Bundan daha güzel ne olabilir — makineyi faaliyete geçiriyorsunuz ve tam hızda sürüyorsunuz! Evde hiç böyle bir şey görmemiştim, çünkü orada ata binerdik.

Tamirci olmayı hedefim yaptım ama babam fikri sevmedi ve beni vazgeçirmeye çalıştı. ‘Neden tamirci olasın ki?’ dedi. ‘Amcana bak — sıksa küçük bir adam ve saçları dökülüyor. Kasabalardaki tüm işçiler böyledir. Beni o tür bir iş yaparken yakala bakalım!’

Babam dinç ve güçlüydü, geniş omuzları ve pembe yanakları vardı. ‘Bana bak!’ derdi. ‘Bir ormancının hayatı en iyisidir.’

Ormancı olmam için çok hevesliydi. Ama ona cevap verdim: ‘Sen eski ormanında çakılı kal ve bu küçük hıyar kasabasında yaşamaya devam et, Aaron Amcam ise makineler yapsın.’

Sonunda evden kaçtım ve New York’taki amcama katılmaya gittim.

Amcam beni oldukça soğuk karşıladı ama ona Waco’ya geri dönmeyeceğimi söyledim ve bana bir baskı makinesi fabrikasında çırak olarak bir yer buldu. Dört yıl için çırak bağlandım. İlk iki yıl haftada üç dolar alacaktım, sonra dört dolar ve sonra beş. Paranın o günlerde bir değeri vardı. Böylece çalışmaya gittim.

Bir gün başka bir delikanlıyla, Dik adında bir Macarla yürürken, korumalı bir şekilde bizim gibi tüm insanları birleştirecek bir organizasyon hakkında anlatmaya başladı. Bir meraklıydı. Tüm sınıf bilincine sahip işçilerin I.W.W.’de, Dünya Endüstri İşçilerinde olması gerektiğini düşünüyordu. Beni küçük bir salondaki bir toplantıya götürdü ve orada patronun yararına çalıştığımızı, bizi sömürdüğünü, birkaç sent için çalışma zamanımızı verdiğimizizi, fabrikaların sahibi olan patronun ise bir lord gibi yaşadığını açıklamaya başladılar. Yeni yoldaşlarım, düşünen her insanın ‘Wobblies’e katılması ve bir devrim yapması gerektiğini, o zaman dünyanın üreticiler için bir cennet olacağını bana inandırmaya başladılar. Bize pusulalarla ve parlamentolarla uğraşmamız gerektiğini söylediler —bu entelektüellerin konuştuğu tüm

afyundu. Tüm işçilerin yapması gereken şeyin grev yapmak olduğunu ve o zaman tüm taleplerinin karşılanacağını söylediler.

‘Konuşma bu,’ dedim kendi kendime ve coşkulu bir Wobbly oldum.

Çok okudum, devrimci edebiyatı yutmak için her boş anı yakaladım. Çalışma saatlerindeki kısa aralarda okurdum ya da tuvalete gidip cebimden bir Wobbly kitabı çıkarır ve orada gizlice okurdum. Jack London üzerimde harika bir etki bıraktı. *Demir Ökçe* romanı benim ateşli mizacıma çok uygundu.

1917’de zaten alet yapımcısı olarak eğitilmiştim ve savaş amaçları için hassas aletler ürettiğimiz Slocomb-Avron-Slocomb fabrikasında çalışmaya gittim. Bize sefil bir ücret ödediler ve bölge sendika çekirdeğimiz, Mikrometre Mandalı, bir grev çağırma kararı verdi.

Bu benim ilk grevimdi. Picketçilik ve genel olarak grev taktikleri konusundaki ilk deneyimimi o zaman yaşadım. Ama A.F. of L. liderleri bize ihanet etti ve iki hafta sonra geri dönmek zorunda kaldık.

Bu ilk grevin kaybı benim için sarsıcı bir darbe oldu, ama daha sonra yenilginin yüzüne doğrudan bakmaya alıştım ve cesaretimi kaybetmedim.

Diğer işçilerle birlikte grevde olduğum Eisemann Magneto Works’te bir grev kırıcıyla karşılaştım. Gençtim ve bir dövüşe hazırdım ve onu pataklamaya başladım. Diğer grev kırıcılar polis için ıslık çaldılar ve bir polis koşarak geldi ve polis copuyla bana öyle bir dayak attı ki zar zor kaçmayı başardım. Yoldaşlarım yakındaydı ve kötü bir zaman geçirdiğimi gördüler ama bana yardım edemediler. Motosikletimi getirdiler ve bana bağırıldılar: ‘Kaç, Louie, bisikletle kaç!’ Kendimi polisten koparmayı başardım ve bisiklete doğru koşmaya başladım, ama kafam döndü, ağır bir şekilde düştüm ve kürek kemiğimi kırdım. Polisler beni yalnız bıraktı, yoldaşlarım gelip beni topladı ve hastanede üç ay geçirmek zorunda kaldım.

Hastaneden çıktıktan kısa süre sonra Amerika savaşa girdi. O zaman Third Avenue’deki Cooper Union Enstitüsünde akşam teknik kurslarına katılıyordum ve savaş ilan edildiğinde okulumuzun

salonunda ayağa kalktım ve insani amaçların savaş için sadece bir bahaneden ibaret olduğunu söyledim —savaşın gerçek amaçları tamamen farklıydı. O konuşma büyük bir başarıydı —öyle başarılıydı ki beni okuldan kovdu. Ve ben de dünyanın neyden yapıldığını görmesi için Amerika'nın fabrikalarında şansımı denemeye ve dünyayı görmeye karar verdim. Gençtim, bağımsızdım, bir meslek öğrenmişim ve teorik eğitimin bir kırıntısına sahiptim.

Ancak, geldiğim fabrikalarda beni görmekten pek memnun görünmüyorlardı. Çok gençtim, öyle görünüyordu. Bazen yirmi yaşında olduğumu söylerdim ama buna inanmalarını sağlayamazdım. Şey, sonunda silahlar için gezler ve ayarlar açtıkları bir atölyede bir iş buldum. İlk başta zor bir iş buldum ve birçok hata yaptım, ama bir şekilde içine girdim, harika bir hassasiyet gerektirmesine rağmen.

Bir süre sonra bu şekilde çok fazla kazanmadığım sonucuna vardım. Sıcak kafalı bir yapıdaydım ve bir yerde uzun süre çakılı kalmaya dayanamazdım. Bu yüzden bıraktım ve çeşitli kalıplar yaptıkları başka bir fabrikada çalışmaya gittim. Daha kesin konuşmak gerekirse, gerçek bir fabrika değil sadece bir atölyeydi. Greve çıkana kadar orada çalışmaya devam ettim ve grev yenilgiye uğradı —korkunç bir dayak yedik ve kilitli kalmaktan zar zor kurtulduk.

Ondan sonra fabrikadan fabrikaya dolaştık. Bir işi uzun süre tutmayı imkansız buldum. Bir yerde bir iş bulmaya çalışırdım, alınır, bir hafta kadar çalışır ve sonra kovulurdum —şeytan nedenini biliyor. Her şey düzenliymiş gibi görünüyordu, ama yine de beni kovarlardı ve hiçbir neden vermeden. Belki biz Wobblies kara listedeydik, çünkü Amerika'da yaygın bir casusluk sistemi var ve aktif sendika işçilerinin hepsi kara listeye alınır. Beni bilmek için daha da fazla nedenleri vardı çünkü Mikrometre Mandalı çekirdeğinin aktif bir üyesiydim ve patronlarla aram bozulmuştu.

Detroit yakınlarındaki Pontiac küçük kasabasına, ofiste bir ressam olarak çalıştığım Oakland Otomobil Fabrikasına gittim.

O işi altı ay tuttum ama sevmedim. Koşullardan nefret ettim. Hepimiz beyaz yakalar takmak zorundaydık ve çalışma saatlerinde tek bir kelime etmemize veya ıslık çalmamıza veya gülmemize izin

verilmüyordu ve işimde şarkı söylemeye ve neşeli olmaya alışkın olduğum için bu kuralları korkunç derecede baskıcı buldum.

Herkes parmak uçlarında dolaşıyordu ve sineklerin vızıldadığını duyabileceğiniz kadar sessiz ve kibar konuşuyordu. Oradaki kalabalık hepsi öyle sessiz ve itaatkardı. Beyaz Köleler, onlara öyle derdim —beyaz yakalı köleler. Onlarla sohbete girmeye çalıştım ama o tür bir insanın sadece kendisini düşündüğünü ve siyasetle ilgilenmediğini çok geçmeden gördüm. Emin olduğu tek bir şey var —babası bir Demokrat idiyse, kendisi de bir Demokrat'tır; babası bir Cumhuriyetçi idiyse, o zaman bir Cumhuriyetçi gibi konuşur. İşçilere rahatsız edici bir unsur olarak bakar ve tüm dünyada Amerikan demokrasisinden daha iyi bir şey olmadığını düşünür.

O atmosferde boğulduğumu gördüm, bu yüzden çizim odasındaki işimi bıraktım ve tezgahta çalışmaya geri döndüm. Atölyede tam bir yabancıydım, çünkü Amerika'da ofis ve atölye birbirinden tamamen ayrıdır. Orada kendimi çok daha evimde hissettim ve doğal mizacım gereği neşeli ve konuşkan bir adam olduğum için diğer işçilerle hemen arkadaş oldum. Ancak, o işte sekiz ay kaldıktan sonra başka bir küçük 'yanlış anlaşılma' oldu. Bu zamana kadar aktif bir Wobbly idim. Pontiac'ta hiçbir sendika yoktu, ama Chicago'dan broşürler alır ve onları tuvalete yapıştırırdım. İşçileri birleşmeye ve kapitalizmi devirmeye çağıran broşürlerdi. Bir gün beni onları yapıştırırken yakaladılar ve o fabrikadaki işi bırakmak zorunda kaldım.

Bu şekilde oldu. Bir Pazartesi sabahı işe geldiğimde, fabrika kapılarındaki muhafız yolumu kesti ve bana sordu: 'Nereye gidiyorsun?' 'Tesisata.'

Beni geçirmek yerine, bir zarf içinde ödememi ve içinde aletlerim olan bir kutuyu verdiler ve dediler ki: 'Bu kasabadan defol yoksa tüm kaburgalarını senin için kırarız.'

Doğal olarak kaburgalarımın kalmamı engelleyecek kadar yüksek değer verdim. Toplanmak benim durumumda kolay bir işti. Gömleğim ve yakam kirliydi bu yüzden temiz olanlarla değiştirdim ve elimde alet sandığımla Detroit için yola çıktım.

Bunlar her gün yeni, şaşırtıcı bir şeyin yaşandığı yıllardı. Rus Devrimi'nin ilk haberini aldığımız o anı asla unutmayacağım. Çar'ın devrilmesine sevinmişim ama ülkede neler olup bittiğini bilmiyordum. Ekim Devrimi'nden sonra gazeteler, Rusya'da Bolşevik despotların iktidara geldiğini yazıyordu. Bolşevikleri, ellerinde kanlı hançerlerle, kürk şapkalar giymiş olarak tasvir ediyorlardı. Ama Bill Haywood'un, proletaryanın zafer haberini alır almaz söylediği sözü hatırlıyorum: 'İyi iş çocuklar. Bu *bizim* devrimimiz!'

İri Bill (Big Bill) insanları nasıl coşturacağını bilirdi. Bir adam iyi bir hatip olabilir ama dinleyenleri etkilemez. Oysa başka bir hatip belki o kadar iyi konuşmaz ama sözlerinde ateş vardır. Bill Haywood işte böyle bir hatipti.

Bu gergin ve heyecanlı ruh haliyle Detroit'e geldim. 1918'in başında Macaristan'da devrim patlak verdi. Detroit'te yaşayan Macarlar birdenbire kıpırdandı. Macar işçilerin evlerini tek tek dolaştık, onları Macaristan'a dönmeye ikna etmek için propaganda yaptık. Din adamları dışında herkes bizi destekledi.

Devrimi savunmaya hazır dört yüz Macar topladık, ama ülkeden ayrılmak için izin alamadan devrim ezildi.

Studebaker Fabrikası'nda iş buldum ve altı ay boyunca torna tezgâhlarında ve freze makinelerinde çalıştım. Derken bir gün yanımdaki torna tezgâhında çalışan adamın, daha önce çalıştığım Oakland Otomobil Fabrikası'ndan bir işçi olduğunu fark ettim. Ona veda ettim ve ertesi gün kovuldum. Ama umurumda değildi. Savaş hâlâ devam ediyordu ve tornacılar çok ihtiyaç vardı. Detroit'teki Cadillac Fabrikası'nda işe başladım ve orada dört ay çalışmayı başardım. Orada bir grup Wobbly'ye (Dünya Sanayi İşçileri - IWW) katıldım ve şiddetli bir propaganda yürüttük. Bu sefer iyi örgütlenmiştik ama bizi diğer fabrikalardakiyle aynı kader bekliyordu. Güzel bir gün, bana maaş zarfımı ve takım çantamı uzatıp dediler ki:

'Dayak yemek istemiyorsan, defol git buradan, seni orospu çocuğu!'

Takım çantamı aldım ve Teksas'a, kardeşim William'ın yanına gittim. Waco'da sadece iki ay kaldım, ama bana yetti—sakin bir hayata dayanamam. Komşu kasaba Dallas'ta yerel mandırada bir grev vardı. Grev üçüncü haftasına girmişti ki IWW'den bazı ajitatorler yardıma gönderildi. Bir gece bizim evde kaldılar ve ertesi sabah Dallas'a yola çıktılar. Arabayla gittiler, ben ve kardeşim de öğleye doğru onların ardından yola çıktık. Ama kasabaya vardığımızda, yoldaşlarımızın cesetlerinin demiryolu köprüsünün kemerinden sallandığını gördük. Bu, Ku-Klux-Klan'ın işiydi. Çoğunlukla geceleri çalışırlar, hepsi beyaz cüppeler giymiş, gözleri için yarıklar bulunan siyah maskeler takarlar. Lider önde, elinde yanan bir meşaleyle beyaz bir at üzerinde gider.

Yoldaşlarımın cesetlerinin orada asılı durmasını görmek öyle bir etki yaptı ki Waco'da bir gün daha kalamadım. Ormana kaçtım ama orada her şey sessizdi, bu beni daha da kötü hissettirdi. Yapılacak tek şey büyük bir şehre gitmektir. New York'a gittim. Burada, Cooper Union'da birlikte okuduğum Weinstein ile karşılaştım. O artık okulunu bitirmiş ve mühendis olmuştu.

'Demek beyaz köle oldun, ha—beyaz yakalı bir köle?' dedim gülerek.

Başını salladı ve kardeşleriyle birlikte beni, sınıf mücadelesi teorisi üzerine çalıştıkları küçük bir salona götürdü. Ve böylece Marx'ın *Kapital*'i üzerine ilk derslerimi—New York'un East Side'ında, arka bahçeli küçük bir evde—aldım. Kısa süre sonra oradan kovulduk ve başka bir salona taşınmak zorunda kaldık.

Dersleri yöneten adam, Harry Waton adında bir terziydi. Bazı öğretmenlerin yaptığı gibi bize Marx'ı 'ezberletmeye' çalışmazdı—aksine, *Kapital*'i canlı ve büyüleyici bir şekilde işlerdi. Kitap Amerika'da serbestçe dolaşır ama bir işçinin eline geçse bile belki hemen iyi anlamaz. *Kapital*'in tam önemini kavramak istiyorsanız bu konuları derinlemesine ve ayrıntılı olarak çalışmak gerekir. Harry Waton ile sınıf dağılana kadar çalışmaya devam ettim. O gerçekten iyi bir öğretmendi—dersleri büyüleyiciydi ve herkes kulağı kesik dinlerdi. *Kapital* kolay bir konu değildir ama o konuşurken iğne

düşse sesi duyulurdu, öyle sessizdi. Sınıfta kırk kişi vardık, çoğunlukla işçiydik. Schaeffer kardeşler hep yan yana otururdu—

'Hapse girmekten kıl payı kurtulduk'

uzun süre aynı işte kalmayan, başıboş ajitator çifti. Yazın kasabadan kasabaya dolaşır, kışın New York’a dönerlerdi.

Sık sık Rusya hakkında konuşurduk. O zaman bile her şeyi bırakıp, hakkında o kadar farklı görüşlerin olduğu bu ülkeye gitmek istiyordum. Harry Waton, Rusya’ya gidersem diye bana tavsiyede bulundu:

‘Sakin halkın arasına karış! Halkı tanımaya bak!’

Ancak o zaman gitmedim, çünkü beni askere çağırdılar, seferberlik merkezinde muayene ettiler, sağlam buldular ve birinci sınıf, A grubu sertifikası verdiler. İtiraz edip savaşı tanımadığımı söyledim ama yine de beni A grubuna yazdılar.

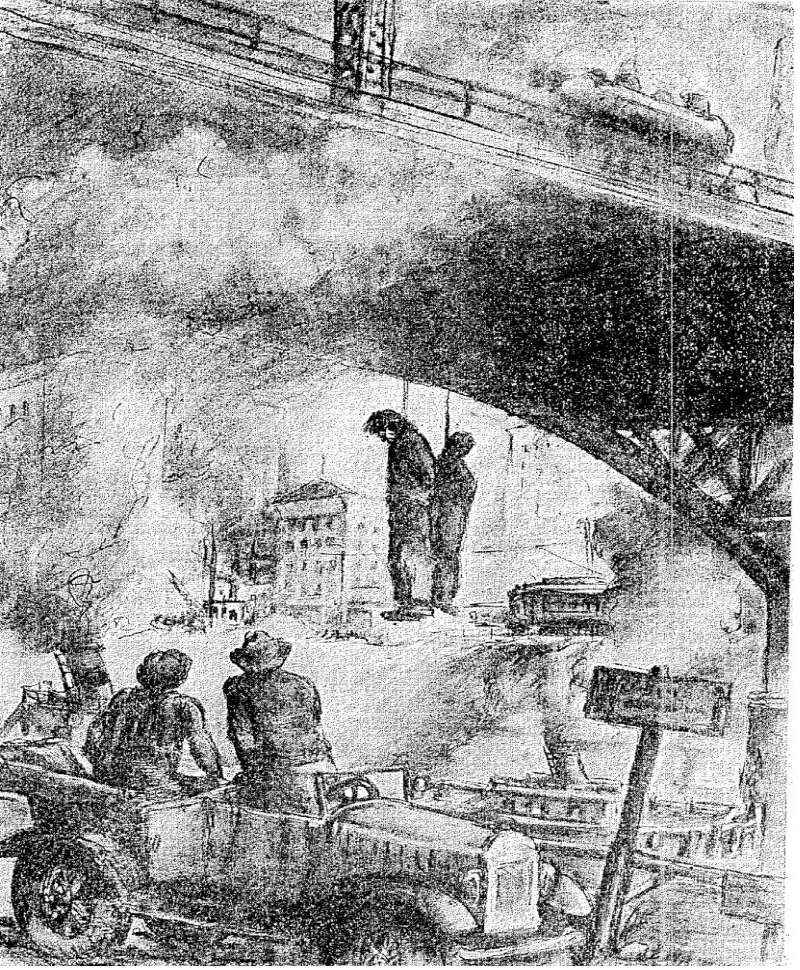
Madem hizmet etmem gerekiyordu, memleketime gönderilmemi istedim. Waco’ya vardığımda eve gidip kaldım, beni unutacaklarını ve işin biteceğini düşündüm. Ama beni unutmadılar. Beni almaya geldiler ve dayanamayıp pes ettim. Vicdanımın insan öldürmeme izin vermediğini ve kendi adıma savaşa gitmekle hiçbir ilgim olmadığını söyledim. Konuşmamı bitirdiğimde bana kısa bir teklifte bulundular:

‘Ya seni linç yasasına göre asar, altına ateş yakarız, ya da savaşa gitmezsen sadece asarız. Seçimini yap!’

Bana hain dediler ve oracıkta beni bitirmekle tehdit ettiler. Bir şekilde hizmet etmenin tek yol olduğuna karar verdim. Beni Fransa’ya gönderseler bile ateş etmeyeceğimi açıkladım. ‘Bunu göreceğiz,’ dediler.

Bir uçak tamir atölyesinde üç ay mekanik olarak çalıştıktan sonra alayımızın New York’a gönderileceği söylendi. Bunun ne anlama geldiğini çok iyi biliyordum. Tabii ki bizi Fransa’ya gönderiyorlardı. ‘Bu iş kötü görünüyor,’ diye karar verdim. Alayla birlikte St. Louis’e kadar gittim. Orada bize yirmi dört saat izin verdiler ve istediğimiz gibi dolaşmakta serbest bıraktılar.

İkinci el kıyafet satan küçük bir dükkânın önünden geçerken aklıma bir fikir geldi—üniformamı atıp sivil kıyafet giymek ve kaçmak. Vakit kaybetmeden eski bir takım elbise aldım, üniformamı Mississippi Nehri’nin kıyısında bıraktım, bir tekneye bindim ve nehir aşağı doğru süzıldüm. Kasketimi ise nehrin ortasına fırlattım.

'Bu Ku Klux Klan'ın İşiydi'

Şafakta küçük bir kasabaya vardım, karaya çıktım, istasyonun yolunu sordum ve trenle kaçtım; gece yarısı Teksas'ta kardeşimin yanına vardım. William çok korktu, gelip beni öldüreceklerini sandı. Arabasını çıkardı ve gece boyunca Meksika sınırına doğru yola çıktık.

Waco'dan sınıra sekiz saatlik bir sürüş vardı. Sınırdakiler bizi durdurdu ama William onlara evraklarını gösterdi. Sınır muhafızları ona sordu:

‘Nereye gidiyorsun?’

‘Sadece bir içki içmeye gidiyorum.’

O zamanlar Amerika'da yasak vardı ve insanlar sık sık içki içmek için sınırı geçerdı. Ayrıca kardeşim bazı sınır muhafızlarını tanıyordu, daha önce bir iki kez onlara rüşvet vermişti ve beni hiç zorluk çekmeden karşıya geçirdi. El Paso adında küçük bir kasabaya geldik ve oradan Tampico'daki petrol sahalarına gidip torna tezgâhında çalışmaya başladım.

Benim gibi askerlikten kaçmış birkaç bin adam vardı orada. *Deserter* (Asker Kaçağı) adında kendi basılı gazetemizi çıkarıyorduk, on yedi bin okuru vardı ve kendimizi Vicdani Retçiler Cemiyeti olarak örgütledik. Oradaki ücretler olağanüstü yüksekti—günde yirmi beş dolara kadar, ama yaşamak size yirmi dört dolara mal oluyordu. Orada çok sayıda serseri de vardı ve çok fazla sarhoşluk ve hırsızlık vardı—kimse diğerine güvenemezdi. Ancak, ne olursa olsun dayanmaya karar verdim, çünkü içimde cesaret olan bir adamdım ve zaten Fransa'ya gönderilmeyecektim.

1918'in sonlarına doğru savaş bittiğinde, kimsenin beni aramadığına dair haber aldım ve istersem eve dönebileceğimi öğrendim. Tampico'dan Panama Kanalı'nı geçtim ve New Orleans'a giden gemiye bindim. Geldiğimde kasabada genel grev vardı. İki hafta sürdü. İşsiz dolaştım, bulvarlarda uyudum, nöbetçilere katıldım ve grevcilere elimden gelen her şekilde yardım ettim. Yine kendi elementimdeydim. Limandaki vapurlardan birine saldırmaya çalıştık ama şansımız yaver gitmedi ve zar zor kaçabildik, çünkü polis böyle bir bahane ile makineli tüfek ateşi açıp bizi zorla ezmek için bekliyordu.

Muzla beslendik—vapurda çürümesinler diye olgunlaşmış muzları gemilerden atarlardı. Doğrudan rıhtıma atarlardı ve biz onları kurtlar gibi yedik. Altı gün muzla yaşadım ve sonra hastalandım. Sokakta baygın halde bulup beni hastaneye kaldırdılar. İyileşince ayrılmak istemedim. Beni kovdular ama gidecek yerim yoktu. Yine de gitmek zorundaydım.

Büyük zorlukla Luna Park'ta mekanik olarak iş buldum, atlıkarınca makinelerini temizleyip bakımını yapıyordum. Sabah dokuzdan gece bire kadar çalışıyor ve haftada yirmi dolar alıyordum. O aptal eğlencelerin arasında bu işte berbat hissediyordum. Burjuvazinin eski bir hilesi—işçileri gerçek hayattan uzaklaştırmak için akıllarına gelebilecek en aptalca eğlenceleri düşünürler ve biz de onlara bunun için para öderiz!

O Luna Park işi beni tüketiyordu. O zamanlar berbat görünüyordum—deri ve kemikten ibarettim—ve kardeşimin yanına gitmek istedim.

Amerikalılar savaştan dönüyorlardı ve giderkenki kadar vatansever hissetmiyorlardı. Belki biraz vatanseverlik kalmıştı ama sadece yüzeyseldi. Eski savaşçı ruh gitmişti.

Waco'da bol bol yedim ve biraz toparlandım. Kardeşimin sürdüğü sakın hayatı izledim ve sonra, doğuştan bir Wobbly gibi, atölyesinde çalışan dört işçiye ajite etmeye ve onları sendikalaşmaya ikna etmeye çalıştım. Ancak, sendikasız da iyi gidebileceklerini söylediler ve beni dövmeye kalktılar. Sonra Detroit'e gidip otomobil gövdeleri için kalıp yapılan Earlestead Fabrikası'nda çalışmaya başladım. Beni orada bir kalıpcı olarak kabul ettiler. Artık vasıflı ve hünarlı bir işçiydim—bizim deyimimizle bir 'master kurdu' (gauge worm).

Toplantılarımızı kullanılmayan bir kilisede yapardık. O yıl, Sosyalistler ile ilk Komünistler arasında büyük çatışmalar yaşadık. Hararetli tartışmalar oldu, çoğu zaman yumruklaşmalarla sonuçlanırdı. IWW grubumuzda, her Wobbly'nin Sosyalist Parti'ye katılması ve ardından en iyi işçilerin onlardan ayrılıp Komintern'e geçmesini sağlayacak şekilde işleri ayarlaması gerektiğini söyleyen bir liderimiz vardı. Lenin'in Yirmi Bir Koşulu, Detroit'i iki kampa

böldü. Sosyalist Parti’de telaşlanıp bizi engellemeye çalıştılar ama IWW bizi destekledi. Grubumuz ayrıldı ve Komünist Parti’ye katıldı.

Ben ve bazı genç yoldaşlara Y.C.L.’yi (Genç Komünistler Ligi) örgütleme görevi verildi. İşe koyulduk ama bir süre sonra çocukların ‘Kırmızı Kilise’imize gelmediğini fark ettim. Asıl sorunun, onlara çok sıkıcı gelmesi olduğuna karar verdim. Burjuvaziler bu işleri nasıl yürütür? Gençleri çekmek için futbol ve kürek takımları, her türlü spor ve oyunları vardır. Bu yüzden Komünistlere gidip durumu anlattım—gençlerin bize gelmediğini ve bir şeyler düşünmemiz gerektiğini söyledim. Beni suçladılar ve dediler ki:

‘Nasıl ajite edeceğini bilmiyorsun!’

‘Sadece bu değil,’ dedim. ‘Biraz eğlence de bulmalıyız.’

‘Bu organize ettiğin bir müzikhol değil, Y.C.L. grubu,’ dediler.

Fikri pek beğenmediler ama yine de bir futbol takımı kurdum ve kendim de oynadım; kısa sürede daha fazla insan katılmaya başladı. Her genç oyunu sever. Gelip oynadılar ve ben de aynı zamanda aralarında ajitasyon yapabildim, böylece bir şekilde ‘Kırmızı kilise’ye yol buldular. Burjuva ve Sosyalist takımlarla maçlar yaptık ve yavaş yavaş onlara karşı hislerimiz giderek daha da acılaştı. Burjuva gençler akşam partilerimize girmeye çalıştığında, kilisenin kapısını tutup onlara girişi reddettik.

Ama içimde hâlâ çok fazla Wobbly kalmıştı. Politikanın önemine dair hiçbir fikrim yoktu ve işçilerin kazanmasının tek yolunun ekonomik grevler olduğunu düşünüyordum. 1920’de İtalya’daki olaylara, Sendikalistlerin fabrikaları ele geçirdiği ve başarısızlıklarının trajik örneğinin, siyasi iktidarı ele geçirmeden sadece ajitasyon eylemiyle hiçbir yere varılamayacağını bana kanıtlayana kadar bu yanlış görüşleri taşıdım. Burjuva devlet aygıtını yok etmemiz ve kendi yeni aygıtımızı inşa etmemiz gerektiğine ikna oldum.

Ve her zaman uzak Rusya’da olup bitenlerle giderek daha fazla ilgileniyordum. O sırada, Rusya’ya gidip Kuzbas’ta çalışmak isteyen ilk Amerikan grubu oluşturuluyordu. Rusya o günlerde zor günler geçiriyordu ve grubun her üyesinin bu girişime üç yüz altmış dolar

yatırması ve çeşitli aletler getirmesi gerektiğine karar verdik. Organizatörler Haywood, Rutgers, Andreychen ve Kotlyarenko idi.

Arkadaşlarım üç yüz altmış doları toplamama yardım etti ve Amerika'dan pişmanlık duymadan ayrıldım. Rusya'yı görmek istiyordum. Yelken açtığımızda kamarama indim ve açık denize çıkana kadar güverteye çıkmadım.

Bize Rusya'da hiçbir şeye ihtiyacımız olmayacağını söylediler. Yanıma sadece iyi bir çift kahverengi bot, biraz çorap, bir palto ve bir hasır şapka aldım.

1922 Haziran'ının başında Leningrad'a vardık ve şehri dolaştık. O günlerde harap bir şehir gibiydi, sokaklar çukur ve yarıklarla doluydu ve Nevsky Prospekt'te sadece birkaç yoldan geçen görülüyordu. Birkaç hafta sonra bizi, üçüncü mevki bir trene bindirip Kuzbas'a gönderdiler. Yolculuk iki hafta sürdü. Bize koca bir yığın kâğıt para verdiler ama çok ucuz yaşıyorduk ve fazla harcamadık. Sert koltuklarda uyuyamadım ve her durakta atlayıp çimlere uzanırdım. Şapkamı başımın altına koyar, yumuşak bir battaniyeye sarılır ve böylece bir miktar uyurdum—ve bu böyle Topki'ye kadar devam etti.

Kemerovo'ya 28 Haziran 1922'de vardık ve iki gün sonra çalışmaya başladım. Yanımda değişmez seyahat arkadaşım—takım çantam—vardı ve yanımda getirdiğim bir tornayı açıp, kurup çalıştırdım. Yeni Rusya'daki hayatımın ve yoldaşlarımın hayatının sıradan iş günü başlangıcı böyleydi. Bir kimya tesisi inşa ettik, tüm gücümüzle çalıştık ve yaptığımız en ufak hatada birbirimize bağırдық. Karnım sık sık bozulurdu ama dizanteri olsam bile çalışmayı bırakmazdım—yoldaşlarımın önünde pes etmeye utanırdım.

Y.C.L.'den Ephremov, yanımdaki torna tezgâhında çalışıyordu. Onunla çok çabuk arkadaş oldum ve birlikte tiyatroya ve toplantılara gittik. Rusça kendimi anlatmak benim için kolaydı—eğer bir kelimeyi bilmiyorsam jestlerle açıklardım ve toplantılarda konuşmacıların sözlerini öyle dikkatle dinlerdim ki bazen uykuya

dalardım. Öğrendiğim ilk Rusça cümle şuydu: ‘Ya vas lyublyu!’ * Ve bunu, Kemerovo’lu, daha sonra eşim olacak Rus bir kıza cesurca söyledim.

Böylece Kuzbas’ta yaşadık ve çalıştık—bir fabrika inşa ettik, oturacağımız evlerin duvarlarını ördük ve yeni Rus işçi kadroları yetiştirdik. Sibiryâ soğuşuna dayanmakta zorlanmadım—gençtim ve yeni koşullara kolayca alışabilirdim ve zanaatımın ustasıydım. Ama bizimle Amerika’dan gelen Larew adındaki bir adam, yumuşak, romantik bir entelektüel, bu değişime dayanamadı. New York’un hareketli sokaklarını özlüyordu. Ayrıca kendi zanaatı yoktu, depocu olarak çalışıyordu ve oradaki hayattan bariz şekilde sıkılmıştı.

‘Yeni Rusya’yı anlatmak için Amerika’ya dönüyorum,’ dedi bize.

‘Pekâlâ, git,’ dedi komün ve ona Vladivostok’a kadar eşlik etmem için beni seçtiler.

Larew’in bulunduğu gemi uzaklaşırken iskelede durdum. Liman, denizciler, deniz kokusu, içimde tuhaf bir huzursuzluk hissi uyandırdı. Kemerovo’da yaptığımız kok fırınları çalışıyordu artık—orada her şey o kadar sessiz ve sakindi ki ateşli mizacıma göre sıkıcı ve ilgisiz görünüyordu.

Bana öyle geliyordu ki asıl mesele, gelip yapmak istediğimiz şeyi yapmış olmamızdı. Şimdi yapacak ne kalmıştı? Neşeli ve canlı hissediyordum, bahar geliyordu ve kanıma işlemişti. Sonra bir darbe aldım. Yoldaşlarımın, Parti üyeliği başvurumu görüşmek üzere toplandığı toplantıdaydı. Kendimden bahsetmeme veya nasırlı ellerimi göstermeme gerek yoktu—henüz çocukken dürüstçe ekmeğimi kazanmaya başladığımı hepsi biliyordu. Onlarla birlikte Amerika’dan ayrılmıştım, tornamı getirdiğim, üzerine bir fabrika inşa etmek için temizlediğim toprak, bana Amerika’dan çok daha sevgili olmuştu.

Daha ne istiyorlardı?

* ‘Seni seviyorum!’

Wobbly yanılısamaları konusunda şimdi ne durumdasın?’ diye sorduklarında gülümsemeyi kesip kaşlarımı çattım. Ateşlendim ve öfkeyle cevap verdim, bir Wobbly’nin her zaman Wobbly olduğunu ve Amerika’da olanları tekrar tartışmanın anlamsız olduğunu söyledim.

‘Ve Wobblies o kadar da kötü bir grup değildi,’ diye ekledim, ‘patronlara karşı iyi bir mücadele vermediğimizi kimse söyleyemez.’

Rutgers başını salladı.

‘Belki o kadar kötü değillerdi,’ dedi, ‘ama sana bunu sormuyoruz. 1920’deki İtalya olaylarından hiçbir ders almadın mı yoksa hepsini unuttun mu?’

Hayır, 1920’de İtalyan işçilerin, Sendikalistler tüm umutlarını genel greve bağlamış olmasına rağmen yenildiklerini unutmamıştım. Bütün bunlar doğrudu ama neden şimdi bunu bana sormaya kalktılar? Omuz silktim ve sustum. Birinin sesini duydum, kayıtsızca diyordu ki:

‘Hâlâ I.W.W.’ye bağlı. Parti’ye almadan önce biraz bekleyelim.’

Bu bana söylenmişti. Arkamı döndüm ve toplantıdan çıktım. Dışarısı karanlık ve sessizdi. Kulübün ışıklı penceresinden giderek uzaklaştım. Yoldaşlarıma karşı bir kızgınlık duygusu beni kapladı. Her grevde grev kırıncıları nasıl dövdüğümü, polisin beni nasıl dövdüğünü ve asla pes etmeyip son nefesime kadar tüm gücümle savaştığımı bilmiyorlar mıydı! Böyle bir gecede—1 Mayıs arifesinde—New York’un batı yakasını dolaşmış ve tüm işçileri sokağa çıkmaya çağıran bildirilerimizi duvarlara yapıştırmıştım. Şafakta yakaladılar, polis karakoluna sürüklediler ve bayılana kadar dövdüler. Ama ağzımdan tek bir kelime alamadılar.

Bu anılar kızgınlığımı dindirmedi. Eve, Kemerovo’dan ayrılmam gerektiğine dair kesin bir kanaatle geldim. Karıma dedim ki:

‘Gel tatlım, yola çıkmaya hazırlan. Buradan hızlıca taşınıyoruz.’

Kuzbas’taki hayat benim için çok sakindi! Rutgers’e gidip artık orada çalışamayacağımı söyledim—Rusya’nın tamamını görmek istiyordum.

‘Pekâlâ,’ dedi, ‘git.’

Ama Moskova’da kalmamam konusunda beni uyardı, orada açlıktan öleceğimi söyledi.

Yine de eşimle Moskova’ya gittim. Isıtmasız bir vagonda seyahat ettik ama kürk şapkam, sıcak tozluklarım ve Amerikan işçi botlarım vardı. Kazan Tren İstasyonu’na saat dokuzda vardık. Nereye gideceğimi bilmiyordum. Beş rubleye arabacı bizi Domnikovsky Caddesi’ndeki bir otele götürdü—özel bir otel, tahtakurusu doluydu. Karım böyle anlarda çok iyi davranır—asla tek bir sitem etmez.

Moskova bana Leningrad’dan bile daha kafa karıştırıcı göründü. Bir sokağın neden birkaç blok boyunca bir adı olup sonra farklı bir adla devam ettiğini bir türlü anlayamıyordum. Amerika’dan bazı tanıdıklara rastladım. Bana sordular:

‘Burada ne yapıyorsun?’

‘Amerika’ya dönüyorum.’

‘Neden?’

‘Şey, Moskova’da açlık ve işsizlik olduğunu söylüyorlar.’

‘Ne alaka! Eğer vasıflı bir işçiysen, hemen iş bulursun.’

Kalaşevski Meydanı’ndan AMO * fabrikasına kadar yürümeye karar verdim. Yürüyerek gittim, yoldan geçenlere ‘AMO nerede?’ diye sordum. Yürüdüm, yürüdüm, Danilovski Meydanı ve Moskova Nehri üzerinden—asla varamayacakmışım gibi geldi. Bu yolculuğum sabahın erken saatlerinden öğle yemeği saatine kadar sürdü. Sonunda fabrikaya ulaştım. İçeri almadılar, işçiye ihtiyaç olmadığını söylediler.

Eve döndüm ve eşime Amerika’ya dönmemiz gerektiğini söyledim. ‘Moskova’daki insanlar misafirperver değil,’ dedim. Ama ertesi gün Solyanka’da, Merkez Sendikalar Konseyi’nden çok uzakta olmayan bir yerde, başka bir Amerikalı tanıdıkla karşılaştım.

‘Burada ne yapıyorsun?’ diye sordu bana.

‘Kuzbas’taydım ve şimdi Amerika’ya dönüyorum.’

‘Neden, ne oldu?’ diye sordu şaşkınlıkla. ‘Burada yeterince iş yok mu?’

* Moskova Otomobil Fabrikası, şimdi Stalin Fabrikası. — *Ed.*

‘AMO’ya gittim ama beni almadılar.’

‘Benimle gel. Hallederim.’

Metal İşçileri Sendikası başkanı Lepse, beni AMO’ya almaları için bir not yazdı. Orada daha önce bulunduğumu ve geri çevrildiğimi söyledim ama Lepse sadece güldü. ‘Boşver,’ dedi, ‘alacaklar.’

Beni takım tezgâhına, ustabaşı Yakovlev’e gönderdiler. Yaşlı adam bana dikkatlice baktı ve sordu:

‘Ne istiyorsun?’

Takım tezgâhlarını işaret ederek ‘Çalışmak istiyorum’ demek istedim. Ona bir kalıpçı olduğumu açıklayamadım. ‘Ne yapabilirsin?’ diye sordu Yakovlev. Önce bir makineyi, sonra diğerini işaret ederek bunu ve şunu yapabileceğimi söyledim.

‘Hangi millettensin?’

‘Amerikalı.’

Yakovlev kahkahayı patlattı.

‘Dalga geçiyorsun! O kürk şapka ve mavi tozluklarla ne tür bir Amerikalısın sen? Belki Kafkasyalıdır.’

Ona Amerikalı olduğuma dair teminat verdim. Beni, Amerikalı Epstein adında birinin çalıştığı muayene bölümüne götürdü. Onunla İngilizce konuştum ve o da Yakovlev’e gerçekten Amerikalı olduğumu söyledi.

Yakovlev kurnaz bir adamdı ve yetenekli bir ustabaşıydı. Test olarak bana bir fiktür (jig) verdi, içinde herhangi bir kusur bulup bulamayacağımı görmek için. Aletimi takım çantamdan çıkarıp ölçmeye başladım. Yakovlev beni izledi.

‘Tamam,’ dedi memnuniyetle. ‘Buraya gel.’

Beni mengene (vise) başına götürdü ve test olarak en zor işlerden birini verdi—‘kırlangıç kuyruğu’ (dovetail) yapmak. Kolay bir iş değil, söyleyeyim, bir kırlangıç kuyruğunu büyük bir hassasiyetle oturtmalısınız. Önce bir kağıt üzerinde ölçüleri hesapladım ve bir taslak çizdim, ancak ondan sonra çalışmaya başladım. Ona taşlama makineleri olup olmadığını sordum. Yakovlev şaşırdı.

‘Taşlama makinesini ne yapacaksın?’ diye sordu. ‘Biz buna alışık değiliz.’

Ona taşlamayı makinede yapmaya alışık olduğumu ve el emeğinin modası geçmiş bir iş olduğunu söyledim.

‘Zaten öyle bir makinemiz yok,’ dedi.

Onda olduğunu söyledim çünkü görmüştüm. Doğru, makinenin üzeri bir parmak kalınlığında tozla kaplıydı ve kimse çalışmıyordu. Kolları sıvadım, makineyi çalışır hale getirdim, taşlamamı yaptım ve kısa sürede ‘kırlangıç kuyruğumu’ hazırladım. Son bir kez elle cilaladım ve muayene için ustabaşı Yakovlev’e getirdim.

‘Ölçüler doğru mu?’ diye sordu.

‘Kontrol et!’ dedim.

Göz kararı kontrol etmeye alışkındılar. Bir gönye (square) aldı, ama onu nasıl kullandığını gördüm ve dedim ki:

‘Bu doğru yol değil! Sen vasıflı bir işçisin ve nasıl kontrol edileceğini bilmelisin.’

Ona ölçülerin nasıl hesaplanacağını gösterdim.

‘Oho!’ dedi Yakovlev. ‘Anlıyorum, zeki bir adamsın. Benim için bazı fiktürler yapabilir misin?’

‘Evet, yapabilirim.’

Bana yapmam için bazı fiktürler verdiler ve torna ve freze tezgâhında çalıştım. İstedikleri her şeyi yaptım ve beş gün içinde işi teslim ettim. Yakovlev kontrol etmeyi gerekli bile görmedi.

Ona sordum: ‘Bana ne kadar ödeyeceksin?’ Dedi ki:

‘Sekizinci derece—yüz yirmi ruble.’ Şaşkına döndüm—yüz yirmi ruble! Bu kadar değerli olabilir miydim? Oteldeki oda için günde beş ruble ödemem gerektiğini unuttum. O gece eve parlayarak geldim ve eşime anlattım.

‘Ayda yüz yirmi ruble! Bu parayla ne yapacaksın?’

Ve o da oda ve yemek için günde beş ruble ödediğimizi, restoranda yemeklerin pahalı olduğunu söyledi. Ancak o zaman bir daire aramamız gerektiğini hatırladım.

Bana Tyupheleva Korusu’nda bir yer verdiler. Eskiden hamamdı ama orada ne su ne de ışık vardı. Sukharevsky Pazarı’na gidip bir

yatak ve bir masa aldık ve böylece kendimi Moskova’da yerleşmiş ve iş bulmuş buldum.

Bir süre sonra fabrikamızdaki işlerin çok yavaş olduğunu fark etmeye başladım. Buna dikkat çektim ve parça başı iş yapmayı önerdim. Bu yüzden bana mengene (clamp) yapma işi verdiler ve başına sekiz ruble ücret belirlediler. Bu korkunç derecede yüksek bir paraydı. İlk gün kırk ruble kazandım çünkü sürekli taşlama makinesi kullanıyordum ve çok az işi elle yapıyordum. Yakovlev bunu gördü ve dedi ki:

‘Bu şekilde çok para kazanıyorsun evlat. Seni zamana bağlayalım ve ayda 200 ruble maaş verelim.’

Mengeneleri dört ruble fiyatla yapmayı teklif ettim ama ustabaşı bunun da olmayacağını söyledi çünkü diğer işçiler bana yetişemezdi—taşlama makinesinde çalışamazlardı ve bu fiyatlara razı olmazlardı. Diğerleri taşlama makinesinde çalışmak istemeyince ne yapabilirsin ki! İyi bir çırak ekibi seçtim ve onlara ders vermeye başladım; kısa sürede iyi çok yönlü kalıpcılar oldular.

Filzer, Morozov, Kunin ve Orlov’a hassas aletlerde çalışmayı öğrettim ve kalıpcılık sanatında sahip olduğum tüm bilgileri benden öğrenmekten mutluydular.

AMO, gerçekten uzun süre yerleşip çalıştığım, kök saldıığım bir fabrikaydı. AMO tesisinin gözlerimin önünde güçlendiğini gördüm—orada her birimizin uzun ve zorlu mücadelede payı vardı. Ve sonra bana nasıl davranıldığını, inisiyatifime nasıl karşılık verildiğini takdir ettim. Belki yeni bir şey planlamak istersin. Git planla, derler. Bana bir takım tezgâhı fabrikası tasarlamam için serbestlik verildi ve bu, beni her şeyden çok çeken türden bir iş.

Etrafınızda sadece karınlarını doyurmayı düşünmeyen, daha geniş ufukları olan insanlar varsa, yaşamak ve çalışmak kolaydır.

Yüzde yüz ‘Kırmızı’ olmuştum ve Parti’ye kabul edilmek için ikinci bir başvuru yaptım. Bu sefer işler Kemerovo’dakinden çok farklı bir seyir izledi. Parti’de olmaya hakkım vardı. Artık benim ülkem haline gelen bu ülkede, Detroit’teki Oakland işletmesinde olduğu gibi, patronlar hakkında iltifatsız sözler söylediğim için, ifade özgürlüğü yüzünden, takım çantamla birlikte bir fabrikadan

kovulmamıştım. Burada kendimiz hakkında konuştuk ve oldukça özgürce konuştuk. Kemerovo’da ne kadar üzgün ve kızgın olduğumu hatırlayarak güldüm. Bu sefer işçilere kendim her şeyi anlattım—nasıl Wobbly olduğumu ve kendimizi herkesten daha özgür sandığımızı ve hiçbir şeyin genel grev fikrinden daha yüksek olamayacağını nasıl düşündüğümü. Wobbly günlerimden kalan yanılsamalarımı kendim paramparça ettim.

Geçmişten bende kalan tek şey huzursuz karakterimdi. İşimle ilgili her şeyi görmek istiyordum.

Metal Trust’ın düzenlediği sergide Amerika’dan getirilmiş yeni metal işleme makineleri gördüm ve onları çalışırken görmek için çok istekliydim. Stalingrad Traktör Fabrikası’nın takım tezgâhı atölyesinde bunları çalışırken görme şansım oldu.

1930 Mayıs’ında Stalingrad’a geldim ve orada seksen takım tezgâhı bulunan takım tezgâhı atölyesini gördüm. Ama o zamanlar buranın henüz tam anlamıyla canlanmadığı hissi vardı. Bu makinelerin gerektirdiği hassas ve karmaşık işler henüz tam olarak kavranmamıştı.

Aynı yılın Kasım ayında bir hükümet komisyonu ile Traktör Fabrikası’na tekrar geldim. Takım tezgâhı atölyesinde yardım etmem gerekiyordu. İlk izlenimim, işçilerin çalışmaya hevesli olduğu ancak üretimi verimli bir şekilde organize etme konusunda net bir fikirleri olmadığıydı. Atölye, henüz hiç traktör üretilmezken, acil siparişlerle doluydu.

Herkesin kafa yorduğunu, tasarımlar çizdiğini ve bunları takım tezgâhı atölyesinde yapılmak üzere gönderdiğini gördüm. Ancak sipariş yerine getirildikten sonra, parça ne olursa olsun, çoğu zaman bir kenara atılıp unutuluyordu. Örneğin, raybalar (reamer) ve çeşitli miller (arbor) için bu böyleydi. Herkes, üretimi verimli bir şekilde organize etme işine girişmek yerine ‘yaratıcı işlerle’ meşguldü.

Takım tezgâhı atölyesinin başına, Bryushkov’a gittim ve komisyon tarafından yardım etmek için gönderildiğimi söyledim. Omuz silkti:

‘Ne iş yapacaksın?’ diye sordu.

‘İstedğiniz işi.’

Bryushkov, beni nereye koyacağı konusunda uzun uzun düşündü. Her pozisyon dolu görünüyordu. Ona atölyede eğitmen olarak atanmasını önerdim ve kabul etti. Ancak daha sonra, beni üretim organizasyonu konusunda yardımcısı olarak atadı.

Çeşitli traktör parçaları hâlâ atölyemizde üretiliyordu çünkü bunları makine montaj atölyesinin makinelerinde yapacak zamanları olmamıştı. Bu parçaları bir preste üretmeyi ve jant telleri vb. üretimi için kalıplar (die) yapmayı önerdim. Takım tezgâhı atölyesinin traktör parçalarıyla dolup taşmasına devam etmenin bir anlamı yoktu. Bu duruma son verilmeliydi. Takım tezgâhı atölyesindeki makineler, işçiden uzman ve özenli bir muamele gerektiriyordu.

Rus ve Amerikan master yapım yöntemleri arasındaki fark nedir?

Amerika’da, bu işte her türlü takım tezgâhını bilen ve her türlü işlemi kendileri yapabilen yüksek vasıflı işçiler çalıştırılır. Mümkün olduğunca az el işi bırakarak takım tezgâhlarından tam olarak yararlanmaya çalışırlar.

Rusya’da ise takım tezgâhlarında daha az iş yapılır, daha çok el işi yapılır. Ancak son zamanlarda buradaki işçiler, bu tür işlerde el emeğinin makinedeki çalışmaya karşı koyamayacağını anlamaya başladılar. Ancak karmaşık takım tezgâhlarında çalışmak büyük beceri ve sezgi gerektirir.

Modern bir takım tezgâhı atölyesindeki ilk eğilim, mekanizasyona, makinenin el emeğinin yerini almasına doğrudur. İkincisi, operasyonların daha fazla alt bölümlere ayrılmasına doğrudur, ancak bu, kalıpcının tek bir sınırlı işlevi yerine getirmeye mahkûm olacağı anlamına gelmez. Biz master yapımcıları, kendi özel alanımızda sanatçı olmak isteriz. Ford’un fabrikalarında asla çalışmamamın nedenlerinden biri, operasyonların o kadar küçük parçalara ayrılmasıydı ki iş tüm bütünlüğünü yitiriyor ve bir sanat olmaktan çıkıyordu.

Yeni eğilimleri savunduğumda bazı eski ustabaşların muhafazakârlılığıyla karşılaştım. Melkov, eski çalışma yöntemlerine bağlı kaldı ve mekanizasyonu benimsemeyi inatla reddetti. Amerikalı Quinlan, el emeği kullanmadı, genç işçilere taşılama makinelerinde

her türlü şekli taşlamayı öğretti. Onlara işlerinde trigonometriyi nasıl kullanacaklarını gösterdi. Eski mastar yapımcıları, tek önemli şeyin bir şeyi göz kararı veya elde hissederek boyutlandırma yeteneği olduğunu düşünüyordu. Ama bu yeterli değil! Günümüzün iyi bir mastar yapımcısı, yalnızca bir takım tezgâhında çalışabilmeli değil, aynı zamanda çizimlerden farklı açıları hesaplayabilmeli ve yardım için trigonometri kullanabilmelidir. Melkov tüm yenilikleri sabote etti.

‘Bunun ne faydası var?’ derdi. Quinlan ona mastarları yapmak için bir takım tezgâhı kullanmamız gerektiğini söylediğinde, cevap verdi:

‘Yarın makinede yapacağım ama bugün vaktim yok. Sadece bu şekilde, elle yapacağım.’

Ona ve onun gibilerine karşı şiddetle savaşmak zorundaydık. İşçilere takım tezgâhlarına aşına olduğumu gösterdim ve bu bana çok yardımcı oldu. Atölyede Zuev adında kıdemli bir ustabaşı vardı. Eski aletlere ve eski üretim yöntemlerine alışmıştı, ama ona tüm üretim teknolojik sürecini gösterdim ve o, atölyedeki tüm işçilerle birlikte, işi bildiğini gördü.

Kılavuz çekme (tap) ile başlayarak her yerde zorluklarla karşılaşılırdık. Sadece ahşap üzerinde kullanıma uygunlardı. Yüzlerce üretiyorlardı ama ne oldu? Sadece iki veya üç civatayı diş açtıktan sonra körelip kullanılmaz hale geliyorlardı. Onlara bir kılavuzun nasıl takılacağını, düzgün kesmesi için nasıl bileyleneceğini gösterdim. En önemli şey, kılavuzun dişlerinin doğru şekilde yapılmasıdır, ama onlar bunu köy demircisi gibi eski geleneksel tarzda yapıyorlardı. Taşlama makinesinde kılavuz yapmaya başladım, nasıl bileyleneceğini gösterdim, nasıl temperleneceğini gösterdim. Sonra, kılavuzları bilemek için bir cihazın depo dolabında saklandığını buldum. Bu cihazı kurdum, ama işçileri kullanmaya ikna etmek çok zordu. Nasıl kullanacaklarını bilmedikleri için kullanmak istemediler ve işe yaramadığını söylediler. Ancak sonunda benim düşünce tarzıma ikna oldular ve azar azar hepsi nasıl kullanılacağını öğrendi.

Yaklaşık bir ay sonra müdür beni çağırdı ve Bryushkov'un ayrıldığını, atölyenin sorumluluğunu benim almam gerektiğini söyledi. Böylece atölyenin tek başına sorumlusu olarak kaldım, işçilik konularında sadece on sekiz yaşındaki Piskunovich adında bir asistanla birlikteydik ve üç vardiya halinde çalışıyor, çok sayıda acil siparişe uğraşıyorduk.

Kısa sürede işleri değiştirmeye başladım. Asıl sorun kılavuzlardı. Bunların yüksek hız çeliğinden yapılmasını ve master üretimi için kullanmak yerine bu makinede taşlama yapılmasını önerdim. 'Master üretimini azaltalım,' dedim, 've kılavuzları yüksek hız çeliğinden yapalım.' Genel kanı, Gross'un aklını yitirdiği idi. 'Kılavuzları yüksek hız çeliğinden yapmak!' dediler. 'Böyle bir şeyi kim duymuş?' Şimdiye kadar onları torna tezgâhında karbon çeliğinden yapıyorlardı. Her gün yaklaşık üç yüz kılavuz kullanılıyordu, çoğu bağlantı çubuğu cıvataları için gerekiyordu. Şimdi onları taşlama makinesinde yüksek hız çeliğinden yapmaya başladım.

Önceden bir kılavuz elli somun dış açarken, şimdi bin somun dış açıyordu. Artık masterları kılavuzlara tercih etmenin bir anlamı yoktu, çünkü masterlar bağlantı çubuğu cıvatalarının ve kılavuzların dişlerini ölçmek için kullanılıyordu; ve somunları dış açacak kılavuzlar yoksa ölçülecek bir şey yoktu. Ayrıca, kılavuzlar yüksek hız çeliğinden doğru yapılmışsa ve çabuk körelmiyorsa, bunlar ve somunlar mastersız olarak güvenle kullanılabilirdi.

Başka bir rasyonalizasyon çalışmam daha. Kılavuzun dişleri. Önceden taşlama makinelerinde taşlanmazlardı; torna tezgâhında kesilir, sonra temperlenir ve ardından elle taşlanırdı. Hatta özel bir meslekleri vardı—tornacı-master yapımcısı (diş masterları için). Bazen bu alandaki uzmanlar, tüm fabrikanın siparişlerini onlardan almasına neden olurdu. Ve tesisimizde, bunun yapmaya uygun tek iş olduğunu düşünen işçiler vardı.

Modern yöntem, dişleri taşlama makinesinde kesmektir. Bu makine, özel türdeki taşlardan büyük bir hassasiyetle yapılmıştır ve dişi çok temiz bir şekilde keser. Kaba tornalama önce torna tezgâhında yapılır, sonra parça temperlenir ve ardından taşlama

makinesinde diş açılır. Bu, master yapımcısının yüksek vasıflı işini tamamen ortadan kaldırır ve tüm iş mükemmel bir hassasiyetle yapılabilir.

Böylece çalıştık ve ilk kış geldi. Bu oldukça zordu—atölyemdeki işçiler o zamanlar ısıtılmayan odalarda yaşıyorlardı. İnsanlar bana gelip ücretlerini istiyorlardı—ayrılmak istiyorlardı. Onlarla konuştum ve kalmaya ikna ettim, kimseyi işten çıkarmayı reddettim. Tornacı Pogrebnoy bana geldi ve karısıyla çocuklarının neredeyse donduğunu söyledi. Kendisi atölyede kalarak ısınıyordu ve eve hiç gitmek istemiyordu. Ama bir şekilde onu ikna etmeyi başardım, biraz bekleyip kışı geçirmesini söyledim. Kimseyi işten çıkarmayı reddettim çünkü biliyordum ki birini gönderirsen, hemen ertesi dakika herkes ayrılmak isteyecekti. Bu yüzden kimseyi bırakmadım. Ne olursa olsun, diye düşündüm, dayanmak zorundayız. Daha iyi günlerin geleceğini bilerek dayandık. Ben kendim, kalorifer kazanı bozuk olan 505 numaralı evde yaşıyordum.

O sırada kesme kalıpları (blanking dies) üretiminde ilk kaba deneylerimizi yapıyorduk, elbette çok ilkeldi—ve sonsuz vida frezeleri (worm hobs) ile dişli freze bıçaklarının (thread milling cutters) taşlanması için bazı takım tezgâhları tasarlamak üzere talimat verdim. Ama en önemli değişiklik, ekiplerimizin (brigades) yeniden örgütlenmesiydi.

O zamana kadar ekiplerimiz, işçilerin hangi takım tezgâhında çalıştığına göre örgütlenmişti. Bir parçanın tornalanması, diş açılması ve lepleme (elle taşlama) yapılması gerekiyorsa, bu üç ekip tarafından yapılırdı—tornalamacılar, diş açıcılar ve taşlayıcılar. Artık tüm takım belirli bir ekip tarafından yapılıyordu. Her ekip, her gerekli işlem için bir makineye sahipti ve takım bitene kadar ekibin dışına çıkmıyordu. Sorumlu bir lider atadık ve ona dedik ki: ‘Al bakalım. Başla ve takımların yapıldığını gör.’ Bu şekilde, kılavuzlar, freze bıçakları, kalıplar, fiktürler, her şey için ekipler örgütledik. Bu tür bir ekipte, ilk işlem den son işleme kadar her işlem, ekibin bir üyesi tarafından yapılır. O zamana kadar, ekibin hiçbir üyesi üretilen takımdan sorumlu tutulmamıştı. Takım, tornalamacılar ve taşlayıcıların ekipleri arasında gidip gelirdi ve bozulursa hasarı kimin

yaptığımı kimse söyleyemezdi. Artık işçi, ekibinin takımı baştan sona sorumlu olduğunu biliyordu. Acil bir sipariş alırsak, onu tek bir yoldaşa emanet ederdim. ‘Al bakalım,’ derdim. ‘Bundan sen sorumlusun.’

Her zaman Parti örgütüyle yakın temas halindeydim ve onlara danışıyordum. Miroshnikov bana çok yardımcı oldu. Kaba bir adamdı ama bolca enerjisi vardı. Onunla ilk kez Parti üyesi olarak kaydolurken temasa geçtim. Bana sorduğu ilk soru şuydu:

‘Parça başı işi getirecek misin?’ (Atölyede kıdemli ücret belirleyiciydi.)

‘Evet, parça başı işten yanayım,’ cevap verdim.

‘Parça başı işten yanaysan, sorun yok o zaman,’ dedi ve beni hemen kaydetti.

O zamanlar işçilerin sadece yüzde onu parça başı çalışıyordu. Ustabaşılar, zamana bağlı ücreti daha sessiz ve huzurlu buluyorlardı; parça başında ise her zaman tetikte olmalısınız. Kıdemli ustabaşı Zuev’in parça başına ‘itirazı yoktu’ ama sorun da buydu işte—herkesle her konuda hemfikirdi. Böyle insanlara pek saygım yoktur.

Maliyet muhasebesi (cost accounting) ve parça başı işin, her ekibin işçilerine teşvik sağlayacağı görüşündeydim. Maliyet muhasebeniz varsa, atölyede işlerin nasıl gittiği, işin nasıl yapıldığı hakkında net bir fikir edinarsınız. Ama muhasebeyi yapacak kimsem yoktu. Hatta atölyemizde muhasebe tutacak veya ücret dağıtacak kimsenin olmadığı bir zaman vardı ve ben hafta sonu ofiste oturup işçilere ücret dağıtmak zorunda kalıyordum. Bu yüzden müdüre gidip talebimi ilettim:

‘Bana dört muhasebeci ver.’

Kahkahayı patlattı.

‘Ne, atölyen gerçekten dört muhasebeci mi istiyor?’ diye sordu.

‘Evet, istiyor. Eğer vermezseniz, muhasebeyi kendim yapmaya başlamak zorunda kalacağım.’

O kış çalışma saatlerimin sınırı yoktu. Gece saat ikide eve gelirdim ve daha yatamadan atölyeden bir telefon gelir ve geri dönmek zorunda kalırdım. Ama o zamanlar bolca enerjim ve yeterince sabrım vardı. Her zaman sakinliğimi korudum ve insanlara

asla bağırmadım. Önce herkes hiç küfür etmememe şaşırırdı. Yöneticiler toplantısında diğerleri atölyem hakkında sert sözler söylerdi, ben sadece gülümser, sinirlenmezdim. Bugünlerde kendimi tutma konusunda o kadar iyi değilim.

Neyse, biraz uğraştan sonra dört muhasebecimi de aldım ve bu dört muhasebeci atölyemin kaderini belirledi.

‘Hadi, Feodor Feodorovich,’ dedim asistanıma, ‘bundan sonra maliyet muhasebesi yapalım.’

Altı gece üst üste oturup maliyet muhasebesi rakamlarını çıkardık. Bu rakamlar üzerinde kafa patlattık, işletme sermayesine ne kadar ihtiyacımız olduğunu hesapladık. Şu veya bu takımın bize ne kadara mal olduğunu bulmamız, her bir harcama kalemini hesaba katmamız, kaç tane kılavuz çekme aletinin istendiğini vb. hesaplamamız gerekiyordu.

Bana gerçek çalışma yolunu gösteren maliyet muhasebesiydi. Ayın sonunda, herhangi bir takımın üretiminin bize tam olarak ne kadara mal olduğunu, nasıl çalıştığımızı, tamamlanmamış üretime ne kadar sermaye harcandığını tam olarak söyleyebiliyorduk. Nereye omuz vermemiz gerektiğini, işleri hızlandırmak için nereye müdahale etmemiz gerektiğini biliyorduk. Özetle, doğru şekilde yaklaşırsanız maliyet muhasebesi çok ilginç bir iştir—satranç oyunu kadar büyüleyicidir.

Dişli freze bıçakları (thread milling cutters) için ilk takım tezgâhımızı inşa ettik, ama başlangıçta şansımız yaver gitmedi—ilk yumurtamız çürük çıktı. Sonra bu iş üzerinde çalışan Amerikalı tasarımcı ayrıldı ve ben işi Bystrov’a devrettim. O takım tezgâhının inşasını tamamladık. Bu tür makineler genellikle satılık değildir; her firma kendi kullanımı için yapar. Sonra beni her şeyden çok ilgilendiren işe geçtik—dişli freze bıçakları, kılavuzlar, ayarlanabilir raybalar, delik yüzeyleri vb.’nin karmaşık üretimi. Kesme kalıplarının üretimi için hidrolik besleme (hydraulic feed) ile bir takım tezgâhı tasarladık. Bu, Sovyetler Birliği’ndeki ilk hidrolik beslemeli takım tezgâhıydı. ‘Hidrolik besleme’ adı bile o günlerde insanları korkutmaya yeterdi. Pompalama ile belirli bir yağ basıncı oluşturulur ve bu, makinenin tablasını hareket ettirir. Böylece, eski

bir takım tezgâhının montajını ve dökme demir parçalarını kullanarak, kesme kalıplarının taşlanması için hidrolik beslemeli bir makine yaptık. Önceden kesme kalıplarını planya tezgâhında yapıyor ve günde yaklaşık on tanesini bozuyorduk.

Dişli freze bıçaklarının taşlanması için yapılan ikinci makine başlangıçta başarısız oldu. Yağ ısındı ve makine çalışmayı reddetti. Ama sorunun ne olduğunu çabucak gördüm—yağ deposu çok küçüktü, yağın soğuması için zamanı yoktu ve makine duracak kadar ısınıyordu. Hemen makineyi söktük ve yeniden yaptık, şimdi gayet iyi çalışıyor. Yeni makineler çalışmaya başladığında asla telaş yapmadık. Gösteriş veya tören yoktu—bunu işin doğal bir parçası olarak kabul ettik.

Mekanik atölyesindeki bir makine, pompası kırıldığı için durmuştu. Bu, American Oil Gear Company tarafından yapılmış bir makineydi. Yedek pompalarımız yoktu ve makine dört aydır boş duruyordu. Düşünmeye başladık: ‘Belki böyle bir pompa yapabiliriz?’ İşçilere danıştım, ustabaşı Kotelnikov ve Makhayev ile konuştum ve yapacağımıza karar verdik.

Böylece taslaklar ve çizimler yapmaya başladık. Silindir tamburunu dökmeye çalıştığımızda ilk zorluklarımız ortaya çıktı. Bu silindir altı kez bronzdan döküldü ve her seferinde döküm bozuldu. Sonunda iyi bir döküm yapmayı başardık. Silindiri yerleştirdik ve düzgün çalıştı. Sonra tüm pompayı yapmaya koyulduk. Hatırlıyorum, her şeyi bitirmiştik ve geriye, görünüşte çok basit ama gerçekte çok zor olan, çok karmaşık tasarımı bir milin (spindle) ısıl işlemi kalmıştı. Isıl işlem yapılır yapılmaz kırılıyordu. Kotelnikov umutsuzluğa kapıldı. Bana geldi ve dedi ki:

‘Olmuyor. Bıraksak iyi olur.’

‘Ben deneyeyim,’ dedim.

İşi aldım ve kendim yaptım. Hızlı ve sorunsuz gitti, Amerika’dan ayrılmadan önce yaptığım son ısıl işlem den bu yana yanlış bir şey yapmaktan korkuyordum. Sadece kırk dakikamı aldı. İşin sırrı, sıcaklığı nasıl koruyacağınızı bilmeniz ve suya tam doğru şekilde koymanızdır.

İlk ‘Oil Gear’ pompamızı böyle yaptık.

Bir gün, Otomobil ve Traktör Endüstrisi Bilimsel Araştırma Enstitüsü'nden bir adam bize gelir ve der ki:

‘Bir Bosch pompası yapmak iyi olur! Bu pompanın imalatı, kendi Dizelimizi yapıp yapamayacağımızı belirleyecek.’

‘Oil Gear’ bir santrifüj pompadır, ancak Bosch, bir içten yanmalı motorun küçük bir pompasıdır. Son derece hassas ayar gerektiren altı milimetrelik bir silindire sahiptir. Sürekli çalışan bir bujisi vardır. Yağ, pompa tarafından yüksek basınç altında sağlanır, püskürtülür, hava ile karıştırılır ve pistonun tüm hareketi boyunca güçlü bir şekilde yanmaya devam eder.

Bu tür iki pompayı bir ayda yaptık ve deneyler, pompalarımızın yabancı markalardan daha düzgün çalıştığını gösterdi. Bu büyük bir zaferdi! Fabrikanın baş mühendisi Yoldaş Satel, bir Bosch pompası yapmanın günde yirmi beş traktör üretmekten daha büyük bir başarı olduğunu söyledi. Pompa, kendi Dizel traktörümüzü yapıp yapamayacağımızı veya pompaları yurtdışından ithal etmek zorunda kalıp kalmayacağımızı belirledi. *

Bundan sadece iki ay sonra Harkov Traktör Fabrikası, bir Bosch pompası yapmayı düşünüp düşünmediğimizi sorarak bize mesaj gönderdi. Onlara, bunu düşünmediğimizi, zaten bir tane yaptığımızı söylemekten büyük memnuniyet duyduk.

Takım atölyemiz, standart olmayan tipte özel aletler üretmek üzere tasarlanmıştı. Kesme kalıplarının (blanking dies) standart bir alet türü olduğu için özel fabrikalarda üretileceği düşünülüyordu. Ancak bu karmaşık aletlerin eksikliği ortaya çıktı ve kimsenin bunları yapmadığı görüldü. Kalibre ve Freser alet fabrikaları bu üretim hattıyla ilgilenmeliydi. Bu konuda ne yaptılar? Moskova yakınlarındaki Freser Fabrikası'ndan, kesme kalıpları yapmaya başlayıp bu aletlerin yurtdışından ithalatını kesip kesemeyeceğimizi soran bir mektubum var. Onlara, Stalingrad takım atölyesinden bunu yapmalarını istemekten utanmaları gerektiğini, bu işi kendilerinin

* S.S.C.B.'deki ilk (40 bg) hızlı otomobil Dizel'in üretimi, Stalingrad Fabrikası'nda 17 Kasım 1932'de tamamlandı.

organize etmesinin iyi olacağını söyleyerek cevap verdim—zaten bunun için var değiller mi? Ancak en kolay yolu seçtiler ve bugüne kadar matkaptan başka bir şey üretmediler.

Biz farklı bir yol izledik. Ama yine de çok büyük bir sorunla karşı karşıyayız—eskimekte olan takım tezgâhları sorunu. Bu güçlü ‘Natco’ ve ‘Ingersoll’lar sonsuza kadar dayanmayacak ve atölyede bu karmaşık makinelerin arasından yürürken, bu sorunun tüm karmaşıklığı bütün kapsamıyla önümde beliriyor. ‘Ingersoll’ların yapıldığı Amerika’daki Rockford kasabasını ve bu takım tezgâhlarının üretiminin tamamen standartlaştırıldığı yeri hatırlıyorum. Takım tezgâhları vardır ve takım tezgâhları vardır. İngiltere, torna tezgâhı yapımı konusunda çok muhafazakârdır. Şu John Lang tornasına bakın—İngiliz yapımı.

Yirmi yıl önce bu tornayı, büyük ağırlığı ve hantal hatlarıyla bugüne kadar kaldığı gibi gördüm. Amerika farklıdır. Orada yenilikler ararlar, değişiklikler yaparlar ve maksimum dayanıklılığa ve minimum ağırlığa sahip bir takım tezgâhı tipi üretirler. Biz de bu tür takım tezgâhları yapmalıyız.

Rockford kasabasından, Ingersoll Fabrikası’nın baş yapımcısı Paul Gerl’den, bir grup tasarımcıyla buraya gelmek istediğini söyleyen bir mektup aldım. Paul Gerl’in hizmetlerinden yararlanılmalıdır. Genel kuralım, her işçiden verebileceği her şeyi almaktır.

Atölye şefi olarak işim ne durumda? Her atölye şefinin iyi ve kötü yanları vardır. Benim için, insanları nasıl idare edeceğimi bildiğimi söylerler. Eğer öyleyse, bu esas olarak her işçiye dikkatle dinlediğim ve kendimi onun yerine koymaya, konumunu anlamaya çalıştığım içindir. Artık teknolojik bir sürecin ayrıntılarını doğrudan işçilere göstermiyorum. Deneyimlerimi onlara ustabaşı aracılığıyla aktarıyorum. Ama atölyeye ilk geldiğimde, takım tezgâhlarının başına gider ve işçilere bir kesicinin nasıl bilenileceğini bizzat gösterirdim. Bu şekilde, tüm atölye zanaatının ustası olduğumu ve beni kandırmanın o kadar kolay olmadığını görebilirdi. Ücret belirleme konularında bile beni çok kolay atlatamazsınız. Bir işçi,

görevinin çok yüksek olduğunu asılsız bir şekilde söylese, ona derim ki:

‘Peki, ne kadar zaman boşa harcıyorsun? Görevin çok mu büyük? Bakalım bir görelim.’

Ve sonra onunla birlikte oturur, her şeyi dikkatlice hesaplar ve işini ciddiyetle yaparsa, görevinin o kadar da korkunç olmadığını anlamasını sağlarım. İşimin tüm inceliklerini ve nüanslarını araştırmak her zaman alışkanlığım olmuştur. Aaron Amcam boşuna dememişti: ‘Louie, sen bir gün master kurdu olacaksın.’

TOPRAK

**I. S.
ASCHENKO, Dökümhane
Toprak Karıştırma Dairesi
Başkanı**

Yirmi beş yıllık bir aradan sonra Rusya'ya döndüm. 1905'te ülkeden gizlice ayrıldığımda, adı Rus İmparatorluğu'ydu. Döndüğüm ülke ise S.S.C.B. (Sovyetler Birliği) adını taşıyor. 'Seyahat etmemin' nedeni, II. Nicholas'ın hükümetiyle anlaşamamamdı.

1870'te Volga kıyısındaki Vassilyevka'da doğdum. On dört yaşında, Rayevsky adında bir beyefendinin yanında bahçıvan çırağı olarak çalışmaya başladım. St. Petersburg'dan gelmiş eğitilmiş bir bahçıvanı vardı ve bana yapmam gerekenleri o öğretti. Ancak çiçek tarhları kazmaktan ve çalılardan tırtıl toplamaktan kısa sürede bıktım—bu işte pek eğlence yoktu—ve sonra Saratov'a, Polyakov adlı bir tüccarın kereste iskelesinde çalışmaya gittim. Daha sonra babamla bir saban almayı başardık ve çiftçiliğe başladık, 1903'e kadar köylü çiftçisi olarak çalıştık. Evlendim ve yerleştim.

Gemilerin tamir için getirildiği Saratov'daki tersanede, Smolin ve Marusinov adında iki tesisatçı olan bazı fabrika işçileriyle tanıştım. Bize gençlere siyaset hakkında konuşturlardı. Bu, Japonya ile savaşın arifesindeydi ve siyasi heyecan yüksekti. Hareketin içine çekildim ve köy okulunda toplantılar yapmaya başladım. Bunun için sulh hakiminden bir uyarı aldım: 'Ne yaptığına dikkat et,' dedi bana. 'İzinsiz toplantı yapmak...' O günlerde pek şiddetli değildik; Majesteleri İmparator'a tarımda denetim başlatması için sakın ve

barışçıl bir şekilde konuştuk. Kararımızı Sergiev caddesindeki Saratov devrimci komitesine gönderdik. Shatkov adında bir delegayı Saratov'a gönderdik, o da hemen tutuklandı ve kurşuna dizildi. Köyümüze bir cezalandırma birliği gönderildi. Shatkov'un evini kuşattılar ve bizi de aradılar. Ama o zamana kadar ben kaçmış ve sınıra doğru yola çıkmıştım.

'Trofimov'daki polis memuru, senin İvan'ı almaya geliyor.' Karıma bunu rahip söyledi ve Paschenko'nun o toplantı ve hazırladığımız karar nedeniyle tutuklanacağı söylentisi yayıldı. Ama Vassilyevka köyüne veda ettim ve Verzhbolova'daki sınıra ulaştım. Oradan Eidkunen'e, Eidkunen'den Hamburg'a ve oradan deniz yoluyla Amerika'ya.

New York'a geldim ve kısa sürede o korkunç, büyük şehirde kayboldum. O uzun, düz sokaklar kafamı karıştırdı. Sürekli düz bir çizgide yürüyüp giderdim ve aniden sokak hiçbir uyarı olmadan sona ererdi! Sonradan elbette sokak düzeninin aslında çok basit ve anlaşılır olduğunu anladım.

Chicago'da, McCormick Fabrikası'nda iş buldum. Bu 1906'ydı. Ve fark ettiğim ilk şey, eğer yabancıysanız ve dili konuşmuyorsanız, sizi hemen 'acemi' olarak etiketleyip tüm pis işleri size verip bir yük beygiri gibi çalıştırmalarıydı. Bana verilen iş, bir el arabasında ufak tefek şeyleri taşımaktı.

İki hafta boyunca o el arabasını ittim, ama neyse ki bu işten kurtulmak için ne yapmam gerektiğini görecektim kadar aklım vardı. Patrona gidip bir içki ısmarladım. Bir iki içki ısmarladım... ve beni başka bir işe, kalıplamaya (moulding) transfer etti. (Patron Amerikalıydı, Dick Bell.) Bu işte daha iyi duruma geldim ve şimdi Amerika'daki tüm dökümlük işini, el kalıplamadan makine kalıplamaya nasıl geliştiğini gördüğümü söyleyebilirim. O zamanlar kalıplama hâlâ el işiydi ve köstebekler gibi toprağın içinde oyuk açmak zorundaydık. Metali kendimiz döktük, sonra toprağı dövdük, karıştırdık ve tekrar döktük. Hepsi elle yapıldı. Ağır ağırlıkları kaldırmak için bir vincimiz vardı ama kalıplamayı elle yapardık.

En zor şey, büyük dişli çarkları kalıplamaktı. Dört adam iş başında olurduk, elimizden geldiğince dikkat ederdik ama anlarsınız

ya, bir diş kırılır ve pinyon dişlisi mahvolurdu. Ve parça başı ücret alıyorduk—yüz tekerlek için altmış dolar ve McCormick and Co.’nun bozuk tekerleklerle ihtiyacı yoktu.

Daha sonra, kalıplama işini iyice öğrenecek zamanım olduğunda, Detroit’teki bir arkadaşımın bir mektup aldım. Rusya’dan kaçmış ve Ford’un fabrikasında çalışmaya başlamıştı.

‘Günde beş dolar alıyoruz,’ diye yazıyordu, ‘ve size ne kadar para ödüyorlar? Chicago’daki işini bırak da Detroit’e gel.’

O zamanlar Ford kendisini işçi sınıfının ‘koruyucusu’ ilan ediyordu, günde beş dolar ödüyordu ve McCormick’s ise altı çalışma günü için sadece on iki dolar ödüyordu. McCormick’s’te kalmanın anlamı yoktu! Detroit’e gittim. Arkadaşım Lymar (asıl adı Saitzev’di ama Lymar takma adıydı) beni orada karşıladı ve kalıpcı olarak başladığım Ford Fabrikası’na götürdü. Bu 1911’deydi.

Ford Fabrikası o günlerde farklıydı. Bir makine atölyesi ve bunun yanında bir dökümhane vardı—ahır gibi alçak, tek katlı bir bina. İş hiç denetlenmezdi. Bir işçi kalıplamaya başlar ve sonra: ‘Bunu sen bitirir misin? Ben şimdi eve gidiyorum’ derdi. Çitlenmemiş taraftan dışarı çıkıp eve gidebilirdiniz. Katı olan hiçbir şey yoktu ve fabrikanın etrafı henüz tamamen çevrilmemişti. Burası Hayden Park’tı. O zamanlar montaj departmanı yoktu ve arabalar elle birleştiriliyordu.

Sonra Ford tesislerini genişletmeye başladı ve mühendis Martens’i işe davet etti. Martens genç bir Almandı ve sıkı disiplin getirdi. Fabrikayı çitle çevirdiler, bir kapı inşa ettiler ve her yerde işleri sıkılaştırdılar. Kendi aramızda şöyle ayarlamaya başladık: ‘Sen bugün işe git, ben evde kalayım. Sen benim kartımı (check) imzala, yarın ben seninkini imzalarım.’ Ancak Martens bunu öğrendi ve bu sistemi kaldırarak kendi sistemini getirdi. Geldiğimiz saat ve dakikayı işaretleyen saatleri vardı. Bu, pikniğimize son verdi.

Beş yıl kalıpcı olarak çalıştığım da Ford ile temasa geçtim. Mühendis Bellons, zanaatımı bildiğimi görerek, beni kalıplamada kullanılan toprağın bileşimini kontrol etmek üzere müfettiş olarak atadı. Zaman zaman laboratuvara giderdim ve Ford sık sık orada olurdu. Her zaman başı açıktı. O zamanlar saçları kırışmıştı—şimdi

yaşla birlikte bembeyaz oldu—uzun boylu ve zayıftı. Toprakla ilgileniyordu ve dökümhane işinin kullanılan toprağa bağlı olduğunu anlıyordu. Benimle karşılaştığında her zaman sorardı:

‘İşlerin nasıl gidiyor?’

Ona, sürekli kullanabileceğimiz gerçekten iyi bir toprak bulmaya çalıştığımızı söyledim.

‘Bunun için sana bir hediye vereceğim,’ derdi. ‘Ama zamanını boşa harcamadığına dikkat et.’ İşten sonra, çıkış yapmak için kartımızı bastırdığımızda, bekçi önce bir işçiyi, sonra bir başkasını durdurur ve hatırlasınlar diye onlara bir puro verirdi:

‘Bay Henry Ford size hediye veriyor.’

İnsanların onu hatırlamasını ve onun hakkında konuşmasını severdi.

Ford tesisinin gözlerimizin önünde büyüdüğünü gördük. Artık sadece şasi Hayden Park’ta yapılıyordu, tesisin geri kalanı ise River Rouge’a taşınmıştı. Orada gerçek bir konveyör sistemi vardı. Kalıplama makineleri bakır eleklerin üzerinde duruyordu. Toprak dövüldüğünde, alttaki vakum temizleyiciler, altmış beygirlik motorlarıyla tüm tozu emiyordu. Toprağın yere düşmesine izin verilmiyordu; eleklerden düşüyor ve bir tünelden taşınıyordu. Eleklerle ilgilenmek ve kalan tozu temizlemek için özel bir adamları vardı. Atölyenin duvarları beyazdı ve kirlenmemek için sık sık yeniden boyanırdı. Temizlik ve detaylara dikkat üzerinde büyük durulurdu.

Ustabaşılar, tesiste dolaşırken yerde bir şey bulurlarsa, yanından geçip gitmezler, alıp yerine koyarlardı. Ford’un gözünde en iyi işçi, eşyalara en dikkatli olan işçiydi. ‘Büyük şeyleri küçük şeylerden yaparız,’ derdi. Bir keresinde, Ford’u henüz tanımayan bir işçi, onunla tesiste karşılaştı ve etrafta biraz çöp bıraktığını fark etti. ‘Hey, dur şunu!’ dedi. Ve Ford, onu hatırlattığı için işçiye teşekkür etti.

Ford’da 1929’a, bazı yoldaşlar Sovyetler Birliği’nden bizi Detroit’ta ziyarete gelene kadar çalıştım. İsimleri Chernyshev, Filzer, Gorokhov ve Ossipov’du; sonuncusu benim memleketimden, Saratov yakınlarındandı. Onlara işimle ilgili her şeyi göstermeye başladım, onlar dikkatle dinlediler ve söylediğim her şeyi not aldılar.

‘Neden burjuva bir ülkeye geldiniz?’ diye sordum onlara.

‘Bu işi öğrenmek için,’ dediler. ‘Amerika’dakine benzer yeni bir fabrika kuraca ız.’

‘Nerede?’ diye sordum.

‘Volga  zerindeki Stalingrad’da—eskiden Tsaritsin denirdi. Traktör yapacağız.’

‘McCormick’inki gibi bir tesis mi istiyorsunuz?’

‘Hayır, daha iyisini istiyoruz. McCormick günde 120 makine üretiyor, ama bizimki 150 üretecek.’

Onlara her şeyi gösterdim, bilmek istedikleri her şeyi anlattım ve tüm bu süre boyunca düşünüyordum: ‘Paschenko, sen Ford’un bir yardakçısı oldun, bu arada Rusya’da ne işler planlıyorlar!’ Ve şimdiden tereddüt etmeye başlamıştım. Eski Rusya’yı unutmuştum—eski Rus İmparatorluğu’nu hatırlamak için ne sebebim vardı ki? Ve işte hemşehrilerim bana imparatorluk iktidarından geriye hiçbir şey kalmadığını ve her şeyin yeniden inşa edildiğini s yliyorlardı.

Elbette, bundan önce de Bolşeviklerde işlerin nasıl gitti iyle ilgileniyordum. 1928’de Detroit’te Bolşeviklerle ticaret yapılıp yapılmamasını tartışan burjuva bir toplantıya katıldım. Bolşeviklerle ticaret yapmak isteyenler rakiplerine: ‘Siz malları şu fiyata satarsanız, biz Bolşeviklerden almayız,’ dediler. Rakipleri, Amerika’nın Rusya’nın üretebileceği türden hammaddeler  retemeyece ini, Rusya’nın daha iyi keten ve daha iyi petrole sahip olduğunu söyledi.

‘Bolşeviklerle aynı fiyata satamayız,’ dediler.

‘Pekâlâ,’ dedi ticaretten yana olanlar, ‘eğer satamazsanız, susun da Bolşeviklerden alalım.’

Ama bu sadece bir toplantıydı. İşte karşımda Sovyetler Birliği’nden gelmiş ve ülkeleri hakkında bilgi verebilecek canlı insanlar vardı.

İşçi Salonu’nu ziyaret ederdim, orada bir yaylı  algılar orkestrası kurmuştum—adı Yankı Orkestrası’ydı—ve onlarla melodi çalardım. On sekiz  algıcımız vardı ve ben şeflerdim. Çeşitli işçi şarkıları  alardık—Amerikan ve Rus—ve bu şarkılar, ezgileri sürekli kafamda  alan, bir şekilde beni ileriye bakmaya, geleceği düşünmeye ve kendi

kendime sormaya itiyordu: ‘Hayatın boyunca patronlara hizmet
etmeye devam mı edeceksin Paschenko?’

Kahplamamayı Elle Yaptık'

Bir gün Chudnovsky beni görmeye geldi. O bir Rus'tur ve çocukluğundan beri modelci (modeller) olarak çalışmıştır. O da Rusya'dan ayrılmış ve Packard Fabrikası'ndaki modelleme işini denetlemektedir. Beni Amerika'dan ayrılıp Bolşeviklere gitmeye ikna etti.

'Ben gidiyorum,' dedi bana, 'onlara modelci olarak yardım etmeye, ama korkarım toprağı doğru düzgün karıştırarak insanları orada bulamayacağım. Gel,' dedi, 'gidip orada çalışalım. Ford'da ne kadar çalıştın?'

'On dokuz yıl,' diye cevap verdim.

'O zaman Ford için yeterince çalışmışsın,' dedi. 'Bolşeviklerle çalışmayı dene. Sonra beğenmezsen Ford'a dönebilirsin. Kararını ver, İvan.'

Sustum, düşündüm.

'Hadi gidelim,' dedi tekrar. 'Dünya proletaryasına bir fabrikayı çalıştırmayı bildiğimizi gösterelim.'

Ama hâlâ şüphelerim vardı. Amerika burjuvazisi, onlara makine satsak da yeni fabrikalarının asla çalışmaya başlamayacağını ve kargaların içlerinde yuva yapacağını söylüyordu. Gerçek mühendisleri veya vasıflı işçileri de yoktu, o halde bu garip planları nasıl başarılı olabilirdi?

Ancak gitmeye karar verdik—Chudnovsky modelci olarak, ben de toprak uzmanı olarak. O zamanlar elli dokuz yaşındaydım ve o da elli sekiz.

Ford'un yeğeni Bellons, Ford'un ertesi gün sabah 9'da Hayden Park'taki ofisinde olacağını söyledi. Saat dokuzda tam geldim ve Ford'u ikinci kattaki ofisinde otururken buldum—oda her zamanki gibi tertemizdi. 'Merhaba, merhaba'—olağan selamlaşmaları yaptık ve sonra dedim ki:

'Rusya'ya kızımı ziyaret etmeye ve Bolşeviklerin orada ne yaptığını görmeye gitmek istiyorum.'

Güldü ve dedi ki:

'Pekâlâ. Ama unutma—benimle yıllarca çalıştın ve eğer zamanında geri dönmezsen, bunların hepsini kaybedersin.'

Bir işçi Ford'da yirmi yıl çalışırsa emekli maaşı alması gerekir. Ama bu on bin vakada sadece birinde olur. Genellikle, on sekiz yıl çalıştıktan sonra işçi bir şekilde kovulur.* Ben, beni çok takdir eden Ford'un yeğeni Bellons ile birlikte çalıştığım için belki emekli maaşı alabilirdim.

Ford bana baktı ve hâlâ sağlıklı ve güçlü olduğumu fark ederek dedi ki:

‘Sen daha yaşlı değilsin, ama ben artık yaşlıyım.’

Gerçekten de zayıf ve narin görünüyordu.

‘Geniş bir ailem var,’ dedim, ‘ve tüm dünyaya dağılmışlar—bazıları Rusya’da, bazıları Amerika’da. Kızımı görmeliyim.’

‘Sadece Amerika’da 175.000 kişilik bir ailem var,’ dedi ikiyüzlü bir şekilde (fabrikalarında çalışan işçileri kastediyordu). ‘Ve diğer ülkelerde kaç tane var? Ama yine de burada, görevimin başında kalıyorum, gördüğün gibi... Pekâlâ, git,’ diye ekledi bir iç çekişle.

Bana on aylık izin verdi ve ben de Stalingrad Traktör Fabrikası’nda çalışmak üzere Sovyetler Birliği’ne gittim.

Tesise geldim ve dikkatlice inceledim. İyi inşa edilmişti—güzel bir işti. Ancak bazı yerlerde düzenlemelerde iyileştirme yapılabileceğini gördüm ve önerilerde bulunmaya karar verdim.

Mühendis Rybakov bana sordu: ‘Toprağı nereden almalıyız?’ Ona özel bir tür toprağa ihtiyaç olmadığını, bileşimi sarı kum ve kömür tozundan yapabileceğimi söyledim. Her şeyi Amerika’da öğrendiğim gibi yaptım, kuma %12 kömür karıştırdım. Bana, laboratuvar kısmı da dahil olmak üzere toprak karıştırma işinin sorumluluğu verildi. Laboratuvarın o zamana kadar ürettiği bileşim hiç iyi değildi—henüz gerçek bir toprak hazırlamayı başaramamışlardı. Kompozisyonlarının kimyasal bileşenleri tamamen yanlıştı. Onlara %8.5 mukavemet, %8.5 nem ve %85 gaz sızdırmazlığı olan bir bileşim yaptım ve hemen kabul ettiler.

Elbette mühendisler beni test ettiler. Bu Paschenko’nun gerçekten işini bilip bilmediğinden emin olmak istediler. Bir keresinde, Tesisin baş metalürjikti Skvortsov laboratuvarımızı aradı ve dedi ki: ‘Paschenko’ya, %120 gaz sızdırmazlığı, %9 mukavemet ve %5 neme sahip biraz toprak almasını ve bunu %60 gaz

sızdırmazlığı, %4.5 mukavemet ve %2.5 nem ile toprak yapmasını söyle.’ Açıkça toprağın bileşimini tam yüzdeye nasıl değiştirebileceğimi görmek istiyordu. Bu benim için kolay bir işti. Yumuşak bir toprak seçtim, iki kürek dolusu kömür tozu ekledim ve gaz sızdırmazlığı azaldı. Her şeyi tam olarak hesapladım, analiz için toprağı laboratuvara götürdüm ve doğruladım. Tam istediğı gibi yaptım. Eğer %120 yerine %140 gaz sızdırmazlığı isteseydi, kullanılacak toprağı seçmeden önce iki kez düşünmem gerekirdi, ama sızdırmazlığı ‘öldürmek’ kolay bir iş. Evet, toprak, anladığımı iddia edebileceğim bir şey.

Tesisin ilk müdürü Ivanov bize Amerikalılara dedi ki: ‘Eğer biz Bolşevikleri sevmiyorsanız, bu sizin Amerikan beyinlerinizi kullanmanıza engel olmasın, ama eğer seviyorsanız, durumun zor olduğunu unutmayın ve yardım edin.’

Dökümhanenin zor durumda olduğunu gördüm ve yeteneğimin el verdiği ölçüde onu kurtarmaya çalıştım. Üstesinden gelinmesi gereken birçok zorluk vardı ama sanırım bir miktar başarı elde ettiğimizi söyleyebiliriz.

1930 sonbaharında, Leningrad’dan ustabaşı Severov ve Moskova’dan mühendis Protopopov, iyileştirmeler yapmak amacıyla dökümhanemize geldi. Toprak karıştırma departmanımı ziyaret ettiler ve toprakla deney yapmak için serbestlik istediler. Toprağın ne kadar kaprisli bir şey olduğunu, önce şöyle sonra böyle karıştırılmaktan hoşlanmadığını bilirim. Bu yüzden içeri girerken onlarla karşılaştım ve dedim ki:

‘Toprağı karıştırmak için tarifinizi bana verin, sonra sizi içeri alayım. Aksi takdirde, burada olup biten her şeyden tesis yönetimine karşı tamamen sorumlu olduğum için sizi içeri alamam.’

Biraz tereddüt ettiler ama direndim.

‘Deneylerin sorumluluğunu üzerinize alın, bana tariflerinizi verin ve ben de sizin gözetiminiz altında talimatınıza göre yapayım. Ben böyle yapmaya alışkınım.’

Böylece tariflerini yazdılar—Protopopov ve Severov. Tabii ki okudum ve sonra Protopopov’a baktım:

‘Mühendis misiniz?’ diye sordum.

‘Evet,’ diye cevap verdi.

‘Tarifiniz, eğer söylememe izin verirseniz, Severov’unkine aykırı. Toprağın bileşimi aynı olmalı, ancak fikir farklı. Başka bir deyişle, tam olarak ne istediğiniz konusunda kesin bir kavrayışınız yok ve bu nedenle tarifleriniz yanlış.’

Sonra Protopopov dedi ki:

‘Severov’un tarifini uygula.’ Ve arkasını dönüp çıktı.

Toprağı Severov’un tarifine göre hazırladım, haznelere koydum, dövüldüğünü gördüm ve deneyden sonra metalin oldukça saf çıktığını fark ettim. Pudalov beni çağırdı ve sordu:

‘Metal saf mı?’

‘Evet, yeterince saf ama bu parçalar iki gün sonra monte edildiğinde bir bak.’

‘Ne demek istiyorsun?’

Montaj atölyesine, kasaların ve pistonların torna tezgâhında işlendiği yere gittik.

‘Kendiniz bakın lütfen,’ dedim. ‘Dışarıdan, bu parçaların metali saf ve iyi, ama içeride kusurlar var. Tarif yanlıştı. İçinde cam bulunan belirli bir tür kum vardı ve bu, metalin içinde boşluklar (pockets) oluşturuyor.’

Pudalov ve baş mühendis Akarovsky beni ofise çağırdılar. ‘Eski usul yap, Paschenko,’ dediler. Toprağı eski usul karıştırmaya devam edersek Tesisi durdurmamız gerekeceğini söyledim. Bir şekilde daha iyi bir toprak bileşimi elde etmeliyiz. ‘Her neyse, yeni karışımı at,’ dediler. Severov’un tarifine göre hazırlanan toprağın üçte ikisini attım, üçte birini eski karışımdan bıraktım ve kalan üçte birlik kısım için taze sarı kum kullandım. Severov’un hatası, toprağı doğrudan topraktan, yani nemli topraktan almasıydı, oysa ben daha önce kullanılmış toprağı seçtim.

Toprak, döküm işçilerinin işinde en önemli rolü oynar. Eğer toprağı anlamazsanız, bozuk metal elde edersiniz. Gaz sızdırmazlığını koruyan bir tür sarı kum keşfettik ve kullandık. En iyi kum, tanecikleri sekiz yüzlü (octohedral) olan kumdur. Altın kum olarak adlandırılır ve kullanıldığında metalde kusur olmaz. Burada

bulduğum süre boyunca insanlara toprağın değerini takdir etmeyi öğrettim. İşimde bana yardım edenlere derim ki:

‘İşimiz kirli olsa da aldırma. Tüm Tesisin en hayati sürecidir çünkü metalin kalitesi toprağın kalitesine bağlıdır; konumunuzla gurur duymalısınız çünkü tüm dökümhaneyi başlatan sizin işinizdir.’

Bu ders herkese iyice anlatılmalıdır. Ve atölyemizde, işimizin kirli olması nedeniyle çalışma zevkini kaybetmiş bazıları vardı. Bir keresinde atölyemizde olup biten tüm rezil şeyleri—istediğinde çalışıp istemediğinde aylaklık eden insanları—not ettikten sonra, tüm döküm işçilerinin önünde bir toplantıda ayağa kalktım ve dedim ki:

‘Dinleyin, bana dolar ödüyorsunuz’ (aslında, yabancı para ile ödenme hakkından vazgeçmiştim ama onları korkutmak istedim) ‘ve kendi malınıza nasıl bakacağınızı bilmiyorsunuz. Sizi bırakıp Amerika’ya dönmeye çok niyetliyim,’ dedim onları tehdit ederek. ‘Kendi paranızı savuruyorsunuz,’ dedim, ‘ve umurunuzda değil. Ford’a bakın ve ondan ders alın. Vagon dolusu malı var ama her şeye iyi bakar—kaldırımda bir kuruş görse durup alırdı.’

Ve onlara şu hikâyeyi anlattım.

Ford Fabrikası’ndaki dökümhanede nöbetçiydım. Ford’un dolaştığını gördüm ve hemen önünde Polonyalı bir adam olan ustabaşı vardı. Ustabaşı geçerken yere iki çivi düştüğünü fark etmedi. Ford ise onları hemen fark etti. Eğildi, çivileri aldı ve ustabaşını durdurdu. ‘Buradan geçtin mi?’ diye sordu. ‘Evet, geçtim,’ diye cevap verdi ustabaşı. Ford elini uzattı ve ona iki çiviyi gösterdi. ‘Ben geçtiğimde burada hiçbir şey yoktu,’ dedi ustabaşı. ‘O zaman bu çiviler burada değil miydi?’ diye sordu Ford. Ustabaşı sırtı ama Ford dedi ki: ‘Ne gülüyorsun? Sizden 175.000 tane var ve her birinizden iki çivi, on fıçı çivi eder. Senin gibi yöneten adamlara ihtiyacım yok!’

En küçük şey üzerinde bile sıkı bir gözetim tutmamız gerektiği kesinlikle doğru.

Yılım sona erdi ve hâlâ olması gerektiği gibi çalışmıyorduk. Chudovsky iç çekerek dedi ki: ‘Bu biraz üzücü bir son. Biz gidiyoruz ve Traktör Fabrikası hâlâ kapasitesine ulaşamadı.’ ‘Gidiyormuşum!’ dedim ona. ‘Burada daha yapacak çok işimiz var.’ Tabii ki kaldım ve

sonunda onları ‘bırakıp gitmedim’. Kaldım ve Harkov’da ve Chelyabinsk’te de toprağı nasıl işleyeceklerini öğrettim. Kapasite üretimine ulaşılar ama yine de ayrılmadım.

Bellons, Amerika’dan bana, gazetelerin S.S.C.B.’de dev bir fabrika inşa edildiğini ancak oradan günde sadece üç traktör çıktığını yazdığını söyleyerek mektup yazdı. ‘Bu yanlış,’ diye cevap verdim, ‘gazeteleriniz yalan söylüyor.’ Ve ona günlük traktör üretimimizi gösteren rakamları gönderdim. Amerika’da bana inandılar sanırım, çünkü onlarla yirmi yıl çalışmışım. Ve şimdi oğlum Detroit’ten bana orada ona sorduklarını yazıyor: ‘Baban şimdi ne yapıyor? Bolşevik’e dönüştüğünü duyduk.’ Ben Bolşevik olmaktan çok uzağım ve dahası yaşlı bir adamım—altmış üç yaşındayım, ama toprağın olması gerektiği gibi karıştırıldığını görebilecek durumdayım.

Ama ülkeyi dolaşıp ne hale geldiğini görme fırsatım hiç olmadı. İşim bunu yapmama engel oluyor. Bunu başka birine emanet etmekten korkuyorum, kendimi ondan koparamıyorum. Elime bir avuç toprak alıp parmaklarımla hissettiğimde, zaten işimiz için uygun olup olmayacağını hesaplıyorum. Ve şimdi, kimsenin şikâyet etmeye hakkı olmayacak kadar iyi ekipmanlarla donatılmış büyük bir laboratuvarıda çalışıyorum.

Her sabah saat altıda dökümhaneyi çalıştırmaya giderim. İlk görevim motorları ve konveyörleri test etmektir. Sorumluluğum altında altmış dört motor var ve onları önce kendim denetlemeden asla kimseye emanet etmem. Sabah vardiyasında tüm dökümhane atölyesinin sorumluluğu bende. Bir keresinde hastalandım ve işe geledim. Aphanasiev beni almaya koşarak geldi. ‘Hadi Paschenko,’ dedi, ‘dökümhaneyi çalıştırmalısın.’ Peki ama romatizmam kötüydü. Ancak botlarımı giymeme yardım etti ve atölyeye gittim.

İlk olarak, her zaman davulları, konveyörü, elevatörü ve ardından toprak karıştırıcıları ve ‘önlük’ konveyörleri çalıştırırım. İşlerin nasıl gittiğine bir bakarım ve her şeyin yolunda olduğundan emin olduğumda, ikinci ünite grubuna geçerim. Toprağı kalıplama makinelerinin haznelere taşıyan eğimli bandı ve ardından karıştırıcıya giden bandı çalıştırırım. Tekrar bir bakarım—her şey

yolunda gidiyor—ve üçüncü ünite grubuna, merkezi hazne taşıyıcı şaftını, toprağı merkezi haznelerden taşıyan üçüncü eğimli bandı çalıştırırım. Arkamdan altı işçi gelir. Toprağın onu almaya hazır on altı hazneye ulaşmasını sağlarız. Her hazneye bakmak iki dakikamızı alır ve otuz iki dakika içinde kalıplama işlemi için toprak tedariki sağlanmış olur.

Artık her şey sorunsuz akıyor.

Yukarı baktığınızda, toprağın haznelere kalıplama kutularına düştüğünü, konveyör bandının ilk önce hafifçe kıpırdadığını ve tüm atölyenin canlandığını görürsünüz. Etrafa bir bakın, atölyenin eskisinden ne kadar temiz olduğunu, her işçinin yerinde durduğunu, herkesin telaşsız ve karışıklık olmadan çalıştığını görürsünüz. Artık gerçek bir dökümhane oldu.

Evet, atölyemizde değişiklikler oldu ve Amerika’da da değişiklikler oldu. Bazen oradan gelip gelmediğimi soran mektuplar alıyorum. Hayır, Ford’a geri dönmüyorum. Arkadaşım Joseph, Ford’un şimdi kapısına bir asma kilit taktığını yazıyor. İnsanlar ona iş ve ekmek istemeye geldiğinde, üzerlerine ateş açtı. Joseph’in oğlu da müzik eğitimini bırakmak zorunda kaldı—artık böyle şeyler insanların ulaşamayacağı şeyler.

Amerika’dan birçok mektup alıyorum. Sovyet hükümeti çalışmalarım nedeniyle beni Lenin Nişanı ile ödüllendirdikten kısa bir süre sonra, Ford İşleri’nden bir kalıpcı olan Andrew Shadko’dan bir mektup aldım. Tarih 13 Haziran 1932 ve şöyle:

Sevgili Ivan Terentyevich,

Nazik mektubunuza cevaben, bana bu kadar hızlı ve dakik cevap verdiğiniz için teşekkür ederim.

Sizin Sovyetler Birliği’ndeki başarılarınızdan şüphem yok çünkü sizin istikrarlı karakterinizi ve işteki büyük hassasiyetinizi biliyorum. Bunun ötesinde, düşünen bir adam olarak, burada kalan tüm arkadaşlarınızdan çok daha ileriye gördünüz.

Sarı burjuva basını bile hizmetleriniz hakkında bir şeyler yazdı, ancak başarılarınızı Amerika’nın üzerinizdeki etkisine ve Rusya’da doğmuş olsanız da Amerikan vatandaşı olmanıza bağlamadı değil. Bu habere tepkiniz ne olur acaba?

Sovyetler Birliği'nin sanayileşme ve tarım alanındaki başarılarına gelince, burjuva gazeteleri, kendi gözleri önünde ve kendi yardımlarıyla dünya pazarında zorlu bir rakibin ortaya çıktığını ilan ediyorlar.

Amerika'yı geçmeye gelince, bunu ikinci Beş Yıllık Plan sırasında kolayca yapacaksınız. Buna, kadınlarınızı bir zamanlar mahkûm oldukları ev işlerinin angaryasından kurtarmanız da yardımcı olacaktır.

Günümüzün ve geleceğın Amerikan vatandaşları, burjuvazi tarafından mevcut despotik toplum düzenine karşı herhangi bir protestoda bulunmamak üzere eğitiliyor. Bizim için sırtlarında bir bohçayla ülkeyi dolaşan zavallıları görmek olağanüstü veya garip bir şey değil. Gençliğin okuduğu bayağı edebiyat, onlara büyüdüklerinde işçi sınıfının zorbaları olan Rockefeller's olma fikrini aşıyor. Ve bu ülkede giderek daha fazla yoksul insan var. Ford'un Dearborn'daki adamlarımızı nasıl vurduğunu duymuşsunuzdur muhtemelen?

Rus işçiler önünde herhangi bir toplantıda konuşma fırsatınız olursa, sözlerim sizi doğrulayacaktır.

Andrew Shadko

Bu mektubu Traktör Fabrikası'nın döküm işçilerine okudum.

Her Beş Dakikada

Bir Traktör

**S. M. TALALAYEV, Büyük Konveyör'ün Vardiya
Ustabaşı**

‘En Lütufkâr Rabbimiz, bize kutsal ruhundan bahşetmeyi nasip eyle...’

Ders başlıyordu. Beş yıl boyunca, bahardan sonbahara kadar biz çocuklar, dersten önce bu duayı okumakta nöbetleşirdik. Bu dua, tesadüfen, şöyle ifadeler de içeriyordu: ‘Bize öğretilen öğretiyi dinleyerek, Yaratıcımızın Yüceliği ve Kilise ile Anavatan’ın yararı için büyüyelim.’

On dört yaşında, öğretiyi dinlemeyi bıraktım. Onlar bunun benim için yeterli eğitim olduğuna karar verdiler.

Babam Kolomna Makine İmalat Fabrikası’nda çalışıyordu. Bana dedi ki:

‘Artık büyüdün, senden bir kalıpçı ustası yapmayı düşünmeliyiz.’

Ama bu meslek pek hoşuma gitmedi. Kalıpçılık bana kuru, cansız, ilginç olmayan bir iş gibi geliyordu. O zamanlar bile gizlice makinelerin hayalini kuruyordum. Bir makinenin nasıl horlamaya ve solumaya başlayıp birdenbire hareketlendiğini seviyordum. Çalışır haldeki makineleri izlemeye sık sık gider ve onlara doya doya bakardım. Onları bizim Kolomna'daki fabrikamızda yapıyorlardı. Orada, yağ içinde parıldarken, sanki ter içinde kalmış gibi gördüm onları. Parlatılmış bakırlarıyla ışıdayarak, tıngırdar, ısıklık çalar ve gürültüyle buhar püskürtürlerdi. Kendi ellerimle böyle bir makine yaratacağım zamanı düşündüm - bu gerçekten gurur verici bir an olacaktı! Ve böylece, uzun lafın kısası, bir kalıpçı atölyesinde çırak olmayı reddettim ve tesisatçı (fitter) olarak öğrenim görmeye başladım.

Yıllar geçti. Devrim geldi. Artık deneyimli bir tesisatçı ve montajcıydım; bir süre topçu fabrikasında, sonra Leningrad'daki Karl Marx fabrikasında ve Kızıl Vyborg Tesisi'nde, sonra tekrar bir mühimmat fabrikasında ve ardından Moskova elektrik sisteminin trafo merkezinde çalışmak üzere Kolomna'ya geri döndüm. Ve işte burada, bazı elektrik ekipmanlarının kurulumunda çalışırken, eski günlerden bir tanıdığım ile karşılaştım. Selamlaştık. 'Nerede çalışıyorsun?' diye sordum.

'Artık burada yaşamıyorum,' dedi. 'Kolomna'ya sadece ziyarete, tatil için memlekete geldim. Ama asıl iş yerim,' dedi, 'Stalingrad. Orada yeni bir fabrika inşa ediyorlar - bir traktör fabrikası. Bu, bin yıllık bir tesis olacak. Her beş dakikada bir traktör üretecekler.'

Dostuma inanmazlıkla baktım. Beni ne kadar aptal yerine koyuyor, diye düşündüm.

'Hadi canım,' dedim ona. 'Kes şu şakayı da ciddi konuşsana, olmaz mı?'

Traktör gibi karmaşık bir şeyin beş dakikada bir araya getirilebileceğine kendimi inandıramıyordum. Traktörlerin neye benzediğini biliyordum, çünkü bir keresinde Kolomna yakınlarındaki kırsala yaptığımız bir gezide çalışan bir Fordson ve bir Caterpillar görmüştük. Böyle bir makine beş dakikada nasıl inşa edilirdi? Arkadaşım saçmıyor olmalıydı.

Yine de ilgimi çekmişti ve Stalingrad'a, Traktör Fabrikası'nda montajcı olarak çalışmaya gittim.

Trenden iner inmez, bu inşa edilen fabrikanın gerçekten olağanüstü bir şey olduğu benim için açıktı. Büyük inşaat işinin her yeri kaplayan etkisi, atan nabızı tren istasyonunda bile hissediliyordu. Üzerinde 'Traktör Fabrikası' etiketi yapıştırılmış birbiri ardına yük vagonu geçtiğini gördük. İstasyon binasında, fabrikaya akın eden yüzlerce işçiyi karşılamak için gece gündüz nöbet tutan insanların olduğu odayı gördük. Hepsi aynı yazıyı taşıyan kamyonları gördük - 'Traktör Fabrikası.' İstasyondan yaptığımız yolculuk bizi Kızıl Ekim Fabrikası'nın yanından geçirip açık bozkıra çıkardı. Sağımızda Volga'nın parıldayan yüzeyi, solumuzda ise ahşap sandıklar içinde makinelerle dolu yük trenleri ve çimento dolu kapalı vagonlar vardı ve her yerde, her vagona ve her paketleme kasasında aynı kelimeler —'Traktör Fabrikası.'

Gerçekten de her beş dakikada bir traktör üretebilecek kadar devasa bir fabrika mı inşa ediyorlardı?

Ertesi sabah, makine montaj atölyesini gördüm—çalışmaya mahkûm olduğum atölyeyi. O zamanlar boştu ve camlar henüz takılmamıştı. Devasa boyutları ilk başta beni adeta sersemletti. 'Bu gerçekten bir şey,' diye mırıldandım etrafıma şaşkınlıkla bakarak. Buraya kaç makine kurmamız gerekecekti acaba, diye düşündüm.

Eh, işe koyulduk. Alet kutularını yerleştirdik, marangoz tezgahlarının kenarlarını demirle kapladık ve üzerlerine mengene vidaladık. Ardından birinci ve üçüncü bölümler için bir depo düzenlemekle uğraştık. İlk başta yapacak pek bir şey yoktu - sadece birkaç ufak tefek iş. Fabrikanın her yerinde dolaşmakta özgürdüm ve diğer bazı atölyeleri görmeye gittim. Dökümhanede presleri yerleştiriyorlardı. Presler ve çekiçler için kazılmış devasa çukurları gördük ve orada planlar ve ölçüm aletleriyle dolaşan insanlar vardı. Tüm bina bir gürültü içindeydi - inşaat makinelerinin takırtısı, pnömatik çekiçlerin yüksek atışı ve metalin şangırtısı birbirine karışıyordu. Tuğlalar, keresteler ve her türlü inşaat malzemesi sürekli olarak atölyeye getiriliyordu. Her yer hareket ve telaş içindeydi. Herkes dev bir fabrikanın inşa edildiğini görebiliyordu.

Çok geçmeden ilk makine partisi geldi ve o andan itibaren işler kızıştı. Hatırlıyorum, monte etmemiz gereken ilk makine, distribütör millerini taşlamak için bir makineydi. Bütün gün çalıştık ve gece olduğunda bile ayrılmak istemedik. Yük taşıyan adamlar sandıkları kırıp açarlardı ve biz makineleri parçalanmış halde bulurduk. Ancak her parça dikkatlice işaretlenmişti ve biz tesisatçılar, makineleri monte etmek ve kurmak için deli gibi, olabildiğince hızlı çalışarak işe koyulduk.

Büyük atölye artık önümüzde devasa bir coğrafi harita gibi uzanıyordu. Tamamı karelere bölünmüştü ve her kare numaralandırılmıştı. Her makinenin bir yeri ve numarası vardı.

Motorlar için delikler açarak ve makinenin tesviye ruhuna göre tamamen düz durması için tahta şeritler döşeyerek makinelerin yerlerini hazırladık. Ardından, yük işçileriyle birlikte, makineyi yerine yerleştirir ve delikleri betonla doldururduk. İki gün içinde makine yerine sabitlenmiş olurdu.

Böylece, azar azar, devasa atölye makinelerle dolmaya başladı. Artık bir traktörün, tesisimizde üretilecek yedi yüz on beş parçadan ve dışarıdan tedarik edeceğimiz çok sayıda standart parçadan oluştuğunu öğrenmiştim. Yedi yüz on beş parça, yedi yüz on beş ayrı üretim kolcuğu (rivulet) anlamına gelir—tek bir güçlü nehirde birleşen yedi yüz on beş kolu. Konveyör üretiminin özünü kavramaya başlıyordum. Parçalar, atölyeden atölyeye, bölümden bölüme, makineden makineye aktarılacak ve nihayet tamamlanmış halleriyle konveyöre, yani montaj yerlerine ulaşacaktı.

Ama konveyör tam olarak neydi? Bilmiyordum. Atölyede henüz bir konveyör yoktu.

‘Konveyör buraya kurulacak,’ dediler bize, devasa atölyenin tüm uzunluğu boyunca uzanan boş şeridi işaret ederek. Ama hiçbirimiz tam olarak nasıl olacağını söyleyemezdik.

Mayıs 1930’da montaj işine verildim. ‘Montaj’ diyorum ama henüz monte edecek bir şey yoktu ve konveyörü eskisinden daha fazla görmüyorduk. Tugayımız hazırlık yapmakla, montaj işi için aletler—kollu matkaplar ve uçlar, sivri uçlu aletler, keskiler vb.—üretmekle meşguldü.

Derken söylenti yayılmaya başladı—'Konveyörü getiriyorlar.' Bize öyle geliyordu ki konveyör, en yüksek Amerikan tekniğinin somutlaşmış haliydi. Konveyör—o günlerde böyle düşünüyorduk - Amerikan seri üretiminin anahtarıydı, traktör çıktısında bu kadar büyümlü bir hız - her beş dakikada bir makine - yol açan şeydi.

Sonra, işte böyle, konveyörü bize getirdiler. Bu bir olaydı. Diğer tüm atölyelerin işçileri bize hac ziyareti yaptı, komşu fabrikalardan işçiler akın etti, Stalingrad ve diğer şehirlerden geziler geldi.

Ve yine de bakacak gerçekten pek bir şey yoktu. Sadece iki yüz metre boyunca uzanan bir demir şerit. Hepsi buydu. Hayır, sır orada değildi. Bunu hemen anladık.

Makineleri kurma çalışmaları tam hızla ilerletildi. İki, hatta üç vardiya çalışmaya başladı.

'Fabrika yakında açılacak,' sözü yayıldı.

Müdür İvanov bize yakında traktörleri monte edeceğimizi söyledi. Mekanik tamir atölyesinde üç deneysel traktörün parçaları üretiliyordu.

'Öğrenme zamanı geldi,' dedi müdür ve bizi iki gruba ayırdı - biri motoru, diğeri traktörün kendisini monte etmek için. 'Fabrika Okulu'ndan bir traktör getirin,' dedi müdür bize, 'parçalarına ayırın ve gözleriniz kapalı yapmayı öğrenene kadar tekrar monte edin.'

Traktörü getirip parçalarına ayırdık. Temizlemeye, yıkamaya, monte etmeye ve tekrar parçalarına ayırmaya başladık. Ben motor üzerinde çalışan tugaydaydım ve vites kutusunu monte etmem gerekiyordu.

Konveyör artık tamamen monte edilmişti. Bir boya odası ve bir kurutma odası inşa edilmiş ve test edilmişti. Bir makine boya odasına girdi ve birkaç dakika sonra, yeni bir boya katmanıyla ıslak ve parıldayarak çıktı. Konveyör onu bir sonraki bölüme, kurutma odasına taşıdı ve burada da birkaç dakika, taze boyasının kuruması ve parlaklaşması için yeterliydi.

Sonunda ilk deneysel traktörün parçalarını aldık. Ve ne parçalardı onlar! El işiydi. Hiçbir işe yaramazdı. Montajdan bahsediyorsunuz! Parçaları uygun hale getirmek için onlarla uğraşarak işe başlamak zorundaydınız.

Parçalar uymuyordu. Boyutları yanlıştı. Onları ayarlamak, kırmak, eğelemek zorundaydık. Montaj atölyesi bir mekanik tamir atölyesine dönüştü. Ve yine de ilk deneysel traktörün tüm düğümelerini çözmeyi ve bir şekilde monte etmeyi başardık. Sonra tekrar parçalarına ayırdık. Ve sonra tekrar monte ettik.

Dışarıdan biri, Fabrikanın zaten tam kapasite çalıştığını düşünebilirdi. Dökümhanede, fondüde, tamir atölyesinde ve bizim makine montaj atölyemizde, metal sesi bütün gün boyunca duyuluyordu. Adamlar ateşli bir şekilde meşguldü. Makineler takırdadı ve uğuldadı. Ve tüm bunlar görünüşe göre boşunaydı, çünkü Fabrika henüz açılmamıştı ve her beş dakikada bir traktör hala geleceğin bir hayaliydi. Ancak Fabrikanın açılacağı gün yaklaşıyordu —17 Haziran 1930'un o büyük ve unutulmaz günü.

Bu gün, SSCB'de, günde 144 makine—her beş dakikada bir traktör - üretmek üzere tasarlanmış seri konveyör üretim sistemine sahip ilk Amerikan tipi fabrikanın açılışına tanıklık etti.

Ancak önceden biliyorduk ki bu gün konveyörde sadece tek bir traktör monte edilecekti.

Gün geldi. Binlerce insan izlemeye akın etmişti. Stalingrad'dan, çevre bölgeden, komşu fabrikalardan, Aşağı Volga'daki çeşitli yerlerden ve hatta Kuzey Kafkasya'dan geziler gelmişti. Kıpırdanma, telaş ve müzik sesleri vardı.

Konveyör çalıştırıldı. İnce çelik şerit, traktörü monte ederken yavaşça ilerledi. Kulaklarımızda, bekleyen kalabalıktan gelen trompet ve şarkı sesleri vardı; bando bir hava çalmaya başlamış ve insanlar ezgiye katılıp koro halinde söylüyorlardı. Sonra çalışırken kulaklarımıza başka bir ses daha girdi - bu, müdür İvanov'un öfkeden gergin, tok bas sesiydi.

'Ne yaptığınızı sanıyorsunuz? Köy demircisinde nal mı düzeltiyorsunuz yoksa kuka mı planlıyorsunuz? Uydurmak için o parçaları eğelemeyin. Bunu yapacak bir makine var, aptal. Bir parça kıl payı uymuyorsa, onu atın ve yeniden yaptırın, ama makineyi mahvetmeyin ve Fabrikaya utanç getirmeyin.'

Eğeyi elimizden kaptı ve 'uymayan' parçaları makinelerinde üreten talihsiz ustabaşları ve işçilere haddini bildirmek için

uzaklaştı. Bandın notalarını bastıran sesini, atölyenin derinliklerinden gürlerken duyduk:

‘Hangi fabrikada çalıştığınızı anlıyor musunuz, anlamıyor musunuz? Burası bir zanaatkâr atölyesi değil...’

Saat neredeyse ikiyi vuruyordu. Artık traktöre sadece tekerlekleri takmak kalmıştı ve tamamlanacaktı. Ustabaşı, atölye şefi, mühendisler, bölüm başkanları - hepsi yardım ediyor, sıradan montajcılar gibi çalışıyordu. Binlerce göz bizi izliyordu...

Bir aksaklık. Müdür neredeydi? Bir tekerlek aksa oturmuyordu. Müdürü gören oldu mu? Hayır, hiçbir yerde görünmüyordu; müdür bakmıyordu.

‘Çabuk, eğeyi al...’

İvanov’un gelip bizi yakalamayacağını umarak gizlice aksı eğelemeye başladık. Hilenin, Fabrikanın açılışını görmeye gelen misafirlerimizin dikkatinden kaçmadığı görünüyordu. Meraklı seyircilerden oluşan kalın, aşılmaz bir duvar bizi müdürün gazabından ayırıyordu. Eğeleme sonunda bitti ve sorunlu tekerleği zorla yerine çektik. Konveyör bandı hareket etmeye başladı. Pürüzsüzce, suya inen bir gemi gibi, ilk traktörümüz konveyör boyunca zafer dolu yolculuğuna devam etti. Kırmızı tekerlekleri parlıyordu.

Traktörün üzerinde, Fabrikanın açılışını görmeye gelmiş çok yaşlı bir adam oturuyordu. Dizlerinde, elinde bir makas tutan küçük bir çocuğu, bir Öncü’yü tutuyordu. Traktör yavaşça konveyörün sonundaki eğik düzleme yaklaştı. Ön tekerlekleri yere değmek üzereydi. İvanov ve Parti komitesinin temsilcisi, yoluna gerilmiş kırmızı bir kurdele tutuyorlardı. Traktörün tekerlekleri yere değdiğinde radyatörü, gerilmiş kurdeleye hafifçe dokundu. Sonra çocuk makasıyla kurdeleyi kesti.

Motoru çalıştırdık. Makine canlandı, titredi, homurdandı - içinde yaşam ve güç kaynıyordu. Ustabaşı Kiselev direksiyonu aldı, kalabalık iki yana çekildi ve ilk traktör, bir eşek arısı gibi vızıldayarak atölyeden çıktı—bizim kendi ellerimizle yaptığımız, yaşayan, güçlü bir makine.

Yapılan toplantıdan, coşkulu konuşmaların alkışlarla kesildiği ve *Enternasyonal*'in söylenmesinden sonra, ziyaretçilerden biriyle konuştum. Saygıdeğer bir yaşlı adamdı, bir Çerkes ve Kuzey Kafkasya'dan bir delegasyonla gelmiş bir kolhoz üyesiydi.

Karısına bir şeyler anlatıyor, korku içinde ona sarılan karısının kolunu çekerek konveyörü işaret ediyordu. Belli ki karısına konveyöre dokundurmaya, sadece parmağıyla bile olsa bir an hissetmesini sağlamaya çalışıyordu.

'N'aber, dede?' diye sordum ona. 'Burada ne tür bir ajitasyon yapıyorsunuz?'

'Karıma ajitasyon yapıyorum,' diye yanıtladı yaşlı adam huysuz sesiyle. 'Karım evde canıma okudu. Kolhoza neden katılmak istediğimi, bilmek istedi. Neyse, Fabrikanın açılışını görmem için beni göndermeye karar verdiler, ben de köy Sovyeti'ne gidip karımı da yanımda götürmeme izin verip vermeyeceklerini sordum. Onun da görmesini istedim çünkü son günlerde canımı sıkıyor. Kendi gözleriyle görsün dedim, belki o zaman fikri değişir...'

'Gelip görmek elbette iyi bir şey,' dedi, konuşmamıza dahil olan şüpheci birisi. 'Ama öte yandan, böyle devasa bir fabrikanız var' - konveyöre doğru başını salladı - 've sadece bir traktör. Bir sürü insan' - elini işçiler ve ziyaretçilerden oluşan karışık kalabalığa doğru salladı - 've sadece bir traktör.'

Bu andan itibaren, Fabrikayı çalıştırmayı öğrendiğimiz uzun ve yorucu çalışma günleri başladı. Her beş dakikada bir traktör üretilmesi planlanmıştı ve biz bir ay içinde zar zor konveyörden iki traktör indirebildik. Ve takip eden ayda, bu modern ve son derece gelişmiş tesiste istihdam edilen on bin kişi sadece beş traktör üretebildi.

Bir telaş ve kargaşa denizinde çaresizce debeleniyorduk. Konveyör hareketsiz duruyordu. Zaman zaman, sadece eğlence olsun diye çalıştırıyorduk. Kötü niyetli insanlar bununla ilgili şakalar yapmaya başladı. Emrimizde muhteşem bir atölye serisi, harika makineler ve bol miktarda hammadde—çelik, pik demir, her şey vardı. Personelimiz arasında, Amerika'da traktör üretimi konusunda özel eğitim almış azımsanmayacak sayıda seçkin uzman, mühendis,

ustabaşı ve işçi vardı. Bilgi ve deneyimlerinin bize aktarılması için birçok Amerikalının hizmetini altınla ödüyorduk. Ve hâlâ traktör yoktu.

Traktör alamamamızın nedeni, seri konveyör üretiminin sırrının sadece doğru ekipmana sahip olmakta değil, aynı zamanda doğru üretim organizasyonuna sahip olmakta yatmasıydı. Hâlâ, tüm bu yedi yüz on beş üretim kolcuğunun konveyöre düzgün, zamanında, kesintisiz ve plana göre akmasını sağlayacak şekilde işleri organize etmek gerekiyordu. Ancak kollar asıydı ve emirlerimize uymuyordu. Üretim kanalları tıkanıyordu. Bir noktada, bir makinede veya tezgahta, aletler, bozuk ürün veya başka bir şey nedeniyle bir aksama olurdu ve hemen baştan sona tüm süreci felç ederdi. Düzinelerce makine tamamen boş dururken, yüzlercesi bu aksaklıktan etkilenirdi. Konveyör boş dururken ne yapabiliydik ki?

Aylak aylak dolaşıyor, gazeteler okuyor, hikâyeler anlatıyorduk. Hiçbir şey yapmaktan sıkılmıştık. Sonra, birdenbire atölyede söylenti yayılırdı: ‘Geliyor!’ Bu sözler bizi montajcıları elektrik çarpmış gibi etkilerdi. Hemen yerlerimize giderdik. Aslında yapacak kesinlikle hiçbir şeyimiz olmasa da meşgul görünürdük. ‘Geliyor’ demek, müdürümüz Vassily İvanov’un ziyaretine hazırlanıyoruz demekti. Müdür gelip sizi aylak bulursa - yani, yerin dibine giresiniz gelirdi.

‘Peki...?’ Müdür gelmişti. ‘Bugün ne yapıyorsunuz?’

‘Vites kutusunu monte ediyoruz.’

Aslında onu çoktan monte etmiştik ve gerekli tüm parçalar eksik olduğu için monte edebileceğimiz başka bir şey yoktu.

‘Öyleyse devam edin,’ dedi müdür kaşlarını çatarak. ‘Monte edin. Çalışmak yerine aylak aylak dolaşıp sohbet ediyorsunuz. Yardımcı ustabaşı! ... Yardımcı ustabaşı nerede? Talalayev!’ Beni çağırdı. ‘Buradaki çocuklar neden hiçbir şey yapmadan tembellik ediyor? Tembellik olmamasına dikkat et. Yedi saat boyunca, aynı şeyi elli kez yapmak anlamına gelse bile, parçaları monte edip söksünler.’

‘Tamam, Yoldaş İvanov.’

‘Peki şimdi parçalardan herhangi birini eğeliyor musunuz?’

‘Hayır... Yani, evet ama sık değil.’

‘Peki, yapmayın. Sizi bunu yaparken görürsem, başınız derde girer.’

İstedğimiz parçaların nerede takıldığını bulmak ve zayıf noktalarda onları acele ettirmek için atölyeleri dolaştık. Her somun ve vida için savaştık. Ve sonra, azar azar, çok yavaş, birçok hata ve büyük bir çabayla, Fabrikayı bataklıktan çıkarmayı başardık. Her beş dakikada bir traktör mü? Artık bunu düşünmüyorduk! Keşke ayda beşten, on traktörden daha iyisini yapabilesek. Ülke bizden makineler talep ediyordu. İlk başta ona çok az verdik - ayda sadece iki yüz üç yüz. Bu, eski durgunluk halinden iyiydi ama yine de sefil, utanç verici derecede düşük bir rakamdı.

Ustabaşımız, Rus kökenli bir Amerikalı olan Novikov’dur. Ondan çok şey öğrendim.

‘Kir,’ dedi, ‘kir ve hassasiyet eksikliği - bizi mevcut seviyemizde tutacak olan şey bu. Ford’da bunu nasıl yapıyorlar? ...’

Ve bana Ford Traktör Fabrikası’nda üretim sürecinin nasıl düzenlendiğini anlattı. İlk olarak, tüm parçalar aşırı hassasiyetle üretilir. Ardından, parçaları monte eden işçiler onları kerosen batırılmış bir bezle dikkatlice siler, bir hava pompasıyla kurutur ve ancak o zaman montaja başlarlar.

‘Ve parçalar kıl payı uyar. Montaj yaparken eğe kullanmaya gerek yok - kimse kullanmayı düşünmez bile. Orada parçalar o kadar hassas yapılırlar ki, herhangi bir traktörü söküp parçalarını başka bir traktörü monte etmek için kullanabilirsiniz ve herhangi bir ayar veya egeleme yapmadan mükemmel uyum sağlarlar. Bu şekilde yer değiştirebilirsiniz çünkü her şey standartlaştırılmıştır.’

Novikov aramızda, önce ustabaşı ve tugay kaptanları için, sonra da işçiler için teknik dersler verdi.

Büyük konveyörün ustabaşı olarak atandım ve dört tugayın çalışmasını denetlemem gerekiyordu. Ne günler geçirdik! Çoğu zaman tüm vardiyayı, eksik parçaların bir listesiyle atölyeden atölyeye koşarak geçirirdik. İki vardiya çalışıyorduk. Birinci vardiya neredeyse sadece atölyeleri dolaşıp eksik parçaları aramakla geçiyordu; gerçek montaja ancak ikinci vardiya başlayabiliyordu.

Leningrad'daki Kızıl Putilov Fabrikası işçileri bize bir mektup gönderdi. 'Bu bir utanç,' diye yazdılar *Pravda*'ya ve haklıydılar. Hükümetin bize verdiği görevleri yerine getirebilirsek, atölyede aralıksız yirmi saat çalışmaya hazırдық. Yurtdışında bizimle ilgili kötü niyetli bir sevinçle yazıyorlardı. Bolşevikler, diyorlardı, bir fabrika inşa ettiler ama düzgün işletemiyorlar.

Atölyeden sadece ara sıra uyumak için ayrılıyorduk. Tüm sinirlerimizi zorluyorduk. Fabrika ateşli bir hastalık içinde yaşıyor gibiydi. Bir gün konveyörden yetmiş makine indirirken, ertesi gün sadece otuz. Böyle zamanlarda kendi acizliğimize neredeyse ağlayabilirdik. Bazen dökümhane çok fazla bozuk ürün üretiyordu. Bazen çok ihtiyaç duyduğumuz parçalar dövme veya ısıl işlem sırasında bozuluyordu. Ne oluyordu? Dersimizi almamış mıydık, yoksa hala 'en lütufkâr Rabbimiz'in 'bize kutsal ruhundan bahşetmesini' mi bekliyorduk? Hayır, tabii ki bunu aşmıştık! Ve gerçekten öğreniyorduk. Azar azar, adım adım, Fabrikamıza hakim oluyorduk.

Ve 1931 sonbaharında Fabrikayı işletmede gerçekten ustalaşmıştık; ana konveyöre katkılarını sunan tüm bu yedi yüz on beş üretim kolcuğunu kontrol etmeyi öğrenmiştik. Traktörler konveyörden her geçen gün daha düzgün, daha emin bir şekilde iniyordu. Ateşli durum aşılmıştı. Konveyör hareket ediyordu, her zaman hareket ediyordu ve gün geçtikçe ondan daha fazla makine iniyordu. Belki sadece bir veya iki makine artıştı, ama yine de sayı sürekli büyüyordu.

Bundan sonra hepimiz daha fazla boş zamana sahip olmaya başladık. Bilimle ilgilenemedim. Zaten bir ustabaşıydım, bu doğru, ama nasıl bir eğitim almıştım? Sadece deneyim eğitimi. Geri kalanına gelince, devrim öncesi bir okulda 'öğretiyi dinlemek' dışında hiç okul eğitimim yoktu. Bu yüzden, makineci ve teknisyen olarak yetişmek için Traktör Enstitüsü'nde okumaya gittim. Matematik, makine yapım bilimi, metallerin teknolojisi, malzemelerin mukavemeti, kalitatif analiz, kimya vb. öğrenmeye başladım.

Elbette çalışan tek kişi ben değildim. Artık hepimiz okuyorduk. Ve bunun iş üzerinde etkisi oldu. Kapasite üretimine neredeyse ulaşmamış mıydık? Arkadaşımın kehanet ettiği gibi, zaten her beş dakikada bir traktör üretiyorduk. Kırmızı tekerlekler yere değiyor, motoru çalıştırıyoruz, makine tıngırıyor ve püskürtüyor, yeni yaratılmış güçle kaynıyor. Sonra yepyeni marş kolundan gıcırtilı bir ses geliyor ve yeni makine, üzerinde ‘Sadece bitmiş traktörler için’ yazan tabelanın asılı olduğu kapılardan vızıldayarak çıkıyor. Her beş dakikada bir traktör! Daha sonra, bilindiği gibi, Fabrikanın planlanan kapasitesini aştık. Ve işin en güzeli, giderek daha fazla boş zamanımızın olmasıydı. Artık sadece ders çalışmak için değil, balığa gitmek için bile zaman vardı. Bu benim en sevdiğim uğraşlardan biridir - çantama biraz yiyecek koymak, geceden solucanları kazmak ve yemi hazırlayıp bir arkadaşla birlikte Volga’da gününbirlik balığa gitmek. Nehrin güzel, kumlu bir kıyısı var. Oturursunuz ve günü huzur ve sessizlik içinde geçirirsiniz. Ben büyük bir olta balıkçılığı severim.

Artık düzgün, kendinden emin çalışıyoruz. Yeterli çelik, yeterli hammadde varsa, tüm süreç aksama olmadan devam eder ve konveyör asla durmaz.

Bir gün sürpriz bir ziyaretçim oldu.

‘Sarışın,’ diye bağırır biri, ‘işte gidiyor!’

Bir el kolumdan yakaladı. ‘Sarışın’ın ben olduğum ortaya çıktı. (Ben sarışınım.)

‘Beni tanıdın mı? Yoksa unuttun mu?’

Tabii ki onu hatırladım. İlk traktörü görmek için karısını getiren yaşlı Çerkes, Kuzey Kafkasya’dan kolhoz üyesiydi. Elimden tuttu.

‘Nasılsın, dede? Evet, seni tanıyorum tabii.’

‘Peki Fabrika nasıl?’ diye sordu. ‘İşler iyiye gidiyor gibi.’

Cevap verecektim ama konveyörden yeni inen traktörlerimizden biriyle ilgilenmek için bir anlığına kaçmak zorunda kaldım. Döndüm ve yaşlı adama anlaması için sırtarak başımı salladım. Yanında bir grup hemşehrisi, erkekler ve kadınlar vardı ve arkamdan bir şeyler sorup duruyordu ama ne olduğunu anlayamadım.

Traktör kapılardan uzaklaştırıldı ve yaşlı adamın sorusunu dinlemek için geri geldim.

‘Burada çok fazla kız çalışıyor diyorum,’ dedi. ‘İşi yapabilirler mi? Gerçekten erkekler kadar iyi başa çıkabilirler mi?’

Ona Fabrikamızdaki kızların harika çalıştığını söyledim. Yanındaki genç Çerkes kadınlarına döndü ve kızlarımızın makinelerde ve konveyörde nasıl çalıştığını onlara hayranlıkla gösterdi. Belli ki onlara, burada kızların erkekler gibi makinelerde çalıştığını ve onlar kadar iyi yaptığını anlatıyordu.

‘Bir gezi için geldik,’ dedi, yol arkadaşlarını göstererek. ‘Oralarda, köylerde ve dağ mezralarında hâlâ traktörleri bu şekilde yapmanın imkânsız olduğunu söylüyorlar. Yapılıyorsa bile, Amerikan parçalarından yapıldığını, bizimkilerden değil, diyorlar.’

Ve yine Çerkesçe konuşmak için arkadaşlarına döndü.

Makineler birbiri ardına konveyörden indiriliyor, çalıştırılıyor ve uzaklaştırılıyordu. Ziyaretçiler orada bir buçuk saat boyunca izlediler ve bu süre içinde on yedi makine ürettik.

‘Bir dakika!’ yaşlı adam beni çağırdı. Yanına gittim. ‘Her traktör kaç dakikaya denk geliyor?’

‘Her beş dakikada bir traktör,’ diye yanıtladım.

Yaşlı adam, hemşerilerine zaferle baktı ve başparmağını havaya kaldırarak, onların yararına Çerkesçe’ye çevirdi:

‘Her beş dakikada bir traktör!’

**Saha Kızından
Tugay Liderliğine**

**A. M. SIROTINA,
Maça İmalathanesi
Tugay Komutanı**

Bir gün köylerde, Hazar kıyısındaki uzak balıkçı kasabası Hazar'da insanların servet kazandığına dair bir söylenti dolaşmaya başladı. Denizden büyük bir yağlı balık sürüsünün geldiğini ve onları çıplak ellerinizle gidip yakalayabileceğinizi söylediler. Söylenti, tatlı dilli bazı yabancılar tarafından başlatılmıştı: İşten sonra akşamları insanları etraflarında topluyor ve balık tutmaya gitmeleri için onları ikna etmeye çalışıyorlardı.

Bizim Şcherbakovka köyümüze deri ceket giymiş zayıf, çelimsiz bir adam geldi. Bazı beyaz kâğıtları salladı ve bağırdı:

‘Zengin olmak isteyen var mı? Hazar’a gidelim! Kaydolun millet!’

Kaydolan çok oldu. Tatlı dilli adam onları bir çaya yükledi ve Astrakhan’a götürdü. Ailevi nedenlerden dolayı ya da çok genç oldukları için gidemeyenlere gelince, onlar için de iş buldu. Köyde mered örmek için bir kooperatif örgütledi.

Mered, şişe şeklinde büyük bir hasır sepettir. Çift katlı bir çit örgüsüne sahiptir; iç katman sadece yarıya kadar ulaşır, kademeli olarak daralır ve sonunda küçük bir açıklık bırakır.

Mered, akıntının hızlı aktığı nehre indirilir. Balık sepetteki açılışa girer ve tekrar dışarı çıkamaz.

Ben de kooperatife katıldım. Şafaktan önce işe gitmek için kalkmam gerekiyordu ve tekrar eve döndüğümde güneş battıktan sonraydı. Bana günde kırk kopek ödeniyordu. Ne kadar çok mered örersen, bana o kadar az ödediler. Yüzlerce, binlerce kırmızı hasır sepet çaylara yüklendi ve Astrakhan’a götürüldü. Zaman zaman tatlı dilli adam Şcherbakovka’da belirir, sepetlerimizi toplar ve maaşımızda bir artış vaat ederdi.

Bizi aldatıyorlardı. Sonbaharda arkadaşlarımız Astrakhan’dan geri döndüler: Hastaydılar, yıpranmışlardı ve servet kazanmamışlardı. Köyde kalan bizlere gelince, biz de hiçbir şey kazanmadık. Daha sonra Sovyetlerin Astrakhan’da bir çete spekülâtör ve sömürücü keşfettiği haberini aldık. Bizi dolandıran küçük gümüş dilli adam artık görünmüyordu. Onu hapse atmış olmalılar.

Kooperatifimiz Devlet Balıkçılık Güvenine devredildi. O zamandan sonra işler düzelmeye başladı. Yakında günde üç ruble kadar kazanıyordum.

O zamanlarda Gennady Sirotin’imiz Kızıl Ordu’da görev yapmaktan geri döndü. En azından dış görünüşünde sakin, huzurlu bir adamdı. Etrafına bir göz attı, sürdürdüğümüz hayatın stokunu aldı ve köyümüzde ilk kez Komsomol kelimesini düşürdü. Gennady bir Komsomol çekirdeği örgütledi ve ben katıldım - köydeki ilk Komsomolka bendim. Ve bundan sonra, somurtkan, dindar bir yaşlı adam olan babam, benden ölümcül bir nefret duydu. Köydeki tüm zengin çiftçiler birden bana karşı çıktılar. Köy sokağından aşağı indiğimde yuhalanırdım ve kuyudan su çekerken bana hakaretler savururlardı. Ve babam bana açıkça söyledi:

Ya Komsomol'u bırakırsın ya da defolup gidersin.'

‘Ya Komsomol’u bırakırsın ya da defolup gidersin.’

Şikâyet etmek için Sirotin’e gittim. Beni dinledi ve sonra gayet basit bir şekilde şöyle dedi:

‘Dinle Sasha, evlenelim.’

Ondan hoşlanıyordum. Ciddi fikirli, zeki bir adamdı. Önümüzdeki hayattan övgüyle bahsetti. Ve söylediklerine inandım.

Evlendik. Hiçbir şeyim yoktu üzerimdeki kıyafetlerden başka hiçbir şeyle ona gelmedim. Ama onunla yaşamak hiç de kolay değildi. Bütün mesele annesiydi. Yıllardır oğlunu zengin bir kızla evlendirmeyi hayal etmişti ve şimdi bu oğlu eve çeyizi bile olmayan bir kız getirmişti. Annesi sık sık beni yoksulluğum yüzünden kınardı. İlk başta bir şekilde katlanmayı başardım, ancak bir süre sonra artık dayanamadım ve kocama karşı bir teklifte bulundum:

‘Dinle Genka, benimle yaşamak istiyorsan Şcherbakovka’dan çıkalım! Annenle yaşayamam!’

Kocaman bir konuyu tartışmadı. Eşyalarımızı topladık ve Buinaksk kasabasına gittik. Hayatımda ilk defa bir kasabadaydım ve küçük bir kasaba olmasına rağmen ilk başta orada tamamen kaybolmuştum. Beni Merkez Bankası’nda çalışmaya gönderdiler.

‘Getir götür işleri yapabilirsin,’ dediler bana Komsomol çekirdeğinde, ‘ve sonra işe alıştığında, seni daha yüksek bir makama terfi ettireceğiz.’

Devlet Bankası daktilosu ve sekreteri beni işle tanıştırdı. Her şeyden önce elimden tuttu ve duvarda kırmızı boyalı güzel bir kutunun asılı olduğu yere götürdü ve bana açıkladı:

‘Buna telefon denir. Biri aradığında bu boruyu indirirsin, kulağına koyarsın ve sorarsın: ‘Kimi istiyorsun?’ Ve sonra adı ne olursa olsun, telefona çağırmak zorundasın.’

O kutudan dehşete düşmüştüm. Orada oturdum ve düşündüm: Ahşap basit bir kutu nasıl konuşabilir? Ve birdenbire telefon delici bir şekilde çaldı. Dehşet içinde irkildim ve bankadan alelacele kaçtım. Ondan sonra kocam ve bankadaki işçiler telefonun çalışmasını bana açıklamak için uzun zaman harcadılar. Yine de hepsine birden alışamadım.

Biraz sonra kasaba hayatına alıştım. Komsomol beni kooperatif çalışanları için açılan kurslarda okumaya gönderdi ve gazeteleri okumaya başladım. Ve sonra başka bir söylenti dolaşmaya başladı — Volga'daki Stalingrad'da Sovyet hükümetinin devasa bir fabrika inşa ettiği ve gençlerin Rusya'nın her köşesinden oraya akın ettiği. Bir traktör fabrikasıydı. Hiç traktör görmemiştim ve ayrıca bir fabrikanın nasıl bir şey olduğuna dair hiçbir fikrim yoktu. Ama bir şekilde bu fabrikaya güçlü bir şekilde çekildim. Ve tesadüf ki bu, gelecek planlarımızla örtüşüyordu, çünkü Şcherbakovka'da yaşadığımız zamanlarda bile kocam bana insanların gerçek modern bir hayat yaşadığı, gençliğin yeni bir hayat inşa ettiği büyük kasabalardan ve fabrikalardan bahsetmişti.

1931 baharında Stalingrad'a geldik. Bütün kasaba Traktör Fabrikası hakkında konuşuyordu. Her yerde—gazetelerde, tramvaylarda, tren vagonlarında—konuşmalar hep aynı şeye dönüyordu — Fabrikayı kurmak ve kolektif çiftliklerimize traktör vermek. Komsomol'un Stalingrad komitesine gittik. İlk başta bizi bir kooperatif mağazasında çalışmaya gönderdiler, ancak bir şekilde bu tür bir işe hiç ilgi duymadım. Fabrikaya gitmek için can atıyordum. İş bittikten sonra fabrika kapılarına nasıl gideceğimi ve uzun saatler boyunca içeri bakarak nasıl duracağımı hatırlıyorum. İçeri girmek istiyordum ama izin vermiyorlardı. Sonunda dileğimiz kabul edildi. Komsomol'un Stalingrad komitesinin huzuruna çağırıldık ve sekreter Gertzovich bize şöyle dedi:

‘Sizi Traktör Fabrikası'na yardıma gönderiyoruz. Size hangi iş verilirse verilsin, Lenin'in bize öğrettiği gibi çalışmalısınız. Unutmayın, dünyanın en iyi fabrikasına gidiyorsunuz ve Komsomolların onuru size bağlı olacak. Kapitalistlerin onlarca yıl ustalaşması gereken tekniğe birkaç ay içinde ustalaşmalısınız.’

Beni dökümhanede çalışmaya gönderdiler.

Öğleden sonra saat üçtü. Bir yerlerde bir bando çalışıyordu. İlk başta vites değişiminde müzik çalmanın geleneksel bir şey olduğunu düşündüm — bir nevi vites geçmek ve diğerini çalmak. Ama yanlışmışım. Bando ilk defa burada çalışıyordu ve bir tür görkemli toplantı düzenlemişlerdi. Diğer kızlarla birlikte yoğun bir insan

kalabalığının olduğu Kızıl Köşe'ye doğru yol aldım. Odanın ortasında üzerinde deve resmi olan büyük bir karatahta duruyordu ve orada yel değirmeni gibi kollarını sallayan ve bağırان genç bir Komsomol duruyordu:

‘Yazıklar olsun size maça imalatçıları! Kötü çalışmanızla kazandığınız şey bu—deve düzeni! İşte orada,’ ve herif parmağıyla o korkunç yarattığı işaret etti. ‘Alın kızlar, o sizin!’

Bando bir marş çalmaya başladı.

Etrafımda seslerin karmaşası vardı; kızlar protesto ediyorlardı ve hatta bazıları gözyaşları içindeydi. Ve sonra hatırlıyorum, fırlak alınlı büyük, güçlü, samimi görünümlü bir adam bir banka çıktı ve bazı alaycı, aşağılayıcı ayetler okudu. Sonradan bana bunun Sasha Bezymensky olduğunu söylediler.*

İşte bu şekilde işe başladım—tüm Fabrikanın en kötü bölümünde. O zamanlar ‘deve’ sahip olduğumuz en aşağılayıcı kelime olarak kabul ediliyordu.

Tugay komutanım daha sonra Lenin Nişanı'na layık görülen Fadina'ydı. Bana dedi ki:

‘Hadi Sirotina. Sana departmanımızı göstereceğim.’

Makinelerin kükremesi ve çekiçlenmesi gırla gidiyordu ve dükkânın üzerinde bir ileri bir geri vızıldayan arabalar vardı. Korkudan bir tarafa kaçtım ve bir stant arkasına sığındım. Fadina kulağıma bağırarak beni dışarı çıkardı:

‘Neden kaçıyorsun?’

‘Seni kovalayan tüm bu arabaların olması,’ diye bağırđım ben de, ‘herkesi kaçırmaya yeter.’

Fadina beni nemli altın kumla dolu bir kutunun durduğu yere götürdü. Küçük bir kalıp aldı, kumla doldurdu ve taş zemine beceriyle çevirdi. Ayaklarımın dibinde duran sert kumdan pürüzsüz, iyi preslenmiş bir şekil gördüm.

‘İşte bu bir maça,’ dedi Fadina.

* *Ünlü Sovyet şairi.—Ed.*

Ve o akşam maça yapmaya başlamak zorunda kaldım. Çok şanslı değildim. Kumu doğru döktüm ve doğru paketledim gibi görünüyordu, ama kalıbı boşalttığımda maça parçalara ayrıldı. Can sıkıntısından ağlamaya hazırdım.

‘Boşver Sirotina,’ dedi Fadina, ‘bunu o kadar kafana takma. Yakında alıŖacak ve işi öğreneceksin.’

En basit türden maça yapmak zorundaydım. Görev bir vardiyada yüz yirmi maçaydı ve ne kadar çabalarsam çabalayayım sadece yetmiş beş tane çıkarabildim. Eve geldim ve kocama dedim ki:

‘Hiçbir şey yapamıyorum. Bu bir utanç! Bizi aksaklığın olduğı bir yerde çalışmaya gönderdiler ve ben işi bile yapamıyorum. Atamayı kendim yapamazken diğerklerini nasıl kışkırtabilirim? Ben kendim çalışamazken, bir Komsomolka olarak parti dışı işçilere nasıl liderlik edebilirim?’

Ertesi sabah işe gittiğimde fabrika kapılarında kukla gibi asılı duran devasa bir deve gördüm ve etrafta makineleri parçalayan, hurda çıkaran ya da işte görünmeyen kötü işçilerin portreleri asılıydı. Diğerkleri durup sergiyi izlediler, arkamızdan bağırdılar:

‘Selam, işte deve kızlar gidiyor! Dükkânımızdaki son durum nedir? O canavarı uzun süre yanınızda tutmayı düşünüyor musunuz?’

Kısa süre sonra işimizde çok çevik ellere sahip olmanız gerektiğini keşfettim. Belli bir anlamda ‘elinizi kırmanız’ gerekiyor — maça hızlı ve doğru bir şekilde çıkarmayı öğrenin. Eliniz azıcık bile titrerse, maça bozulur ve parçalara ayrılır. Biraz sonra püf noktasını kaptım. Kumu paketler, kalıbı hızlı bir şekilde taş zemine yerleştirir ve hızlı bir hareketle tekrar kaldırırm ve maça birinci sınıf çıkardı. Belli bir süre sonra atamayı aşırı yerine getirmeye başlamıştım. Bitmiş maçaları stantta sakladım, sıra sıra, hepsi sağlam, güçlü ve kaliteli. İşe tamamen aşık olmuştum. Fadina geldi ve beni görünce gülümsedi.

‘Artık bezelye ayıklar gibi kolayca maça yapabilirsin,’ dedi.

Kısa süre sonra tugayda ayaklarımı bulmaya başladım ve utangaçlığımın üstesinden geldim. İş başlamadan yarım saat önce bir toplantı yapar ve bölümümüzü utanç konumundan çıkarmak için olabildiğince hızlı bir şekilde iyi maçalar yapmayı öğrenmenin

yollarını düşünürdük. Kalitenin yolunda olup olmadığını görmek için birbirimizin işini kontrol etmeye başladık ve her gün her maça imalatçısına kesin bir plan atandı. O zamanlar bozulan üretim yüzünden bölümümüzde nasıl korkunç skandallar yaşadığımızı hatırlıyorum. Günün sonunda bir köşede veya diğerinde yatan büyük bir hurda maçası yığını olurdu ve kimin sorumlu olduğunu kimse bilmezdi. Bu konuda hararetli tartışmalar vardı. Her biri suçu diğerine yükledi ve gerçek suçlu bulunamadı. Tüm bölümü kovalayan ve her zaman bozulan üretimi bulan inanılmaz derecede şişman, küçük bir adam olan Amerikalı ustabaşından çok yardım aldık. Kötü işi kimin yaptığını tahmin etmede şaşkırtıcı derecede iyiydi. Kötü maça üzerine fırlayacak, yukarı kaldıracak ve gözlerine yakın tutacak, her yerini hissedecek ve sonra, etrafına bir bakış attıktan sonra, maça imalatçılarından birine doğru kararlılıkla yürüyecektir.

‘Dinle, bu senin maçan! Beni kandıramazsın. Sadece senin böyle maça yaptığını biliyorum.’

Kız kızarır, gözlerini indirir ve o olduğunu itiraf etmek zorunda kalırdı. Amerikalı kötü maça taş zemine yatırır ve hasarın nasıl yapıldığını ve bu tür hatalardan kaçınmak için nasıl çalışılacağını sabırla açıklardı.

Fadina’nın liderliğindeki tugayımız bölümde birinci sırayı aldı.

Görevimizi yerine getirdik ve diğerlerinden daha az bozulmuş üretim ürettik. Urova’nın tugayı bizimkinden sonra geldi. Bu iki tugayda çalışan kalıcı bir kız kadromuz ve çok daha yüksek bir disiplin standardımız vardı. İşte dostça, uyumlu bir atmosfer vardı. Sonra bir gün — Sanırım eylüldeydi ve erken sonbahar olmasına rağmen dışarıdaki hava güzel ve güneşliydi — Bir gün öğleden sonra saat üçte ajitasyon tugayı aniden dükkânımıza yürüdü ve deveyi götürdü. Bunun nasıl bir rahatlama olduğunu hayal edemezsiniz — Sonunda maça yapmayı öğrendiğimiz fıkriyle sevinçten dans ettik. Uzun, düzgünce paketlenmiş bitmiş maça sıralarına memnuniyetle baktık ve bunun bizim işimiz, başarımız olduğunu hissettik.

Traktör Fabrikası’ndayken İşçi Üniversitesi’nde okumaya gittim. Kum ve yağ hakkında her şeyi öğrendim. Eğitmen bana maçanın tüm

iç özünü açıkladı ve sanabileceğiniz kadar basit olmadığını görünce şaşırdım. Buna bağlı bütün bir bilim var. Daha sonra, daha karmaşık ve çetrefilli maçalar üzerinde çalışmaya transfer edildiğimde, İşçi Üniversitesi'nde edindiğim bilgileri uygulamaya çalışmak zorunda kaldım. Sık sık kalıplama bölümüne gider ve maçalarımın kalıpçının iyi bir döküm yapmasına nasıl yardımcı olduğunu görmek için oradaki işleri izledim. Bazen maçamın aniden kırıntılara dönüştüğünü ve yapılan parçanın hurda yığınına gitmesi gerektiğini gördüm. Sonra Amerikalı ustabaşıya gider ve maçanın neden ufalandığını ve tekrar olmasını önlemek için ne yapmam gerektiğini açıklamasını isterdim.

Fadina daha yüksek bir göreve terfi ettirildi ve ben tugay komutanı oldum. O zamana kadar maçaların nasıl düzgün bir şekilde yapılacağını öğreniyordum ama şimdi görevim insanları örgütlemek, onları yönetmek, tüm maçaların üretiminden kendimi sorumlu kılmaktı. Bu, bütün gün durup aynı maça tekrar tekrar yapmaktan çok daha zordur. Yeni işimin ilk gününde, kalıplama bölümünden ustabaşı ve tugay komutanları koşarak içeri girdiklerinde ve maçalarını ne zaman alacaklarını bilmek istediklerinde bunu hissettim.

'Sirotna!' diye bağırdılar 'Bizim sonumuz olacaksın! Bize şunu ve bunu göndermedin ve silindir kafaları için maçaların hepsi kırıntılara dönüştü!'

Başım döndü. O kadar heyecanlıydım ki çıldıracağımı düşündüm. Sanki bütün dükkân omuzlarıma biniyormuş gibi hissettim, sanki bütün dükkân benden iyi, güçlü maçalar bekliyormuş gibi.

Komsomol çekirdeğine yardım için gittim ve özellikle sekreter Yoldaş Chelyshev yürekten yanıt verdi. Tugayımda kendimi hanımefendi yapmamı sağladılar ve öğretiler. Her işçiye dikkatlice gözden geçirdik ve ne için iyi olduğunu, ne kadar yapabileceğini bir kez daha kontrol ettik; ve her kızın kendi maçalarından sorumlu olduğunu gördük. Sabah ilk iş olarak etrafa gider ve hepsine tek tek kesin görevler verirdim.

‘Sen, Kozina, bugün bu kadar yapmak zorundasın. Patlasan bile yapmak zorundasın. Zorluk çekiyorsan beni çağır, sana yardım ederim.’

Böylece her birine kesin bir görev verdim, bu görevlerin nasıl yerine getirildiğini sürekli kontrol ettim, her işçiye dikkat ettim ve işler daha iyi gitmeye başladı. Kalıpçılara iyi maçalar veriyorduk.

O zamanlar altı tugayımız vardı ve her biri birinci sırayı almak istiyordu. Ve bu yarışmada genellikle belirleyici faktör yapılan işten ziyade örgütlenme biçimiydi. Örneğin, bittiğinde maçaları koyacak bir stant yoksa, kızlar isteseler de istemeseler de boş durmak zorunda kalıyorlardı. Ya da yine, hazır kum yoksa, daha fazla boş zaman anlamına geliyordu. Vardiya başlamadan bir saat kadar önce işe gelir ve her şeyin yerinde olup olmadığını görürdüm. Tugayımda stant eksikliği nedeniyle ertelendiğimiz neredeyse hiç olmadı. Kızlarımın vardiya başladığında istedikleri her şeye sahip olduklarından emin olmak için elimden gelen her şeyi yaptım.

O zamanlar dükkânımızda hâlâ tam olarak düzgün gitmeyen pek çok şey vardı. Ama çoğunu düzeltmeyi başardım. Kendimi tugay komutanı olarak görevlerimle sınırlandırmadım, etrafımda olup bitenlere gözlerimi açık tuttum. Yanlış yönetimlerin hiçbirine katlanmadım ama ustabaşının, dükkân başkanının, Parti çekirdeğinin peşinden gittim ve işler düzelene kadar onlara huzur vermedim.

Bir defasında nasıl bir duvar gazetesi çıkardığımızı ve departman başkanı Karandashev’e saldıran sıcak bir makale yayınladığımızı hatırlıyorum. Bütün bir gerçekler yığınının ifşa ettik ve onu kötü liderlikle suçladık. Kızlarımın hepsi ona karşı ayağa kalktı ve ben de öyle, ama bir dakika sonra kalbim pabuçlarımdaydı, çünkü Karandashev öfkeliydi ve yazarın kovulmasını sağlamakla tehdit etti. Parti çekirdeği bürosunun özel bir toplantısını çağırdılar. Karandashev önce konuştu. Kendisine iftira atıldığını ve yetkisinin zedelendiğini beyan etti. Oturup dinlerken son saatimin geldiğini düşündüm. ‘Çöktüm,’ diye düşündüm. ‘Şimdi ayağımı bir kez ve tamamen soktum!’ Ancak Parti yoldaşları ihtiyatlı ve düşünceliydi ve aceleci bir karar almadılar. Konuyu incelemek üzere bir komisyon

görevlendirdiler. Komisyon belirttiğimiz tüm gerçekleri doğruladı ve Karandashev bunun için cehennemi yaşadı.

Daha sonra, Fabrika sorunsuz çalışırken, Parti çekirdeği sekreterine gittim ve ona Parti'ye katılmak istediğimi söyledim. Bu konuda çok heyecanlıydım ve kelimeleri zor çıkarıyordum. Geçmiş hayatım hakkında bir sürü soru sordu ve üyelik için kendimi hazırlamamı önerdi. Böylece iyi siyasi bilgiye sahip bir Komünist benim sorumluluğuma verildi ve dükkânda beni çok sık ziyaret etmeye başladı, nasıl çalıştığımı kaydetti ve her türlü zorluğu çözmeme yardımcı oldu. Sonra düdük çaldıktan sonra, bir siyasi bilgi dersine otururduk ve bana şeyleri açıklardı. Ona her türlü soruyu sordum. Şimdi bana oldukça çocukça geliyorlar, ama o zamanlar yeterince doğaldı, çünkü o zamanlar sadece bir öğrenciydim. O zamanlar 'sınıf' gibi kelimeleri bile anlamıyordum. Bir sınıfın okulda bir sınıf anlamına geldiğini düşündüm.

Öğretmenim tüm bunları örnekler yoluyla çok iyi açıkladı.

Bir Komünist olmak için eğitilirken, işim hakkında daha ciddi düşünmeye, ona karşı daha sorumlu bir tavır almaya başladım. Bolşevik unvanının omuzlarıma büyük bir sorumluluk yükleyeceğini hissettim.

Parti üyesi olarak kabul edildim. 13 Ağustos akşamıydı. O akşam her zaman hafızamda kalacak. Sanki dünyadaki en mutlu insan benmişim gibi geldi bana. Üyelik aidatlarını toplama işini bana emanet ettiler — sadece küçük bir iş ama oh, ne kadar gurur duyuyordum! Partimizin üç milyon üyesinden biri olduğum için ve görevim sadece küçük bir görev olmasına rağmen yine de büyük bir işin yürütülmesine yardımcı olduğum için gurur duyuyordum.

İnsanları daha iyi yargılamaya ve onları daha yakından izlemeye başladım. Kızlar çalışırken departmanımıza bir göz atın — yüzlerce farklı renkte kafa bandı—kırmızı, mavi ve beyaz, düzenli bir gül bahçesi gibi görünüyor—gürültü, telaş, kahkaha ve konuşma.

Ama bu sadece yüzeyde. Bu kızların hepsi şok tugaycıları değil ve hepsi kalplerini işlerine koymuyor. Bazıları kendilerini geliştirmek için çaktırmadan sızdı. Yuvada işçi olarak kaydolmak isteyen bazı kulak guguk kuşları var, böylece daha sonra yumuşak bir

iş bulabilirler veya İşçi Koleji'ne veya üniversiteye sızabilirler. Ama bu türden olanları işfa etmekte hızlıydık. Bizimle maça imalatçısı olarak çalışan Podletok adında bir kız vardı. İlk başta iş hakkında hevesli gibi davrandı ve hatta sendika örgütleyicisi yapıldı. Ama bir süre sonra, kendisini sağlam bir şekilde kurduğunu düşündüğünde, rölantide çalışmaya başladı. Bir tezgahtan diğerine gezinir, kızları işlerinden uzaklaştırır ve genel olarak aheste takılırdı. Ama gözümüzü onun üzerinde tutuyorduk ve fabrikadan daha fazla uzatmadan atılmasını sağladık ve gittiği için de çok üzgün değildi. Fabrikadan yaklaşık altı kilometre uzaktaki Orlovka'da yaşayan babasının bol miktarda sığırı olan zengin bir çiftçi olduğu ortaya çıktı. Podletok gibi insanlar fabrikalarımızda buz kesmiyor.

Ama işleri kötü olduğunda kızların kendilerinin suçlanması her zaman geçerli değildir. Çalışmaya istekli ama işi yapamayan bazı kızlarımız var. Bu tür insanlara yardım eli uzatılmalı. Ben de onlara yardım ediyorum. Zaikina ve Feodorova'yı ele alalım — maça imalatçısı olarak kötü iş çıkaran iki kız. Hayalperest ve ilgisizdiler ve şeylerle ilgilenmiyor gibi görünüyorlardı. Sorunun ne olabileceğini düşündüm ve düşündüm ve sonra fabrika kapılarının ötesindeki hayatlarına bakmaya karar verdim. Sendika örgütleyicisi yaşadıkları yeri ziyarete gitti ve bu iki kızın yanı sıra beş ailenin daha barındığı bir odada yaşadıklarını buldu. Yataklar birbirine yakın sıkıştırılmıştı ve geceleri insanlar bir sıra halinde uyumak için yatarlardı.

İyi bir uyku çekemiyorlar ya da düzgün bir şekilde dinlenemiyorlardı — sabah kalktıklarında yorgundular ve ilgisiz ve ağır gözlerle işe geliyorlardı. Zaikina ve Feodorova için oda almak için bastırdık ve birkaç hafta içinde o kızlar tanımayacağınız şekilde değişti.

Fabrikadaki bir yıllık çalışma, Şcherbakovka'daki yirmi yıllık hayata değer. Sadece bir yıl önce bana işi ilk kez öğretiyorlardı ve şimdi başkalarına kendim öğretmeye başlıyorum.

Dükâna yeni bir işçi giriyor. Onu duraksayan adımlarından ve korkmuş bakışından hemen seçebilirim. Tüm hayatında ilk kez bir fabrikanın eşiğini geçti. Ona bir yardım eli uzatılmalı.

Ama bizde çok sık olur ki genç işçiyi makinelerden birine oturturlar, işi hakkında bir iki şey açıklarlar ve hepsi bu kadar. Bir hafta, bir ay geçer — herif orada dikilmiş kalır, kendi suyunda pişer ve kimseden tavsiye istemekten korkar ve büyük olanlar ne kadar yalnız hissettiğini asla tahmin edemezler. Yeni işçilerle benim yolum tam tersi. Onlarla iyi bir konuşma yapıyorum, biraz cesaret veriyorum ve bu ayaklarını bulmalarına yardımcı oluyor. Sık sık yeni gelenlere anlamadıkları bir şey olup olmadığını, işlerini engelleyen bir şey olup olmadığını sormaya gidiyorum ve böylece işin tekniğine hızlı bir şekilde ustalaşabilmeleri için işleri kolaylaştırmaya çalışıyorum.

Şimdi maça imalatçıları tugayımızda çalışan öğrencim Kozina var. O bizim ödüllü maça imalatçımız. Ama dükkâna ilk geldiğinde o kadar korkmuştu ki kalıplara neredeyse dokunmaya cesaret edemiyordu. Öğrenmek için korkunç zor bir zaman geçirdi. Yaptığı tüm maçalar parçalara ayrıldı. Öğle yemeği aralığını en sonunda işi öğrenene kadar koçluk yaparak geçirirdim.

Kocam ve ben yeni bir taş evde yaşıyoruz. Son zamanlara kadar kocam Parti komitesiyle çalışıyordu ve şimdi makine montaj dükkânındaki üçüncü departmanın Parti komitesi sekreteri.

Geçenlerde genel bir toplantıda Otomobil ve Traktör Endüstrisi Sendikası departman komitesi başkanını seçmek zorunda kaldık. Dükkân komitesi başkanı Yoldaş Bychkov beni önerdi. Bütün tugayım protesto etti.

‘Tugay komutanımızı bırakmayacağız. Onunla çalışmaya alıştık. Başkan olarak başka birini seçin.’

Ancak Bychkov kızları ikna etti ve beni seçtiler. Bence şimdi bu komitenin başkanı olarak işe başladım. Bu artan sorumluluk anlamına gelir. Bizimle çalışan beş yüz kırk kadın var. Çoğu genç işçiler, köylü kızlar. İyi, kararlı proletaryalara dönüştürülmeleri gerekiyor.

Hayatım

**P. I. KONOVALOV,
İkinci Dökümhanenin
Düzeltilme Bölümü
Başkan Yardımcısı**

Pugachovsk bölgesindeki Chernava köyünde doğdum. Ailem fakirdi. Çalışma saatlerinde evde kimse kalmadığında, beni kulübeye kilitlediler ve kedi Praskovya, köpek Sharik ve buzağı Ryzhonko ile yalnız kaldım. Sharik ve Praskovya ile yerde uyudum. Buzağı sobaya bağlıydı.

Bunlar ilk yoldaşlarımdı. Onlarla oynadım ve yemekleri yüzünden onlarla dövüştüm. Buzağıya havlamayı ve miyavlamayı öğretmeye çalıştım ve anlayamadığında, eski bir çarıkla kafasına vurdum.

İşte hatırlayabildiğim çocukluğumun ilk fotoğraflarından biri. Kendim, oldukça küçük, donum olmadan kulübenin etrafında koşuyorum; yaşlı nene Euphemia kenevir sarıyor, annem ip eğiriyor ve babam eski bir at tasmaıyla uğraşıyor ve kendi kendine bir şarkı mırıldanıyor.

Kış geldiğinde, dışarıda koşmak istedim ama giyecek kıyafetim yoktu. Kulübeye bir kızak çektiler ve ben içinde oturdum, kırbacımı şaklattım ve ‘Yup!’ diye bağırdım. Babam, annem ve nenem hepsi

güldü ve bana sordu: ‘Sürücü mü olacaksın evlat?’ ‘Evet,’ diye yanıtladım neşeyle, ‘sürücü olacağım ve votka içeceğim’ ve ikonun önünde haç çıkardıktan sonra, ‘Ne yapıyorsun evlat, böbürleniyor musun?’ Dediğinde üzuldüm ve annemle yalnız kaldığımda ondan dikmesini istedim: Eski kulübeden dikecek bir şey yoktu. Annem sobayı yaktığında, duman gözlerimize kaçmasın diye yapardık. Geniş açık duruyordu; duman girdap gibi döner ve çıkış yolunu yarıklardan bulurdu kar taneleri düşerdi rüzgâr tiz bir şekilde ılık çalar ve sökülüp alırdı

Köy sokağından kötü dilin sesinin kesitleri geldi.

Kıtlık vardı ve köyde açlık vardı. Penza’ya, Chapayevsk’e, Samara’ya gitti böylece kendileri ve çocukları. On kişiden dokuzu boş kaldı, pencereleri tahtalarla kapatıldı kalanlar soğan, kazayağı ve ağaç kabuğuyla yapılan ekmek yedi.

Babamı zaten kaybetmiştim. 1914’te ordudan döndü ve elinden geldiğince acele ediyordu. Sonbahar yağmurları, yollar kötüydü ve geçmek zorunda kaldığı nehir sularla dolmuştu.

O zamandan beri hasta bir adamdı ve annesi elinde altı çocukla kaldı. Zor bir zamana girdik, bu yüzden eşyalarını topladı ve ekmek almak için Lebyazhe’ye gitti zaten kendileri için yeterli ürün vardı. Onu bekledik ve yolda donarak ölmüş olması gerektiğine karar verdik Matvey bir kürk manto, bir takım elbise ve bazı şeyleri bir çuvala doldurdu ve keza yola çıktı Dönüşünü bekledik. Bütün günü tek bir lokma bile yemeden geçirdik — kız kardeşlerim ve küçük erkek kardeşim ağlamaya başladı nene komşulardan birini çağırdı at. Eski bir attı ve eti açgözlülükle yedik. Gecenin bir yarısı kalktı ve avluya gitti, ama kapı açılmıyordu.

Dışarıdan bloke edilmişti. Hemen birinin ineğimiz Ryzhonka’yı almaya çalışıyor olması gerektiğini tahmin etti, umutsuz bir çabayla kapıyı açmayı başardı ve inek ahırına koştu. Ama inek ahırı boştu ve Ryzhonka gitmişti.

Uyuyordum. Nenem beni saçımdan yakaladı, sertçe çekti ve delici tonlarda bağırdı:

‘Pashka! İnek, inek....’

Çıldırımış gibi sobadan atladım ve dışarı koştuk, nenem bağıırıyordu: ‘Hırsızlar ve dolandırıcılar, aç yetim çocuklar!’ Yardım için Chichek lakaplı komşumuz Ivan Goldovin’e koştu ve penceresine öfkeyle vurdu. Ama kulübesinden kıpırdamayı reddetti ve bize cevap verdi: ‘Gecenin bir yarısı inekleri nasıl avlayabilirim?’

Ertesi gün annem beklenmedik bir şekilde Lebyazhe’den döndü. Yanında bütün bir yiyecek yükü getirdi—patates, kabak, pancar, darı vb. ‘şimdi çocuklar,’ dedi, ‘Tanrı’yla dua edin kışı bir şekilde atlatacağıız. Ama Ryzhonka nerede?’ diye sordu etrafına bakarak. ‘Matvey nerede? Ve gri atımız nerede?’

Gözlerimizde yaşlarla cevap verdik: Matvey’in ekmek almaya gittiğini ve dönmediğini, gri atın zaten yarısının yenildiğini ve Ryzhonka’nın hırsızlar tarafından çalındığını. Annem haberi duyunca bayıldı. Kendine geldiğinde, sanki kalbi kırılacakmış gibi feryat etmeye ve inlemeye başladı. Bütün bir hafta boyunca gece gündüz bu histerik durumda kaldı ve sonra hastalandı ve yatağı yattı. Ondan sonra nenem de yatağı yattı.

Bir ay içinde annem iyileşti, ancak nenemin hastalığı devam etti ve kısa süre sonra öldü. Nesi olduğunu bilmiyorum, çünkü o zamanlar köyde doktorumuz yoktu, ama tifo gibi bir şey olduğına inanıyorum. Cesedini çuvala sardık, bir kızakla köyün dışına sürükledik ve zaten birçok insan cesedinin yattığı tarlaya yatırdık. Nenem gittikten sonra, iki yaşındaki kız kardeşim Nyura da öldü. Onu da aynı şekilde dışarı taşıdık.

Sadece bir ölçek tahılımız kalmıştı. Gazyağı yoktu, kibrit yoktu, su bile yoktu, çünkü bütün kuyular donmuştu. Başkalarının ahırlarında yenilebilir otlar avlamaya başladık, kemikler topladık, bunları tahılla karıştırdık, Jacob Glagolev’in değıirmeninde hepsini öğüttük ve yedik. Annem son elbisesini onlarla değıştirerek bir kutu kibrit almayı başardı. Kulübeyi aydınlatmak için odun kıymıkları kullandık. Kız kardeşim Eugenia onları çam odunu tahtalarını yararlan yaptı. Suyu gelince, onu kardan yaptık. Kulübede içeri getirdik, bir fıçıya koyduk ve eriyene kadar tuttuk. ‘Noel tatilleri’ gelene kadar böyle yaşadık.

‘Noel tatilleri’nin ikinci gününde annem teyzesi Pelagea’ya gitti, ondan bir buzağının bağırsaklarını aldı ve kızarttı. Bundan keyif aldık ve yemeği sildik süpürdük, ardından soğuk kaynamamış su içmeye karşı koyamadık. O gece iyi uyuduk ama ertesi sabah geç uyanarak kardeşim Prokhor’un kafası kenardan sarkmış şekilde sobanın üzerinde yattığını gördüm; gözleri yuvarlanıyordu ve tek bir kelime bile söylemiyordu. Korktum ve anneme söyledim. Annem yanına geldi ve sordu: ‘Prosha! Proshenka! Sorun nedir?’ Ama tek bir kelime bile söylemedi, dili damğına yapıştı. Hissetti, onun için ne kadar üzülüğümüzü gördü ve gözleri yaşlarla doldu. Üç saat içinde öldü.

Onu gömmek zorundaydık ama biz kendimiz bacaklarımızı zor sürüklüyorduk, bunun yanında Noel donları bastırmıştı ve dışarı çıkmak söz konusu bile değildi. Zaten tüm kıyafetlerimizden kurtulmuştuk. Biz ve annem Prokhor’un cesedini sobadan almaya ve çürümesini önlemek için kulübenin karanlık ışsız kısmına sürüklemeye karar verdik. Ama bunu yapacak gücümüz kalmamıştı. Bitkin düştüğümüz için bizim için çok ağırdı. Cesedini kıpırdatmayı başaramadık.

Böylece yerinde kaldı. Sobanın sıcaklığı mide sinin şişmesine neden oldu. Üç gece boyunca ben, annem ve Eugenia kardeşimin cesedinin yanında sobanın üzerinde uyuduk.

Bu sürenin sonunda Matvey Vymenkin bir ata binerek geldi. Sopasıyla penceremize vurdu ve sordu: ‘Çıkaracak biriniz var mı yok mu?’ Geldiğine çok sevindik. Prokhor’un cesedini dışarı sürüklemesine yardım ettik. Cesedi yatırdıktan sonra bir kez daha geri geldi ve anneme dedi ki: ‘Şimdi ölmemeye bak! Yakında herkese bir ara * verecekler.’

* Ara, Amerikan Yardım Derneği'nin baş harflerinden oluşmuştur. Kelime o dönemde Rusya'da kıtlık sırasında dağıtılan bir yiyecek porsiyonunu ifade etmek için kullanılıyordu.

Annem Matvey’e teşekkür etti ve arkasından kapıyı kapattı. Söz verilen porsiyonların gelmesini aydan aya bekledik ama asla gelmediler. Son kırıntısına kadar her şeyi yemiştik. Kızağı beş pound un karşılığında Ephraim Skomovokhov’a sattık ve ahırları Vassily Grebenkin’e sattık — üç pound darı karşılığında.

Dışarıda ısınmaya başladı. Parlak bir güneş ışığı gününde annem, Eugenia ve ben biraz ısınmak için dışarı çıktık. Yüzlerimiz artık tanınmaz haldeydi, gözler derinlere batmış, şişmiş yüzlerimizde normal boyutlarının yarısı gibi görünüyordu, kollar ve bacaklar taşınmaz odun blokları gibiydi.

Kulübemizin etrafında hayvanların kemikleri ve iskeletleri yatıyordu. Ve kıtlık hâlâ devam ediyordu. Daha da kötüleşti. Bütün günler boyunca yiyecek hiçbir şeyimiz yoktu ve sadece içecek suyumuz vardı.

Kısa süre sonra kız kardeşim Eugenia öldü ve iki erkek çocuk annemizle yalnız kaldık. En sonunda ‘porsiyon’ gelene kadar tutunmayı başardık — mısırdı ama bizim için yeterli değildi.

Nisan ayında, ayın yirmisinde, tarla sincapları yakalamak için bozkıra çıktık. Zayıflıktan neredeyse takılıp düşerek ellerimizde kovalar taşıdık ve bir hamsterin yuvasını bulduktan sonra, tüm günü içine su dökerek geçirdik. Sonunda hamster dışarı çıktı, ama onu yakalayacak kadar gücümüz yoktu. Fırladı ve başka bir yuvaya sığındı. Annem bana bağırdı: ‘Bak evlat, işte orada! Kuyruğunu görebilirsin; tut ve çek!’

Kuyruğu iki elimle tuttum ve var gücümle çektim. Kuyruk ellerimde kaldı ama hamster’a gelince—yuvasında kaldı. Ne yapılmalıydı? Yuveyi çıplak ellerimizle kazmaya başladık; kazdık ve kazdık, en sonunda ödülümüzü güvenceye alana kadar.

Büyük şişman bir hamsterdı. Eve gittik, sobayı yaktık ve hamsterı bir emzikli domuz gibi kızartmak için odunun üzerine yatırdık. Yangını kulübenin zeminindeki tahtalarla sürdürdük. Onları kesecek kadar gücümüz yoktu; tahtaları yırttık ve bütün olarak içeri soktuk—bir ucu sobaya, diğeri pencereye saplanmıştı. Kademeli olarak tahta yanacak ve hepsi sobanın içinde olana kadar azar azar içeri sokmaya devam edecektik.

Hamsteri yedik ve tekrar avlanmaya karar verdik. Ancak, bir kez daha porsiyon dağıtmaya başladılar—her birine yirmi pound mısır. Payımızı aldık ve hemen daha iyi hissetmeye başladık. Kıtlığı tamamen unuttuk. Bahar gelmişti. Yeşil otlar ve çiçekler etrafımızdaydı ve insanlar bahçelerini dikmeye başlıyorlardı.

Kıtlık bitmişti ama giyecek kıyafetimiz yoktu — her şeyi yiyecek için satmıştık. Gömleğim yoktu ve pantolonum yırtık çuvaldan yapılmıştı, annem ise birbirine dikilmiş çeşitli garip kumaş parçalarından yapılmış bir elbise giyiyordu. Çıplak ayaklarımıza sadece çarıklar giyiyorduk. Yatak örtümüz ve çanak çömleğimiz yoktu. Ama hepimiz yaşamaya hevesliydik, bulabileceğimiz her küçük şeyi dikkatlice topluyor ve kendimizin sayıyorduk.

Köyümüzde kulaklar güçleniyordu. Zengin köylüler büyük bir ürün ecti, hasat iyiydi ve tahılı kasabada sığır karşılığında sattılar. Ivan Grebenkin beş at, iki inek ve dört deve satın alırken, kardeşi Yefim de canlı hayvan satın aldı ve bir harman döveni, birkaç saban, tırmık ve vagon edindi. Ama ne kadar fakir olursak olalım, çiftçiliğimiz onlarınki gibi gelişemezdi. 1923 kışı geldiğinde ekmeksiz kaldık.

Annem köyün etrafında dilenmeye gitti. Sabah bir askerin tenceresi elinde ve omzuna asılı eski yırtık bir çantayla dışarı çıktı ve akşam çorba ve süt, ekmek kabukları, krep ve böreklerle geri geldi. Bütün bunlar, ancak, annemin sağlığı üzerinde etkisini göstermeye başlıyordu; hastalandı ve acil bir ameliyat için Pugachovsk kasabasına gitmek zorunda kaldı.

Glagolev'e çoban olarak kiralandım. İşimin karşılığını bana günde bir sürahi süt ve bir somun ekmekle ödedi. Annem ameliyatından sağ çıktı; kasabada kaldı, hayır kurumlarıyla yaşadı ve bana yedekleyebileceği şeyi gönderdi. Kış boyunca kulübede yalnız yaşadım, annemden paketleri aldım. Sobanın üzerinde boylu boyunca yatarak, günü Slavca komutla basılmış mezmurları ve kutsal kitabı okuyarak geçirirdim.

Bir defasında Sodom ve Gomorrah hakkında okuyordum ki aniden kapı açıldı ve içeri giren ağabeyim Ivan'dan başkası değildi. Onu yıllardır görmemiş ya da ondan haber almamıştık. Üzerinde

yıldızlı bir Kızıl Ordu kaskı vardı. Sobadan atladım ve gri ordu paltosundan karı fırçalayarak onu karşılamaya koştum. Bana 314 No.lu Alay'da Kungur kasabasında her zaman katip olarak hizmet ettiğini söyledi. 'O kasabada yaşayan insanlar Özbekler,' dedi. 'Kafalarının etrafına sarılmış uzun kumaş şeritleri takıyorlar ve her zaman aynı giyiniyorlar — yaz kış aynı; ve kemerlerinde bir hançer taşıyorlar. Ülkelerindeki kulübelerin pencereleri yok.'

'Ve onlar kim?' diye sordum. 'Vahşi mi?'

'Hayır, onlar sadece okuma yazma bilmeyen ve kültürsüz çünkü Çarlık Rusya'sı onlara zarar verdi. Bizim gibi atları var, sadece daha küçük ve onlara eşek diyorlar. Bir arabaya veya vagona bir at koşuyoruz, ancak yükü eşeğin sırtına koyuyorlar ve bu şekilde taşıyorlar.'

'Neden öyle yapıyorlar?'

'Çünkü orada dağlar var ve bir araba veya vagon süremiyorsun.'

Ağabeyim bana insanların geniş dünyada nasıl yaşadıklarını anlattığında sevindim. Köyümüzde sahip olduğumuzdan çok daha kötü bir hayatları var gibi geldi bana.

Ve 1 Şubat 1927'de annem bana bir mektup gönderdiğinde: 'Hemen Pugachovsk'a gel,' kendime düşündüm: 'Neden gitmeliyim?' Burada en azından yoldaşlarım vardı, tanıdığım insanlar.... Ama bu duyguları yendim ve omzuma asılı çantamla Pugachovsk'a yola çıktım. O zamanlar deri çizmelerim vardı ama takım elbisem çuvaldan yapılmıştı ve o kış don o kadar sertti ki çatıdaki çivileri çatlatıyordu, Pugachovsk yolunda kızıakta oturarak çok fazla zaman harcamadım ama ısınmak için neredeyse tüm yolu atın arkasından koştum.

Pugachovsk'ta eski ahşap katedralin durduğu yere Moskovsky Caddesi'nden aşağı indim, parmaklarımla bir, iki, üç ev saydım — işte oradaydı! Ev No. 9. Proletarsky Caddesi köprüsünün altında duran küçük bir keşiş hücresiydi. Çaldım ve sordum: 'Starikova burada mı yaşıyor?' 'Evet.'

'Dikkat et, şimdi ölme!'

‘Peki Irene Konovalov?’ ‘Evet, o da burada yaşıyor. Onu ne yapacaksın?’ ‘Ben onun oğluyum.’ ‘Peki o zaman içeri gel; annen yarın geliyor.’

Ev sahibiyle konuşmaya girmeden önce, tanışmak için izin istedim. Ev sahibi kendisini Maria olarak tanıttı. Ondan sonra daha cesur oldum ve annemin ne yaptığını ve beni köyden gelmem için neden gönderdiğini sordum.

‘Sana kunduracı olmayı öğrenmen için düzenleme yapmak istiyor.’

Bunu duyduğumda gerçekten çok sevindim. ‘Şimdi,’ diye düşündüm, ‘köyün karanlığından tamamen kopacağım. Ağabeyime bir mektup yazacağım ve tüm köye yüksek sesle okumasını isteyeceğim. Sonra arkadaşlarım diyecek ki: ‘Pashka’ya bak, okumaya gitti, çılgın herif.’ Ancak tam olarak öyle olmadı.

Annem beni birçok yere götürdü — kunduracılara, çilingirlere ve diğer dükkânlara. Ama hiçbir yerde kabul göremedim. Mart, nisan ve mayıs ayının yarısı geçti ve ben hâlâ iş aramak için Pugachovsk sokaklarında dolaşıyordum. Bazen birisi için kar kürer ve bu şekilde elli kopek kazanırdım.

Sonunda annem zengin bir marangoz Ivan Popov’u buldu ve beni çırak olarak almasını istedi. Zaten iki çırağı vardı — Mishka ve Mitka. Bana arkadaş gibi davrandılar ve Popov’da çalışmamamı tavsiye ettik. Ivan Popov bir sarhoştur; tüm kazancını içkiye harcadı. Mishka ve Mitka bana dedi ki: ‘Bizimle aynı gemide olacaksın. Bir yıldır burada çalışıyoruz ama bize henüz hiçbir şey öğretmedi ve bize hiç para vermedi. Mümkünse damadı Ivan Ivanovich Esipov’a gidin. Orada marangozluk zanaatını gerçekten öğrenebilirsin.’

Tavsiyelerini aldım ve Popov’a değil damadı Esipov’a gitmeye karar verdim. O zamanlar sadece on yedi yaşındaydım. Esipov’a geldim ve önünde eğilerek dedim ki: ‘Tanrı aşkına beni çırağın olarak al.’ Beni tepeden tırnağa inceledi ve sordu: ‘Peki yaparsam, beni daha sonra Halk Mahkemesi’ne çıkarmayacak mısın?’ Olabildiğince mütevazı, yalvaran bir tonda cevap verdim: ‘Böyle bir şeyi nasıl yapabilirim Ivan Ivanovich? Mahkemenin ne için olduğunu

bile bilmiyorum.’ ‘Pekala, bak,’ dedi. ‘Herhangi bir memnuniyetsizlik fark edersem, kovulursun.’

Bana söylediği her şeyi yapmak zorunda olduğum ve marangozluk zanaatını ondan öğreneceğim sabitlendi. Bana bir gömlek ve pantolon alacağına ve beni kendi masasında besleyeceğine söz verdi.

Böylece onunla çalışmaya başladım. İlk işim ona bir mahzen kazmaktı. Kulübeyi süpürmek ve bebeğe bakıcılık yapmak zorundaydım.

Esipov’un karısı, Ivan Popov’un kızı Toska kötü bir kadındı; en ufak bir şeyden memnun kalmazsa, yatağa kurulur ve orada somurturdu. Ama Ivan Ivanovich her zaman ona teslim oldu. Ağladığında, o da tıpkı bir çocuk gibi mızımızlanmaya başladı: ‘Toska tatlım, ne istersen vereceğim, sadece lütfen ağlamayı kes.’ Ayağını yere vurur ve bana emrederdi: ‘Bebekle oyna Pashka! Çamaşırları götür!’ Yemekten sonra bulaşıkları yıkatır ve kuyudan su getirtirdi. Ivan Ivanovich başka şeyler yapmamı sağladı — bir kuyu kazmak, tutkal kaynatmak, ahşap kirişleri planyalamak, her gün avluyu süpürmek, çöpleri temizlemek ve ‘Toska’nın gözleri’ dediği en sevdiği çiçekleri sulamak.

Üç ay boyunca böyle çalıştım. Kıyafetlerim yırtıktı ve gömleğim parçalanmıştı, öyle ki göbeğimi görebiliyordunuz. Patronumdan bana bir gömlek ve pantolon almasını istemeye karar verdim ama cevap verdi: ‘Henüz nişanlı değilsin, değil mi? O gömlek senin için yeterince iyi. Değişiklik olsun diye biraz çalış.’

Her akşam Ivan Ivanovich karısıyla birlikte halk bahçelerine gider, bebeği benim sorumluluğuma bırakırdı. ‘Biz geri dönmeden uyumamaya bak,’ dediler. Bir defasında gece saat üçe kadar onları bekledim. Bekledim ve bekledim ama gelmediler ve kademeli olarak uykuya daldım. Günün çalışmasından sonra bitkin düşmüştüm, top gibi uyudum ve bebeğin ağladığını duymadım. Ivan Ivanovich ve karısı geri döndü. Vurdular ve vurdular ama onları duymadım. Gelip pencereden içeri baktılar, bebeğin ağladığını duydular, masada yanan lambayı gördüler ve benden hiçbir iz yoktu. Vurdular ve çağırdılar ama ben kütük gibi uyumaya devam ettim.

Ivan ve Toska korktu. Komşuları çağırdılar ve tanıkların huzurunda pencere çerçevesini çıkarmaya başladılar. Aniden uyandığımda ve kapıyı açmak için koştuğumda bunu yapmaya henüz başlamışlardı. Ivan Ivanovich odaya adım attı ve ilk olarak doğrudan bebeğe gitti: ‘Toska, kalbini ağlatıyor!’

Sonra, tek bir kelime bile söylemeden, bir sandalyeye oturdu ve beni tepeden tırnağa süzdü. Birden fırladı, ayağını yere vurdu ve eliyle kapıyı işaret ederek bağırdı: ‘Evimden defol!’

Böylece korkunç bir korku içinde, sabah saat dörde doğru Maria Starikova’nın yanına koşarak geldim. Ama Ivan Ivanovich gelip beni uyandırmadan önce o sabah horozlar ötmemişti: ‘Pashka, bugün çalışacak mısın çalışmayacak mısın? Yoksa başka birini mi bulmalıyım?...’ Sonunda bana nasıl tabure yapılacağını öğretti.

Oradan Kolya Kizhayev ile çalışmaya gittim. Marangoz dükkânını tek başına tutmasına rağmen iyi bir herifti. Beni çırak olarak aldı, ilk başta bana ayda yedi ruble maaş verdi. Beni marangoz tezgahına götürdü, bir alet verdi, nasıl kullanılacağını söyledi ve ancak o zaman işe başlamama izin verdi. Masalar, tabureler ve diğer mobilyalar yapmama izin verdi. Bana ne yapmam gerektiğini tam olarak gösterdi ve açıkladı ve hatırlattı: ‘Anlamıyorsan sor.’ Ve anlamadıysam, her zaman açıklamaya hazırdı.

Dükkânı sevdim ve ev işlerinde ona yardım ederek minnettarlığımı göstermek istedim. Ama bana bağırdı ve neden buna müdahale etmek istediğimi sordu. ‘Öğrenmek zorundasın,’ dedi. ‘Torna tezgâhına sadık kal ve sana faydalı olacak bir şey öğren.’

‘Kemer tak Pavlo!’ Kolya Kizhayev’in motorlu testeresi vardı. Ford motorunu ayarlıyorum ve Kolya’nın komutunu bekliyorum: ‘Çalıştır! Tam gaz!’ Testere hızla dönüyor ve ahşabı yırtarken çıglık atıyor. Motor vızıldıyor, volan daha hızlı dönüyor. Metre metre, tahtalar kesiliyor — onları testereye getirmek için neredeyse hiç zaman yok. ‘Dur!’ Ford motorunu durduruyorum. Kolya gülümseyerek geliyor: ‘Görmek istediğim şey bu! Çalışmanın yolu bu!’ Çevikliğim için beni her zaman överdi.

Bahar geliyordu, güneş topraktan nemi çekiyordu, taze otlar ışıldıyordu, insanlar neşeliydi, Devrim Caddesi'nde geziniyor ve geleceği hayal ediyorlardı. Ama ben olduğum yerden memnundum. Önemli olan tek şeyin çalışmak için iyi bir patrona sahip olmak olduğunu düşündüm.

Bunda derin bir şekilde yanıldım ve kendimi kandırdım. Daha sonra önemli olanın iyi bir patrona sahip olmak değil, hayatın kendisi, Sovyetler Ülkesi'ndeki işlerin genel durumu olduğunu anlamaya başladım. Ama o zamanlar kasabada hiç yoldaşım yoktu. Diğer insanların orada ne yaptığını bilmiyordum. Bunun için Kolya Kizhayev'i suçlamıyorum; bana verebileceği her şeyi verdi ve hayatım boyunca, ne zaman elime bir planya alsam, onu hatırlayacağım.

1928'de kasabada, ev mobilyalarının Kizhayev'inkinden çok daha ucuza yapılabileceği bir Sovyet marangoz atölyesi örgütlendi. Sipariş almayı tamamen bıraktık ve Kolya işini kapatmak zorunda kaldı. Ancak beni kaderime terk etmedi, Halk Eğitimi Departmanı'ndaki marangoz atölyesinin başkanıyla orada çalışmam ve zanaatı öğrenmeye devam etmem için düzenleme yaptı.

Müdür Vassily Gerasimovich Golovin, bana atölyenin tamamen eskiden yoksul olan çocuklar tarafından çalıştırıldığını söyledi. Bunu duyduğumda korktum. 'Tanrım, battım,' diye düşündüm kendi kendime. Marangoz tezgahındaki ilk gün kendimi onlardan birinin yanında dururken buldum. Bana sordu: 'Adın ne?' 'Neden bilmek zorundasın?' 'Bilmek zorundayım çünkü burada gözlemci benim.' Soyadımı ve adımı söyledim. 'Peki babanın adı?' diye sordu bana. 'İlyiç' diye cevap verdim. 'İlyiç! Neden, o zaman adaşız!' Ve bir kahkaha kükremesine patladı. Diğer çocuklar da işlerini bıraktılar ve etrafı kalabalıklaştırarak nereden geldiğimi ve ne yaptığımı sordular. Onlara köyde nasıl yaşadığımı ve iki patronun altında nasıl işte olduğumu anlattım.

Vassily Gerasimovich bize her gün teoride dersler verdi — çizim, plan okuma vb. Dersler dostça ve neşeliydi. Ancak haziran ayında hava, gezgin bir hayat yaşamaya alışmış o herifler üzerinde etkisini göstermeye başladı. Sıcaklaştı ve işe olan tatlırını

kaybetmeye başladılar. Kısa süre sonra bir ikisi sıyrıldı. Sonra Bölge Eğitim Departmanı'ndan genç bir herif geldi, hepimizi topladı ve devletin eski kimsesizleri neden eğittiğini ve buna ne kadar para harcadığını açıkladı. Ve ben orada bütün kulaklarımla dinleyerek oturdum ama söylenen hiçbir şeyi anlamadım.

Atölyemizi ziyaret eden tek kişi bu genç Komsomol değildi. Onu Pugachovsk Parti örgütündeki birçok önde gelen işçi takip etti. Onların yardımıyla Marangoz adlı bir duvar gazetesi ve okuma yazma bilmeyenlere öğretmek için sınıflar örgütledik. Ve Irgiz nehrinde teknelerle bir gezi örgütledik. Nehirde iki tam gün geçirdik ve farklı ağaç türleri, mantarlar ve diğer bitki örtüsü örnekleri topladık.

Atölyemizin kadrosu bazı deneyimli işçiler tarafından takviye edildi. Ben kendim marangozluk ve tornacılık işlerinde beşinci sınıf sınavını geçtim ve böylece deneyimliler arasında sayılmaya başladım. O zamanlar bolca siparişimiz vardı. Sıralar, karatahtalar, panelli kapılar, yazı masaları ve dolaplar yaptık.

10 Eylül 1929'da atölyeye İnşaatçılar Sendikası'nda hemen görünmem gerektiğini söyleyen bir mesaj getirdiler. Düşünmeye başladım ve yoldaşlarımla tavsiyesini istedim. 'Neden beni çağırırsınlar?' dedim. 'Devam et. Neden korkuyorsun?' dediler. Ben de gittim. İnşaatçılar Sendikası'nda bana dediler ki: 'Seni temsilcimiz olarak gitmen ve hükümet için tahıl kotalarını toplamaya yardım etmen için seferber ediyoruz.' 'Ama fikir nedir? Okullaşmam yok ve sendikada sadece üç gündür bulunuyorum.' 'Fark etmez, git.' Yine reddettim ama bana dediler ki: 'Gitmezsen seni sendikadan ihraç edeceğiz.' Atölyeye geri döndüğümde diğerlerine sordum: 'Pekala yoldaşlar, tavsiyeniz nedir? Gideyim mi gitmeyeyim mi?'

'Gitmek zorunda kalacaksın.'

'Seni gönderiyorlarsa korkacak bir şey yok.'

Neyle ilgili olduğuna dair pek bir fikrim olmamasına rağmen gitmeye karar verdim. Beni ve benim gibi yirmi diğer herifi bir araya topladılar. Ve hiçbirimiz hiçbir şey anlamadık. Eğitimci bize kulaklar ve kulak yalakaları hakkında nutuklarla dolu bir konuşma yaptı — neyle ilgili olduğunu sadece şeytan bilir. Bizi böldüler ve her bölgeye

üç adam gönderdiler. Ve böylece birkaç gün sonra bizi yorgun bir atla sallantılı bir arabada Ivanteyevka köyüne girerken bulduk.

Oraya gece vardık — her şey sakindi, ölümcül derecede sessizdi, kulübeler bir ormandaki ağaçlar gibi duruyordu ve duyulacak en ufak bir ses hışırtısı yoktu. Geceyi kilise bahçesindeki arabanın altında geçirdik. Ertesi sabah diğerleri keşif yapmak için yola çıktı. Cesaretleri kırılmış olarak geri döndüler. ‘Sorun ne?’ diye sordum onlara. ‘Zaten tahıl koleksiyonlarının canı cehenneme. Geri dönmeye karar verdik.’ ‘Neden, sorun ne?’ ‘Burada çalışmanın zor olduğunu söylüyorlar, özellikle köylerde.’ ‘Pekala, o zaman neden geldin? Hepsini tartışmaya başlamak için artık geç.’

Parti bölge komitesine gittik. Orada bize tahıl koleksiyonlarının nasıl yürütüleceği konusunda talimatlar verdiler. Bizi uyardılar: ‘Sınıf düşmanı direnmeye başlarsa, Bölge Yürütme Komitesi’ne derhal bilgi verin.’ Bize kâğıtlarımızı verdiler. Benimki şöyle okundu: ‘İşbu belge Konovalov, P. I.’nin Devlet tahıl koleksiyonunun, Sanayileşmenin üçüncü Kredisinin ve sonbahar ekim kampanyasının yürütülmesi için Ivanteyevka Bölge Yürütme Komitesi’nin tam yetkili temsilcisi olduğunu doğrulamaktadır. Yoldaş Konovalov işbu belge ile üst organların direktiflerinin yerine getirilmesini doğrulama yetkisine sahiptir.’

Arbuzovka köyü için yola çıktık. Bizi karşılayan ilk şey Kırsal Sovyet’in kapılarına asılan slogan oldu:

‘Tüm güç Sovyetlere. Tahıl Koleksiyonları Planını %100 yerine getirelim. Kırsal Sovyet Başkanı, Zuev.’

Bu sloganın mucidi, imzasını ona eklemeyi gerekli gördü. Arbuzovka’nın toplanacak ve hükümete teslim edilecek tahıl görevi altı bin pooddu, ancak şimdiye kadar sadece iki yüz pood toplanmıştı. Bir çalışma planı hazırladık, köyü sektörlere böldük ve her sektörde köylülerle günde iki toplantı yaptık. Sabahtan akşama kadar ajitasyon sürdürdük, ama çaktırmadan kulaklar bizden bile daha fazla ajitasyon yapıyordu. Yine de köylülerin 20 Eylül’e kadar üç bin poodluk bir ‘Kızıl Hasat’ örgütlemek için bir karar tasarısı geçirmelerini sağlamayı başardık.

Fakir köylüler ve çiftlik işçileri kulakların yürüttüğü ajitasyon hakkında bize bilgi verdiler ve tahılın hangi yerlerde saklandığını söylediler. Bunun dışında imzasız birçok mektup aldık. Kırsal Sovyet'e bu mektupların özetini veren yazılar yazdık ve Kırsal Sovyet, tahılı gizleyenlerin beş katı kadar teslim etmek zorunda kalacağına, ısrar edenlerin ise mahkemeye çıkarılmasına karar verdi. Dört kulak çiftliğinde bir arama yaptık ve mektuplarda bize verilen bilgilerin doğru olduğu ortaya çıktı. Bir kulak çiftliğinde mahzendeki patateslerin altında saklanmış üç yüz pood tahıl bulduğumuzu hatırlıyorum. Kırsal Sovyet kısa süre sonra başka bir karar daha geçirdi — altı kulak çiftliğinin daha atamasını beş katına çıkarmak. Yoksul köylülere gelince, sözlerini tuttular. 'Kızıl Hasat' zamanında, 20 Eylül'e kadar gerçekleştirildi ve devlete teslim edilen tahıl miktarı 3.000 değil 4.500 pooddu. Ayrılmamızdan önce Zuev bize bir Bolşevik olarak görevin geri kalanının zamanında tamamlanacağına dair söz verdi.

Ondan sonra başka bir köye gittik, orada da kulaklara karşı savaştık ve insanların nüfuzlarından uzaklaşmasına yardımcı olduk. Yirmi günlük bir yokluktan sonra Pugachovsk'a geri döndüm. Ama atölyeden zaten bıkmıştım. Büyük fabrikalardan birinde gidip çalışmaya karar vermiştim. Bu yüzden ayrılmadan önce marangozluk ve tornacılık işinde bir teste tabi tutulmak istedim ve altıncı sınıf sınavını geçtim ve sertifikamı aldım. Chapayevsk'e kadar bir sığır vagonunda bir bilet satın aldım ve sevgilim Nina Skromova'ya veda ettim. Gittiğime kızgındı. Ben kendim ayrıldığıma üzüldüm ve böyle tek başına gitmek sıkıcı ve korkutucu görünüyordu. Ama bir fabrikada çalışmaya gitmeye karar vermiştim.

Yolculuk sırasında, Volga Pullukçusu gazetesinin sayfalarını çevirirken, çalıştığımız son köydeki kulakların tahıl toplama kampanyasında çok aktif olan bir tarım işçisinin kulübesine nasıl yanaştıklarını ve pencereden ona ateş ederek onu göğsünden yaraladıklarını anlatan büyük bir başlık altındaki makaleyi okudum. 'Domuzlar!' diye düşündüm. 'Zavallı herif öldü mü ölmedi mi merak ediyorum?' Ama düşüncelerime tek cevap tekerleklerin uğultusu ve motorun tiz ısıltıydı.

Chapayevsk'te kasabanın kenarında amcam Feodor'un yaşadığı küçük ahşap kulübeyi buldum. Bir fabrikada çalışıyordu. Sırtımda bir çanta vardı ve tıpkı serseri bir herif gibi görünüyordum. Kendime düşündüm: 'Hadi gel, seni tanıyıp tanımayacaklarını görmeye çalışalım.' Kapıyı bana açan karısı Feodora, vaftiz annemdi. 'Meryem aşkına bana yiyecek bir şey ver,' dedim ve bana bir somun ekmek verdi. Sonra oturup dinlenip dinlenemeyeceğimi sordum. Yapabileceğimi söyledi.

Yanımda oturdu ve nereden geldiğimi ve genç bir herif olduğumu görerek neden dilendiğimi sordu. Chernava köyünden olduğumu, adımlı söylemeyeceğimi ama özel bir amaçla sadaka istediğimi cevapladım. Yüzüme sertçe baktı. 'Pashka!' diye bağırdı birden. 'Sensin, vaftiz oğlum!' İkimiz de sandalyelerimizden fırladık ve birbirimizi öptük. Ve sonra amcam Feodor geldi. 'Neden, o benim yeğenim,' diye bağırdı. 'Hoş geldin. Ceketini çıkar ve sobanın üzerinde dinlen. Sonra bir konuşma yapabiliriz.' Burada evde olduğumu hissettim.

Amcam Feodor sayesinde fabrikadaki marangoz dükkânına girmeyi başardım. Fabrikadaki her şey ilk başta benim için yeniydi — planyalar, şerit testereler, taşlama ve delme makineleri, dükkânımızın duvar gazetesi Udarnik, on günde bir çıkıyordu. Editör, her zaman işin ve işçilerin çıkarlarını savunan çok dinamik, açık sözlü bir adam olan Ivan Shatalov'du.

Bir defasında makinesinde çalışırken yanına geldim: 'Shatalov, bana birkaç dakika ayırabilir misin?' 'Tabii, ne istiyorsun?' 'İşçi-muhabir olmak istiyorum.' 'Bugün işten sonra kal ve duvar gazetesini çıkarmama yardım et. Bundan sonra muhabirimiz olacaksın.'

Böylece o gün duvar gazetesini çıkarmalarına yardımcı oldum ve itfaiyeci Matrenin hakkında bir makale yazdım, anlamadığım zaman mantıklı bir şekilde açıklamak yerine bana nasıl bağırdığını ve kötü dil kullandığını anlattım. Ertesi sabah kâğıt duvara asıldı; işçiler okurken gülerken içeriği hırsıyla yuttular. O günden itibaren Komsomollar beni toplantılarına çekmeye başladılar ve Şubat 1930'da Genç Komünist Ligi üyesi olarak kabul edildim. Aynı yılın

kasım ayında, Y.C.L. bölge komitesi beni Stalingrad Traktör Fabrikası'nda çalışmaya çağırdı.

Ve böylece bir gün sabah sisinin arasından beliren harika Traktör Fabrikası'nın dört katlı ofisini gördüm, hepsi elektrik ışığıyla parlıyordu. Çantama ve küçük yatak çarşafı ile eşya bohçama baktım ve yerin benim için ne sakladığını merak ettim. Komsomol'un fabrika komitesinde, tedarik departmanından sorumlu bir işçi olan Astrinsky ile karşılaştım ve ona bana bir oda bulmaları hakkında sorular sordum. Astrinsky bana bir gülümsemeyle cevap verdi: 'Bugün yapacağım.'

Oradan birlikte çıkarken kendi kendime düşündüm: 'Beni ilk kez görüyor ve yine de iyi anlaşıyoruz. İşte senin için öyle bir adam, gerçek yüzde yüz proleter olmalı....' Aynı akşam bana 564 Nolu evde, yeni bir taş evde bir oda verdiler.

Beni alet dükkânında çalışmaya koydular. Ustabaşığı orada buldum — Samarsky, gözlüklü yaşlı bir herif. 'Hangi sınıfsın?' diye sordu. 'Altıncı,' diye cevap verdim. 'Peki sertifikanı nerede?' Cebimden koca bir kâğıt tomarı çıkardım. Yaşlı herif hepsini okudu ve sonra gözlüklerinin üzerinden yüzünde bir sırıtişla bana baktı. 'İstedüğimiz türden bir adamsın,' dedi.

İyi bir alet takımı aldım ve bana verdikleri testi geçtim — bir alet sandığı yapmak. Duvar gazetesini bulmak için dükkânın her yerinde avlandım. Dört aydır duvarda asılı duran tek bir numara vardı ve hepsi örümcek ağlarıyla kaplıydı. İşçi-muhabir olarak hareket etmek için bir grup topladım, bir yayın kurulu seçtik ve sonraki dört ay boyunca gazetenin on iki numarasını çıkardık.

Amerikan tekniğinde yeterince ustalaşamadığımızı belirten bir makale yazdım. Tornacı tugayı, Amerikan ekipmanına aşına olmama nedeniyle düzenli olarak bozuk üretim ürettiyordu. Dükkândaki torna tezgâhlarının üçte birinden fazlasının sonsuza dek kesintilere uğramasının nedeni buydu. Her torna tezgâhının kesin kapasitesinin veya her işçinin üretkenliğinin hesaplanması yoktu. Ve dolayısıyla kimse sınai ve mali planın yerine getirilmesini tam olarak kimin ve neyin engellediği sorusuna somut bir cevap veremezdi.

Tugay komutanlarının ve dükkân ustabaşısının Amerikan tekniği için savaşmadığını yazdım. Ustabaşı Tolkachev planlar hakkında hiçbir şey bilmiyordu ve torna tezgâhlarının etrafındaki yolunu çok iyi bilmiyordu. Kıdemli ustabaşı Suderevsky, torna tezgâhlarının çalışmasını ona açıklamak istedi, ancak Tolkachev işçilerin huzurunda ders almayı reddetti. Bu sahte utanç Tolkachev'in yanı sıra başkaları için de tipikti. Ustabaşılardan çoğu torna tezgâhlarını incelemeyi bir utanç olarak gördü ve cehalet içinde kalmayı tercih etti.

Ve bu arada, dövizle ödenen dükkânımızdaki Amerikalı uzmanlar boş duruyorlardı çünkü dükkân yönetimi yapacak bir şey bulamıyordu! Eğitebilecekleri işçilerin kendilerine atanmasını istediler, ancak yönetim konuyu tamamen göz ardı etti. Mühendis Stout, ciddi bir iş verilmek yerine, kart dizinleri yapmakla meşgul edildi. Yazdım: 'Amerikalıların buradaki kalışı sona eriyor. Bir Rus işçi, ondan öğrenebilmesi için her Amerikalıya derhal atanmalıdır.'

Bu makale duvar gazetesinde henüz görünmüştü ki bir Komünist olan ustabaşı Tolkachev öfkeyle yanıma geldi ve bağırdı: 'Dükkândan defol!' Kapıyı ardına kadar açtı ve ayağının bir tekmesiyle beni dışarı itti. Bu utanç verici olay işçiler tarafından görüldü. İşçi-muhabirler koşarak yanıma geldiler:

'Ne oldu?'

'Gördün mü? Hakkında yazmamı yasaklıyor!'

'Ona göstereceğiz!' dedi işçi-muhabirler tehditkâr bir şekilde. Aynı gün Tolkachev'in eylemi hakkında bir bildiri yazdık ve Parti bürosuna ve dükkân komitesine gönderdik. Akşam Parti bürosunun özel bir toplantısını çağırdılar ve Tolkachev kınama aldı. Makalemde kaldırılan soruları doğrulamak için özel bir komisyon görevlendirildi. Basılı fabrika gazetesinin Yayın Kurulu ve İşçi ve Köylü Müfettişliği temsilcileri bu çalışmada yer aldı. Tarafımdan bahsedilen tüm gerçekler doğrulandı.

Kısa süre sonra Stalingrad gazetesi Mücadele'nin örgütsel ve kitlesel çalışmalarından sorumlu olmak üzere terfi ettirildim. Stalingrad bölgesinin köyleri arasında dolaştım, işçi-muhabirleri ve köy muhabirlerini topladım, onlarla birlikte incelemeler yürüttüm ve

Mücadele'ye gönderilmek üzere toplu makaleler örgütledim. Kolektif çiftliklerdeki çalışma disiplininin gevşekliği hakkında yazdık, hatta bazı kolektif çiftlik ve kırsal Sovyet başkanlarının kasabaya on veya yirmi gün gitmek zorunda kaldıklarında en iyi atları nasıl aldıklarını ve böylece çiftçilik veya hasat sezonunun zirvesinde işe nasıl müdahale ettiklerini gösterdik. Bolşevik Kolektif Çiftliği'nde agronomistin hasat için bir plan hazırlamadığını, siloların kazılması sorusuna nasıl dikkat edilmediğini, veterinerin sığırları dikkatsizce nasıl incelediğini yazdık. Kolektif çiftlik değirmeninin motorunun tamamen açık bir konumda durduğunu, birinin bacasından düşen bir kıvılcımdan zaten bir kez alev alan çöp ve saman yığınlarıyla çevrili olduğunu kaydettik.

Samokhvalovsk Kolektif Çiftliği'nde depodaki un ve şehriyenin gazyığı, koyun derileri ve koşum takımlarının yanında nasıl tutulduğunu; gündüz bakımevindeki ırmıkların sabunla birlikte nasıl tutulduğunu yazdık. Gündüz bakımevinde havlu veya lavabo yoktu ve aşçı işini önlüksüz yapıyordu. Kotluban Devlet Çiftliği'nde yemek odasının pencerelerinin kırıldığını ve zeminin asla yıkanmadığını, gıda deposundaki yiyeceklerin nasıl bozulduğunu, zemini süpürmek ve ekmeğin serildiği rafların tozunu almak için aynı süpürgeyi nasıl kullanıldığını bildirdik. Süt deposunda yaşayan bir bekçi var, ancak bu tıbbi müfettiş tarafından birkaç kez yasaklanmıştı. Süt mandıradayken, tavandan içine toz ve kir düşüyor, öyle ki her gün bozulmuş beş altı kutu süt döküntü deliğine dökülmek zorunda kalıyor. Kotluban Devlet Çiftliği deposunda tezgahın arkasındaki bazı çöplerin altına saklanmış beş metre pazen ve iki paket ırmık bulduk, böylece daha sonra arka girişten çıkarılabilirler.

Düzenlenen toplantılarda işçilere ve kolektif çiftçilere çalışma yerlerinde keşfettiğimiz şeyleri açık bir dille anlattık ve model olarak almaları ve taklit etmeye çalışmalarını gereken iyi iş örnekleri sunduk. Parti ve sendika örgütlerini ve dedektif servisini incelemelerimize katılmaya teşvik ettik ve dikkat çektiğimiz eksiklikleri gidermek için derhal önlemler alınmasını sağlamaya çalıştık. Böylece Bolşevik Kolektif Çiftliği'ndeki değirmen müdürünün kınanmasını ve

veterinerin görevinden alınmasını başardık. Samokhvalovsk Kolektif Çiftliği'nde iş departmanı başkanının görevinden alınmasını ve gündüz bakımevi başkanının kınanmasını başardık. Ve Kotluban Devlet Çiftliği'ndeki mağazanın tezgahının arkasında pazen ve irmiği bulduğumuz gün, milisin yönetim kurulu başkanı ve mağaza müdürünün evlerinde arama yapmasını sağladık. Orada mağazadan alınan yüz iki metre kumaş, on beş kalıp sabun, dört takım elbise ve diğer birçok mal buldular. Partiden ihraç edildiler ve mahkemeye çıkarıldılar. Yalnızca yerel kuruluşlar tarafımızdan keşfedilen eksiklikleri düzeltmek için adımlar atıldığında Mücadele'ye bir not yazmayı ve gazeteye yazdığımız notta atılan adımları bildirmeyi kural haline getirdik.

Şu anda Stalingrad Traktör Fabrikası'nda yine 2 Nolu dökümhane dükkânı departmanının başkan yardımcısı olarak çalışıyorum. Komünist Koleji'nde ilk öğrenim dönemini bitirdim ve şimdi ikinciye geçiyorum. Kolejin duvar gazetesinin editörüyüm ve Parti'ye katıldım. 1932 yazında bana kırk günlük tatil verildi ve doğduğum kırları tekrar ziyaret etmeye karar verdim.

Volga Pravda'nın özel muhabiri olarak Pugachovsk'u ve komşu bölgeleri ziyaret ettim. Orada devlet çiftlikleri, traktörler, biçerdöverler buldum. Sadece Kushinsky Devlet Çiftliği'nde yirmi iki biçerdöver vardı. Ve bu arada makineleri hâlâ ne kadar kötü kullandıklarını da gördüm. Chapayevsk Devlet Çiftliği'nde örneğin bir biçerdöver sadece bir parça eksikliği yüzünden sekiz saat boyunca boшта bekletildi ve bu parça tesiste kolayca temin edilebilirdi. Kushinsky Devlet Çiftliği'nde bir biçerdöver, uygun görevi olan on üç hektar yerine günde sadece üç buçuk hektar hasat etti.

Pugachovsk gazetesinin Yayın Kurulu ile bağlantılı olarak, işçi-muhabir tugayları örgütledim ve devlet çiftliklerinde incelemeler yürüttüm. Verimsiz yönetim vakalarını ortaya çıkardık. Böylece, örneğin Chapayevsk Devlet Çiftliği müdürü, en iyi makinelere sahip çiftliğin birinci ve beşinci sektörlerinin hasat kampanyasını kasten bozduğunu söyleyen hiçbir temeli olmayan bir emir yayınladı. Bu, bu iki sektördeki tüm işçilere, uzmanlara ve Parti çekirdeklerine karşı

çok ağır bir suçlamaydı ve aslında orada iş kotalarını sürekli olarak gerçekleştiren şok işçiler vardı.

Kushumsky Devlet Çiftliği'nde biçme, şokları yığma, arabayla taşıma ve istifleme sırasında heba edilen ortalama çavdar miktarının toplamın yaklaşık %22'sine ulaştığını, kimsenin mısır toplamayı düşünmediğini; saçılan mısır başaklarının tırmıklanmadığını ve dolayısıyla kanunsuz bir şekilde tahıl ticareti yapanlar tarafından yağmalandığını yazdık. Ama burada hepsi hakkında konuşmak çok fazla zaman alırdı. Sadece öyle ya da böyle doğduğum köy Chernava'ya gitmek için zaman bulamadığımı söyleyeceğim.

Küçük Erkek Kardeş

**T. A.
FANDYUSHIN, Hafif
Dövme Bölümü Tugay
Lideri**

Ovsyanaya, Plavska küçük kasabasının hemen dışındaki yük istasyonudur. Buradan tüm büyük yük trenlerinin geçişini görebilirsiniz ve ben bir çocukken onları izler ve bir gün makinist olmayı hayal ederdim. İstasyon müdürü Smirnov için odun keserek ve inek için su getirerek çalışırdım.

Kendi kendime okuma yazma öğrettim, çünkü öyle bir yerde okula gitme şansı yoktu. Babam öldükten sonra annem zor zamanlar geçirdi — bakıcı olarak çalıştı, bu yüzden maaşı tahmin edebileceğiniz gibi pek bir şey tutmuyordu. Babam öldüğünde henüz dokuz aylıktım. Sonra annem tekrar evlendi ve ikinci kocası çok sertti — sadece gırgır yapmaya başlarsın ve sana kemeriyle bir dayak atardı.

Bir defasında üvey babam beni saçımdan kaldırdı, dizinin üzerine yatırdı ve bana kemer atmaya başladı. Ama annem bunu görünce koşarak gelir, yüzünü her yerinden tırmalar ve beni

büyükannemin yanında yaşamaya götürür. Üvey babamın kalbi kırıldı — çünkü ertesi gün beni de yanına alarak geri geldi.

Daha sonra üvey babamla barıştım. Veremden hastalandı, bütün zaman boyunca kan tükürdü. Benimle yatağa girer ve derdi ki:

‘Merhamet aşkına bacaklarımı ört evlat, yoksa geberirim.’

Pekala, her halükarda geberdi. O zamanlar on yaşındaydım. Ve ondan sonra daha da zor zamanlar geçirdik. Anneme elimden geldiğince yardım ettim, bazen ev işlerini yaptım bazen de demiryolunda mısır çuvalarını yükleyen adamlara el verdim. Yük vagonunda dururdum, çuvalı kaldırırlardı ve ben tam orada, sırtlarında dururken yarardım, böylece yulaf veya buğday vagona dökülürdü.

Ama hâlâ bir makinist olmak istiyordum! Ve diğer çocuklar benim yerime geldiklerinde, ya trencilik oynardık ya da tamponlara binerdik.

Makasçının oğlu Koska, etrafta sürtmeyi seven çılgın bir herifti. Bir defasında onunla tamponlarda kırk verst gittiğimizi hatırlıyorum. Meyve çalmak için korkunç biriydi. Uç kısmında iğne olan uzun bir sopa taşıyarak pazarın etrafında sinsice dolaşırdı. Bir elma arabasının yanına sızarak bir elmayı saplar ve anında kaçardı. Bir defasında ama bir mujik bizim için biraz fazla hızlıydı. Koska sopayı attı ve kaçtı, ama mujik beni yakaladı ve neredeyse içimdeki hayatı salladı.

Bir defasında Koska, ben ve diğer bazı çocuklar tarlada otlamak için bir at aldık. O ve ben aynı atta birlikte sürdük ve birdenbire ayağını bir tilkinin deliğine soktu. Koska atladı ve tilkiyi dışarı tütürelim dedi.

‘Otur ve deliği koru,’ dedi bana.

Tüm kuru otları yaktılar, ben oturup beklerken, ama yine de tilki dışarı çıkmadı. Bu yüzden kötü bir iş olarak vazgeçtiler ve hepimiz yuvarlak oynamaya gittik. Ama tesadüf ki heriflerden biri bir çavdar tarlasına sapmış birinin atını geri kovalamak için kaçtı ve tam Tilki’nin deliğinin üzerine atladı ve toprak ayağının altında çöktü. Kazarak deliği çıkarmaya başladık.

‘Hiç, bak! Oraya yatan bir tilki var. Boğulmuş,’ diye bağırdı biri.

Dişi bir tilki ve çocuktu. lü dişi tilkiyi sağmaya çalıştık, böylece h    hayatta olan bebek tilkiyi besleyebilirdik, ama o da    . Böylece annenin kuyruğunu kestik ve kasabaya gittik. Kızların gezindiği parkın etrafında gırgır yapmaya gittik ve karşılaştığımız t  m kızları tilkinin kuyruğu ile dudaklarından hafifçe vurduk. Tilkinin kuyruğu ile kızları kamçılayarak t  m varoşlarda gırgır yaptık.

Milisler tarafından alındık ve sorgulanacak son kişi bendim. İlkbaharda avlanmak yasak olduğu için tilkinin nasıl    ğ  n   s  ylememek   zere aramızda anlaştık. Ben de dedim ki:

‘Tilkiyi biz      medik. At   zerine bastı.’

‘Neden b  yle yalan s  yl  yorsun? Arkadaşların itiraf etti.’

‘Pekala, o zaman seninle dalga geçiyorlardı, hepsi bu,       ben doğruyu s  yl  yorum.’

Beni çok sayıda sarhoşun ve tutuklu insanın oturduğu bir odaya g  t  rd  klerini hatırlıyorum ve h  ng  r h  ng  r ağlamaya başladım.

Ondan sonra milisler tarafından alınmamıza neden olan kızı d  vmeye karar verdik. Akşam buluştuk ve babası oldukça iyi durumda olan bir herif yanında biraz votka getirdi.

‘Hepimiz kafayı çekelim ve sonra onu aptala çevirelim.’

İtiğim ilk seferdi ve başımı d  nd  rd  . Başım d  n  yordu ama neşeli ve pervasız hissediyordum. Hep birlikte kızların akşamları toplandığı su ayırllarına gittik. Kızımızı ilk seçen Koska oldu. Ona b  y  k bir taş fırlattı ve kafatasını kırdı ve biz farklı y  nlere kaçtık. Eve koştum, kendimi yatağa attım ve d  ş  nerek orada yattım:

‘Umarım tanrıya kimse   ğrenmez. Zaten karanlıktı....’

Erkek kardeşim o zamanlar zaten bir Komsomoldı. Bir g  n g  mleğim yırtılmış bir kavgadan sonra eve geldim. Bana iyi bir azarlar verdi ve Koska ile daha fazla işim olmasını yasakladı.

Kısa s  re sonra kardeşim Lugansk Fabrikası’nda çalışmaya gitti. Okula gitmeye başladım ve sonra, on beş yaşındayken y  k taşıyıcısı olarak çalışmaya başladım. Y  k taşıyıcılalları bana içmeyi   ğretti. İtiklerinde kadehlerini bana kaldırarak ‘Genç olana!’ derlerdi. İlk başta içmek konusunda tiksinti duyuyordum, ama daha sonra alıştım.

Zor zamanlardı. Bazen hiç iş olmazdı, diğer zamanlarda bütün gün çuvalar kaldırırdınız — tuz çuvaları en kötüsüdür, çünkü tuz diğer şeylerden daha ağırdır. Yine de okumak için zaman buldum ve üç kış okula gittim.

1928’de, on altı yaşındayken, kardeşime zor zamanlar geçirdiğimi yazan bir mektup yazdım, bu yüzden Lugansk Fabrikası’nda ona katılmam için beni çağırttı. Vardığımda, etrafı göstermek için beni demirhaneye götürdü. Büyük buhar çekiçlerini ilk gördüğümde ne kadar korktuğumu hatırlıyorum. Boru haddeleme dükkânına geçtik, burada bizim yönümüzde yerde yuvarlanarak gelen kırmızı sıcak bir borudan başka bir korkunç korku aldım. Onu gördüğümde döndüm ve kaçtım, asla kaçamayacağımı düşünerek. Kardeşim bir kakhaha attı ve bağırdı:

‘Sadece üzerinden atlayıp olduğun yerde kalmak zorundasın!’

Ama yapamadım. Boru beni takip ederken canım pahasına koştum ve boru durana kadar asla durmadım. Kardeşim daha sonra bana dedi ki:

‘Seninle etrafta görülmekten utanıyorum çocuk. Her şeyden korkuyorsun.’

Lugansk Fabrikası’nda ahşaptan farklı türde kalıplar yaptıkları ahşap dükkânında kalıpcı zanaatını öğrenmeye başladım. O işi sevdim — her halükarda yük yüklemekten bir değişiklikti.

1930 baharında Stalingrad Fabrikası için Komsomollar toplamaya başladılar. Kardeşim seçilenlerden biriydi ve ben Lugansk Komsomol komitesi aracılığıyla alınmam için bir istekte bulundum. Böylece ikimiz de 1930 baharında birlikte Stalingrad’a ayrıldık. Trende oraya vardığımızda nasıl okumak zorunda kalacağımızı düşünerek oturduk ve ben, kendi adıma, iyi bir kalıpcı olmaya çalışmam gerektiğini düşündüm.

Traktör Fabrikası’na vardığımızda, hepsi toz ve çıplak bozkır gibi görünüyordu; hatta biraz kasvetli bulduk. İlk başta bizi bir yatakhaneye koydular, ancak daha sonra bazı vasıflı işçiler geldi ve onlara yer açmak için dışarı çıkmamız istendi. Yaz zamanı olması iyi bir işti; çadır altına girdik ve bir komün oluşturduk.

Tüm zaman boyunca Fabrika Okulu'nda okuyorduk; bir gün okur ve ertesi gün inşaat işinde çalışırdık. Bize tüm kirli işler yapmamız için verildi, ama yine de ilginçti. Birincisi, kalabalığımız her zaman birbirine bağlı kaldı ve ikincisi, her zaman yeni bir şey öğrenme şansımız oluyordu. Sonra kardeşimle çalışmak her zaman bir zevktir — çılgın bir heriftir, her zaman gülecek bir şey bulur.

Bir defasında ofis için biraz cam getirmemiz için gönderildik. Şeyleri taşınması için bize bir deve verdiler. Depoya gittik, camı aldık ve devenin sırtına yükledik. Ama tekrar geri dönmek istediğimizde deve gitmeyi reddetti ve onu nasıl idare edeceğimizi bilmiyorduk. Dönmesini sağlamak için sağ tarafına yumruk attık, ama o sadece böğürdü. Onunla cehennem gibi bir zaman geçirdik ama bir şekilde geri dönmeyi başardık. Sadece binen kardeşim varmadan önce sabrını kaybetti ve atladı, beyan ederek:

‘Böyle bir canavarın üzerinde görülmek bir utanç!’

Fabrika Okulu'nda bize bir şeyler öğretiler ama öğretimin çoğu dandikti. Ve ilk kez bir buhar çekiciyle yüz yüze getirildiğimizde, ondan ne bir baş ne bir son çıkarabildik. Sırayla her birimiz çekiçle bir parçayı dövmeyi denedik, ama kasvetli bir başarısızlıktı. Amerikalılar sadece başlarını salladılar.

Böylece metal israf etmemeye karar verildi ve damgalama sanatını öğrenmemiz için bize odun kütükleri verildi. İlk başta çekiçle hiçbir şey yapamadım. Pedala basardım, ama şu ya da bu nedenle çekiç vurmazdı. Yapmanız gereken şeyin maymun yukarı doğru giderken pedala basmak olduğu ortaya çıktı ve ben maymun aşağı inerken basıyordum. Sonra istediğiniz kadar sert basabilirsiniz ama sadece valflerdeki buharı kapatırsınız ve hiçbir şey olmaz.

Amerikalı Luke, bana çekici nasıl idare edeceğimi, sürüş teçhizatının düzenlenmesini ve çeliği nasıl ısıtacağımı göstermeye başladı. Bay Luke iyi bir öğretmendi. Sadece bir defasında sarhoş geldi ve kafasını tam çekicin altına koyarak bir şeye bakmak için eğildi. Ustabaşının onu dışarı çıkarıp eve göndermesi iyi bir işti.

Bay Luke siyah bir takım elbise giyerdi ve neredeyse her zaman dişlerinin arasında bir pipo olurdu — sigara içmiyorsa tütün çiğnerdi. Bir şeyler öğrenebileyim diye her zaman onunla konuşmalara

girmeye çalışırdım. Çok fazla gürültünün olmadığı bir köşeye çekilirdik ve ona metali ısıtmanız gereken doğru sıcaklığın ne olduğunu sorardım.

Luke karatahta olarak hizmet edecek bir şey buldu ve üzerine darı tohumları gibi birbirine çok yakın bir sürü minik daire çizdi. ‘Metal iyi ısıtıldığında böyle görünür,’ dedi, ‘ve rengi süt gibidir.’ Metal aşırı ısıtıldığında dairelerin büyük olduğunu ve birbirine o kadar yakın olmadığını açıkladı. Bu şekilde ısıtılan metal, doldurulmuş bir börek gibi tamamen deliklerle doludur.

1930 sonbaharında biyel kollarının yapıldığı üç tonluk buhar çekicinde ısıtıcı yapıldım. Isıtıcı Amerikalıların yaptığı gibi çalışmak zorundadır. Yani, fırını tüm vardiyayı devam ettirecek şekilde doldurmanız ve sıcak domuzları tek tek kararlı bir akışta çıkarmanıza izin vermeniz gerekir — sıcak bir domuz çıkarır çıkarmaz, ısınması için fırına soğuk bir tane koyarsınız. Bu şekilde fırındaki sıcaklık doğru seviyede tutulur ve çekiç asla bekletilmez.

Fırının tüm zaman boyunca izlenmesi gerekiyor. Bazen, belki de, fırına olması gerektiği gibi bir şey koymazdım. Luke bir miktar uzakta duruyor olabilirdi, ama yine de her şeyi görürdü. Yere tükürür, kararlı adımlarla gelir ve kendi yöntemiyle tekrar yapardı. Sonunda söylediği şeylere dikkat etmeyi öğrendim, metali aşırı ısıtmamak ve bozmamak için sadece bu kadar hava ve ham petrol vermeyi öğrendim.

Başlangıçta birçok hata yaptım. Fırından bir domuz çıkarır ve çekiç operatörü almaya hazır olana kadar maşada tutardım. Luke bunu bir kez yaptığımı gördü ve bana oldukça kızdı.

‘Bu şekilde hiç vakit kaybetmeden kendini bitkin düşürürsün,’ dedi.

Demir bir kutu çekti ve operatör almaya hazır olana kadar domuzu oraya yatırmamı söyledi, böylece kollarım onu tutmaktan yorulmazdı. Küçük bir şey gibi görünüyor. İlk başta bu kadar küçük bir şeyin önemine takılmıyorsunuz.

İki ay sonra beni üç tonluk çekişte demirci olarak çalışmaya koydular ve 1 Mayıs 1931’den itibaren altımdaki tüm işçi tugayı ile biyel kollarını dövme işini verdiler.

Görevim bir vardiyada 200 biyel kolaydı. Benden önce işte olan herif bunu asla başaramadı, ama ben kısa sürede bir vardiyada 200 veya 250 rakamına vurmaya başladım. Haziran 1931’de görevim 300’e çıkarıldı — ve ben 350 yapmaya başladım. Ağustos ayında bana Amerikan görevini — 400 — verdiler ve ben bir vardiyada yaklaşık 500 vererek cevap verdim. Aralık ayında görevimi son kez artırdılar — 450’ye. Amerikalı Luke bile bundan korktu ve toplantılardan birinde ayağa kalktı ve protesto etti:

‘Bu çok fazla! Amerika’da bunu yapabilecek çok fazla adam yok.’

Ancak ben onlara düzenli olarak 500 vermeye başladım. Sonra 600. Ve bu ilkbaharda 800 kadar yükseldim.... Bunu nasıl yaptım? Tabii ki, bu sonuçları bir günde almadım. İlk olarak, tugayım için iyi bir grup adam seçmişlerdi. Ve ikinci olarak, ısıtıcılarıma işlerini Amerikan tarzında yapmayı öğrettim—kendim yapmayı öğrendiğim şekilde. Benim tugayımda fırından bütün zaman boyunca domuz çekmeye devam ediyorlar, çünkü ne zaman sıcak bir domuz çekseler fırına ısınması için bir başkasını yatırıyorlar. Oysa diğer vardiyalar eski şekilde çalışmaya devam ediyor; bir önceki grup çıkarılana kadar fırına yeni bir domuz grubu yatırmıyorlar ve ikinci domuz grubu ısınırken çekiç boşa durmak zorunda kalıyor.

Luke’un talimatlarını hatırladım. Fırının doğru şekilde doldurulduğundan her zaman emin oldum ve çekici yağlamayı asla unutmadım. Vardiyam sırasında piston kolu bir kez bile sıkışmadı, her zaman iyi yağlanmış tuttum. Oysa diğer vardiyalar her zaman bir saat veya daha fazla kesintilere uğruyordu.

İşi cürufu üflemek olan bir yardımcım vardı. Ama buhar borularını buharın bunu otomatik olarak yapabileceği şekilde düzenledim — Amerika’da kullanılan bu tür boruların bir fotoğrafını görmüştüm. Ondan sonra yardımcıma artık ihtiyacım kalmadı ve iki fırınla başa çıkmasını kolaylaştırmak için ısıtıcıya el vermesi için onu transfer ettim.

Böylece şimdi ben ve tugayım bir vardiyada altı veya yedi yüz kol çıkarıyoruz, bu aynı çekişte ikinci vardiyada çalışan tugay komutanı üç yüzden fazla yapamıyor. İyi çalışmam için bana bir

prim verildi, ama yine de daha iyisini yapmaya çalışmaya devam ettim. Amerikalılara görevlerini yapabileceğimi ve yenebileceğimi göstermek istedim. Ve adım gazetelerde görünmeye başladığında, bu sadece ne yapabileceğimi göstermeyi daha da fazla istememi sağladı. O zamanlar parça başı oranlarda çalışmıyorduk, ama önemli değil—Amerika’yı yenmek için dışarıdaydım. Gazetede benim hakkımda yaptıkları karikatürü biliyor musun? Orada ben varım, Fandyushin, çekiçle çalışıyorum ve biyel kolları altından uçarak Amerikalı fabrika sahibi McCormick’in kafasına vuruyor. O da cehennem gibi iyi bir çizimdi.

Bu ilkbahar yine de korkunç bir zorluğa girdik. 1 Mayıs’a kadar yüz elli traktör çıkarmak zorundaydık ve biyel kolları tedarikinde geride kalmıştık. Bu konuda ne yapacaktık? Neredeyse saçımızı başımızı yoluyorduk, çünkü bazen Kızıl Ekim Fabrikası bize metal vermekte gecikirdi ve bazen bozulma olurdu.

Bir akşam, dövme dükkânının başı Sheinman ve müdür Pudalov’un dükkâna girdiğini ve beni görmeye geldiklerini hatırlıyorum. Belki işte olduğumda neye benzediğimi bilmiyorsun? Her yerim kirlenir ve sıcaktan üzerimden ter boşanır. Ter kurduğunda gömleğimin her yerinde beyaz bir tuz kaplaması gibi olur.

Pudalov ve ben daha az gürültünün olduğu bir tarafa geçtik ve bana dedi ki:

‘Pekala Fandyushin, işler kötü gidiyor. Hiç biyel kolu alamıyoruz. Bize yardım edebilir misin?’

Onlara kolları almalarını sağlayacağımızı cevapladım.

Tugayımız tam orada işe koyuldu ve hiçbir şey bizi durduramadı. Metal yoksa, Kızıl Ekim’e kendimiz gittik ve aldık. Büyümüş üretime gelince, uzun süre düşündüm ve ilk işlem için kullanılan kalıbın yanlış kesildiği sonucuna vardım, bu da aşırı çökmeyi açıklıyordu. Kalıbı yeniden yapmama izin verdiler ve kollar iyi çıkmaya başladı. Böylece, son birkaç gündür yapılan bazı mesailer sayesinde, onlara kolların kotasını vermeyi başardık.

1 Mayıs toplantımızı sirkte yaptık. Toplantıya gittiğimde, bir ödül için kimin önerileceğini bilmiyordum. İsim listesini okumaya

başladılar ve dövme dükkânına geldiklerinde Dolotov'un adını okuduklarını duydum. 'Pekala,' diye düşündüm kendi kendime, 'eğer ona bir Nişan veriyorlarsa, belki ben de bir tane alırım. Ben de onun kadar iyi çalışıyorum.' İsimleri okumaya devam ettiler: Kubasov, Moskvichenko ve sonra — Fandyushin — Lenin Nişanı! İnanın ya da inanmayın, başım tamamen dönüyordu. Müdür Pudalov'un benim hakkımda bir konuşma yaptığını, kendisinin nasıl çalıştığımı, bozulmuş üretim oranını nasıl düşürdüğümü, Amerikalıların iki katı kadar nasıl çıkarabildiğimi gördüğünü söylediğini duydum. Neden benim hakkımda o kadar uzun konuşuyor, diye düşündüm...

Ve ertesi sabah, işe geri döndüğümde, kendimi işe sırtımı koyabilecek ve daha önce hiç çalışmadığım gibi çalışabilecekmiş gibi hissettim.

Bu yaz tatilimi Kislovodsk'ta geçirdim. Orada harika bir zaman geçirdik. Çok keyif aldım, özellikle maden banyolarından. Banyalara gittikten sonra o kadar pelte gibi hissediyorsunuz ki zor yürüyebiliyorsunuz; sanatoryuma geri dönerken hiç iş yapmamış olmanıza rağmen bacaklarınızı zor sürüyorsunuz ve geri döndüğünüzde yatıp tekrar dinleniyorsunuz.

Akşamları voleybol oynardık. Bilim insanlarının dinlenme evi yanıımızdaydı ve orada gelip bizimle oynayan bazı profesörler vardı. Bizimle oynayan profesörlerden biri oldukça yaşlı bir adamdı. Onları çoğunlukla yenerdik.

Pekala, orada tatilde harika bir zaman geçirdim, ama geri döndüğümde bazı sorunlarım oldu. İlk olarak, çekicim vardı — ben yokken revizyondan geçirilmişti ve iyi bir iş çıkarmamışlardı. Sonra bir oda bulmakta sorun yaşadım. O iş yüzünden neredeyse Fabrikadan ayrılıyordum — bana muamele edilme biçiminden o kadar öfkelenim ki. Turchinsky'ye kaç kez gittiğimi bilmiyorum — bu şeylerden o sorumlu — ve ona dedim ki:

'Yoldaş Turchinsky, bu şekilde imkansız — bir odada yaşayan iki aile. Kız kardeşim evlendiğinden beri okuyacak yerim yok ve huzur bulamıyorum.'

'Bu konuda hiçbir şey bilmiyoruz. Enişten farklı bir dükkânda çalışıyor. Ona bir oda bulmalarına izin verin.'

Böylece birinden diğerine gittim ve bu arada evde her gün kavga ediyorduk. Hatta taburcu edilmeyi istedim ama gitmeme izin vermeyi reddettiler. Diğer herifler bana güldü ve dedi ki:

‘Seni sadece kandırıyorlar şapşal! Yapılacak iş olduğunda hepsi bağırdı: Fandyushin bir şok tugaycısı, Amerikalıları yenebilir. Ama bir oda almaya gelince, seni çorbanın içinde bırakıyorlar. Nişanınla yetinmek zorunda kalacaksın, çünkü başka bir şey alamayacaksın.’

O kadar hasta ve tiksiniştim ki çalışmıyordum. Sanki tüm güç kollarımdan gitmiş gibiydi.

Ancak, son bir kez daha denedim ve Yoldaş Lipkin’i görmeye gittim. O bizim kendi çocuklarımızdan biri — şimdi müdür yardımcısı olarak çalışıyor olmasına rağmen önceden beton mikseriydi. Doğrudan havaya uçtu ve Turchinsky’ye iyi bir konuşma yaptı.

‘İşe yaramayan insanlar için odalar buluyoruz,’ dedi, ‘ve en iyi işçileri yüzüstü bırakıyoruz!’

Böylece bana bir oda verdiler—su, elektrik ışığı ve banyosu olan güzel bir evde. Şimdi okumak için daha fazla şansım var ve İşçi Üniversitesi’ne katılmaya başladım. Şu anda bir ustabaşı için eğitiliyorum ama teknoloji okumak da istiyorum. Bu konuda iyi bir iş çıkaracağım. Gör bak yapmaz mıyım!

Ne Cehennem!'

G. REMIZOV,
Kalıp Demirci

Köyde doğdum. Ailem çok fakir insanlardı ve yaşadığımız köy zengin insanlarla doluydu

— kulaklar. Babam ve ağabeylerim amele olarak çalıştılar ve patronlarının çiftliğinde yaşadılar. Bize gelince, bir atımız vardı ve babam zengin bir çiftçi için çalışarak bir çift buzağı aldı. Ama babamı iyi hatırlamıyorum; biz daha çocukken Alman savaşıyla savaşmaya gitti, bizi annemle yalnız bıraktı.

On iki yaşına gelene kadar, işe çıktığımda, koşuşturmak için bluzdan başka bir şeyim yoktu; evde benim için başka kıyafetleri yoktu.

On iki yaşımıdayken sığır otlatarak Michael Sukhov için çalışmaya gittim. Otuz altı baş sığırı vardı. Bir sonbahardan diğerine altı pood tahıl karşılığında onun için çalışmak üzere kendimi kiraladım ve bunun dışında bana bir akordeon ödünç verdi. Ve onu otlatırken sığırları sürmek için kullandım. İyi bir iş çıkardım. Michael'ın çobanı iyi çalışmam için altı yerine bana sekiz pood tahıl verdi. Beni orada da beslediler. Sabahları bir içki süt ve bazı çörekler alırdım ve akşamları sığırları eve getirdiğimde neye sahip olurlarsa olsunlar bana bir akşam yemeği verirlerdi. Bunun dışında giymem için yırtık bir palto verdiler.

1924'te zor bir yıl geçirdik. Çobanlara bir sezonluk çalışma için sadece yarım pood tahıl verildi ve ben, bir çoban çocuğu olarak, sadece on pound aldım. Ondan sonra eve gittim ve artık sığır otlatmamaya karar verdim.

Sonra amcam beni Chernushkin'de onun için çalışmaya davet etti. Bu büyük bir yolculuk anlamına geliyordu, çünkü Perfilevsky'deki bizler demiryolundan uzakta yaşıyorduk — belki kırk verst — ve daha önce hiç trene binmemiştim hatta bir tane görmemişim. Ve amcam demiryolundan bizden bile daha uzakta yaşıyordu. Bir şekilde oraya ulaşmayı başardım ve kışın okula gidebilmek için sonbahar boyunca sert çalıştım. Böylece orada kaldım. Amcamın çocukları da okula gitti — o kış hepsi birlikte gittik. Onlardan biri ikinci sınıftaydı, diğeri dördüncü sınıftaydı ve bana gelince, beni en alt sınıfa koydular. Dersleri zor buldum ve diğerlerine yetişemedim, ama bana yardım ettiler ve cesaretlendirdiler. Ertesi kış okuldan üç verst uzaktaki bir çiftlik evinde yaşadım ve derslerim için tüm o yolu gitmek zorunda kaldım. Kış zamanıydı, buz gibi soğuktu ve kıyafetlerim parçalanmıştı, bu yüzden ısınmak için koşardım. Ne zaman donduğumu hissetsem, koşmaya başladım ve okula o şekilde ulaştım. Bu yüzden o kış boyunca ve ertesi kışın iki ayı boyunca okula gittim, ama sonra bıraktım. O zamana kadar büyümüşüm ve işe başlamak zorundaydım.

Bir süre evde çalıştım ve sonra bölgemizde kolektif çiftlikleri örgütlemeye başladılar. 1928'de bir artel'e katıldık. Aynı zamanda bir Komsomol olduğum zamandı.

1929 baharında traktör sürücüleri için kurslara katılmaya başladım. Bir traktörü nasıl süreceğimi öğrendim ve bir kolektif çiftlikte birinde çalıştım. İlk başta bir Fordson üzerinde çalıştım ama o makine parçalara ayrıldı ve bir sezonluk çalışmadan sonra bize on Putilov traktörü * gönderdiler ve ben onlardan birinde çalışmaya başladım.

* *Leningrad'daki Kızıl Putilov İşleri'nden traktörler — Ed.*

Sonbaharda makine ve traktör istasyonunda çalışmaya gittim. Makinelerin püf noktasını almakta çok hızlıydım ve hatta beni tugay komutanı yapmayı düşündüler, ama çok genç olduğuma karar verdiler — benden kıdemli başka herifler vardı.

Sürücüler uzaktayken bozkırdaki traktörleri izlemem için beni bıraktıklarını hatırlıyorum. Her zaman fırıl fırıldım makinelerin iyi durumda olduğundan emin olmak için traktörlerin etrafında ve kendi makinemi bitirdiğimde, başka biriyle şansımı denemeyi düşündüm. Ben de denedim...

Traktör sürücüleri bir süre sonra geri geldiler ve makinelerini çalıştırmaya başladılar. ‘Bu nedir?’ diyor onlardan biri. ‘Motorum dönmeyecek.’ ‘Benimki de değil,’ diyor bir başkası. Bu konuda korkunç bir kavga vardı, traktör sürücülerinin hepsi bana kızgındı. Zarar vermek istemedim, ama makine ve traktör istasyonu müdürüne ne yaptığımı söyleyen bir mektup yazdılar (sadece dediklerini yapmadım), ‘iki traktörü arkaya arkaya birbirine bağladığımı ve hangisinin daha güçlü olduğunu denediğimi.’ Ama bu doğru değil. Sadece makinelerle biraz oynadım, çünkü ilgileniyordum.

O makine ve traktör istasyonunda çalışırken Stalingrad Traktör Fabrikası için bin Komsomol seferber ettiler ve ben seçilenlerden biriydim. Eve gitmeye bile vaktim olmadan doğrudan traktörden gittim. Ağabeyim bana on üç ruble verdi. Zaten kirlenmiş bir kat iç çamaşırım ve eşyalarımı taşımak için bir sepetim vardı ve pamuk vatkalı bir ceket ve pantolon giyiyordum.

Pekala, Komsomol bölge komitesinde kâğıtlarım verildi ve istasyona gittim. Orada eski bir tanıdık olan ve Traktör Fabrikası için seferber edilen bin Komsomol’dan diğeri olan Alexey Batyushkin ile karşılaştım. Böylece istasyondaydık—o küçük el çantasıyla ve ben sepetimle. Bilet aldık ve bir yük vagonunda, bir köşeye, ranzaların altına bir yer bulduk. Tren insanlarla doluydu, çoğu aileleriyle birlikteydi. Gece boyunca uyuduk ve hiçbir şey görmedik, ama tren Stalingrad’a yaklaşırken araçtaki bazı insanlar Traktör Fabrikası’nı görebildiklerini bağırmağa başladılar. Tren güremeye devam etti ve istasyonun asla gelmeyeceğini düşündüm. Sonra en sonunda bir köprüden geçtik ve tren durdu. Bütün insanlar dışarı çıktı. Biz de

dışarı çıktık, ama nereye gideceğimizi bilmiyorduk — ikimizin de buraya ilk geliyordu. Biz de ne yapacağımızı merak ederek durduk. Bize Traktör Fabrikası'nın nerede olduğunu söylediler, ama hangi yoldan gideceğimizi tam olarak bilmiyorduk. Sonra bize Fabrikaya giden tramvay arabasını gösterdiler, biz de oraya tramvayla gittik.

Bu bir kasabayı ilk kez görüşümdü ve hepsini çok şaşırtıcı buldum. Gürültü, insan kalabalığı... İlk başta korkutucuydu bile.

Henüz Fabrikaya kabul edilmedim, ancak inşaat işlerinde çalıştırıldım. Temeller kazdık, taş yonttuk ve beton karıştırdık. Bir fabrika mutfağı ve işçiler için bir ev inşa ettik. Fabrika Okulu'nda okumak için insanları seçmeye başladıklarında, Komsomol çekirdeğimizin sekreteriyle konuştum ve gönderilip gönderilemeyeceğimi sordum. 'Doğru,' dedi, 'gitmelisin. İstedüğimiz türdensin.'

Pekala, teknik kurslara bir ay boyunca katıldım ve sonra beni Fabrikada çalışmaya gönderdiler. O zamandan beri, son iki yıldır, orada demirci olarak çalışıyorum.

Fabrikaya ilk kez o zaman gitmiştim. Beni dövme dükkânına götürdüler ve ilk başta bana korkunç geldi — buhar çekicileri çalışıyordu ve o kadar gürültü vardı ki konuştuğunuzu duyamazdınız. Bir arkadaşım beni ustabaşına götürdü ve ustabaşı ertesi gün geri gelip başlamamı söyledi. Dövme dükkânında işe böyle başladım ve başlangıçta her şeyden ve herkesten korkuyordum — tanıdığım kimse olmadan tamamen yalnızdım ve adamlar, çekiciler, her şey beni dehşete düşürdü. İlk başta bana gülerlerdi.

Azar azar alıştım. Yapmam için daha fazla iş verildi — o zamana kadar bana sadece garip işler vermişlerdi. Demircilerden biri Kızıl Ordu'ya giderken diğeri Fabrikadan ayrıldı ve ben demirci yardımcısı yapıldım. O işte uzun süre tutuldum. Şimdi beş tonluk buhar çekicinde demirci olarak çalışmaya transfer edildim. Bunun nedeni bir süredir burada çalışıyor olmam ve işçi sıkıntısı olması — etrafta dolaşacak kadar demircimiz yok.

1931'de Kovalev'in tugayında yardımcısı olarak çalışırken bir şok tugaycısı oldum. Bir defasında işim için seksen ruble ödül verildi. Kubasov'un tugayı ile bir yarışmamız vardı. Tugay

komutanımız Kovalev bir vardiyada 140 parça çıkarırdı ve Kubasov 150. Kovalev ertesi sabah gelir, Kubasov'un 150 yaptığını görür ve sonraki vardiyada 160 yapardı. Şeyleri tartışmak için tugayımızın beş dakikalık toplantılarını çağırırdım — Komsomol bana bunu yapmamı söyledi, tugayımızdaki tek üye ben olduğum için. Yeterli maşa yoksa veya başka bir şey eksikse, ertesi güne kadar ihtiyacın karşılanması için bunu bildirirdik. O yarışma sırasında tüm enerjimizi işe attık; rekor bir rakama ulaşmak istedik. Fabrika gazetesinde bu konuda makalelerimiz vardı. Hem Kubasov hem de Kovalev ellerinden gelenin en iyisini yaptılar. Kubasov'a Lenin Nişanı verildi ve Dolotov'a da, ama Kovalev'e verilmedi. Tugayımız cehennem gibi çalıştı ama diğerleri bizi yendi.

İnşaat işçisiyken, çalışma saatleri dışında neredeyse hiç işim yoktu, ama dükkânda çalışmaya geldiğimde kooperatif cemiyetinde ve sendikada hemen işler verildi. Bu yıl dövme dükkânındaki Komsomol'un bağlantı çekirdeği sekreteri seçildim. Son zamanlarda Komsomol bölge komitesi ve Fabrika komitesinin kararları, çalışma disiplini ve Fabrikadaki üretim planlarının yerine getirilmemesi üzerine toplantılar yürütüyorum. Kızıl Ekim Fabrikası bize ihtiyacımız olan metali vermediğinde, oradaki Komsomollarla iletişime geçtik ve düzelttik.

Şu anda karşı karşıya olduğum en büyük görev Komsomol çekirdeğimizi ne pahasına olursa olsun ayağa kaldırmaktır. Komsomol bölge konferansında, 150 traktör çıkardığımızda meydan okuma bayrağının Komsomol çekirdeklerinden birine verilmesine karar verdiler. Bu meydan okuma bayrağı Komsomol fabrika komitesinin elinde tutulur ve bunu en iyi işi yapan Komsomol çekirdeğine verirler — maliyet muhasebesini tanıtır, diğerleriyle sosyalist anlaşmalar akdeder ve bu böyle devam eder. Komsomol çekirdeğimizin o bayrağı almasını çok istiyorum.

Stalingrad'daki bu yılların hayatımın en iyileri olduğunu hesaplıyorum. Köyde bir traktör sürücüsü olarak kalmalıydım. Belki tugay komutanlığına terfi ettirilirdim, ama sadece uzun bir süre sonra. Buradayken, birkaç yıl içinde, daha önce umabileceğimin çok ötesinde ilerledim. İnsanlarla karışarak burada çok daha fazlasını

öğreniyorsunuz ve dahası, şimdi Parti Okulu'nda okuyorum. Buradaki bu iki yıl boyunca, köyde yaşadığım tüm zaman boyunca geliştiğimden daha fazla geliştım.

Fabrikaya ilk geldiğimizde bir barakaya koyulduk—bir odaya yirmi kişi. Tamamen boştu—ev yeni bitirilmişti ve macun pencerelerde hâlâ ıslaktı. Kendimiz için odanın bir köşesini aldık ve bagajımızı yerde bir yığına yığdık. Sonra yatak aramaya gittik. Yaşam Alanları Departmanı'na gittik. Bize yataklar, yataklar, battaniyeler ve çarşaflar için fişler verdiler ve şeyleri dağıttıkları depoya gittik. Tahta yataklar ve yatakları doldurmak için saman aldık.

Yanımda getirdiğim iç çamaşırları kirlendiği için dışarıya astım ve çalındılar, bana sadece geldiğimde giydiğim tek kat iç çamaşırını bıraktılar. Buradaki yatak çarşafları hepsi yeni ve temizken kendi kıyafetlerimi o kadar kirli gördüğüme üzüldüm. Ama nasıl kıyafet satın alabilirdim? Henüz hiçbir şey kazanmıyordum, bize zaten otuz beş ruble avans vermişlerdi ve bunun dışında geri ödemek zorunda olduğum diğer bazı kişilere borcum vardı. Bu yüzden o ay hiçbir şey satın alma yoktu. İlk başta zorluk çekmek zorundaydım. Daha sonra bana yirmi dokuz ruble avans verdiler ve iki gömlek ve bir pantolon satın aldım. O zamandan itibaren kademeli olarak daha fazla satın almaya başladım.

Sonra bana ve arkadaşşıma kendimize bir oda verdiler—bu tam da Fabrikada çalışmaya başladığım zamandı. O zamanlar hatırlıyorum, başka bir pantolon, bir gömlek ve bir çift ayakkabı satın aldım. Epeyce bir şey biriktirmeye başlıyordum.

İnşaatçı olarak çalışırken ayda yetmiş ruble kazandım ve Fabrika Okulu'nda okuduğum ay bana kırk sekiz ruble burs verildi. Ama Fabrikada işe başladığımda ilk iki haftalık çalışma için yüz iki ruble aldım, bu daha önce kazandığımdan daha fazlaydı. Biraz sabun, bir yastık, bir diş fırçası ve diş tozu satın aldım. Çiftlikte dişlerimi asla temizlemezdim, ama buraya geldiğimde herkesin sabahları diş fırçalarıyla nasıl çıktığını gördüm ve kendime bir diş fırçası alma konusunda hırslı oldum. Bir havlu da satın aldım.

Ertesi ödeme gününde hemen gidip kendime bir takım elbise satın aldım—şimdiye kadar giydiğim ilk takım elbise — siyah kumaş bir takım elbise, gerçek iyi bir tane. Daha önce hiç kravat giymemiştim, aslında kravatlarla her zaman tepeden bakmışımdır. İlk taktığımda korkunç komik geldi, ama biraz sonra görüntüsüne alıştım. Bir gömlek daha satın aldım, bir kışlık palto satın aldım, iki kravat satın aldım ve her birini birkaç kez taktım. Yine de takmaya henüz alışkın değilim. Köylerde kimse kravat takmıyor ve burada hepsinin taktığını görüyorum. Baktığım herkes kravat takıyor. Pekala, her halükarda bir başlangıç yaptım.

Daha önce söylediğim gibi, Parti Okulu'nda okuyorum ve okumaktan çok keyif alıyorum. Maaşımı aldığımda, kitaplar satın almak istediğim ilk şeylerden biridir. Lenin'in üç cildini satın aldım — onlar için iki ruble yirmi ödedim. Sonra Bubnov'un Parti tarihi — bana bir ruble altmış beş kopeğe mal oldu ve kapağı yirmi kopeğe — şimdi Popov'un Parti tarihini bundan daha fazla kullanıyor olmamıza rağmen. Sonra Rus dili üzerine bir kitap ve matematik üzerine bazı kitaplar satın aldım, böylece kesirler hakkında öğrenebilirim ve kopyası belki yirmi veya otuz kopeğe mal olan bazı kurgu kitapları da.

Kışladan odama taşındığımda, iyi bir süpürme ve temizlik yaptım ve sonra alışveriş yapmak için pazara gittim. Bir saat, iki sandalye, bir demir soba, bir kova, iki fincan, iki bardak, iki tabak ve bana bir rubleye mal olan bir ayna satın aldım. Bu ilkbaharda Lenin, Stalin ve Litvinov'un portrelerine ve 'Zırhlı Kruvazör Potemkin' ve 'Baku Komiserlerinin Vurulması' resimlerine üç ruble harcadım.

Bu yıl Kızıl Ordu'daki hizmet için hazırlanıyorum. Beni almazlarsa, odamı revize edeceğim, düzene sokacağım, temizleyeceğim, yatağı boyayacağım ve daha temiz hale getirmek için yeni bir battaniye ve çarşaf alacağım. Bir komodin ve çekmeceli özel bir masa istemek istiyorum—bir yazı masası. Bir zamanlar akordeon almayı düşündüm—tatile gittiğimde 275 ruble aldım ve o zaman bir tane alabilirdim ama tatile gittim ve parayı bu şekilde harcadım.

Radyo seti aldığımdan emin olmalıyım—kasabada satıyorlar—ve musluklu ve akan sulu bir lavabo istiyorum. Ve bir saat. İsteyken, her dakika zamana bakmak zorundasınız. Köyde saatlere ihtiyacımız yoktu.

Şimdi ayda üç yüz rubleden fazla kazanıyorum. Geçen ay üç yüz beş aldım ve bir önceki ay üç yüz on beş.

Okumak için korkunç derecede hevesliyim—bir şey öğrenmediğim sürece asla mutlu olmam. Beni Kızıl Ordu’ya alırlarsa ne pahasına olursa olsun okuyacağım. Ve burada kalırsam, Komünist Üniversitesi’nde ikinci terimi bitireceğim. Okumayı bitirmek istiyorum, böylece gazeteler için yazabilirim. En çok sevdiğim şey bu. Dövme bölümünde tugay komutanıyken fabrika gazetemize yazdım ve benim tarafımdan üç veya dört kısa makale yayınladılar. Şu anda Komünist Üniversitesi’nde ikinci terimi alıyorum. Zor iş —felsefe, diyalektik materyalizm ve benzeri. Belki ilk kursta bir yıl daha geçirmiş olsaydım daha iyi olurdu. Ama ne cehennem! Siyasi bilgimi olabildiğince yükseğe çıkarmak için dışarıdayım.

Bu yılın haziran ayında Komsomol’un üçüncü bölge konferansına katılmak için yola çıktık. Hayatımda ilk kez bir buharlı gemide bulunuyordum. Yelken açtığımız Volga buharlı gemisi Koltsov güzel bir tekne—yumuşak yaylı yataklar, aynalar, dileyebileceğiniz her şey. Güvertede sıcak ve güneşliydi. Harika bir zaman geçirdik. Bize başka bir yoldaşla ayrı bir kabin verdiler. Ertesi gün akşam geç saatlerde Saratov’a vardık ve geceyi gemide geçirdik. Ertesi sabah, güneş açar açmaz, karaya çıkıp Saratov kasabasını görmek istedim. Konferansa delegeler olarak bizi getirmek için bir otomobil gönderdikleri kelimesi dolaştı, ama arabayı geri gönderdik ve yürüyerek gittik.

Kasabayı görmek istediğim için ben de yürüyerek gittim. Etrafa bir göz attık ve ardından Komsomol bölge komitesine gittik, burada bize kimlik bilgilerimizi ve ihtiyacımız olan diğer her şeyi verdiler. Bizi bizim için odaların ayrıldığı büyük bir bina olan ‘Astoria’ya götürdüler. Konferans bittikten sonra tekrar geri döndük.

Fabrikayı evimden daha çok özledim. Saratov'dan dönüş yolculuğunda Fabrikayı gördüğümüzde, neredeyse atlamaya hazırdım, sadece buharlı gemi orada durmuyor, daha ileride duruyor.

'Konveyöre Bak Tatlım!'

**FRANK HONEY, Alet
Yapıcısı; Amerikalı Uzman**

Pennsylvania eyaletindeki Erie kasabasındayım. Babam American Sand and Gravel Şirketi'nde buhar kazanlarında makinist olarak çalışıyordu. Sekiz yaşımdayken özel bir anaokulundan bir ilkokula gönderildim ve oradan, on dört yaşında, bir ortaokula gittim. Ancak orada öğrenimimi tamamlamadım, çünkü o zamanlar Amerika periyodik krizlerinden biri tarafından ziyaret edildi ve babam — ilk kez değil — işsiz kaldı. Tatillerde, aileme elimden geldiğince yardım etmek zorundaydım ve tatillerden sonra kriz hâlâ devam ettiği için okula geri dönmedim.

İlk çalışma yerim boruların bağlantı elemanlarını ve diğer parçalarını üreten ve on üç ila on altı yaşları arasında binden az olmamak üzere çocuk çalıştıran bir fabrikadaydı. Esas olarak otomatik olan en modern makinelerle donatılmıştı, ancak çalışma koşulları çok zordu. Gün boyunca tek bir an bile işi durdurmamıza izin verilmiyordu ve öğle yemeği için sadece yarım saatlik bir ara vardı — tüm on saatlik çalışma boyunca ayaklarımızın üzerindeydik.

O işte haftada dört ila altı dolar kazanıyordum. Patron benim gibi çocukları sömürmekle yetinmiyordu. Aynı fabrikada çalışan on

üç ila on altı yaşları arasında yüzlerce kız vardı. Onların çalışma günü bizimkiyle aynıydı. Erkekler ve kızlar arasındaki tek fark ikincisinin daha da düşük maaş almasıydı.

O fabrikada üç ay çalıştıktan sonra, çalışma koşullarına dayanamadığım için ayrıldım. Tekrar okula döndüm ve bir yıl daha orada kaldım. Ama kronik kriz öğrenimime devam etmeme izin vermedi. Bir kez daha okuldan ayrılmak ve çalışmaya gitmek zorunda kaldım ve bu sefer mengeneler, vida kılavuzları ve diğer aletleri üreten Reed İmalat Şirketi'nde çırak olarak iş buldum.

Orada çalışma koşulları o kadar zor değildi ve bana bir zanaat öğrenme şansı verildi. Çalışma günü dokuz saat uzundu ve maaş haftada yedi ila sekiz dolar arasında değişiyordu. Fabrika yönetimi makinelerin çalışmasını iyileştirmek için her türlü cihazı icat etmeye çalışarak icatlar üzerinde çalışarak günde iki saat harcamamıza izin verdi. Bu şekilde epeyce para tasarrufu ettiklerini ve icatlar için bize hiçbir şey ödemediklerini söylememe gerek yok.

Çıraklarla olan tüm ilişkilerinde ustabaşılar, dükkân başkanları vb. son derece nazik ve kibardı, ancak çıraklık süresini bitiren işçilere davranışları tam tersiydi. Yönetim öğle yemeği saatinde bizim için konserler bile düzenlerdi. Bütün bunların nedeni birkaç aylık eğitimden sonra çıraklar olarak vasıflı işçilerle hemen hemen aynı işi yapıyor ve bunun için çok düşük maaş alıyor olmamızdı. Bu doğal olarak yönetimin yararınaydı ve bizimle kavga etmemeye özen gösterdiler. Fabrikanın işçilerine gelince, onlar böyle bir 'şımartılma' almadılar. Çıraklık süresi dolar dolmaz çalışma koşulları belirgin şekilde kötüleşti.

Fabrikaya çırak olarak girdiğimde, çıraklık sürem bittikten sonra en az beş yıl boyunca Reed tesisinde çalışmamı bağlayan bir anlaşma imzalamak zorunda kaldım. Dört yıl sonra çıraklığımı bitti ve bir işçi olma beklentisiyle karşı karşıya kaldım, ama o an anlaşmayı ihlal ettim ve fabrikadan kaçtım. Yönetim tüm kâğıtlarımı tutarak benden intikam aldı.

Bir sonraki işimi almak için hileye başvurmak zorunda kaldım. Bu, yönetime başka bir ülkeden geldiğimi, tüm kâğıtlarımın yolda çalındığını vb. güvence verdiğim General Electric Şirketi ileydi.

General Electric çok gelişmiş bir firma oldukları ve her bakımdan işçilerine büyük özen gösterdikleri izlenimini yaratmaya çalıştı. Çalıştığım fabrikada dükkânlarda ilk yardım istasyonları olan özel bir hastane vardı. Ancak işçilerin gerçek konumu tüm bunlardan çok az etkilendi. Öğle yemeği saati olmadan günde dokuz saat çalışmak zorundaydık, oysa maaş seviyesi tesise verdiğimiz şeyle keskin bir çelişki içindeydi. Makineler için aletler ve parçalar çıkaran bir at gibi çalışmak zorundaydım ve haftada sadece yirmi beş dolar alıyordum. General Electric’te yaklaşık bir yıl kaldım ve ardından prim ödeme sistemine karşı ajitasyon yürüttüğüm için kovuldum.

Ondan sonra bir süre işsiz kaldım. Toplantılarda konuştum ve işçiler arasındaki bağlantılarımı genişlettim. Pazar günleri sık sık bir grup işçinin yiyeceklerini yanlarına alarak kırsala gideceği ve işçi hareketiyle ilgili soruları tartışarak günü geçireceği bir işçi pikniğine katıldım.

Büyük bir zorlukla Modern Tool Şirketi’ne ait bir tesiste iş bulmayı başardım, ama bıraktım çünkü yönetim gece vardiyasında dokuz saat çalışmamı istedi, ben de kabul etmeyi reddettim.

Ondan sonra Burke Electric Şirketi ile iş buldum ve o zamanlar Amerikan devrimci hareketinin aşırı Sol kanadında yer alan devrimci örgüt Industrial Workers of the World’e (Dünyanın Endüstriyel İşçileri) oradayken katıldım. Dükkânımdaki işçilerin I.W.W.’ye katılmasını sağlamak için şiddetli bir ajitasyon yürüttüm.

Bütün dükkânda sadece iki Wobbly idik. Birkaç saat çalıştıktan sonra dükkânın başka bir yerine iş için gitmemiz gerekiyormuş gibi yapar ve böylece diğer işçiler arasında yolumuzu bulur, onlarla kısa konuşmalar yapar ve çürük Sosyalist Parti’yi bırakıp I.W.W.’ye katılmalarını ısrarla tavsiye ederdik. Ajitasyonumuz çok başarılıydı. Bir günde biz ikimizin I.W.W. için sekiz yeni üye toplamayı başardığımızı hatırlıyorum.

Ertesi gün işçilerden birine yaklaştım, her zamanki konuşmayı yaptım ve onu I.W.W.’ye katılmaya teşvik ettim. Beni çok sempatik bir şekilde dinledi ve sonra dedi ki: ‘Pekala, katılmayı kabul ediyorum. Sadece bir dakikalığına başka bir odaya geçelim. Burada çok fazla insan var ve anlayabilirsin ki senin şirketinde görülmek

istemiyorum.’ Hiçbir şeyden şüphelenmeyerek, beni bekleyen iki muhafız bulduğum için şaşırdığım yan odaya, boş bir ofise kadar eşlik ettim. Provokatör tarafından çağrılmışlardı. Beni kollarımdan oldukça sert bir şekilde yakaladılar ve fabrikadan dışarı çıkardılar, diyerek:

‘Bu kasabada bir iş bulamayacağından emin olabilirsiniz.’

Acı deneyim bana bunun kendi taraflarında bir yalan olmadığını gösterdi. İş bulma girişimlerim tam bir başarısızlıkla sonuçlandı. Patronlar tarafından kara listeye alındım ve dolayısıyla hiçbir yerde iş bulamadım. Bir keresinde, doğru, küçük bir atölyede bir tür garip iş bulmayı başardım ama bir saat içinde sahibi hatasını keşfetmiş olmalı ki beni sokağa attı. İşte o zaman patronlar tarafından çok iyi bilinen gerçek adım Metushevsky’yi bırakmak ve Honey müstear adını almak zorunda kaldım. Ondan sonra iş bulabilmek için sık sık adımları tekrar değiştirmek zorunda kaldım.

Erie liman işçilerinin ücret ve çalışma saatleri konusundaki anlaşmazlıklar nedeniyle başlattığı grevde aktif rol aldım. Benim ve yedi ya da sekiz yoldaşımın görevi, iskelelerin sahibi olan Pennsylvania Demiryolu Şirketi tarafından getirilen grev kırıcılardan kurtulmaktır.

Bunu oldukça orijinal bir yolla başardık. Chicago’dan iri yarı bir arkadaşımız, grev kırıcıların iskele sahası içindeki karargâhlarına sızdı. Liderlerin güvenini kazanmayı başardı ve grev kırıcıların yattığı yurttaki kendisine bir yer verildi. Bu sırada biz, Erie’li ev kadınlarının kapı kollarını, banyoları vb. temizlemek için kullandığı türden büyük miktarda beyaz toz temin ettik. Bu toz, ciddi acı veya sakatlığa neden olmamakla birlikte cildi tahriş edici bir etkiye sahipti.

Grev kırıcılar yurttaki uyurken, Chicago’lu arkadaşımız ellerine ve yüzlerine bu tozu serpmeyi başardı. Ertesi sabah vücutlarının her yerinde kabarcıklar ve sivilceler patlak verdi.

Başka bir yoldaşımız, bu ‘anlaşılabilir’ olay konusunda Erie sağlık departmanını uyaracak kadar düşünceliydi. Oradaki doktorlar ‘gizemli hastalıkla’ ilgilendiler ve yerel halkın sağlığını korumak için sulh hakimine ‘hasta kişileri’ geldikleri yere geri göndermekte

gecikmemesini tavsiye ettiler. Pennsylvania Demiryolu Şirketi'nin şiddetli direnişine rağmen, sulh hakimi grev kırıcıları kasabadan sınır dışı etmek zorunda kaldı.

Ancak, maharetli işverenler grevcileri kandırmak için başka bir yol buldular. Tüm vapurların Erie yerine Buffalo'yu uğrak limanı olarak kullanmasını ayarladılar ve böylece yaklaşık dört hafta içinde Erie iskelelerinde tek bir gemi kalmadı. Grevciler, Pennsylvania Demiryolu Şirketi'nin operasyonlarını gerçekten Buffalo'ya taşımaya karar verdiğini sanarak umutsuzluğa kapıldılar. Pes edip işe geri döndüler ki bu tam da patronların beklediği şeydi.

Askerlik hizmetine nasıl çağrıldığımı anlatmayı unuttum. Savaş sırasında doldurulmak üzere formlar gönderdiler, son nokta şuydu: Savaşa katılmaya itirazınız var mı? Ben şöyle yazdım: Evet, çünkü prensip olarak kardeş katline karşıyım. Bundan sonra ilk askere alınacaklar arasında olacağım bilgisi verildi. Ve gerçekten de, çok kısa bir süre sonra, askerlik şubesine gitmem söylendi. Şubede, gönüllü olarak savaşmayacağımı ve cepheye gitmektense hapse girmeyi tercih edeceğimi beyan ettim. Görünüşe göre benimle daha fazla uğraşmak istemediler, beni askerliğe elverişsiz ilan edip salıverdiler.

1919'da, Sovyet Rusya'ya müdahale savaşına karşı aktif bir mücadele yürüttüm. Üyesi olduğum sendikanın—Uluslararası Makinist Derneği, 101 Nolu Locası—toplantılarından birini çok iyi hatırlıyorum. Bu toplantıda Lenin'in broşürlerini ve müdahale karşıtı literatürü dağıttım. Ardından, devrimci kitaplardan edindiğim tüm argümanları tekrarladığım, genel olarak müdahaleye ve özellikle Amerikan birliklerinin Archangel cephesine gönderilmesine karşı büyük bir konuşma yaptım. Bu konuda kapitalist hükümetlerin eylemlerini protesto eden bir karar almamızı önerdim ve sendika bürokratlarının şiddetli muhalefetine rağmen, önerim ezici bir çoğunlukla kabul edildi ve üç protesto kararı taslağı hazırlamak üzere özel bir komitenin başkanı seçildim—biri Başkan Wilson'a, biri Kongre'ye ve biri de Pennsylvania eyaletinin valisine gönderilecekti.

Kuruluşundan kısa bir süre sonra Amerika Komünist Partisi'ne katıldım ve onun etkisiyle anarşist I.W.W.'den kalan eğilimleri geride bıraktım. Yürüttüğüm ajitasyon nedeniyle uzun süre işte kalamadığım için ancak arada sırada iş bulabiliyordum. Dedektifler tarafından takip ediliyordum. Sonunda, Erie'de iş bulma umudunu tamamen yitirerek, henüz tanınmadığım Detroit'e taşınmak zorunda kaldım. Bu 1921'deydi.

Detroit o sırada otomotiv endüstrisinde bir patlama yaşıyordu ve orada iş bulmak nispeten kolaydı. Hemen Dodge Otomotiv Fabrikası'nda bir iş teklifi aldım.

Parti o günlerde yasa dışıydı ve Partili yoldaşlarla bağlantı kurmam biraz zaman aldı.

Erie'den Detroit'e benim ve 'şüpheli karakterim' hakkında haberlerin gönderilmiş olabileceğinden korkarak, sahte bir isim altında çalışmaya karar verdim. Ancak işe başlar başlamaz, fabrika yönetimi Erie'de nerede çalıştığımı öğrenmek istedi. Onlara istenen bilgileri verdim (tabii ki orada başka bir isimle çalıştığımı belirtmeden) ve birkaç gün içinde hesap vermeye çağrılmayı bekleyerek işe koyuldum. Ki bu elbette tam olarak oldu.

On beş gün içinde beni çağırdılar ve benimle bölüm başkanı arasında şu diyalog geçti:

'Bu ne, Honey? Gerçekten Erie'den mi geldin?'

'Evet, efendim.'

'Ve Modern Tool Company'de mi çalıştın?'

'Evet.'

'Peki General Electric'te?'

'Kesinlikle.'

'Peki, neden onların defterlerinde kayıtlı değilsin?'

Ve bölüm başkanı, General Electric yönetiminden, son birkaç yıldır Honey adında hiçbir işçinin kayıtlı olmadığını bildiren resmi bir mektup gösterdi.

'Bu tartışmaya değer mi?' dedim. 'Bu artık o kadar acil bir sorun değil. Sizinle iki haftadır çalışıyorum ve bana para ödenmesi gerekiyor. Sanırım ayrılma zamanım geldi.'

Bu misafirperver olmayan fabrikadan ayrıldım ve Peerless Pattern Company’de çalışmaya başladım, orada yaklaşık sekiz ay işimi korumayı başardım. Sendika konularında atölye organizatörüydim ve bu elbette benimle yönetim arasında dostane ilişkiler kurulmasına yardımcı olmadı. Atölyede bize içme suyu sağlanmasını talep ettim ve işçileri fazla mesai yapmayı reddetmeye çağırdım. Sonunda yönetim benden kurtulmaya karar verdi.

Takip eden yıllarda hiçbir işte uzun süre kalmayı başaramadım. Bir iki ay sonra yönetim kim olduğumu sezer ve tesisleri boşaltmamı isterdi. Bir keresinde Parti matbaasında dizgici olarak çalışıyordum ve Sovyet Rusya’ya gitmek için izin istedim. Ancak, Amerika Komünist Partisi aktif üyelerinin Sovyetler Birliği’ne gitmesine izin vermiyordu.

Sonra, S.S.C.B.’ye gittiğimde bilgimi ve yeteneklerimi uygulayabilmem için yararlı bir zanaat öğrenmeye karar verdim. Baren, Gibson and Raymon’un fabrikasının yay atölyesinde çalışmaya başladım ve yay üretimi tekniğini öğrenmeye başladım. O sırada, aksi takdirde kovulacağım için Parti işlerinden bir ölçüde vazgeçtim. Ama Parti ile bağlantımı bir dakika olsun koparmadım.

1927’de, yay üretim tekniğinde tamamen ustalaştığımda ve fabrikanın bana çok ihtiyaç duyduğunun farkına vardığımda, yoldaşlarım arasında tekrar Parti çalışmasına başlamanın mümkün olduğunu düşündüm. Takım tezgâhı yapımcılarını Cumartesi öğleden sonraları çalışmayı reddetmeye ikna ettim, bu da işverenlerin öfkesini üzerime çekti. Ancak, o zamana kadar neredeyse onlar için vazgeçilmez olmuştum ve beni kovmaya cesaret edemediler.

Mart 1930’da Detroit gazetelerinden birinde, vasıflı Amerikalı işçilere, Sovyet temsilcilerinin Stalingrad Traktör Fabrikası için işçi aldığını bildiren bir ilan gördüm. Doğruca belirtilen adrese gittim. Ofiste S.S.C.B.’ye gitmek isteyen bir kalabalık buldum. Amerikalı Berghof bana kısa bir sınav yaptı ve Sovyet mühendis Melamed bana birkaç soru sordu. Bir sözleşme imzaladım ve 29 Nisan 1930’da New York’tan ayrıldım.

Stalingrad’a dair ilk izlenimlerim pek olumlu değildi. Volga vapuruna vardığımızda rüzgârlı bir gündü. İşkele bölgesinde bizi

motorlu kamyonlar karşıladı ve tozlu ve kirli bir halde Tesise götürdük. Evlerin çoğu hâlâ inşaat halindeydi. Hiçbir yerde yeşil çimen veya ağaç belirtisi yoktu.

‘Kahrolası yer, resmen çöl!’ diye düşündüm kendi kendime istemsizce. *

Yaşayacağımız işçi yerleşiminde karşılandık ve odama götürüldüm. Odayı beğendim ama yataktan başka içinde hiçbir şey yoktu—şilte yok, sandalye yok, masa yok (bu arada aylar sonraya kadar yastık almadım). Haftalarca bu şekilde, yatağında şilte bile olmadan yaşamak zorunda kaldım ve bu elbette ruh halimi çok kötü etkiledi. Bizim için özel bir yemek odası inşa ediliyordu ama henüz bitmemişti. Yemekler fena değildi ama evde alışık olduğumuzdan çok farklıydı—örneğin, meyve ve taze sebze yoktu.

Kaldığım ilk üç gün boyunca işe başlama girişimlerim boşunaydı. Tüm girişimlerime karşı tek bir basmakalıp cevap aldım: ‘Bir hafta dinlensen iyi olur.’ Bu tavsiye üzerimde çok kötü bir izlenim bıraktı.

‘Bu ne fikir?’ dedim. ‘İnsanlara büyük paralar ödüyor ve onları yurtdışından buraya davet ediyorsunuz, sonra yapabildiğiniz tek şey bir hafta dinlenmelerini tavsiye etmek!’

‘Ama yay departmanınız henüz açılmadı,’ diye cevap verdiler.

‘Ne olmuş yani? Şimdilik takım tezgâhı atölyesinde çalışabilirim, değil mi?’

Sonunda istediğimi elde ettim ve takım tezgâhı atölyesinde çalışmaya başladım. Ama şaşırtıcı bir şekilde, bir kalıpcı olarak işe konulmadım. Görünen o ki, makine montaj atölyesinde belirli makinelerin eksikliği nedeniyle parçaların çoğu takım atölyesinde işlenmek zorundaydı ve bana da bu ilkel ve oldukça verimsiz iş verildi.

Birkaç ay sonra bu işten bıktım ve yay departmanımı aramak için makine montaj atölyesine gittim.

O günlerde Tesiste hüküm süren düzensizliğin tipik bir örneğiydi: takım atölyesinden ayrıldığımda kimseye gideceğimi söylemedim ve görünüşe göre kimse yokluğumu fark etmedi.

Makine montaj atölyesindeki durum daha da şaşırtıcıydı. Atölyenin yardımcı şeflerinden birine yaklaştım—adını çoktan unuttum—ve sordum:

‘Yay departmanı için sarma makineleri (coiling machines) geldi mi?’

‘Hayır,’ diye cevap verdi.

Bana şüpheli derecede tanıdık gelen bazı makineler görerek onlara doğru yöneldim.

‘Bu makineler ne?’ diye sordum ustabaşına dönerek.

‘Hiçbir fikrim yok,’ diye yanıtladı.

Yaklaştım. Dikkatlice baktım. Hiç şüphe yoktu—bunlar benim sarma makinelerimdi!

‘Burada ne zamandır?’

‘Yaklaşık bir buçuk aydır.’

Bu öfkeliendirdi beni. Bir buçuk aydır burada duruyorlardı ve ben tüm bu süre boyunca takım atölyesinde traktör parçaları üretiyordum! Bu rezaletti!

Doğruca atölye şefi Yoldaş Trusov’a gittim ve makinelerimin geldiğini ve yay departmanını örgütlemeye başlamak niyetinde olduğumu bildirdim. Yoldaş Trusov bana vasıfsız işçiler sağladı ve ben bunların arasından vasıflı yay yapımcıları yetiştirmek zorunda kaldım.

Bana gönderilen ilk işçi, tipik bir köylü olan Sinelnikov adında genç bir adamdı. İlk başta bende ne kadar gülünç bir izlenim bıraktığını hatırlıyorum, tuhaf, köylümsü giysiler içinde, ayaklarında öyle komik ayakkabılarla.

Kollarının, vücudunun, her hareketinin fabrika işine ne kadar uygun olmadığını hemen görebiliyordunuz. Vasıflı bir işçinin birkaç dakikasını alacak bir iş, onun en az yarım saatini alıyordu. Bunun yanı sıra, tercüman aracılığıyla kendisine iletilen talimatlarımı tam olarak anlamadığı izlenimine kapıldım.

Zaten bildiğim Rusça kelimeleri yardıma çağırdım (çünkü en başından beri Rusça sınıfına düzenli olarak katılıyordum ve onunla Rusça konuşmaya başladım—'khorosho—nye khorosho' * vb. Ve işin tuhafı, bozuk Rusçam, tercüman tarafından çevrilen tüm uzun konuşmalardan daha faydalı oldu. Birkaç ay sonra, kendimi Sinelnikov'a 'nye khorosho' demek zorunda kaldığımdan daha sık 'khorosho' derken buldum.

Neyse, bu adam şimdi yay departmanının ustabaşısı. Akşam teknik derslerine hevesle katılıyor ve yakın gelecekte kesinlikle bir teknisyen olacak, daha sonra mühendis bile olabilir. Dış görünüşü de değişti. Kocaman, beceriksiz bir adamdan hızlı, anlayışlı bir işçiye dönüştü.

Uğraşmak zorunda olduğum işçilerin çoğu, Sinelnikov ile aynı durumdaydı; hayatlarında hiç makine görmemişlerdi, hele işletmemiz gereken bu kadar karmaşık makineleri hiç görmemişlerdi. Tekniğin temelleri ve, diyelim ki, helezon yay üretimi gibi vasıflı bir işçinin bile karşılaşması gereken zorluklarla onları tanıştırmak için az zaman harcamadım. Yine de ilerleme kaydettik. Öğrenmeye hevesliyidiler. Atölyemizde geliştirilen sosyalist rekabet ve şok tugay çalışması bize çok yardımcı oldu. Herkes çalışmaya istekliydi.

Nisan 1931'de ailemi getirmek için Amerika'ya gittim. Ülkenin ekonomik durumundaki, yokluğum sırasında meydana gelen muazzam kötüleşmeyi hemen fark ettim. Aşevlerinde sıralarında bekleyen uzun insan kuyrukları vardı. Binlerce kiracı kira ödeyemediği için odalarından tahliye ediliyordu. Fabrika bacalarının çoğu dumansızdı. Komünist Parti'nin düzenlediği gösteriler Detroit işçileri arasında büyük yankı uyandırdı; oysa 1930'da oradan ayrılmamdan sadece birkaç hafta önce, Amerika K.P.'nin orada sadece birkaç taraftarı vardı.

Birkaç gösteriye katılma ve birçok açık hava toplantısına katılma fırsatım oldu. Ayrıca Detroit'te Komünist Parti tarafından

* 'İyi . . . iyi değil.' — Ed.

düzenlenen kapalı toplantılarda ve konferanslarda da konuştum. Tüm toplantılarda beni özellikle etkileyen, Sovyetler Birliği ile ilgili her şeye duyulan artan ilgiydi.

‘Şimdi işler nasıl gidiyor?’ diye merak ettim Stalingrad’a dönerken. Tesisi, işlerin gerçekten çok kötü görüldüğü bir anda—Yoldaş Orjonikidze’nin ziyaretinden ve *Pravda*’daki makalelerden hemen önce—terk etmişim.

Atölyemdeki arkadaşlar beni tekrar gördüklerine sevindiler ve sorularına boğdular.

‘Peki Honey, nasıl bir yolculuktu? Peki ya Amerika’n şimdi nasıl—tamamen battı mı?’

Departmana bir bakış, tüm hızıyla çalıştığını anlamam için yeterliydi. Arkadaşlar konveyöre tam kotasında yay veriyorlardı. Doğru, hâlâ tam bir özgüvenle ve dışarıdan yardım almadan çözemeyecekleri bazı sorunlarla karşı karşıyaydılar. Henüz tam eğitilmiş Amerikalı yay yapımcıları seviyesine ulaşmamışlardı. Hâlâ biraz daha öğretime ihtiyaçları vardı ama en zor dersler artık geride kalmıştı.

Atölyeye bir göz attım. Manzara tamamen değişmişti. Konveyör, eskiden olduğu gibi bir dakika hareket edip sonra on beş dakika durmak yerine, istikrarlı, düzgün bir şekilde hareket ediyordu. Ve departmanımın arkamdan koşarak gelen işçiler, sanki kendim göremiyormuşum gibi bu gerçeği bana garanti ediyorlardı.

‘Bak Honey, hareket ediyor!’

1 Mayıs 1932’de, Tesis planlanan kapasitesine ulaşmıştı. İşçilerinden bazıları Lenin Nişanı ile ödüllendirildi. Bu onur bana da nasip oldu. Yabancı bir işçi olarak, Sovyetler Ülkesi’nin en yüksek nişanını almış olmaktan gurur duyuyorum. Önceleri, hiç kimse çabalarımı fark etmiyormuş gibi geliyordu bana. ‘Cehenneme kadar!’ diye düşünmüştüm. ‘Bu atölye tam bir kaos içinde!’ Ancak görünen o ki, birileri zamanımı boşa harcamadığımı görmüş olmalıydı.

İKİ YÜZ YIL İLERİYE ADIMLADIK

**K. E. TREGUBENKOV, Eski
Parti Komitesi Sekreteri, Şimdi
Tesis Müdürü**

Ben bir demirci ustasıyım ve babam ve dedem de benden önce demirciydi. Dedemin babamdan başka iki oğlu daha vardı ve onlar da demirciydi. Evsey Amca'nın beş oğlu vardı ve hepsi demirciydi. Sibirya'da çok sayıda Tregubenko vardır ve kural olarak hepsi demircidir.

On iki yaşında Abakan fabrikasının ofisinde işe girdim, haber getirip götürüyorum ve ufak tefek işler yapıyordum. Sabah altıdan itibaren odun keser, fırını yakar ve fabrikanın her yerine koşuştururdum. Maaşım ayda üç rubleydi.

Teknik olarak Abakan fabrikası, hayal edebileceğiniz en ilkel fabrikaydı. Puding fırınlarını ısıtmak için kullanılan yakıt odundu. Odun kütükleri önce dağ yamacında kurumaya serilirdi; sonra kuruduklarında, ahşap bir kızak yolundan fırınlara yuvarlanırdı; sürtünme o kadar büyüktü ki bazen alev alırlardı. Fırınların yanında, kütükleri küçük parçalara ayıran özel odun kesicileri vardı ve ateşçi bu parçaları fırının ağızına kürekle atardı.

Pik demir erimeye başladığında, ağır fırın kapısını kapatırlar ve uzun demir levyelerle sıcak demiri 'karıştırmaya' başlarlardı. Bu levyeleri fırın kapısındaki bir delikten sokarlardı ve cüruf lar da aynı delikten işçilerin ayaklarının dibine tırmıklanırdı. İşçiler, deri veya

keçe çizmelerinin üzerine bağladıkları tahta kalıplar (lasts) giyerlerdi. Bazı işçiler işe gidip gelirken bu kalıpları sürekli çizmelerine bağlı taşırlandı ve gecenin sessizliğinde ve şafak vakti, bu tahta kalıpların yolda çıkardığı takırtı uzaktan duyulabilirdi.

Çırak, levyesiyle metali ‘karıştırır’ ve birkaç parçayı ‘gevşetirdi’. Sonra işçiler, tüm ağırlıklarıyla fırın kapısına yaslanarak onu yavaşça kaldırırlardı. Çırak, kocaman bir maşayı fırına indirir, sıcak metal parçalarını yakalar ve teker teker dışarı çıkarırdı. Çırağın yüzü genellikle o kadar yanardı ki bakması iğrenç olurdu. Fırında maşasıyla aranırken, çırak yüzünü kavrucu sıcaktan korumak için çevirmek zorunda kalırdı.

Benim hedefim mekanik tamir atölyesine girmekti ama beni almadılar. Sonunda, günde elli kopek kadar ödeme yapılan demirhanede çalışmaya başladım. Demirhane atölyesi, tahta kalaslardan yapılma harap bir yapıydı ve kışın rüzgâr içinden ısılk çalarak geçer, sizi iliklerinize kadar dondururdu; ısınmak için söndürülmüş fırınların içine tırmanırdık. Yine de demirhane o zamanlar iyi bir atölye sayılırdı. Altıgen cıvataları kesmek için bir torna tezgâhı kurulduğunda herkesin özel beğenisini kazandı. Eskiden bu cıvatalar elle kesilirdi ve günde sadece birkaç düzine üretilebilirdi, oysa yeni torna tezgâhı bir günde yüzlercesini üretebiliyordu.

Ancak fabrika sürekli olarak çalışmayı durdurmak zorunda kalıyordu. Rakipleri—Ural tesisleri—tarafından boğuluyordu. Odunu fabrikaya getirmek ve pik demiri götürmek çok pahalıydı. Demiryolu olmadığı için demir, küçük nehirden Krasnoyarsk’a gemilerle taşınmak zorundaydı ve gemiler sık sık kum bankalarına oturup batardı. Fabrikada çalışmaya başladıktan kısa bir süre sonra işçi kadrosunu azaltmaya başladılar.

Babam ve ben Yulia Bakır Madeni’nde çalışmaya gittik. Orada bakır cevheri, tıpkı Abakan fabrikasında demir cevheriyle yapıldığı gibi, odunla birlikte fırına doldurulur ve sonra odun ateşlenirdi. Fırınlar, sizi boğan, öksüren ve fırınların rüzgâr altı tarafında, tüm bir yamaç boyunca sanki bir hastalıkla kavrulmuş gibi, ağaçların

büyümesini bile engelleyen korkunç, boğucu bir kükürt kokusu yayardı.

Yulia Madeni'ndeki fırınlarda çekiş, sıradan bir çift deri körük tarafından sağlanırdı. Demirci ustası emir verirdi: 'Haydi Vanya, üfle!' Ve çırağı, körükleri iki eliyle alarak var gücüyle üflerdi. Neredeyse her gün, Yulia Madeni'nden çıkarılan cevherle birlikte öldürülen işçilerin cesetleri de gelirdi. Madendeki küçük işçi yerleşiminin kendisine ait üç mezarlığı vardı.

Babam ve ben kışlalardan birinde yaşıyorduk. Her kışla, her birinde on beş kişinin, evli bekar ayrımı yapılmaksızın yattığı, dört sıra halinde uzanan büyük tahta ranzalarla donatılmıştı. Pencereden çok uzak olmayan bir yer bulduğu için şanslıydık. Geceleri kışlalar loş yağ lambalarıyla aydınlatılırdı. İnsanlar ranzaların etrafında oturur, iskambil oynar ve kendilerini sarhoş ederlerdi. Zaman zaman cinayet işlenirdi.

Babamın, okumam için bize gönderilen bir St. Petersburg gazetesi vardı. 'Anavatan' vb. hakkındaki vatansever ifadelerle doluydu, bundan çok hoşlanırdı. İzin günlerinde nadiren dışarı çıkar, genellikle evde babamla otururdum. Yaşlı adam mutlaka bir kitap çıkarır, sonra çömelir ve uyuyana kadar ona okumamı dinlerdi.

1916 sonbaharında Krasnoyarsk'ta özel bir evde yaşıyorduk; demirciler, ateşçiler, itfaiyeciler vb. diğer işçilerle bir odayı paylaşıyorduk. Ben ise tersanelerde demirci çırağı olarak çalışıyordum. O zamana kadar oldukça güçlü bir genç adam olmuştum. Demirci ustası sık sık bana derdi:

'Sana yakın durmaktan korkarım Kuzma. Çekicinin havada ısıklık çalıyor.'

Çekiçlerimizin uzun sapları vardı ve onları savurduğunuzda gerçekten havada ısıklık çalarlardı.

Birlikte çalıştığım demirci bir ayyaştı. Yüzü sivilcelerle kaplıydı ve özellikle içki içtikten sonra şişerlerdi. Sık sık derdi ki:

'Tregubenkov, bunları kesmeni istiyorum.'

'Pekâlâ,' derdim, bıçağa uzanarak.

'Hayır, biraz bekle,' derdi korkarak. 'Doktorlar bir kere kestiler ama fayda etmedi.'

İşini bana bırakıp sık sık içmeye giderdi. Sonra bir seferinde tamamen ortadan kayboldu ve makinist bana dedi ki:

‘Şimdilik onun işini sen yap Tregubenkov, yarın demiryolundan birkaç demirci getireceğiz.’

Bu gururumu okşamamıştı. Bana bu işi emanet edemezler miydi, diye düşündüm.

Ertesi gün yeni bir demirci geldi. Ona özellikle hassas bir iş verdiler—bir gemi çapası için yeni bir demir çapa pençesi (flake) yapmak. Yanına iki çırak verdiler ve işe koyuldular. İki gün geçti, hepsi o çapa pençesini yapmak için ter döktüler ama olmadı—başaramadılar. Sonra makinist bana geldi.

‘Onlar beceremiyor Tregubenkov. Sen dene bir.’

Yeni bir pençe yapmaya başlamadan önce, tamir edilip edilemeyeceğini görmek için kırık olan eski pençeye iyice baktım. Tekrar kaynak yapmanın mümkün olacağına karar verdim. Yavaşça, dikkatle, büyük bir özenle işe koyuldum ve kısa sürede işi ele aldım. Makinist geldi ve işimi görünce hemen neşelendi ve dedi ki:

‘Doğru dürüst yapabilen tek kişi sensin.’

O pençeyi o kadar iyi tamir ettim ki muhtemelen hâlâ oradadır. Bu andan itibaren demirci olarak ün salmaya başladım.

Askerlikten kaçmak için elimden geleni yaptım ama 1917 sonbaharında cepheye gitmek zorunda kaldım. Krasnoyarsk’tan asker treniyle Rusya’nın dört bir yanından geçirildim ve sonunda Minsk’te buldum kendimi. Ve ateş edemiyordum ve tüfeği nasıl dolduracağımı bile bilmiyordum. Askerlerin mermileri alttan koyduğu gibi bir fikre kapıldım ve bunun doğru yol olduğuna karar verdim. Bana bunun yanlış olduğunu söylediklerinde, benimle dalga geçtiklerini sandım ve çok alındım.

Cephede çok kalmamıştım ki, siperlerimizle Alman siperleri arasındaki arazide devriye gezmek için iki saatliğine bir ekip göndermemiz gerektiği söylendi. Her zamanki gibi, kimin gideceği konusunda tartışma çıktı. Tartıştık, tartıştık ve sonunda yeni erler bu işe zorlandı. Tecrübesizliğimiz nedeniyle düzensiz gittik ve yolda çok gürültü yaptık. Almanlar makineli tüfek ateşi açtı ve bizimle birlikte olan müfreze komutanı bağırdı:

'Çekiçlerimizin uzun sapları vardı.'

‘Yere yatın ve o top çukuruna sürünerek gidin!’

Korkudan  d m patlıyordu ve yoldaşım da  yle. Tüfeğini s ng s   nde değil, s ng s  arkada olacak şekilde sürüklüyordu. Arkasından s r n yordum ve yüzümü onun s ng s ne çarptım ve yanağımı yardım. Müfreze komutanı yüzümdeki kanı görünce, derhal sargı noktasına gitmemi emretti. Çok sevindim, eve döneceğimi sanarak.

Sargı noktasında doktorları iskambil oynarken buldum. Beni, kan bıyıklarına akarken gördüler—o zamanlar tıpkı Kayzer gibi büyük bıyıklarım vardı. Bana sordular:

‘Alman mısınız?’

Buna kakhahayı patlattım. Beni sardılar ve soğuk bir tahta ranzaya yatırdılar. Yanımda ağır bir vaka vardı—neredeyse ölmek üzere olan ağır yaralı bir adam. Doktorlar tekrar iskambil oyunlarına döndüler.

Ertesi sabah bizi bir arabayla tümen sahra hastanesine gönderdiler, orada yaklaşık bir hafta yattım. Dehşet içinde yaramın çabucak iyileşmeye başladığını gördüm. Hastane başkanı her gün gelip bana sorardı:

‘Peki, yara nasıl?’

Suratımı ekşitirdim.

‘ok acıyor. Yemek yiyemiyorum.’

Aslında hep daha fazla istiyordum.

‘Peki, sizinle ne yapacağız?’ derdi. ‘Sanırım seni başka bir hastaneye göndermemiz gerekecek ama gönderecek bir şey yok. Yürüyebilir misin, sence?’

‘Denerim,’ diye cevap verdim zayıfça.

Minsk hastanesinden Moskova’ya gönderildim. Boynuma ‘Tahliye Edildi’ yazılı bir etiket astılar ve beni bir ambulans trenine koydular. Yaram yol boyunca iyileşmiş gibi görünüyordu.

Moskova’da doktor bana sordu:

‘Neyin var?’

Yüzümü gösterdim.

‘Saçma, bu bir şey değil! Hemşire, iyotla s r!’

Pekâlâ, diye düşündüm kendi kendime, eğer mesele sadece iyot ise, benim işim bitti! Bu yüzden bir sonraki muayenede doktorun yanına gittim ve ne kadar kan kaybettiğim ve yürümeye çalıştığımda başımın nasıl döndüğü hakkında bir hikâye uydurdum. Doktor bana iki ay izin verdi, ben de Minussinsk’e babamın yanına döndüm.

Yeni bir yerleşimde odun kesmek için ücretli işçi olarak gittik.

Bu 1917 sonbaharıydı. Köyümüz beni, Sosyalist-Devrimciler tarafından toplanan Bölge Köylü Kongresi’ne delege seçti. Cepheye olduğumdan beri sempati Bolşeviklerleydi. ‘Savaşın son’ sloganı benim için en içten duygularımın yankısıydı. Cepheye gönderildiğimde bile, trenin beni götürdüğü batı bölgelerinin yoksulluğunu, güçlerinin üzerindeki işlerde çalışan kadınları gördüm ve kendi kendime sordum: ‘Savaşın kim yararlanıyor?’ Köylü Kongresi Sovyetler lehine oy kullandı, ancak toprağın kamulaştırılması konusu tartışmaya açıldığında bir bölünme yaşandı. Kulaklar kamulaştırmaya karşıydı ve Sosyalist-Devrimciler, sorunun Kurucu Meclis toplanana kadar karara bağlanmamasını önerdiler. Bu, ilk siyasi konuşmamın vesilesiydi.

Aniden, özü itibarıyla, Kurucu Meclis’i beklemeden her şeyi kamulaştırmamız gerektiğini belirten bir karar önerisiyle ortaya çıktım. Tanrı bilir bu kararı nasıl hazırladım ama oybirliğiyle kabul edildi. Bolşevikler bu karar için bana minnettardılar. Başarısını, bunu köylülere resmi Parti temsilcisinin değil, cepheden yeni dönmüş ‘kendi adamlarından’ birinin önermesine bağlıyorum. Kürk şapkam ve gri ordumla, savaşın dönmüş yaralı bir asker görüntüsü yüzde yüz bendim. Böylece Minussinsk Bölge Yürütme Komitesi üyeliğine seçildim ve Parti üyesi olmamama rağmen Bolşevikler beni adaylarından biri olarak öne sürdüler. Yürütme Komitesi başkanlığına atandım.

O zamanlar siyasi olarak gelişmiş olduğumu söyleyemem. Ama yerel Bolşeviklerin lideri, o sırada Yürütme Komitesi sekreteri olarak çalışan Plotnikov’dan çok şey öğrendim. Mesleği inşaatçı ve teknisyendi; şimdi Moskova’daki İnşaat Mühendisleri Enstitüsü’ndeki eğitimini yeni tamamladı. Bir zamanlar Menşevikti, ancak daha sonra, Sibiry’a sürekli zincirler içinde geçirdiği beş yıl

ağır hapis cezası sırasında Bolşeviklere geçti. Çok okumuş, düşünceli, insanlara karşı incelikli bir yaklaşımı olan bir adamdı; sekreter olarak çalışırken, Parti liderliğinin Yürütme Komitesi'nde hayata geçirilmesini sağlıyordu. Ondan sonra uzun süre, herhangi bir soruna karar vermem gerektiğinde, Plotnikov'u hatırlar ve kendi kendime düşünürdüm: O benim yerimde ne yapardı? Benim için bir tür model haline geldi. Bazen, belki de bir entelektüel tipten bekleneyeceği gibi, yeterince atılganlık göstermezdi ve ben burada ona yardım ederdim. O günlerde her türlü davayla uğraşmak zorundaydık. Belki bir spekülâtör vurgun yaparken yakalanmıştı, bir araba dolusu un çalınmıştı veya biri boşanmak istiyordu—hepsi Sovyet'in önüne getirilirdi.

Sonra Yenissei Kazakları arasında Sovyet iktidarına karşı bir isyan patlak verdi. Ve bölgemizde sadece yüz seksen adet berbat İtalyan tüfeği ve hiç mermimiz vardı. Tarla topumuz ve makineli tüfeğimiz yoktu. Garnizon güvenilir değildi, bu yüzden onu dağıttık. Bir devrimci savaş karargâhı kuruldu ve bu karargâhın başkanlığına atandım. Komşu madenlerden ve Abakan istasyonundan işçiler seferber edildi ve Minussinsk'te işçi müfrezeleri talim yapmaya başladı. Yeterince tüfek yoktu, bu yüzden bir grup biraz dolaşıp sonra tüfekleri başka bir grup işçiye teslim ederdi; onlar da sırayla talime başlarlardı. Krasnoyarsk'tan bize bazı 'reçel kavanozu' bombaları gönderdiler ama pek işe yaramadılar—bombalar patladığında parçalar sadece birkaç çizik yapıyordu.

Ve isyan yayılmaya devam ediyordu. Bir keresinde, yaşlı bir kadının bize gelip dediğini hatırlıyorum:

'Evime şüpheli görünümlü bir adam geldi—şu anda hamamda yıkıyor.'

Orada ve o anda hamama gittik ve onu tutukladık. Minussinsk köylülüğüne mesajlar ve bildiriler taşıyan ayaklanmanın elebaşlarından biri olduğu ortaya çıktı. Köylü Kongresi'ni topladık, Kazakların silahsızlandırılmasına ve bu amaç için gereken sayıda Kızıl Ordu askerinin Minussinsk Sovyeti'nin emrine verilmesine karar verdik. Tüm köyler, sancaklar ve tüfeklerle bizim tarafımıza geçti; ve Krasnoyarsk'tan bize bir sahra topu ve iki makineli tüfek

gönderdiler. Bu bizi cesaretlendirdi ve isyancılarla karşılaşmak için yola çıktık.

Bei köyüne vardığımızda, müfrezelerimiz daha ileri gitmeyi reddetti. Güvenebileceğim iki işçi müfrezesi seçtim ve Bystra'dan—babamın doğduğu köy—bir müfreze daha bize katıldı. Böylece, yetkiyi Yürütme Komitesi'ne devretmeyen tüm eski kırsal otoriteleri feshederek ilerlemeye devam ettik. Geceleri köylerde konaklarken her zaman nöbetçiler dickerdik.

Bir keresinde gecenin bir yarısı uyandırıldım:

'Yoldaş Tregubenkov, kalk! Kazaklar geldi!'

Saldırıyor olmalılar, diye düşündüm.

'Hangi Kazaklar?' diye sordum aceleyle dışarı çıkarken.

Bir delegasyon olduğu ortaya çıktı. Dediler ki:

'Kızıl Ordu çocuklarıyla konuşmaya geldik. Boş yere savaşışp birbirimizin kanını dökmenin ne faydası var?'

'Eğer savaşmak istemiyorsanız,' diye cevap verdim, 'konuyu tartışabiliriz, ama sizi adamlarımızla arkamızdan konuşmaya göndermeyeceğiz. Gidin bir çay için, sonra tartışırız.'

Koşullarımızı belirledik—Kazaklar silahlarını teslim etmeli ve subaylarını tutuklamalıydı, aksi takdirde üzerlerine topçu ateşi açardık. Bu koşulları delegasyona sunarken, 'komutanlarımı' bir yoklama yaparak durumu pekiştirdim:

'Topçu komutanı! Nakliye komutanı! Süvari keşif komutanı!'

Kazaklar şaşkınlıkla bana bakakaldılar. Bütün bu farklı müfrezelere nasıl sahip oluyor, diye düşünüyorlardı. Bu pandomim gösterisi onlar üzerinde güçlü bir etki yaptı. Geri döndükten sonra birlikleri firar etmeye başladı. Sadece yaşlılar savaşmak istiyordu. Gençler bize ikinci ve üçüncü bir delegasyon gönderdiler ve ardından kendiliğinden dağılmaya başladılar. Subaylar perçemlerini kazıtıp köylerde saklanmaya gittiler. İsyancılardan tüm tüfekleri ve makineli tüfekleri topladık ve subayları avladık.

Bundan kısa bir süre sonra Çekoslovaklar ilerlemeye başladı. Sibirya şehirleri birer birer Beyazların eline geçti. Bu beni Parti üyeliği için başvurmaya itti ve oybirliğiyle kabul edildim. Bir ay

sonra Minussinsk'te Sovyet iktidarı düştü ve diğerk birçok yoldaşla birlikte hapse atıldım.

Plotnikov bizimle birlikte hapisteydi. Hapsedildiğimiz ilk gün bana dedi ki:

‘İşte şimdi politik ekonomi çalışmak için fırsatın.’

Bir yıl üç ay hapiste kaldım, bu süre zarfında politik ekonomi ve Almanca çalıştım. Sonra, Beyazlar Uzak Doğı’ya doğıru çekilirken beni de götürdüler ve bir toplama kampından diğerkine kapatıldım. Orada tifüse yakalandım. Kamplardaki koşullar berbattı. Hasta olmamıza rağımen, kendi odunumuzu ve suyumuzu taşımak zorundaydık. O kamplarda birçok iyi Bolşevik gömdük, yoldaşlarımızın çıplak cesetlerini sedyelerle kendimiz taşıydık.

Tifüsten sonra koltuk değınekleriyle dolaşmak zorunda kaldım ve 1920’de Kızılara yeniden katıldığımdaya başım hâlâ hastalığın etkileriyle şişmişti. Muayene için tıbbi komisyona gönderildim. Beni tamamen çalışamaz durumda ilan edeceklerinden korkuyordum, ama şansım yaver gitti. Demirci olarak çalışmak istiyordum. Ancak öyle oldu ki, o sırada Amur cephesinin komiseri olan Yoldaş Postyshev’in tren vagonunda eski bir yoldaşımla karşılaştım; bu yoldaş Postyshev’e benden bahsetti ve hemen cephe yakınındaki Parti örgütünün sekreterliğine atandım ve aynı tren vagonunda çalışmaya başladım.

1921’de Onuncu Parti Kongresi’ne delege seçildim ve Moskova’ya gittim. Kongrenin beş oturumunu yapımtık ki Kronstadt’taki isyanla ilgili haberler gelmeye başladı. Gecenin bir yarısı uyandırıldık ve isyanı bastırmaya yardım etmek için insan seçilmesi gerektiğı söylendi. Uzak Doğı delegasyonumuzdan benim de aralarında bulunduğı beş kişi seçildi.

Kronstadt adasındaki kaleye saldırmak için donmuş deniz üzerinde ilerledik. Bu tüyler ürpertici bir şeydi! Tam hücumu kalkmaya başladığımızdaya, tüm kale on iki inçlik toplarının ateşiyle alev almış gibi ydi. İnsanların gözlerinin neredeyse yuvalarından fırladığını görebiliyordunuz ama siper alacak hiçbir yer yoktu—çevremizde buzlu bir düzlük uzanıyordu. İşyancılar var güçleriyle ateş ediyorlardı ama çok geç kalmışlardı—ateş açmadan önce çok

yaklaşmamıza izin vermişlerdi, bu yüzden onları yendik. Kronstadt savunmasından sonra, ateşlenen üç inçlik mermilerden devasa bir kovan yığını kaldı. Şarapnel, buzun üzerine bezelye gibi saçıldı ve tüm buz alanı kelimenin tam anlamıyla mermi delikleriyle kaplandı, bazılarında askerlerin şapkaları su üzerinde yükselip alçalırken görülebiliyordu.

İsyan bastırıldıktan sonra Moskova'ya döndük ve Lenin'in Parti Kongresi sonuçlarına ilişkin raporunu dinledik.

İç Savaş sona ermiş gibi görünüyordu. Uzak Doğu'da orduyu yeniden düzenlemek, yaşlıları terhis edip gençleri bırakmakla meşguldük ve Ordu Siyasi Dairesi'nin örgütleme sektörünün başkanı olarak çalışıyordum ki, 1921 sonbaharında Vladivostok'ta Merkulov isyanı patlak verdi.

Merkulov, Vladivostok'lu bir tüccardı, çok enerjik bir adam ve iyi bir hatipti, bir zamanlar Vladivostok hükümetinin başkanıydı. Bizi ani bastı, saldırısına o kadar ani başladı ki bazı kuvvetlerimizi tahliye edemedik. Adamlarımız arasında panik başladı. Onları geri çevirip düşmana karşı tekrar yönlendirmek zorunda kaldım. Vyazemskaya yakınlarındaki çatışmada, havaya uçurulan bir köprüyü onarmayı ve kendi gençlerimizden bazıları tarafından işletilen, süvarilerimizi görünce kafalarını karıştırıp 'Beyazlar!' diye bağırان zırhlı bir treni kurtarmayı başardığım için hizmetlerimin ödülü olarak bir Mauser aldım.

Yn civarındaki ilginç çatışmaları hatırlıyorum. Yn istasyonu bizim elimizdeydi ve birkaç kilometre ötede, Beyazlar tarafından çoktan ele geçirilmiş olan kışlalar vardı. Beyazlar adamlarımızı telefonla arar ve onlarla konuşurlardı. 'Bugün sizi kıyma makinesinden geçireceğiz, sizi solucanlar. Çok geç olmadan temizlenin!' Subaylardan oluşan güçlü bölükleri vardı, biz ise dört bin adam toplamıştık, hepsi tüfekliydi. Ancak çatışma başlayınca, işe aldığımız adamların çoğu ilk ateş alışverişinde korkuya kapıldı. Onları görmek utanç vericiydi.

Yanımızda Petrov-Teterin adında, eski bir Kazak subayı olan bir gerilla savaşçısı vardı. Ateşli bir adamdı o Kazak, zırhlı trenlere bile süvari komutları bağırırdı:

‘Zırlı tren, dörtnala ilerle!’

Onu zırlı treniyle önden gönderdik ve subay bölüklerine yakın mesafeden ateş etmeye başladı. Daha güvenilir filolarımızdan bazılarını seçerek diğerlerini toparlamaya ve dağılmış kuvvetlerimizi bir araya getirmeye başladık. Piyade müfrezelerimiz düşman ateşine aralıklı olarak karşılık vermeye başladı ve tamamen tesadüfen, düşmana kanattan saldırmak zorunda kalacakları bir konuma sürüklendiler. Subay bölükleri korkup kaçtı ve arkalarındakiler de kaçıştı. Daha sonra bu çatışma hakkında, Kızılların ‘mükemmel bir kuvvet dağılımına’ sahip olduğunu söyleyen Beyaz bir bülten okudum. Bunu görünce çok eğlendim ve cümleyi büyük bir memnuniyetle birkaç kez tekrar okudum.

Beyazlar geri çekilirken demiryolu raylarını söküyorlardı. Rayların ve traverslerin arasına bükülmüş bir rayı zincirliyorlar ve bunu bir lokomotifin arkasına bağlıyorlardı. Lokomotif, yırtıcı bir gürültüyle hareket ederek tüm rotası boyunca rayları traverslerden söküyordu. Köprüyü havaya uçurduklarında, büyük kazan plakası parçaları havada uçuşuyordu.

Volochayevka yakınlarında, gerilla savaşçılarımız ve Koreliler de dahil olmak üzere üç alayla saldırdık. O çatışmada epey koşturmacam oldu! Olağanüstü dayanıklı, mükemmel bir at olan muhteşem bir at sürüyordum ve bu at üzerinde, savaş başlamadan önce mevzilerimizi denetlemek için dolaştım. Topçuyu denetlerken, topçu komiserinin görevinde olmadığını fark ettim. Bana kışlalarda olduğunu söylediler. Onu orada buldum ve ağzının payını verdim:

‘Neden cephede değilsin? Hemen gözlerimin önünde giyin ve müfrezenin başına git.’

Yoldaş Blücher * bu olayı not etti.

Yanıma geldi ve bana bir sigara ikram etti—ki aslında sigara içmememe rağmen kabul ettim.

Saldırıma akşama doğru başladık. Yanımızda bir whippet tankı vardı; savaşa girmeden arızalandı ama yine de çok gürültü yaptı.

* *Uzak Doğu'daki Kızıl Ordu Komutanı. — Ed.*

Çocuklar tankın takırtısını duyunca cesaretlendi ve daha cesurca ilerledi. Beyazlar onları makineli tüfek ateşiyle karşıladı. Karla korunmuş çok güçlü mevzilerde birkaç makineli tüfek yuvası vardı; karların üzerine su döküp donmuşlardı, demir gibi sertleşmişti. Adamlarımıza ateş etmeye başladılar ve sanki karlar bir anda cesetlerle kaplanmış gibiydi. Zaten akşam oluyordu. Her yerde karların içinde koyu lekeler görüyordunuz—düşmüş Kızıl Ordu askerlerimizin bedenleri.

Alaylarımızdan biri düşmana o kadar yaklaştı ki Beyaz subayların emirlerini duyabiliyorlardı. Sonra biri bağırdı:

‘Dikkat edin. Beyaz zırhlı tren geliyor!’

Panik başladı. Birliklerimiz sallanmaya başladı ve karın arka planında görünmez olmaları için uzun beyaz cübbeler giymiş izcilerimiz arkaya çekildi. Geri çekilmeyi durdurmak için tüm enerjimi harcamak zorunda kaldım. Zırhlı tren ateş açtı ve bizi yandan vurdu ama o saatte hava zaten kararmıştı, bu yüzden fazla hasar vermediler. Tabur komutanı gözlerimin önünde yaralandı. Onu arkaya götürttüm ve başka bir komutan atadım.

Bundan sonra Korelilerin bulunduğu sol kanada gittim. O kadar çok bağırp çağırıyorlardı ki onlara biraz sessiz olmalarını söylemek zorunda kaldım. Ama doğrusu, o kadar şiddetli ateş altındaydılar ki, onlara hiç ulaşabileceğimi sanmıyordum. Ateş o kadar yoğunlu ki, kurtulmayı pek ummuyordum. Eyerden kaydım ve atın karnının altına saklandım, kıcını düşmana çevirerek atı öyle tuttum ve itiraf etmeliyim ki at bu koşullar altında şaşırtıcı derecede iyi davrandı.

Alaylarımızdan birine geldiğimi hatırlıyorum. Çok uzakta Beyazlar açık düzende yatıyordu. Subaylarının sesini duyabiliyordunuz—eski okuldan kalma tipik bir yüzbaşı sesi—bağırıyordu:

‘Tabur, ateş!’

Bizim tabur, nedense bunun bir Kızıl müfrezesi olduğunu düşündü ve bağırdı:

‘Ateş etmeyin yoldaşlar, bu biziz!’

Cevap olarak yüzbaşının sesi tekrar gürledi:

‘Tabur, piçlere ateş edin!’

Bütün bunlar 43 derece soğukta oluyordu. Yaralılar ve donma vakaları, biraz daha sıcak olduğu için bir koruluğa götürülüyordu. Benim bacaklarım tahta gibiydi—hissetmeyi bile bırakmıştım.

Yiyecek olarak sadece çavdar ekmeği vardı. Paltonun altından bir parça ekmek çıkardım ama donmuştu ve yiyebilmek için buzunu çözmek zorundaydım. Kenarları biraz ısındığında, çözülen kısmı kemirip geri kalanı paltonun altına koymak zorunda kalıyordum. Diğerleri de aynısını yapıyordu. Suyumuz yoktu ve susuzluğumuzu gidermek için kar yedik. Kar dilimi ve damağımı pürüzlendirip kabarcıklarla kapladı.

Günün sonunda o kadar katı ve yorgundum ki ne yürüyebiliyor ne de binebiliyordum. Bir erin atımı yönlendirmesine izin verdim ve karnımın üzerine eyere uzandım.

Kışlaya döndüğümde o günkü çatışmanın sonucu belliydi. Yoldaş Blücher gelip elimi sıkı:

‘Tebrikler. Bunun için bir madalya alacaksın.’

1922’den 1930’a kadar orduda çeşitli komuta görevlerinde bulundum. Tugay komiseri, tümen komiseri vb. oldum. Moskova’da bir yıl okudum, yüksek ordu komutanları için kurslara katıldım ve 1930’daki terhisimden sonra Marksizm kurslarına katıldım ve Moskova Parti Komitesi’nde yeni işçi kadrolarının eğitimi bölümünün başkanı olarak çalışmaya başladım. Haziran 1931’de Stalingrad Traktör Fabrikası’na Parti komitesi sekreteri olarak gönderildim.

Moskova’dan Stalingrad Traktör Fabrikası’na gitmeden önce, Tesisi ziyaret eden çeşitli komisyonların raporlarını ve yerel işçilerin yaptığı konuşmaların tutanaklarını inceleme fırsatım olmuştu. Ama Tesisin kendisi hakkında henüz belirsiz bir fikrim vardı.

1925’te büyük Leningrad fabrikalarına geziler düzenlemiştim. Dağınık ve örgütsüzdüler, üzerimde pek iyi bir izlenim bırakmamışlardı. Ve şimdi Stalingrad Traktör Fabrikası’na geldim. Piston segmanlarını damgalayan otomatik makineleri gördüğümde gözlerime inanmadım, yine de böyle bir makine, 114 numaralı parçayı kesen makineyle karşılaştırıldığında o kadar da harika değil. Devasa bölümlerden ve atölyelerden geçtim. Konveyörleri gördüm

ve kendi kendime düşündüm: Böyle bir tesisi yönetmek ne büyük bir iş olmalı. Abakan fabrikasından Stalingrad Traktör Fabrikası'na, savaş ve devrim yoluyla gelmek benim yirmi sekiz yılımı aldı, ama bu süre zarfında ülkemizin tekniği iki ila üç yüz yıl ileriye adım attı.

Ordudaki deneyimimden, savaş taktiklerini, ateş etme işini anlamadıkça iyi bir siyasi komutan olamayacağımı biliyordum. Ve burada, fabrikada, üretim süreci hakkında gerçek bir bilgi edinmedikçe, Tesisin yaşamıyla ilgili konularda sağlam görüşlere sahip olamayacağımı hesapladım. Üretim sürecini incelemek—bu, her şeyin üzerinde kendime koyduğum görevdi ve Tesisin tüm Parti çekirdeği sekreterlerinden de aynısını talep ettim. Örneğin, makine montaj atölyesindeki Parti grubunun sekreteri—kendi atölyesiyle ilgili en basit teknik sorulara cevap veremiyordu! Bir Parti örgütünün lideri, bu süreci kendisi anlamıyorsa, başkalarına nasıl liderlik edebilir ve üretim sürecine nasıl yardımcı olabilir?

Hâlâ bir işçiye, ustabaşına veya mühendise herhangi bir şey sormanın pek uygun olmadığını, bunun 'otoritelerini zedeleyebileceğini' düşünen bir iki Parti sekreterimiz var. Ama onlara şunu söylüyorum: 'Öğrenmek istemezsen otoriteni çok daha fazla zedellersin.' Bunu, Tesisimizdeki en büyük adamlara bile söylüyorum.

İlk günden itibaren, ilk işlemlerin yapıldığı dökümhane atölyesinden başlayarak Tesisi incelemeye başladım. Hiç utanmadan, teknolojik süreçte benim için açık olmayan her şeyi işçilere ve ustabaşlarına, mühendislerle, baş metalürjiste, teknik müdüre sordum ve sormaya devam ediyorum. Bilimsel konuları incelemeye başladım ve şu anda masamda, belirli günlerde tasarım, matematik, fizik çalışması için ayrılmış saatleri gösteren bir zaman çizelgesi duruyor. Kırk yaşında, birdenbire matematikte biraz yeteneğim olduğunu keşfettim.

Bir keresinde Ingersoll torna tezgâhlarının kesicileriyle ilgili bir sorun olmuştu. Isınıyorlardı ve bu yüksek oranda bozuk üretime neden oluyordu. Ingersoll'ları izleyerek, sorunun ne olduğunu anlamaya çalışarak bütün geceler geçirdim ve sonunda demirin hatalı

olduğunu fark ettim. Kesicileri yapmak için kullanılan demir, bu amaç için çok sertti.

Sonra dökümhaneyi incelemeye ve eritme işleminin nasıl yapıldığına bakmaya başladım. Vites kutusu, arka tekerlek göbeği ve piston için demiri hep aynı kupol fırınında erittiğimiz ortaya çıktı. Oysa örneğin göbek, metalde bir derece sertlik gerektirirken, piston başka bir sertlik gerektirir. Eğer işleri bu şekilde kendiniz iyice araştırmazsanız, fabrikanızdaki işçileri nasıl örgütleyebilir, tesisteki kamuoyunu nasıl şekillendirebilirsiniz?

Tesise geldiğimde, müdür Grachev ve işçilik konularındaki yardımcısı Tylochkin, maliyet muhasebesi sisteminin Tesiste uygulandığını, işçilerin %98'inin parça başı ücret aldığını her yerde ilan ediyorlardı. Bu, Yoldaş Stalin'in Altı Koşul'u ortaya koyduğu konuşmasından hemen sonraydı. Stalingrad'a giderken, tren vagonunda otururken Stalin'in bu konuşmasını düşünüp duruyordum.

Geldiğim gün, Tesisin mühendislik ve teknik personelinin Parti grubuna gittim ve bu konuda işlerin gerçekte nasıl olduğunu bana açıkça söylemelerini istedim. Mühendisler, maliyet muhasebesi olmadığını, işçilerin %20'sinden fazlasının parça başı çalışmadığını, Tylochkin'in doğruyu söylemediğini beyan ettiler—ve onun hakkında oldukça sert şeyler söylediler. Onlara bir soruşturma yürütmelerini ve kesin veriler toplamalarını söyledim, Parti komitesine daha sık gelmelerini ve iş gücünün nasıl dağıtıldığını, nerede daha fazla veya daha az işçiye ihtiyaç duyulduğunu anlatmalarını tavsiye ettim. Her zamanki konuşmayı yapmak yerine, onlarla yoldaşça bir sohbet ettim.

Atölyeleri dolaştım. Torna tezgâhlarından birine gidip işçiye sordum:

'Parça başı mı çalışıyorsun?'

'Evet...'

'Peki bu iş için ne kadar alıyorsun?'

'Bilmiyorum.'

'Ne demek bilmiyorum? Parça başı çalışmıyor musun?'

'Evet, parça başı çalıştığımı söylüyorlar...'

Aynı soruyu, özellikle makine montaj atölyesinde birçok işçiye sordum ve yüz vakada doksan dokuzunda benzer bir cevap aldım.

Diğerlerine şu soruyu sordum:

‘Tesiste ne kadar zamandır çalışıyorsunuz?’

‘Altı ay.’

‘Peki bu makinede ne kadar zamandır çalışıyorsunuz?’

‘Üç gün.’

‘Daha önce nerede çalıştın ve ne kadar süre?’

‘Montaj atölyesindeydim ama ne kadar olduğunu hatırlamıyorum—yaklaşık bir buçuk ay—hayır, daha az, belki üç hafta. O zamana kadar tekerleklerin yapıldığı atölyede çalışıyordum.’

Ve bu münferit bir vaka değildi. Hep böyle oluyordu!

Ustabaşılarla konuştum ve onların kendi adamlarını hiç tanımadıklarını, bölümlerinde kimin çalıştığını gerçekten bilmediklerini fark ettim. Yakın zamanda, daha önce hiç fabrikada bulunmamış ve doğrudan makinelerin başına konmuş insanlarla karşılaştım.

Parti komitesi bürosu toplantısındaki tartışma oldukça hararetli geçti. Müdür Grachev toplantıya yanında bir sürü belge, tutanak, diyagram vb. ile geldi. Parça başı iş olmadığı söylendiğinde, heyecanlandı ve cevap verdi:

‘Parça başı iş yok mu! İşte size parça başı iş!’ Ve kağıtlarını ve tutanaklarını işaret etti. Tabii bu bolca kahkahaya neden oldu. Grachev çok alındı ve ilan etti:

‘Pekâlâ, dilediğiniz gibi yapıp dilediğiniz gibi oy verebilirsiniz. Ben elimi çekerim.’

Pekâlâ, diye düşündüm kendi kendime, bir fabrika müdürünün söyleyeceği güzel bir söz!

Çok geçmeden Grachev’in bu sorunlarla baş edemeyeceği ortaya çıktı. Onu özel ofisinde çalışırken izlediğinizde, bütün gün orada oturup herkesin söylediği her şeye katıldığını görürdünüz. Atölyelerde neler olup bittiğine dair hiçbir fikri yoktu. Konuyu bölgesel Parti komitesine götürdüm ve Moskova’yı ziyaret ettim. Sonunda Grachev görevinden alındı.

Tesisin teknik müdürü mühendis Pudalov'du. O zamanlar Tesis bir gün seksen veya doksan traktör üretir, ertesi gün konveyörden tek bir traktör bile çıkmazdı. Bu sınırları bozuyor ve tüm planlarımızı altüst ediyordu. Bir keresinde iki gün üst üste hiç traktör üretmemiştik. Pudalov'a gidip sordum:

'Bu böyle mi devam edecek?'

'İşte tam da karar vermemiz gereken şey bu,' diye cevap verdi. 'Yarın konveyörden seksen traktör alabiliriz, ama öbür gün hiç traktör üretmeyebiliriz. Bence seksen traktörle başlamak yerine elliyle başlayıp, günde bir traktör artırarak üretimi kademeli olarak artırmalıyız.'

Bu önerisini yürekten destekledim. Ertesi gün—25 Temmuz 1931—konveyörden elli traktör aldık ve bundan sonra, üretimi asla düşürmeden ve çok hızlı ilerlemeden istikrarlı bir şekilde ilerledik. Birkaç gün sonra, Tüm Birlik Otomobil ve Traktör Kurumu başkanı ve Tesisin yeni müdürü Mihailov geldiğinde, bu fikri destekledi ve uygulanması için mücadele etti.

Aynı zamanda Parti örgütünü ademi merkezîyetçi hale getirdik, her çalışma alanında Parti üyelerinin öncü rol oynamasını sağladık ve Yoldaş Stalin'in Altı Koşul'unun tam anlamını işçilere açıkladık. Tesisin girişine, o günkü traktör üretim rakamlarını gösteren bir pano asıldı. İşçiler eve giderken üretimin günden güne arttığını görebiliyorlardı. Bunun muazzam bir önemi vardı.

Önceden, birçok işçi vardiyasını bitirdikten sonra büyük konveyöre koşar, üretim rakamlarına bakar ve sonra ya sevinçten dans eder ya da küfrederek ve umutsuzca eve giderdi. Artık herkes üretimin istikrarlı ve düzenli bir şekilde arttığını görebiliyordu. İşçilerin morali yükselmeye başladı; kendilerine ve yönetim ile teknik kadroya olan güvenleri arttı.

Önceden, Tesisin 'sosyal işçileri'—Parti ve sendika örgütü üyeleri—işletme yöneticilerinin işlevlerine o kadar sık müdahale ediyorlardı ki, ikincisi bunu neredeyse doğal karşılamaya başlamıştı. İlk başta onlara açıkça söylemek zorunda kaldım:

'Bakın, bunu kendi inisiyatifinizle yapabilirsiniz.' Müdür önemli bir telgraf gönderdiğinde, bana danışmaya ve hatta telgrafi bana

okuyup neredeyse ‘sansür’ etmemi sağlayacak şekilde göndermeye gelirdi!

Ona dedim ki:

‘Bu meseleye kendin karar ver.’

Telgraf bazı ayrıntılarda tam olarak doğru olmayabilir, bazı küçük hatalar olabilir, diye düşündüm kendi kendime, ama bu, Parti komitesi sekreterinin içine düzeltmeler yapması gerektiği anlamına gelmez. Diğer adama, kötü iş yapıp suçu sana yıkabileceği hissini vermek iyi değildir, çünkü hata ‘zaten düzeltilecektir’.

Bazen atölyelerden birinin Parti sekreteri bana gelir ve derdi ki:

‘Şunu şunu yapmayı düşünüyorum...’

‘Ve bunu atölye şefiyle konuştun mu?’

‘Hayır.’

‘Öyleyse git ve usulüne uygun olarak onunla konuş.’

Bir önlemin gerekli olduğuna ikna olduğumda, atölye şefine derim ki:

‘Senin yerinde olsam şunu şunu yaptım.’

Ama yapılması gerektiğinden tam olarak emin değilsem, derim ki:

‘Bana öyle geliyor ki şunu şunu yapmalısın ama Pudalov’la konuşmanın zararı olmaz.’

Bu, bazen belki müdüre bile baskı uygulamak zorunda kalmayacağınız anlamına gelmez. Örneğin bir keresinde, yollar ve bir okul inşası için bize para vermeyince, o kadar açık konuştum ki bana dedi ki:

‘İşleri çok zorluyorsun.’

‘Peki,’ dedim, ‘Parti sekreteri olarak beni bunun için yaptılar—işleri zorlamak için.’

Yanımızda, geçmişte Sovyet hükümetine karşı ciddi suçlar işlemiş olanlar da dahil, eski okuldan birçok uzman çalışıyor. Onlar için, Sovyet hükümetinin yanında yer aldıklarını uygulamada gösterebilecekleri uygun bir ortam yaratmaya çalıştık. Geçmişte Sovyet sanayisini baltalayanlar, şimdi onları Parti üyelerinin teknik konferanslarında ders vermeye davet ettik ve dergimize katkıda bulunmalarını istedik; üretim sürecinin verimliliğini artırmaya

yönelik tüm inisiyatiflerinin güçlü bir şekilde desteklendiğini söylemeye gerek yok.

Tüm toplantılarda otoritelerini destekledik. Emirlerinin uygulanmadığı tek bir vaka olmadı ve kimse geçmişte ne olduklarına dair en ufak bir ima veya göndermede bulunmadı. Ancak bu, uyanıklığımızı gevşettiğimiz, onlara istediklerini yapmaları için serbestlik verdiğimiz anlamına gelmez. Güveni ihtiyatla, ihtiyatı güvenle birleştirdik. Bu uzmanların Tesisimizden en iyi şekilde yararlanmamıza yardımcı olabileceği koşullar yaratmayı başardık.

Daireler, yiyecek ve maddi refahlarıyla ilgili her şey konusunda onların iyi bakılmasını sağladı; onlar da, Parti örgütünün Tesisin verimliliğini artırma konusunda gerçekten ciddi olduğunu görerek, daha çok ve daha iyi çalışmaya başladılar. Tesiste hâkim olan genel coşku atmosferinden etkilendiler. Örnek örgütsel liderlikleri nedeniyle ikisine Lenin Nişanı verildi.

Tesiste büyük ilerleme kaydettik ama hâlâ öğrenmediğimiz bir şey var—her dakikadan nasıl yararlanacağımız, organize bir şekilde çalışıp organize bir şekilde dinleneceğimiz. Atölyelerde şu an harcadığımız kadar zaman harcamak kesinlikle gerekli değil. Gece gündüz atölyede dolaşma gibi kötü bir alışkanlık edindik. Ben de bundan suçluyum. Bu yaz boyunca sadece bir kez nehirde kayıkla gezmeye vakit bulabildim.

Bir keresinde kulübe gittim ve oradaki dinlenme odasına girdiğimde, yüzlerinde memnun bir ifadeyle sessizce satranç oynayan iki mühendis gördüm. Onlar için de bunun nadir bir eğlence olduğunu görmek kolaydı. Biri dedi ki:

‘Günde sadece iki saatimizi böyle geçirebilsek, işimizde büyük fark yaratır.’

‘Peki, kim engelliyor?’ diye cevap verdim. ‘Neden bütün gece atölyelerde dolaşmak yerine bunu yapmıyorsunuz? Kafanız allak bullak olup zar zor yürüene kadar atölyede kalmanın ne faydası var?’

Cevap verdiler:

‘Elimizde değil. Çalıştığımız koşullar bunlar.’

Onlara, kısa süre önce meydana gelen bir olayı hatırlatarak cevap verdim. Gece on ikide atölyedeki müdürlerden birini ziyarete gittim. Onu, yanında oturan üç kişiyle—hepsi yüksek vasıflı mühendis—buldum. Müdür bunlardan biriyle konuşuyordu ama konuşmanın diğerleriyle hiçbir ilgisi yoktu; bu arada diğerleri sadece oturuyor, esniyor, uyukluyor, sigara içiyordu. Birinci mühendis, müdür onunla konuşmasını bitirince eve gitti ve sonra müdür ikinci mühendisle konuşmaya başladı, üçüncüsü ise beklemeye devam etti.

Müdür sonunda ikinci mühendisle konuşmasını bitirdi ve düşüncelere dalarak sadece bir ziyaretçisi kaldı. İkisi de yorgundu, başlarını sallayıp uyukluyorlardı. Bana her ikisinin de bu uykulu halde bir buçuk saat daha oturdukları söylendi—tamamen yorulana kadar oturdular ama yine de kaldılar ve eve gitmediler.

Zamanımızın her dakikasını en iyi şekilde nasıl kullanacağımızı henüz öğrenmedik. Atölyelerde dolaşma uygulamasının, özellikle belirli bir hedef olmadan gidildiğinde, bazen aslında zararlı olabileceğini öğrenmeliyiz. Bu uygulama, atölyelerde çalışanlar arasında sorumluluğun omuzlarında olmadığı hissini yaratır. Ne de olsa—diye düşünürler—'kendisi' gelip ne yapılacağına karar verecek...

Tesiste, Yoldaş Stalin'in 'yeni çalışma yöntemleri, yeni liderlik yöntemleri' derken neyi kastettiğini anladım. Talimatlarını takip etmeseydik, Tesisimizde asla bir yere varamazdık.

Yoldaş Stalin'e yazdığımız mektupta şöyle yazdık:

Tesisin hayatındaki en zor anda, teknik yetersizliğimiz ve eski çalışma yöntemlerimiz Amerikan tekniğiyle keskin bir çatışmaya girdi. Makineler, olması gerekenden çok daha az ürettiyordu. Konveyör üretim tekniğine hakim olamadık. Tüm iyi niyetli kararlarımıza rağmen Tesis inatçı kaldı.

Hatalarımızın kaynağı neydi? İyi çalışmak için ateşli bir isteğimiz vardı. Muhteşem ekipmanlara sahiptik ve yine de programımızı yerine getiremiyorduk. Sadece istek yetersiz kaldı. Onu beceri, iş bilgisi, yeni çalışma yöntemleriyle tamamlamak zorundaydık.

Zaferimiz, tüm Parti'nin, tüm işçi sınıfının zaferidir. Eğer kazandıysak, bunun nedeni Leninist Merkez Komite, başında Yoldaş Orjonikidze ile Yüksek Ulusal Ekonomi Konseyi tarafından yönetilmemiz, Kızıl Putilov Fabrikası işçileri, Bolşevik 'Pravda', Tüm Birlik Merkez Sendikalar Konseyi ve Komsomol Merkez Komitesi tarafından desteklenmemizdir. Şehir ve bölge Parti komiteleri tarafından aktif olarak desteklendik.

İç Savaş sırasında, Yoldaş Stalin ve Yoldaş Voroshilov, Tsaritsin'in Beyazlara karşı savunmasını yönetti. Beyaz muhafızlarla en şiddetli çatışmalar, şimdi Traktör Fabrikası'nın bulunduğu yerde yapıldı.

Eski Tsaritsin artık yok. Yerine güçlü bir sanayi merkezi—Stalingrad—doğdu. Ve burada, Beş Yıllık Planımızın ilk tesisi olan Stalingrad Traktör Fabrikası inşa edildi ve ülkemize traktörler veriyor.

Son Söz

Y. ILYIN * ve B. GALIN

Hoover Komisyonu tarafından toplanan geniş materyal yığınının delil olarak alan küçük-burjuva liberal yazar Stuart Chase, tüm dünyanın en zengin kapitalist ülkesi olan A.B.D.’deki anarşik kapitalizm sisteminde yaşanan ‘israf trajedisini’ gösterdi.

Stuart Chase’in kitabı, ‘refah’ döneminin en yoğun olduğu 1926’da çıktı. Görünen o ki, üretim güçlerinin savurganlığı hiçbir zaman günümüzdeki kadar devasa boyutlara ulaşmamıştı. Öyle görünüyor ki, kapitalist sistemin verimsizliği hiçbir zaman bugünkü kadar açık, bu kadar elle tutulur olmamıştı. Fabrikaların kapılarını acımasızca kapatan ve mağazaların kepenklerini indirmesine neden olan kriz, nihayet olup bitenleri fark etmeye genellikle yanaşmayan bu insanların bile gözlerini açtı.

İflas eden bankaların ve işletmelerin, mahvolmuş üreticilerin ve iş bulamayan mavi ve beyaz yakalı işçilerin miktarı, yok edilen değerli malların muazzam çeşitliliğiyle—yakılan tarlalar, denize atılan kahve çuvaları, nehirlerle dökülen süt kutuları, hurdaya çıkarılan makineler—tüm bunlar insan emeği tarafından yaratılmış değerlerdir—ancak bunlarla eşleşebilir.

Ve yine de bu, kapitalizmin modern toplumun üretim gücüne, işçi sınıfına, maddi değerlerin tüm yaratıcılarına karşı suçlu olduğu devasa israfın sadece küçük bir parçasıdır. Bugünlerde, mühendislerin Berlin sokaklarında kibrit satıp taksi kapılarını açtığını, A.B.D.’de milyonlarca işsizi, bankacıların kafalarını havaya

* Yakın zamanda ölen parlak genç Sovyet yazarı Yakov Ilyin, bu kitaptaki yaşam öykülerini ‘Pravda’ yönetiminde toplayıp yazan bir grup yazarın başındaydı. — Ed.

uçurduğunu, on yaşındaki fahişeleri, çelik, pik demir, otomobil, traktör ve tekstil üretimindeki düşüşü okumak bizi artık şaşırtmıyor.

Ürün bolluğunun milyonların açlığıyla, makinelere duyulan ihtiyacın üretimin kısılmasıyla, bilimin gelişmesinin bir yandan bilimsel icatlarda on yıllık bir ‘ateşkes’ talebiyle, otuz veya kırk milyon işsiz ve gencin yüksek öğretim kurumlarına girmemeye çağrılmasıyla çarpıcı bir tezat oluşturmaları—kapitalist ülkelerdeki yaşamın gerçekleri bize, çağdaş toplumun üretim güçlerindeki israf trajedisinin bundan daha ikna edici kanıtını sunabilir mi?

‘Tüm çağların ve tüm halkların en evrensel, en kalıcı özlemini ele alın—refah özlemi, tüm duyarlı varlıkların kalbinin derinliklerinde yatan, basit kendini koruma içgüdüsünün bir gelişimi, acı verenden kaçıp zevk getireni arama içgüdüsü, işlerin daha kötü değil daha iyi olması yönündeki saf arzu; binlerce yıllık emeğin ardından, insanlık hayvansal bir tatmin düzeyine bile ulaşamadı; göreceli olarak, Rusya’daki kölelerin ve İrlanda’da açlıktan ölenlerin, herhangi bir vahşi hayvandan veya yaratıktan daha fazla acı çektiğini düşünüyorum.’

Bu sözler 1 Mart 1849’da ünlü Rus devrimci yazar Herzen tarafından yazılmıştır. Geçen yüz yıl boyunca, edebiyat ve gazeteciliğin baskın teması, kutsal özel mülkiyet, bireycilik ve rekabet ilkeleri üzerine kurulu feodal-kapitalist veya burjuva toplumda yararlı özellikler ve yetenekler, güçler ve beceriler sergileyen ancak bunlara bir uygulama alanı bulamayan veya tam olarak geliştiremeyen insanların muazzam israf trajedisi olmuştur. Milyonlarca insan söz konusu olduğunda, bu başlangıçtaki özellikler ve yetenekler rahimde bastırılmış, tomurcuk halinde koparılmış ve asla olgunlaşıp meyve verme şansı bulamamıştır.

Bu, doğal biyolojik yapıları gereği değil, kendilerini deforme eden toplumsal koşulların, yaşadıkları çevrenin şu veya bu toplumsal ve ekonomik düzen temelinde gelişen alışkanlıkların, standartların ve geleneklerin bir sonucu olarak açgözlü, cimri, aşağılık ve ahlaksız hale gelen insanların temasıdır. Bu, özel mülkiyet üzerine kurulu bir toplumda yaşayan insanlığın çoğunluğunun, kas gücünü, beyinlerini ve bedenlerini satan, varlıklarını bir şekilde sürdürmek için çalışan

ve tiksinti ve iğrençlik içinde yaşayan, ilgi duydukları o işi yapmayan ve bazen hiç işi olmayan insanların yaşamının temasıdır.

‘Zamanımızın insanları beni dehşete düşürüyor,’ diye yazmıştı Herzen 21 Aralık 1849’da Zürih’ten. ‘Bu kişiler hayatlarını ne zaman savurdu, güçlerini kaybedecek zamanı ne zaman buldular? Yetiştirildikleri okullarda salak haline getirildiler; birahanelerde ve öğrenci alemlerinde vakitlerini boşa harcadılar; küçük pis ahlaksızlıklardan zayıf düştüler; enfekte bir atmosferde doğup büyüdüleri için yanlarında fazla güç getirmediler ve sonra hiç çiçek açmadan soldular; tutkularından değil, tutkulu hayallerden yoruldu ve tükendiler... Eşek, kurbağa, köpek olmak, on dokuzuncu yüzyılın bir adamı olmaktan daha keyifli, daha onurlu ve daha asildir.

‘Kimse suçlu değil. Bu bizim hatamız değil, onların da değil. Bu, tüm dünyanın ölmekte olduğu bir zamanda doğmanın talihsizliği.’

Tüm zamanların ve halkların en iyi yazarları—Cervantes, Balzac, Flaubert, Stendhal, Dostoyevski, Tolstoy, Gorki—eserlerinde kendi dönemlerinin toplumunu teşhis ettiler. Bir şeye özlem duyan, kendilerini çevrelerinden ayıran bir şeyler olan, hakikat arayanlar, hayalperestler, serseriler ve ‘aklını kaçırmış zihinler’ hakkındaki tüm bu hikâyeler, hepsinin prototipi olan usta figürü hidalgo Don Kişot’tan Gorki’nin sayfalarındaki tüccar oğlu Foma Gordeyev’e kadar, eski toplumsal düzen altında uyumsuz insanlığın öyküsünü anlatan, onlarca ve yüzlerce insanlığın en iyi zihninin katkıda bulunduğu bir anlatının güçlü bölümlerini oluşturur.

‘Hayatım yaşandı işte,’ der gibidir bu insanlar kendi kendilerine, ‘ve nasıl bir hayattı, hatırlanacak ne var onda?’ Hayatlarının hikâyesinde belki beş veya altı parlak sayfa hatırlarlar—çocukluk, ilk aşk, gençliğin umutları—ve kendilerini yağmalanmış, toplum tarafından aldatılmış, kaçıışı ve dönüşü olmayan karanlık bir uçuruma atılmış hissederek. Neden böyle bir hayat yaşasın ki, babanızın yaşadığı ve etrafınızdaki herkesin yaşadığı gibi bir hayatın sizin için hazırlandığını önceden biliyorken neden yaşayasınız? Hayatlarını kim çaldı, sevinçlerinin sayısını geçmişin iki veya üç hatırasına indirdi ve üzerlerine bu kadar ağır bir yük bindirdi?

Flaubert'in *Madame Bovary'si*, Gonçarov'un *Sıradan Bir Hikâye'si*, Hardy'nin *Jude the Obscure'u*, Maupassant, Leopardi, Zola, Dreiser'in eserleri—liste, herhangi bir kapitalist ülkenin hayatından alınan örneklerle sonsuza kadar uzatılabilir. Her sokak, her köy ve her ev, asla gelişme şansı bulamayan, 'kapitalizmin binlercesini ezdiği, boğduğu ve ayaklar altına aldığı', onlara üçüncü sınıf bir varoluş sunduğu bu sıradan insanların hikâyesini anlatabilir.

Feodor Dostoyevski, kitaplarında bu insanların hayatını diğer tüm yazarlardan daha hastalıklı, daha acı bir şekilde yansıtmıştır. Makar Devushkin'i, Karamazov kardeşleri ve Nikolai Stavrogin'i okurken bu muazzam yalnızlık hissini, bu boğulmuş ve paramparça olmuş zeka duygusunu alırsınız. Mutluluğu aradılar, zengin ve çeşitli bir varoluş aradılar, bunu her şeyden önce özel ve aile hayatlarında aradılar, çünkü toplumsal hayatta bulamıyorlardı; özel deneyimleri ve aile kavgalarını abarttılar, bu abartıyı gerçek mutluluk olarak görüyorlardı ve çeşitli nedenlerle mutluluğu ne kamusal ne de özel hayatta bulamayınca, ya şiddetle protesto ettiler ya da kaderlerine boyun eğdiler ve hayatlarının sonuna doğru, ölçülemez miktarda iğrençlik, ıstırap ve sıkıntı çektikten sonra, Maupassant'ın sözleriyle derler: 'Ne de olsa hayat o kadar da kötü bir iş değil.'

Kapitalizm, insan kişiliğini ezdi, boğdu ve alay konusu etti. Aile dahil her şey kapitalist sömürünün hizmetine sunuldu.

Geniş kitlelerin yaratıcı inisiyatifini özgürleştiren, her insana hayatta kendi yerini bulma, güçlerini en üretken şekilde kullanma şansı veren komünizm, kapitalizme kıyasla daha yüksek bir toplumsal düzeni temsil eder, yalnızca sömürüyü ortadan kaldırdığı ve anarşi yerine planlı ekonomi yarattığı için değil, aynı zamanda burjuva toplumunda hiç gelişemeyen, ancak devrimimizin gösterdiği gibi, bir işçi devleti altında tüm güçlerini geliştiren insanların muazzam yaratıcı potansiyelini özgürleştirdiği için de.

Kapitalist toplumda başarılı olanlar bile mutlu olamaz çünkü zenginleşme ve kendilerine bakma süreci insanları o kadar tüketir ki hayattan zevk alma şansları olmaz. Böylece, Gorki'nin karakterlerinden biri olan yaşlı tüccar Egor Bulychev, 'hayatı boyunca gerçek şeylerin yanından geçip gittiğini' söyler.

Eski zamanların edebiyatı, hayattan memnun insanların çok az örneğini içerir. Emperyalist savaş ve onu takip eden devrimler, eski yaşam tarzının temellerini, burjuva kavramlarının temellerini sarstı. Rusya'nın emperyalist ulusların saflarından düştüğü savaş sonrası kapitalist sistemin krizi, küçük burjuvazinin proleterleşmesi—tüm bunlar kapitalizmin yalnızca proletarya ve köylülük üzerinde değil, aynı zamanda toplumun sözde orta tabakası—küçük-burjuva aydınlar üzerindeki baskısını yoğunlaştırmasına neden oldu.

'Her şey mahvoluyor, bu sistem herkesi boğuyor'—devrimci bir bakış açısına yaklaşan küçük-burjuva yazarların tüm son eserlerinde dolaşan ana fikir budur. Tüm bu yazarların en yetenekli ve canlısı olan John Dos Passos, *Manhattan Transfer*, *Kırk İkinci Paralel* ve *1919* adlı kitaplarında bunu gösterirken, aynı nota Erich Maria Remarque'in *Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok*'unda da tespit edilebilir.

Bundan şu sonuç çıkar ki, devrimci aydınların en iyi temsilcileri, insan zihninin en iyi kaşifleri, günümüz kapitalist toplumunun çöküşünü ve yozlaşmasını görmekten, insan kişiliğinin tam olarak gelişme fırsatına sahip olduğu tek yerin S.S.C.B. olduğunu görmekten kendilerini alamazlar.

Burjuva edebiyatı, canlı ve büyüleyici karaktere sahip, insan doğasının ulaşabileceği yüksekliklerin bir modeli, bir standardı, bir ölçüsü olabilecek son derece az sayıda kahraman yaratmıştır. Bunun nedeni, kapitalizmin bu tür insanları beslememiş, üretmemiş olmasıdır. Kapitalizm, işçi sınıfından insanları binlerce kişi olarak ezmiş ve boğmuş, aralarındaki en iyi filizleri boğarken, aynı zamanda, Balzac'ın deyimiyle, çağdaş topluma bir veba gibi saldıran, özel burjuva mülkiyeti ve iyi talih konumlarına hızla sızmak için dirsek çatan cimri ve para avcılarının büyümesini teşvik etmiştir. Bu insanlar birlikte burjuvaziyi oluşturur.

Ama işte bu kitapta, bir fabrikanın işçilerinin, ustabaşlarının, mühendislerinin ve yöneticilerinin portreleri var. Bu erkekler ve kadınlar kimlerdir—Stalingrad Traktör Fabrikası'nı yapmaya yardım edenler? Onlar, şimdi yükselen sınıf olan, burjuvazinin ise gerileyen sınıf olduğu o sınıfın—Ekim 1917'de kendi kaderini eline alan ve o

zamandan beri yeni bir sosyalist toplum inşa eden o sınıfın üyeleridir. Biz sadece bir fabrika seçtik ve bu fabrikadan sadece bir düzine insan bunlar, ama onların çeşitli yaşam öykülerinin tek bir bütün halinde birleştiğini ve bu bütünü, insanın insan tarafından sömürülmesi gibi bir utanç olmayan bir toplumda, insan kişiliğinin gelişiminin ve açılımının yükselen eğrisiyle ifade edilebileceğini söyleyemez miyiz?

Burjuvazinin edebiyatında onlara yer yoktur. Orada onlar karanlığa, arka bahçelere ve ara sokaklara, deliklere ve köşelere mahkûm edilir. Burjuva edebiyatı, gerçek yüzlerini gösterecek ne güce ne de kapasiteye sahiptir. Ama onlar, zafer kazanan proletaryanın edebiyatında tüm boylarıyla tasvir edilebilirler. Ve Sovyet edebiyatımız, hayatın yeni efendileri olan sınıfı tasvir etme gibi büyük ve zorlu göreve çoktan başladı. Elinizdeki eser, *Stalingrad'ı İnşa Edenler*, değerli bir işlev görmüş ve zamanımızın kitapları arasında onurlu bir yer edinmiştir. Uzun süre tüm ülkenin dikkatinin merkezinde yer almış ve almaya devam edecek olan bir fabrikada yaratılmıştır. Stalingrad Traktör Fabrikası 17 Haziran 1930'da tamamlandı ve faaliyete geçti. İlk Beş Yıllık Planımızın bu ilk fabrikası, böylece sosyalist insanın tüm cephelerinde büyük değişimlerin yaşandığı bir yılda açıldı. Ülke, sanayileşmeye yöneliyordu, Yoldaş Stalin'in deyimiyle, otomobilisasyon, traktörleşme ve mekanizasyon ülkesi haline geliyordu. Ve birinci sınıf otomobil ve traktör tesislerimiz dizisinde Stalingrad Tesisi ilk sırayı aldı ve ulusal ekonomimizin tarihinde yeni bir sayfa açtı—seri üretim konveyör sisteminde yüksek tekniğin hakimiyeti için mücadele sayfası. Böylece, ileri tekniğin hakimiyetine doğru gitmesi gereken zorlu yolda Sovyet sanayisinin mıknaatısı oldu. Ve Sovyet sanayisinin teknik olgunluk sınavını geçerken dayandığı rehberdi.

Bu nedenle, yalnızca Birliğimizdeki çalışan kitlelerin tüm dikkatini merkezine almakla kalmadı, aynı zamanda Stalingrad Traktör Fabrikası'nın o zamanlar ülkenin sosyalist sanayileşmesinin anahtarı olduğunu çabucak kavrayan tüm kapitalist dünyanın ilgisiyle de onurlandırıldı. Sovyetlerin düşmanları, Tesisin başarısız olacağını düşündüklerinde kötü niyetli bir neşeyle ellerini

ovuşturdular; Tesisin üretimin temellerini öğrendiği ilk ve henüz emin olmayan adımlarını dikkatle izlediler. Stalingrad halkı bu kritik dönemi bizzat anlattı. Bunu Ocak 1932’de, hem inşaat yıllarında hem de üretim sürecine hakim olduğu dönemde Tesise olağanüstü ilgi gösteren Yoldaş Stalin’e yazdıkları açık mektupta yaptılar. Stalingrad işçileri bu mektuba burjuvazinin ‘kehanetlerini’ hatırlatarak başladılar:

‘Yoldaş Stalin!

‘İşte burjuva gazetelerinin altı ay önce bizim hakkımızda yazdıkları. ‘Stalingrad Traktör Fabrikası’nın çöküşü göz önüne alındığında, Sovyetler Birliği bir kez daha traktörleri yurtdışından satın almak zorunda kalacak ve yabancı ülkeler belki de Sovyet Beş Yıllık Planı’nı mahvetmek için satmayı reddedecekler!’ (*Canadian Farm Implements* dergisinden.)

‘Aynı şey sosyal-Faşist *Vorwärts* tarafından, Amerikan *Tractors and Agricultural Machinery* dergisi ve diğer birçok kapitalist gazete tarafından yazıldı.

‘S.S.C.B.’ye karşı dostane tavırlı yabancı uzmanlar bile bize şöyle dediler: ‘Muazzam bir fabrika inşa ettiniz. Amerika’da bunun benzeri yok, ama onu kendiniz çalıştıramazsınız. Fabrikanızı çalıştırmak için Amerika’dan insan getirin!’

‘Önümüzde, Parti ve Merkez Komitesi tarafından açıkça belirtilen görev, tüm kapsamıyla ortaya çıktı: Amerikan deneyimini kullanmak, kendimiz uzmanlar, uzmanlar, işin tam ustaları olmak.

‘Seri konveyör üretiminin bilim ve tekniğine hakim olmak zorundaydık. Birinci sınıf makinelerle karşı karşıyaydık ve önümüzdeki görev, Amerika’nın on yıllarda biriktirdiği tüm deneyimi birkaç ay içinde özümsemekti.

‘Sovyetler Birliği’nin düşmanları hatalarımızı ve yanlış adımlarımızı abartmaya çalıştılar. Tıpkı İç Savaş yıllarında Sovyet hükümetinin düşeceği günü ‘hesapladıkları’ gibi, şimdi de tesisi çalıştırmak için verdiğimiz inatçı mücadele döneminde ‘kehanetlere’ daldılar, fabrikamızın hiçbir şey üretmeyeceğini, bir veya iki haftadan fazla dayanamayacağını yazdılar.

‘Umutları yıkıldı.’

Kapitalist dünyaya, yıllardır Sovyetler Birliği'ne karşı başlattığı iftiralara cevap olarak ne sunabiliriz? Rakamlar, Tesisin üç yıllık varlığı boyunca—17 Haziran 1930'dan 17 Haziran 1933'e—olan çalışmalarını gösteren çıplak rakamlar.

Bu üç yıl boyunca Stalingrad Traktör Fabrikası 66.000 traktör üretti.

Şu anda günde 144 traktör üretmektedir.

Tesisin planlanan kapasitesi böylece tamamen aşılmıştır.

	1930	1931	1932	1933 (beş ay)
Traktör üretimi	1,002	18,410	28,772	15,837 *
Traktör başına üretim maliyeti **	20,856	3,989	3,495	3,003
1926-27 İşçi başına kazanç (ruble olarak) ***	318	2,298	2,908	3,586

* Buna ek olarak, 17 Haziran 1933'e kadar yaklaşık 2.000 traktör üretilmiştir.

** Rakamlar her yılın üçüncü çeyreğine; 1933 yılı için ise Nisan ayına ilişkindir.

*** Rakamlar her yılın üçüncü çeyreğine; 1933 yılı için ise ilk çeyreğe ilişkindir.

Stalingrad Traktör Fabrikası, Yoldaş Stalin'in deyimiyle, 'eski burjuva dünyasını havaya uçuran ve tarımda yeni sosyalist düzene giden yolu açan mermiler' olan altmış altı bin traktörü Sovyet kırsalına çoktan verdi. Ancak Tesisin çalışmaları sadece çıplak rakamlarla ifade edilemez. Bu yıllar boyunca Tesis, kendilerini artık ülkenin efendileri olarak hisseden yüzlerce ve binlerce erkek ve kadını eğitiyor—aynı traktörleri yapan ve yapımıyla yeniden biçimlenen bu insanlar.

Onlar kimlerdir, bu Stalingrad Traktör Fabrikası'nın inşacıları? Fabrikaya geldiklerinde nasıl insanlardı ve o zamandan beri nasıl değiştiler? Geçmiş yaşam deneyimleri çok farklı olan insanlardır, ancak ortak noktaları, inşa ettikleri ve işletmeyi öğrendikleri Tesisin hayatının, her birinin hayatında silinmez bir iz bırakmış olmasıdır. Tesisin kaderi, onu inşa edenlerin kaderiyle yakından iç içedir. Tesisin gelişiminin yükselen eğrisi, içinde çalışan insanların gelişim ve büyümesindeki yükselen eğriye yansır.

Tesisin eski müdürü Vassily Ivanov'un yaşam öyküsünde, ilk bakışta çok önemli olmayan, atandıktan hemen sonra gelecekteki fabrikanın bulunduğu yeri ziyaret ettiğini ve 'bu andan itibaren hayatımın Traktör Fabrikası'nın hayatı ve kaderiyle sıkı sıkıya bağlı olduğunu' söylediği bir pasaj buluruz. Ve aynısı, Tesisin hayatıyla yakın temas halinde olan onlarca başka insan için de geçerlidir. Bu kitapta yaşam öyküleri anlatılan Stalingrad Traktör Fabrikası'nın erkek ve kadınları arasında, kapitalizm altında sınıf mücadelesi okulundan geçmiş ve iç savaş deneyimi yaşamış insanlar olduğu gibi, ustabaşı Sergejev'in deyimiyle 'hiç kelepçe görmemiş' kadar genç olanlar da vardır. Ve Amerikan tekniğiyle donatılmış Tesis, her birini çalışmaya, yüksek iş tekniğine hakim olabilmek için yollarını değiştirmeye zorladı. Bu zor ve ıstıraplı bir dönemdi.

Bu zor ve ıstıraplı bir dönemdi, çünkü esas olarak Sovyetler Birliği'nin bu kadar donanımlı tesislerde çalışma deneyimi yoktu. Sovyetler Birliği'nde türünün ilk tesisiydi! İşte Stalingrad'daki işçiler, daha önce bahsedilen açık mektuplarında Yoldaş Stalin'e şöyle yazdılar:

‘Tesisin hayatındaki en zor anda, teknik yetersizliğimiz ve eski çalışma yöntemlerimiz Amerikan tekniğiyle keskin bir çatışmaya girdi. Makineler, olması gerekenden çok daha az ürettiyordu. Konveyör üretim tekniğine hakim olamadık. Tüm iyi niyetli kararlarımıza rağmen Tesis inatçı kaldı.

‘Hatalarımızın kaynağı neydi? İyi çalışmak için ateşli bir isteğimiz vardı. Muhteşem ekipmanlara sahiptik ve yine de programımızı yerine getiremiyorduk. Sadece istek yetersiz kaldı. Onu beceri, iş bilgisi, yeni çalışma yöntemleriyle tamamlamak zorundaydık.

‘Yeni bir tesiste, yeni koşullar altında eski yöntemlerle çalışmaya devam ettik. Traktör Fabrikası’ndaki tek yeni şeyin ekipmanı olduğunu, insanları yabancı makinelerin başına koymanın yeterli olduğunu ve Tesisin çalışacağını düşündük. Ancak gerçekler, üretim planlamasında ustalaşmadan, kendi lider kadromuzu yetiştirmeden, somut, iş odaklı ve özel liderlik olmadan, sıkı mali kontrol olmadan, ücret eşitlemesine ve kişisel sorumluluk eksikliğine karşı kararlı bir mücadele olmadan, traktör yapımcılarına günlük özen göstermeden, Tesisini düzenden çıkaramayacağımızı ve traktör üretemeyeceğimizi gösterdi.

‘Yöntemlerimizi değiştirmek zorundaydık. Ve talimatlarınız temelinde bunu yapmaya başladık.’

İşçiler, mühendisler ve Tesisin liderleri, tüm bu yıllar boyunca Tesisin sürekli olarak yararlandığı somut talimatları ve yardımıyla Yoldaş Stalin’e böyle yazdılar. Stalingrad Traktör Fabrikası’nın işçileri tarafından anlatılan hikâyesi, Yoldaş Stalin’in çalışmalarında doğrudan aldığı rolü yansıtır; inşaat günlerinde Tesisin planlanan kapasitesini elinde kalemle hesaplamış ve karşılaştığı büyük sorunların çözümü ve Tesisin hayatıyla ilgili ‘küçük meseleler’ ile günlük olarak ilgilenmiştir. Tesisin hikâyesi, Yoldaş Stalin’in Tesisin günlük traktör üretim raporlarını en canlı ilgiyle takip etme, Tesise gönderilen radyatörlerin kalitesini ve miktarını kontrol etme, Tesisin bir kayık istasyonu, sesli film sineması vb. ile donatılmasını sağlama şeklinden bahsetmeden eksik kalırdı. Tesisin hayatının tüm ‘iç

yüzüne' aşına olmayan bir yabancı, Yoldaş Stalin'in Stalingrad Traktör Fabrikası'nın çalışmaları ve işçilerinin hayatıyla ilgili tüm ayrıntıları ne kadar titizlikle incelediğini hayal bile edemez. Her yerde ve her zaman Tesis, Komünist Parti Merkez Komitesi'nden, Yoldaş Stalin'den gelen yardımı hissetti.

Nisan 1931'de *Pravda*, Tesisteki kötü duruma atıfta bulunarak 'Alarm Veriyoruz' başlıklı kısa bir makale yayımladığında ve Leningrad'daki Kızıl Putilov Fabrikası işçileri, Tesisin nihayet daha iyi çalışmaya başlaması gerektiği yönündeki genel görüşü ifade eden ünlü mektuplarını Stalingrad'a gönderdiğinde, Yoldaş Stalin iki fabrika arasındaki yazışmaları dikkatle takip etti ve *Pravda'dan* bir tugayın Stalingrad'a gönderilmesinde ısrar etti. O günler ve aylar boyunca tüm ülkenin gözleri Tesis'e çevrildi; *Pravda'da* yayınlanan günlük traktör üretimini veren bültenler, tekniğe hakim olunan cepheden gelen bültenlerdi.

S.S.C.B. Ağır Sanayi Halk Komiseri, Tesisin çalışmalarını bizzat inceleyen ve yolunu düzleştirmek için çok şey yapan Sergo Orjonikidze, Tesisin muzdarip olduğu hastalığın doğru teşhisini verdi: 'Burada gördüğüm,' dedi, 'tempo değil telaş.' Ve Stalingrad işçileri, eleştirilerinden yararlanarak, tekniğe hakim olmanın yolunu aradılar ve buldular. Kişisel sorumluluk eksikliğine ve ücret eşitlemesine, 'fırtına' yöntemlerine ve işteki 'gerilla' taktiklerine karşı savaşıyor, günlük işte verimlilik ve sistem için savaşıyor ve kendi 'sanayi ve teknik aydınlarını' yetiştirmeye çalışarak, traktör üretim tekniğine hakim oldular.

'Bu sırada,' Stalingrad işçileri Yoldaş Stalin'e yazdıkları mektupta, 'Birinci Tüm Birlik Sovyet Sanayi Yöneticileri Konferansı'ndaki konuşmanız yayımlandı. Bu konuşma ana görevi tanımladı: 'Bolşevikler tekniğe hakim olmalıdır. Bolşeviklerin kendilerinin uzman olma zamanı geldi. Yeniden yapılanma döneminde her şeyi belirleyen tekniktir.'

'İkinci konuşmanız *Yeni Koşullar, Ekonomik İnşanın Yeni Görevleri*'nde ortaya konan Altı Koşul, işimizin ustası olmayı bize öğretti.'

Bu kitapta hem yaşı nesil hem de genç nesil temsil edilmektedir. Ancak her birinin durumunda, yaşam öykülerinin, Traktör Fabrikası'nın yaşam öyküsü tarafından kesildiği bir nokta vardır. Onlar kimlerdi, Volga kıyısındaki Stalingrad'dan on dört kilometre uzaktaki o inşaat alanına gelene kadar hayatta ne gördüler?

Baltık filosofunun denizcisi, montajcı Vassily Ivanov, deniz hizmetinin zorlu okulundan geçti. Bundan sonra fabrikadan fabrikaya dolaşarak başıboş bir hayat yaşadı. Düşünmeden, düşünmeksizin, yoldaşları grev yaptığında greve giderdi, ancak kendi sözleriyle: 'Devrime kadar tam bir siyasi hayat yaşamaya başlamadım.' Sibiryalı bir demircinin oğlu Tregubenkov, eski moda ilkel bir demirhanede, kısıtlı hayatlarının acısını ve hayal kırıklığını dibine kadar yaşamış insanlarla birlikte çalıştı. Güçlü, sağlıklı bir genç adam, kendi deyimiyle 'kendisiyle ne yapacağını bilmiyordu.' 1917 Ekim Devrimi'ne kadar böyle yaşamaya devam etti.

Proleter Devrim, bu adamların ve Traktör Fabrikası'nı inşa etmeye yardım eden tüm insanların önünde geniş ufuklar açtı. Kendi hayatlarının gerçek efendileri oldular, kaderlerini kendi ellerine aldılar. Kapitalizm altında, eski özel mülkiyet rejimi altında, yaşlı neslin bu insanlarından her biri bir insan değil, sadece bir işçiydi, Karl Marx'ın deyimiyle 'bir insan olarak değil, bir işçi olarak var oldu.' İnsanlıktan çıkarılmış işçi ile Marx'ın 'insanın tam yeni yeniden doğuşu' dediği şey arasında devrim yolu vardır. Traktör Fabrikamızın inşacıları arasındaki yaşlıların çoğu, proletarya diktatörlüğü için, şimdi insanlığı yeniden yaratan toplumsal düzen için elinde tüfekle aktif olarak savaştı. '1918'de,' fabrikanın ustabaşlarından biri, 'Tsaritsin'i * Beyazlara karşı savunan zırhlı bir araba kullanıyordum,' diye yazdı. Tregubenkov bir tugayın komiseriyken, Ivanov İç Savaş'ı hem piyade saflarında hem de zırhlı bir trenin güvertesinde hizmet ederek geçirdi. Tüm bu adamlar inşaat alanında buluştuklarında, zaten İç Savaş deneyimini yaşamışlardı. Ve

* Şimdi Stalingrad. Yoldaş Stalin, İç Savaş'ın en kritik döneminde, 'Kızıl Verdun' olarak bilinmeye başlandığında, savunmasında lider rol oynadı. — Ed.

Devrim’in onlara sunduğu tüm fırsatları tam olarak kullanarak, önce mevsimlik işçiler arasında, daha sonra da büyük çoğunluğu Sovyetler Birliği’nin dört bir yanından gelen genç işçilerden oluşan Tesis işçileri arasında yönetmeye, inşa etmeye, Parti çalışması yapmaya başladılar.

Bu genç işçiler Volga bozkırlarından, ücra taşra kasabalarından, küçük Yahudi kasabalarından geldi. Birçoğu Traktör Fabrikası’nda ‘tam sosyalizmi’ zaten bulacaklarını düşünüyordu. Ve ortaya çıktı ki, hayalini kurdukları sosyalist fabrika ve sosyalist şehir hâlâ inşaat halindeydi, duvarlar ve temeller hâlâ atılıyordu. İlk başta kışlalara yerleştirildiler, moloz taşıdılar, makineleri boşalttılar ve kurulumlarına yardım ettiler—daha sonra çok iyi çalıştırmayı öğrendikleri o makineleri kurmalarına yardım ettiler.

Ve ‘Alice’ Khloptunova gibi, vasıfsız bir işçi seviyesinden hızla vasıflı bir yardımcı ustabaşı seviyesine yükselen bu yoldaşlardan birçoğu vardı.

Ancak bu sadece başlangıçtı. Modern üretimin karmaşık sürecine hakim olduktan sonra, işlettikleri makinelerin ustası oldular. Ancak Traktör Fabrikası’nın bu genç inşacılarıyla ilgili en harika şey, hiçbirinin yerinde saymaktan memnun olmaması, hepsinin büyümüş olması ve büyümeye devam etmesidir ve bu atılgan, bu şiddetli ileriye atılma arzusu, biyografilerinin her sayfasında canlı bir şekilde hissedilebilir.

Örneğin ‘Alice’ Khloptunova’yı ele alalım. Bir işçinin kızı, taşra kasabasından Tesise geldi ve hızla makine montaj atölyesinin ilk yardımcı ustabaşılarından biri oldu, kendisi gibi birçok kişinin—Y.C.L. üyeleri ve Fabrika Okulu öğrencilerinin—öncüsü ve lideri oldu. Kendi hikâyesini anlatırken öğrencilerinden ve yoldaşlarından bahsetmeden edemez. Ve bu gençlik ortamında, ‘Alice’in—on altı harika makinenin meşgul ama özgür metresi—net ve tam bir resmini elde ederiz.

Atölyeye ‘büyük çizmeleriyle tepinen ve bağırان vahşi bir kalabalık’ olarak giren insanlar artık kendileri yardımcı ustabaşı oldular ve ‘makineyi ilk gördüğünde sadece bakıp bakıp, sürekli ağır ağır nefes alan’ Terkul Han, İşçi Fakültesi’nden mezun oldu. ‘Ve ben

de gidip okumak istiyorum,’ diyor Khloptunova, ‘Atölyemizdeki işe zaten alıştım. Artık düzensiz vuruşundan bozuk bir makineyi anlayabiliyorum. Bir orkestrada bir müzisyenin akortsuz olduğunu duymak kadar kolay... Şimdi metal hakkında her şeyi bilmek istiyorum, onu laboratuvarlarda inceleyen mühendisler gibi en ince ayrıntısına kadar bilmek istiyorum.’

Tesisin mühendis ve teknik personelinin yüzde yetmişinden az olmamak üzere, çoğunluğu Sovyet kolej ve üniversitelerinde öğrenimlerini yeni tamamlamış genç insanlardır. Sovyetlerin yeni ‘sanayi ve teknik aydınlarını’ temsil ediyorlar; hâlâ kendileri öğreniyorlar ve başkalarına seri üretim tekniğinde ustalaşmayı öğretiyorlar.

Bu genç Sovyet mühendisleri, dar bir teknik kastın küflü gelenekleriyle çevrili değiller ve kapitalist ülkelerdeki meslektaşlarından oldukça farklı koşullara yerleştirilmişlerdir. Yaşam öykülerinde çalışma ile öğrenim arasında hiçbir boşluk yoktur. Öğrenimlerini tamamladıktan sonra hemen çalışmaya başlarlar—ülkemizin fabrikaları onları bekler, hizmetlerine ihtiyaç duyar. Stendhal’in deyimiyle gelecek, önlerinde açıkça durur. Bu, Amerika ve Batı Avrupa’daki genç nesil için pek söylenemez. Aksine, orada her şey belirsiz ve muğlaktır. Orada gençlerin ‘geleceğe güveni yoktur’ (*The New York Times*’in deyimiyle).

‘Amerikan kolejlerinde, on ve yüz yıl önce yapıldığı gibi, şimdi dünyaya çıkmak üzere olan gençlere ciddi mezuniyet konuşmaları yapılıyor,’ diye yazıyor William White bu gazetede. ‘... Batı kolejlerinden birinde, mezuniyet konuşması sırasında mezunlardan biri arkadaşına şöyle dedi: ‘İçinde bize yer olmayan bir dünyaya çıkıyoruz.’”

S.S.C.B.’de iş var. S.S.C.B.’de yaratıcı yeteneklerini uygulayacak yer var. Bu kitapta hikâyeleri anlatılan Amerikalı uzmanların kendi deneyimlerine dayanarak anladıkları bir gerçektir bu. Hepsi bu sonuca hemen varmadı. Gülümseyen Amerikalı ustabaşı Rollo Ward, Stalingrad gençliğine Amerikan makinelerini çalıştırmayı öğretti ve komünlerinin yaşamına katıldı, genç Sovyet arkadaşları ve öğrencileri hakkında Amerika’daki arkadaşlarına

konuşurken ifade ettiği o bakış açısına hemen varamadı: ‘Geleceğin onlara ait olduğunu kendiniz görmüyor musunuz?’

Amerika’da Ford’da on dokuz yıl çalışan Ivan Paschenko, şimdi kendisi için çalışıyor. Henry Ford onu emekli maaşı vaatleriyle tutmaya çalıştı. Ama Paschenko kararlıca şöyle diyor: ‘Ford’a asla geri dönmeyeceğim.’

Macaristan’dan Amerika’ya göçmen bir ailenin oğlu Louie Gross, huzursuz mizacından şikâyet eder. I.W.W.’nin bir ajitatörü olarak, herhangi bir Amerikan fabrikasında bir işi birkaç aydan fazla tutması imkânsızdı. Ancak Sovyetler Birliği’ne geldiğinde, bir şekilde Moskova’daki AMO Tesisinde yaklaşık altı yıl kalır, işini büyük bir inisiyatif ve enerjiyle yapar. Ve işte bu topraklarda, ‘Wobbly’ günlerinin yanılsamalarını yavaş yavaş geride bırakır ve ‘gerçek bir Kızıl’ olur. Şimdi Stalingrad Traktör Fabrikası’nda takım tezgâhı atölyesinin başı olarak karmaşık ve sorumlu bir görevi yerine getiriyor.

Evet, gelecek işçi sınıfına aittir. Şu anda bu yakın gelecek için savaşıyor. Seksen yedi yıl önce Marx ve Engels *Alman İdeolojisi*’nde, ‘insanların yalnızca *toplucu*, pratik bir hareketle, devrimle değiştirilebileceğini; dolayısıyla devrimin yalnızca *egemen* sınıfın başka türlü devrilemeyeceği için değil, aynı zamanda yalnızca devrimde *deviren* sınıfın tüm eski aşağılıklardan kurtulup yeni toplumu yaratma yeteneğine kavuşacağı için gerekli olduğunu’ yazdılar.

S.S.C.B.’de—fabrikalarda ve tesislerde, Sovyet çiftliklerinde ve makine-traktör istasyonlarında, kollektif çiftliklerde ve inşaat sahalarında—Sosyalizmin inşası için verilen pratik mücadelede, sınıf düşmanına karşı verilen mücadelede, insanlar bugün ‘toplucu değiştiriliyor’. O büyük devrim ustası ve işçi sınıfının sevgili lideri Yoldaş Stalin, bu mücadeleyi doğrudan yönetiyor. Egemen sınıf haline gelen proletarya, kapitalizmin tüm aşağılıklarından kurtuluyor ve yeni toplumu yaratıyor.

